

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

IOSEPHI
DE ANTIQVI
TATIBVS IVDÆO.
RVM LIBRI X.
POSTERI-
ORES.

VIRTUTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,
1546.

FLAVII IOSE-

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber undecimus.

De reditu Iudæorum ad Hierosolymam licentia Cyri, & ædificatione templi.

C A P. I.

PRIMO imperij anno regis Persarum 1. Esd. 1.
Cyri, cui septuagesimus concurrebat, ex 3. Esd. 2.
die quo nostrum populum contigit ex
proprijs finibus ad Babyloniam migrare,
miseratus est captiuitatis deus, & illius
calamitatis infeliciū Iudæorum: & sicut
per Hieremiā prophetam ante prædixerat, quā ciuitas euer-
teretur, postquā seruiuerunt Nabuchodonosor eiusq; nepo-
tibus, & hanc sustinuerunt seruitutem per annos fere septua-
ginta, rursus eos ad propriam restituit terram, & templum
reædificare, & præterita frui felicitate decreuit. Concitans er-
go animum Cyri, fecit eum per omnem Asiam scribere: Cyrus
rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus re-
gem constituit, credo hunc esse quem gens Israëlitarum ado-
rat. Is enim & meum prædixit nomen per prophetas, & quo-
modo templum eius ædificaturus essem in Hierosolymis in ter-
ra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quem
inter suas prædicationes Esaias reliquerat ante ducentesium
& decimum annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixisse
deum: Quoniam uolo Cyrum, quem multarum & magnarum
gentium regem constitui, mittere populum meum ad prop-
riam terram, & templum mihi reconstruere. Hæc Esaias prædi-
cauerat, ante annos centum & quadraginta destructionis tem-
pli. Quem dum legeret Cyrus, & miraretur nomen suum, im-

petus quidam eum accepit, ut munificam scripturam imple-
 ret. Conuocans autem clarissimos Iudeorum, qui Babylonem ha-
 bitabant, dixit se concedere Iudeos ad propriam remeare pro-
 uinciam, & ciuitatem Hierosolymam, & templum dei recon-
 struere, se eos scilicet adiuvante. Tunc scripsit suis ducibus il-
 lius terræ uicinis, ut aurum conferrent & argentum ad templi
 renouationem, insuper & immolanda pecora, Hæc Cyrus cum
 Israëlitis dixisset, egressi duarum tribuum principes, Iude ac
 Benjamin, una cum Leuitis & sacerdotibus, ad Hierosolymam
 peruenerunt. Multi uero resederunt Babyloniæ, minime passi
 possessiones suas relinquere. Quò dum uenissent, omnes amici
 regis adiuebant eos, & conferebant ad templi renouationem,
 alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos ac iumen-
 torum multitudinem, & uota deo reddebant, & constitutæ
 secundum ueterem consuetudinem immolationes celebrabant,
 tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redi-
 uiuam. Transmisit etiam Cyrus uasa dei, quæ auferens à tem-
 plo rex Nabuchodonosor, ad Babyloniā usque portauerat.
 Quæ reuocanda tradidit Mithridati suorum thesaurorum cu-
 stodi, præcipiens ea dari seruanda Abassaro, donec templum
 reedificaretur: perfecto autem eo, traderet sacerdotibus &
 principibus uulgi reponenda in templo. Direxit etiam episto-
 lam Cyrus ad Syriæ satrapas, hæc continentem: Rex Cyrus
 Sisinnio & Sarabasnæ salutem. Iudeos terram meam inhabi-
 tantes, qui uoluerunt ad suam patriam remeare permisi, & ci-
 uitatem renouare, templumq; dei in Hierosolyma rursus ædi-
 ficare, in eodem loco in quo prius fuerat constitutum. Misi au-
 tem & Mithridatem thesaurorum meorum custodem, & Zo-
 robabelum principem Iudeorum, ut fundamenta restituant,
 templumq; recondant. Cuius altitudo sit sexaginta cubitorum,
 eorundem & latitudo, & faciant tres parietes lapideos ex la-
 pide

pide polito, et unum parietem ligneum ex materijs ipsius provinciae: similiter et altare, super quod immolent Deo. sumptus uero de meo in his omnibus uolo fieri. Transmisi etiam uasa, quae de templo rex Nabuchodonosor abstulerat, tradens ea Mithridati pecuniarum mearum custodi, et Zorobabel principi Iudaeorum: quatenus ea ad Hierosolymam reportent, et templo Dei restituant. Quorum numerus est tantus: Refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta: situle aureae quinquaginta, argenteae quingenta: libatoria aurea triginta: paterae aureae triginta, argenteae duo milia quadringenta: et uasa alia maxima mille. Concedo etiam eis honorem, quo potiebantur parentes eorum. Praeterea pro iumentis, et oleo et uino, drachmas ducentas quinque milia quingentas: et ad simillam tritici, uiginti quinque milia, quadringentas artabas: quae iubeo praebere de tributis Samariae, faciantque immolationes in Hierosolymis sacerdotes secundum leges Mosais, et offerrentes supplicent Deo pro salute regis et generis eius, ut regnum Persarum permaneat. Eos uero qui haec contempserint uel infirmauerint, iubeo crucifigi, substantiasque eorum esse regales. Et epistola quidem haec habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad Hierosolymam conuenerunt, fuerunt milia sexcenta duo, et quadringentis sexaginta duo.

De prohibitione Iudaeorum à templi aedificatione praesidium
factione.

C A P. II.

Sed cum mitterent templi fundamenta, et nimis circa aedificia festinarent, omnes in circuitu gentes, praesertim Cuthaei, quos à Media et Persida terra Salmanasar rex Assyriorum migrans, habitare fecit Samariam, cum exinde populum Israëlitarum tulisset, petabant satrapas, et eos qui aedificia curabant, ut impedirent Iudaeos, ne insisterent ciuitatem templumque construerent: qui pecunijs corrupti, uendiderunt

1. Esd. 4.

3. Esd. 2.

Cuthæis negligentiam et socordiam ædificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens contra Massagetæ, uita priuatus est. Cambyse autem filio Cyri principatum suscipiente, qui in Assyria, et Phœnice, et Ammonitide, et Moabitide, et Samaria morabantur, epistolam mittunt hæc continentem: Domine, serui tui Rathimus omnia accidentia scribens, et Semelius scriba, et curatores Syriæ iudicesq; Phœnices. Cognoscere te oportet rex, Iudeos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos redisse, et ciuitatem rebellem ac maliuolam et fores eius, ac muros ædificare, templumq; reconstruere. Scito autem, his perfectis neq; tributa eos pati reddere, neq; obaudire, sed etiam regibus resistere, et magis imperare quam obsequi festinare. Dum autem ædificatur templum, et fieri festinatur, optimum nobis uisum est, rescribere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras, in quibus inuenies rebelles Iudeos et regibus inimicos, ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis et hoc uobis certum facere, quod fortasse nescitur: quoniam si ciuitas sic renouata, et muris undique munita fueri, uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam et Phœnicen. Postquam uero Cambyses hanc legit epistolam, natura maleuolus existens mouetur, et hæc scripsit dicens: Rex Cambyses Rathimo accidentia scribenti, et Belesmio, et Semelio scriba, et reliquis constitutis, et habitantibus Phœnicen et Samariam, hæc dicit: Legens missos à uobis apices, iussi parentum meorum inquiri uolumina: et inueni ciuitatem hanc inimicam regibus semper existere, et seditiones ac bella habitatores eius commouisse, regesq; eorum cognouimus potenter et uiolenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegisse: Igitur præcipio, minime concedi Iudeos ciuitatem ædificare, ne plus crescat eorum malitia, qua semper contra reges usi sunt. Cum has literas legis-

sent

ſent Rathinus & Semelius ſcriba, & qui cum eis erant, ſtatim equis deueſti, propere ad Hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem, aduenerunt: & ciuitatem & templum Iudæos edificare uetabant. Quæ quidem opera per annos nouem impedita ſunt, uſq; ad ſecundum annum Darij regis Perſarum. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis Aegyptiſ reuerteretur, deſunctus eſt in Damasco.

De propoſitæ quæſtionis diſſolutione, Iudæorū reditu, & tem-
pli reſtauratione, impedimentoq; multiplici. CAP. III.

Poſt Magorum uerò interitum, qui deſuncto Cambyſe, principatum Perſarum anno tenuerunt, hi qui ſeptem domini nuncupabantur apud Perſas, filium Hiſtaſpis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus eſſet, deum orauit, & ſi fieret rex, omnia dei naſa quanta Babylonie inuenirentur, ad templum Hieroſolymitanum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proſciſci Zorobabel ducem captiuorū Iudæorum ab Hieroſolymis ad Darium, qui regi quondā amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duobus dignus iudicatus, quem ſperauerat honore potitus eſt. Pri-
mo uerò imperij ſui anno, Darius ſummo apparatu coenam exhibuit amicis, & uernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarū, & præfectis Indie & Aethiopie magiſtratibusq; centumuiſiſeptem prouinciarum. Cum autem completis dapibus unusquiſq; ad dormiendum rediſſet, rex Darius ad cubiculum ueniens, paucumq; noctis requieſcens, & expergeſcens, quod noctis reſtabat reliquum inſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit, promiſitq; ſummo honore fulciendum, qui eius interrogationi ſapienter & uerè reſpondere ualiſſet: & indui purpura, & in poculis aureis bibere, & ſuper aurum dormire, curruq; ſranis aureis or-
3. Eſd. 3. & 4.

nato uehi, & cidari byssina ac torque aurea uti, & post se-
 ipsum sedere propter sapientiam, affinemq; suum esse uoci-
 tandum. Cum igitur hæc illis dona promississet, primum inter-
 rogauit utrum fortius sit uinum, secundo utrum rex, tertio utrū
 mulieres, aut his omnibus magis fortior sit ueritas. Has cū
 illis proposuisset questiones requieuit. Lucescente autem die
 conuocauit omnes magistratus, & satrapas, & præfectos Per-
 sarum & Medorum: sedensq; in solio quo solebat, unumquēq;
 corporis custodem coram omnibus iussit pronunciare, quid eis
 de propositis questionibus uideretur. Tunc primus excellen-
 tem uini fortitudinem ostendens, ait: Cum ego uerē uini for-
 titudinem conijcio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam
 mutat & decipit bibentium mentes, & animas: reges etiam
 pupillo & infanti similes facit: seruum quoque ad liberi auda-
 ciam concitat, & pauperes similes diuitibus parat. Conuertit
 enim & reformat animas, & calamitatibus compressas reficit:
 mortuam extinguit, alienaq; debitores pecuniæ ad obliuio-
 nem perducit, ita disponens eos, ut se omnibus ditiores putent,
 nihilq; uile loquantur: sed memores diuitiarum, felicibus utan-
 tur uocabulis, & reges magistratusq; contemnant. Amicorum
 quoq; solitam expellit memoriam. Nam scit homines etiam con-
 tra amicissimos armare, societatesq; dissoluere: & cū ad so-
 brietatem, per noctem uina relinquentes, perucnerint, excitan-
 tur, nihil penitus de his quæ in ebrietate commiserant cogitan-
 tes. Hæc ergo considerans, omnibus fortitudinem uini compe-
 rio potiore, & uiolenter omnia uincens. Postquā hæc
 primus de fortitudine uini quæ dicta sunt disseruit, secundus di-
 cere cœpit de regis fortitudine, ostendens eum superiorem
 ac potentiorē his quæ ualida iudicantur. Modum autem ap-
 probationis hinc assumpsit, & dixit: Dum omnia sub homi-
 num coercetur potestate, qui mare ac terras cogunt compe-
 tent

tenter sibi seruire, etiam ipsi homines sub manu regum, ac potestate degunt. Qui ergo super tam potens, et ualidum animal dominantur, cur non insuperabiles illi uirtute, ac fortitudine iudicentur? Vnde et bella, et pericula subiectis imponentes audiuntur, et eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes: montes quoque derui, muros, ac turres deponi iubent, qui propterea occidere, ac interfici patiuntur, ne regum præcepta transcendere uideantur. Vincentes autem prædam, quam ab illis abstulerint bellis, regi reportant. Hi quoque qui non militant, sed terram colunt arantes, cum laborauerint, et omnem operum miseriam tolerauerint, messem facientes, ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, et quod uel dixerint, uel iusserint sine dilatione completur. Qui cum omni luxuria uel libidine saturati, dormierint, alijs uigilantibus custodiuntur, tanquam ipso timore uictis: minime enim audent dormientem relinquere, uel discedere, et sibi providere: sed unum opus hoc existimant necessarium, ut permanentes custodiant regem. Cur itaque non uidetur rex cunctos fortitudine superare, cui tot populi obsecundare præcipiuntur? Isto quoque tacente, de mulieribus et ueritate tertius Zorobabel coepit docere, dicens: Sic equidem forte uinum fortis et rex est, cui omnes obaudiunt, sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad uitam edidit, et eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinum, mulieres creauerunt, et aluerunt. Nihil autem est, quod non ab his habeamus. Nam et uestes nobis ab his texuntur, et domus nostræ per has curantur, atque seruantur, et non possumus à mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum, et argentum si possideamus, et quicquid aliud fuerit pretiosum et industria dignum, cum uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, speciem eius obstupescimus: patimur omnia conce-

dere, que possidemus, ut desiderata pulchritudine potiamur. Patres, & altricē terram, sepius & amicos obliuiscimur propter uxores, & animas unā cum ipsis perdere non timemus. Nonne laborantes, & omnem tolerantes miseriam per mare, ac terram, cum aliquid per laborē acquiramus, totum offerentes uxoribus, tanquam dominis credimus, uel tradimus? Regem quoque uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rebazaci Themasi, nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: & diadema tollentem capiti eius & sibi inponentem, & hæc omnia tolerantem, ridebatq; cum illa risisset: & cum irata fuisset, moestitia confusus, & blandimentis placauit mulierem, rogans eam, & se nimis humilians, si quando eam uidisset tristem. Post hæc inuicem aspicientibus satrapis & ducibus, idem Zorobabel disputare de uirginitate cœpit, euidenter quidē ostendens, quantum mulieres fortes existant: debiles tamen & istæ & rex ad comparationem ueritatis apparent. Nam si terra maxima est, & cœlum altum & uolex, hæc omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iustus, & ex eadem cause oportet ueritatem fortissimam iudicari, quodq; nihil contra eam iniquitas ualeat. Insuper & cætera quidem que fortia uidentur, mortalia & citius deficientia probantur: ueritas autem & immortalis est, & sempiterna: nobis autem non pulchritudinem tempore tabescentem accommodat, neq; substantiam casibus auferendam, sed iusta & regalia discernit, ab his que iniusta uel iniqua monstrantur. Cum ergo terminasset Zorobabel de uirginitate sermonem, laudante multitudine optime cum dixisse, quomodo ueritas fortitudinem immutabilem & non senescentem sola possidet, imperauit ei rex petre præter promissa, que uellet: nam præstaturum se ei dixit, cō quod sapientior, & prudentior alijs apparuisset. Iussitq; etiam secum eum sedere, & affinem uocari. Tunc Zorobabel ammonuit eum,

ut uo

ut uotum quod deuouerat, si regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod deuouerat, hoc erat reedificare Hierosolymam, templumq; dei construere, et uasa restituere, quæ auferens Nabuchodonosor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit: Hæc mea est petitio, quam nunc iubes me poscere, et quod iudicatus sum sapiens, ac prudens. Rex autem in hoc lætatus surrexit, et cum osculatus, toparchis et satrapis scripsit, præcipiens, ut deducerent Zorobabel, necnon et eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi essent. Præterea mandauit Syriæ, ac Phœnices magistratibus, ligna cedrina à Libano decisa Hierosolymam transmittere, et cum eis recondere ciuitatem. Scripsit etiam liberos esse omnes Iudeos, qui à captiuitate redierunt ad terram Iudeam: prohibuitq; satrapas, ac procuratores suos imperare Iudeis opera regalia. Super hæc præcepit et omnem terram, quam colere uoluissent, sine tributis eos possidere: Iussitq; etiam Idumæos, et Samaritas, et eos qui humilem Syriam habitabant, reddere uicos Iudeorum, quos tenebant. Insuper ad templi ædificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoque eos legitimas immolationes permisit: omnem autem impensam, et sacram uestem, qua seruiunt in templo principes sacerdotum et reliqui sacerdotes, et Leuitis instrumenta, quibus domino cantent, de suo fieri præcepit. Custodibus quoque ciuitatis et templi, iugera terre per singulos annos, et pecunias constitutas ad necessaria uite dari decreuit. Transmisit etiam uasa, et omnia quæ Cyrus ante ipsum de Iudeorum restitutione facere uoluit, eadē Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia, respexit sursum ad cœlum, et cœpit agere gratias deo sapientiæ, per quem uictoriam Dario præsentē perceperat, dicens: Nequaquā bis dignus fuissē, nisi te domino propitio. Ita deo gratias agēs de-

præ

presentibus, petebat, ut ei in futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad Babyloniam, et contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi Deo gratias referebant, qui eos patriæ suæ restituebat: et ad potum, conuiuiaq; conuersi, per septem dies summa letitia fruebantur, restorationem et regressione patriæ festiua gratulatione celebrabant. Postea omnes principes tribuum ad Hierosolymam profecturi, cum uxoribus, et filiis, ac subiugilibus, elegerunt homines Darij, quos cum eis rex usq; Hierosolymam destinauit, et cum letitia, et iucunditate uel cantibus, tibisq; ac sonantibus cymbalis ibant. Præcedebat autem eos et reliqua multitudo Iudeorum cum ludis. At illi ad Hierosolymam conscendebant ab unaquaque parte patrum, tribuumq; certus numerus existens. Sed mihi minime uisum est nomina patrum recensere, ne legentium animos à rerum consequentia suspendens, obscuram eis facerem narrationem. Septem uerò cantores, et cantatrices ducentæ quadragintaquinq; , camelis quadringentitriginta. Summa uerò multitudinis euntium, qui circa duodecimum annum ætatis habebant, ex tribu Iuda, et Beniamin, fuerunt quater mille milia, et sexcenta uiginti octo milia, Leuitæ autem quatuor milia septuaginta. Mulierum autem, et infantium commixtim corpora fuerunt quadraginta milia, septingeni quadraginta duo. Præter hos uerò Leuitas fuerunt cantores centum uiginti octo, ianitores centum decem, serui templi trecenti nonaginta duo: insuper et alij sexcenti sexaginta duo, dicentes se quidem Israëlitas, nullo modo tamen ualentes suum ostendere genus. Repulsi uerò sunt quidam à sacerdotali honore, qui uxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere præualebant, nec in generatione Leuitarum uel sacerdotum inuenti sunt, qui fuerunt quasi quingenti uiginti quinque. Mancipiorum uerò multitudo sequebatur eos, qui ad Hierosolymam pergebant, nume

1. Efd. 2. 3.
& c.

numero septem milia trecentiugintiquinque, subiugalia uerò quinq; milia quingentaugintiquinque. Dux uerò dinumerate multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filiis David genitus de tribu Iuda, & Iesus filius Iosedech, princeps sacerdotum, necnon & Mardocheus, & Serebæus, qui à populo principes fuerant constituti, & contulerunt atri quidem minas centum, argenti autem quinque milia. Sacerdotes autem & Leuitæ, parsq; totius populi Iudeorum, quanta in Babylone fuit, ita ad Hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua uerò multitudo ad suas patrias discessit. Cumq; septimus uenisset mensis, ex quo de Babylone egressi sunt, mittens Iesus princeps sacerdotum, & Zorobabel iudex, cunctos ex prouincia Hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco, quo prius edificatum fuerat, & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem Mosi. Dumq; hæc facerent, gentes offendeantur uicine, quæ eis odiosæ erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moses præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechismos, & hostias sabbatorum, & omnium sanctorum dierum sacrificabant uota reddentes, à primo die septimi mensis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præstantes pecunias lapidum cesoribus, & edificatoribus insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sidonijs uerò leue & suaue uidebatur à Libano ligna cedrina deponere: quæ ligantes in modum ratiû, ad portum Ioppæ transferebant. Nam sic antè præceperat Cyrus, sed tunc iubente Dario fiebat. Quæ secundo anno profectionis Iudeorum ad Hierosolymam mense secundo deuecta sunt: cum & templi renouatio urgeretur, & fundamentis restitutis superedificaretur, à prima die sequentis mensis anni secundi. Operibus uerò præposuerunt Leuitas, uicesimum iam annum

annum ætatis agentes : & Iesum, & filios, & fratres, & Abdoelum fratrem Iude, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui ædificationem curabant, propter quàm sperabatur consummatio euenit. Perfecto autem templo, sacerdotes cum tubis, ornati habitu solenni, & Leuite & filij Asaph surgentes, laudabant dominum laudibus, quas David prius eis ostēderat. Cumq; sacerdotes, & Leuite, & seniores prouinciarum uetus recordarentur templum ingenti magnificētia conditum, & nouum uiderent per inopiam non ita constructum : arbitrati quantum à priori felicitate minores existerent, tristes ac dolorē minime tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; prorupserunt. Populus uerò presentibus contentus erat, & de templi ædificatione letabatur, nullam prioris memoriam faciens, nec antiqui comparatione cruciabatur. Vincebant autem tubarum sonos, & populi letitiam sacerdotum, & seniorum lamentationes, eo quòd eis uidebatur minor templi constructio instituisse. Cumq; clangores tubarum audissent Samaritæ, odium erga tribum Iude, & Benjamin habentes, concurrebant, causam tube uolentes agnoscere : uidentesq; quòd captiui Iudæi à Babylone redeuntes, templum reædificassent, petierūt Zorobabelum, & Iesum principes tribuum, ut ipsis quoque permitteretur unà cum eis templum renouare, & in commune laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum, quoniam & religionis cupidi ex illo tempore sumus, ex quo nos hic Salamanasar Assirius rex ex Chutia & Media migravit. Postquàm hæc locuti sunt, Zorobabel, & princeps sacerdotum Iesus, & duces tribuum Israëlitarum, responderunt quidem impossibile esse eis communicare, quoniam ipsis permissa esset templi innouatio, prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario adorare uerò si uellent licere, & hoc solum illis esse commune, & omnibus bo-

manibus uenientibus in templum adorare deum. Postquam uerò hæc audierunt Cuthæi (nam hac appellatione Samaritæ uocantur) indignati persuaserunt gentibus Syriæ petere suos satrapas eodem modo quo prius sub Cyro, et Cambyse, ut cum illis templi renouationem prohiberent, et festinantibus Iudæis moram afferrent, ac tarditatem. Per idem tempus ascenderunt Hierosolymam Sisinnius Syriæ, ac Phœnicie præfectus, et Sarmobazanes cum alijs, et interrogauerunt Iudeorum magistratum, quis eis concessisset templum sic edificare, ut magis castrum uideretur esse, quàm templum, uel cur portas et ciuitatem tam munito circumdedissent muro. Zorobabelus uerò et princeps sacerdotum Iesus, seruos quidem se esse maximi dei dixerunt: hoc uerò templum ipsi deo quondam à rege suo felicissimo, et qui omnes uirtute mortales uicerat, fuisse constructum, multisq; temporibus permanfisse: sed cum sui patres iniquitatem coram deo gessissent, Nabuchodonosor rex Chaldeorum, et Babylonie, sua potentia superans ciuitatem euerit, templumq; depopulatus incendit, et populum captiuum ad Babyloniam migravit. Cyrus autem qui post eum Persarum, et Babylonie rexit imperium, scripsit, ut templum reedificaretur: et exinde omnia quæ Nabuchodonosor extulit ornamenta, et uasa, Zorobabelo, et Mithridati custodi pecuniarum tradidit, præcipiens, ut hæc iterum ad Hierosolymam reportarent, et in propria renouato restituerent templo. Hoc enim mandauerat festinanter fieri, ideoq; Sabassarum ascendere iussit ad Hierosolymam, ut operi faciendo omnimodis immineret. Qui postquam à Cyro literas accepit, ueniens studiosè fundamenta disposuit, et ex illo tempore hætenus hæc construxit, sed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remansit. Igitur si uultis, ac probatis, scribite Dario, ut inquirat imperatorum monumenta, et inueniet nihil penitus

Eldræ 5.

nos fuisse mentitos. Hæc dicente Zorababelo, et principe sacerdotum, Sisinnius et qui cum eo erant, ædificationem quidem templi uetandam iudicauerunt, donec regi Dario suggererent. Statim uero ei propter hæc conscripserunt. Tunc Iudei timentes, et exterriti, ne aliud quam prius iusserat, regi uideretur de templi constructione, fiduciam à duobus prophetis, qui per idem tempus apud eos erant, Aggeo, et Zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus à Persis durum esse metuendam, cum deus positum templum prædixerit innouari. Qui cum credidissent prophetarum sententiæ, ædificationem curabant nullum prætermittentes diem. Dario uero scribentibus Samaritis, et accusantibus per epistolam Iudeos, qui ciuitatem muniunt, et templum castello magis simile, quam templo construerent, et dicentibus non ea, que fiunt ei prodesse: insuper epistolas ostendentibus, per quas Cambyses templi ædificationem fieri uetuisset, cognoscens rempublicam suam non esse tutam Hierosolymis restituit: cum literas à Sisinnio et ab his, qui cum eo erant directas, legisset, iussit, in monumentis regalibus de his inquire: et inuentus est in Egbatanis constructa turre in regione Mediæ codex, in quo hæc conscripta leguntur: Primo imperij sui anno rex Cyrus iussit templum in Hierosolymis renouari et altare, cuius altitudo esset cubitorum sexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapideis lapide polito, et ligneum parietem unum ex materijs ipsius regionis. Sumptus autem à rege fieri disposuit, et uasa, que abstulit Nabuchodonosor, et ad Babyloniam portauit, reddi Hierosolymitis. Quorum curam Sabbassar, Syriæ, ac Phœnicis præfecto, et magistratibus collegis eius iniunxit, ut ipsi quidem à locis illis recederent, seruis uero Dei Iudeis, et magistratibus eorum, templum ædificare permetterent. Iussit quoque, ut adiuuarent eos ad opera, et ex tri-

Eldræ 6.

butis

butis prouinciæ quam curabant, darent Iudæis immolationis causa tauros, & arietes, agnos, ac hædos, & similæ, oleumq; & uinum, & alia quæcunq; peterent sacerdotes, ut orarent pro salute regis atq; Persarū. Eos uerò qui eius mandata contemnerent, crucifigi præcepit, & eorum substantias regiæ domui deputari: deprecatus quoq; orationibus Deum, ut si quis auderet templi renouationē uetare, hunc talem percuti, eumq; à sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, rescripsit Sisinnio, & collegis eius, dicens: Rex Darius Sisinnio equitum præfecto, & Sarabaxeni, & collegis eius salutem: Exemplar epistolæ, quam in monumentis inuenimus, transmissi, & iubeo omnia fieri, quæ in ea continentur. Valete. Igitur epistolam cognoscentes Sisinnius, & qui cum eo erant, regis uoluntati de reliquo competentia faciebant: & instabant sacris operibus, adiuuantes seniores, & magistratus Iudæorum, & procedebat summo studio templi cōstructio, prædicantibus Aggeo, & Zacharia secundum mandata Dei: & cum uolūtate Cyri, & Darij regum, ædificatum est septem annis. Nono autem imperij anno Darij, uicesima tertia die mensis undecimi, quem Hebræi uocant Adar, Macedones Dīstrum, sacerdotes, & Leuitæ, ac reliqua Israëlitarum multitudo, post captiuitatem pro renuntiatione ueterum bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hostias, tauros centum, arietes ducetos, agnos quadringetos, & hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ sunt tribus Israël) pro suis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uerò, & Leuitæ secundum legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam ædificauerāt iam Iudæi templi porticus, in circuitu interioris sacrarij. Veniente autem die festo Azymorum primo mense, quem Macedones Xanticum, nos autem Nisan nominamus, omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit: diesq;

b b

festos

festos sanctificati cum suis uxoribus, et filijs secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod Pascha dicitur, quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt, et per septem dies nullis abstinere delitijs. Holocaustum autem offerentes, Deo sacrificabāt, agentes gratias, quod iterum eos terra patriæ, legibusq; restituisset, mentemq; regis Persarum propitiā eis præbere dignatus est. Quibus rebus admoniti, Deo munificē nimis, et locupletabiliter immolabant. Habebant autem in Hierosolymis, et optimatum gubernatione regebantur. Nam sacerdotes tractabant eorum negotia, usque quo regnare contigit nepotes Asamonei. Nam ante captiuitatem et transmigrationem, à Saul, et Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicæ susceperūt, alia illis erat forma reipublicæ, per quingentos trigintaduos annos, menses sex, dies decem. Ante hos autem reges, præfules eos regebant, qui appellabantur iudices, et monarchæ. Et hac republica usi sunt annis plus quingentis, post mortem Mosi, et ducis Iesu. Hæc quidem reductis à captiuitate Iudæis temporibus Cyri, et Darij omnia contigerunt. Samaritæ uerò inuidi uel molesti aduersum eos erecti, multa in Iudæos operati sunt, diuitijs confidentes et cognationi Persarum, quoniam ex his fuerant progressi. Nam quanta iuebantur à rege immolationis causa de uestigalibus præberi, nullatenus dare uolebant: et ut præfectos equitum fauētes sibi in hoc et cooperantes haberent, aliāq; multa, quibus nocere Iudæis per se aut per alios potuissent, nō eos pigeat efficere. Placuit igitur Hierosolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accusarent Samaritās. Legatus itaque missus est Zorobabel, et alij quatuor de senioribus. Cū uerò crimina et causas, quas contra Samaritās ferebant, à legatis rex cognouisset, dedit eis epistolam deportandam ad præfectos equitum, et curiam Samariæ,

que

que huiusmodi erat scripta: Rex Darius Tangane, & Sambala prefectis equitum, & Sadrace, & Velueni Samaritis, & reliquis conscriuis eorum in Samaria constitutis: Zorobabel, & Iamniar, & Mardocheus legati Iudeorum uos accusant tanquam molestos, & impediētes templi constructionem, & nullatenus uelle prestare ad hostias, quos uobis precepimus sumptus. Volo igitur, ut legentes presentem epistolam prebeatis his ex regalibus thesauris, & tributis Samariæ omnia, quæ illis ad immolationem sunt utilia, quemadmodum sacerdotes uobis indixerint: ut non prætermittant diurnis sacrificijs, & pro me, & pro Persis sacrificare Deo. Epistola quidem hæc continebat.

De redeuntibus Hierosolymam sub Esdra, & Neemia: de uxoribus abdicatis, & muro extructo opera Neemiæ.

CAPVT V.

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum suscipiens, uoluntatis paternæ colendi, & honorandi Deum hæres apparuit. Omnia nanq; faciebat, quæ religionis erant, patremq; secutus Iudæis liberaliter utebatur. Per illud tempus princeps fuit sacerdotū filius Iesu, nomine Ioachim. Erat autem in Babylone uir iustus, & gloria magna potens apud multitudinem, primus populi sacerdos, nomine Esdras. Qui cum legum Mosi integram haberet experientiam, Xerxi regi amicus factus est. Ad Hierosolymam autem ascendere deliberans, & ducere quosdam secum de Babylone Iudeos, à rege poposcit epistolam sibi ad satrapas Syriæ dari, per quam notitiæ eorum, quis esset, intimaretur. Rex autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam: Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei, salutem. Opus esse meæ clementiæ putans, eos qui uolunt ex gente Iudaica, uel sacerdotes, uel Leuitas sub nostro regno constitutos, pergere ad Hierosolymam

1. Esdr. 7.

solymam precipio, si desiderant, ut eant, quemadmodum et
 mihi, et septem consiliarijs meis visum est, quatenus uisitent
 Iudæam, et secundum ritus legum Dei portet dona Deo Israël,
 quæ deuoui ego, et amici mei. Aurum et Argentum, quan-
 tum inuentum fuerit in terra Babylonie Deo dicatum, hoc
 omne ad Hierosolymam deportetur pro sacrificijs Dei: nec non
 et quodcunque uolueris ex auro uel argento construere, liceat
 tibi cum tuis fratribus facere. Vasa etiam sacra, quæ tibi tra-
 dita sunt, dispone: et quicquid mente cogitaueris, ut fiat, im-
 pendi à nobis iussimus, ut ex regalibus thesauris efficias. Scri-
 psi etiam custodibus pecuniarum Syriæ, et Phœnices, ut dili-
 gentiam habeant circa ea, quæ per Esdram sacerdotem uel le-
 ctorem legum Dei, mandata noscuntur. Igitur ut nequaquam
 de me aut de nepotibus meis iram Deus assumat, omnino præ-
 cipio ad usque tritici modios centum Deo secundum legem da-
 ri. Vos autem sacerdotibus, et Leuitis, ac sacris cantoribus,
 et ianitoribus, sacrisque seruis templi scribis nullo modo aut
 tributa imponatis, aut aliquid captiosum, uel onerosum. Sed
 etiam tu Esdra secundum Dei sapientiam censores ordina, qui
 omni Syriæ, et Phœniciæ, tuam legem scientibus indicent,
 eamque discendam ignorantibus trade. Et si quis ex gente tua,
 Dei sui legem uel Imperatoris transgressus fuerit, puniatur: et
 non tanquam ignorans uideatur transgredi, sed cognoscens
 audacter negligere, comprobetur. Ergo huiusmodi contempto-
 res aut morte, aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Esdras
 hanc epistolam accipiens, lætatus, Deum adorare coepit: et
 regie beneuolentiæ ipsum confitebatur auctorem. Ideoque omnes
 ipsi gratias dicebant esse referendas. Legens autem epistolam
 Iudæis Babylonie constitutis, eam quidem signauit. Exemplum
 autem eius ad omnes Israëlitas, et Mediam habitantes trans-
 misit. Hi uero cognoscentes regis circa Deum pietatem, et fa-
 uorem,

uorem, quem in Esdram habere probabatur, cum dilexerunt omnes. Multi siquidem facultates suas deportantes, ad Babyloniam uenerunt, cupientes ad Hierosolymam descendere. Totus autem populus Israël in illa prouincia permansit: ideoque due tantum tribus consistunt per Asiam, & Europam obsequentes Romanis. Decem autem tribus hactenus trans Euphratem commorari probantur, quarum multitudines inestimabiles minime possunt numero comprehendi. Venerunt etiam ad Esdram multi sacerdotes, & Leuitæ, & ianitores, catoresque, sacrique serui: quos congregans de captiuitate, trans Euphratem tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit, ut Deo uota persoluerent, ne quid in uia pateretur aduersum, aut per hostes, aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidentem. Nam Esdras regi prædicens, quod Deus eos perduceret, iam non petijt, qui eos præcederent equites: & postquam uota perfecrunt, ab Euphrate surgentes, die duodecimo primi mensis, septimo imperio anno Xerxis, ad Hierosolymam peruenerunt, quinto mense eiusdem anni. Et illico Esdras custodibus pecuniarum, ex sacerdotali genere existentibus, restituit sacras pecunias, argenti talenta sexcenta, quinquaginta uasa argentea talentorum centum, uasa aurea talentorum uiginti, & uasa ærea auro meliora, habentia pondo talenta duodecim. Hæc namque rex & consiliarij eius, & omnes Israëlitæ Babyloniam habitantes donauerunt. Cumque Esdras tradidisset ea sacerdotibus, obtulit Deo legitimas hostias in holocaustum, tauros tredecim: pro communi uero populi salute arietes nonaginta, agnos septuaginta duos, hædos pro purgatione delictorum, duodecim. Regis quoque dispensatoribus, & prefectis humilis Syriæ, & Phœnicis, regis literas obtulit, qui denuntiationem eius agere compellebantur, gentemque honorabant, & ad omne opus bonum cum eis elaborabant. Hæc igitur quemadmodum

1. Esdr 9.

& 10.

Et ipse Esdras deliberauerat, processerunt: Deo eum, ut arbitror, dignum in his, quæ uoluit iudicante, propter iustitiam, ac benignitatem eius. Quem pauco tempore transcunte, aliqui adierunt, accusantes, quod quidam sacerdotum, et Leuitarum transgressi sunt patrias leges, uxores alienigenas ducetes, et genus sacerdotale confundentes: Petebantq; ut legibus subueniret, ne communis super omnes uenies ira calamitatibus iterum eos inuolueret. Quæ cum audisset, mox præ maxore uessetm disruptit: et caput, barbamq; contumeliose dilacerans, sese prostravit in terram, quod tale facinus populi primates commisissent, existimans, quia si præciperet eis uxores cum earum filiis deferere, nemo eorum obediret: et ideo permanebat in terra iacens. Concurrabant autem omnes meliores eorum ad eum, et dolorum eius in his, quæ facta sunt, participes erant. Cum autem Esdras à terra surrexisset, et manus ad cælum tetendisset, dicebat: Cōfundor quidem à Deo propter populi delicta ueniam suscipere, qui etiam de sua memoria parentum nostrorum iniquitates remisit. Rogabat uero Deū, qui semen aliquod et reliquias ab illa eorum calamitate, uel captiuitate seruauerat, et rursus ad Hierosolymam et propriam terram restituerat, qui et reges Persarum impendere eis misericordiam præparabat, ut ueniam solita pietate concederet: se uero morte quidem digna cōmisisse, bonitatis autem Dei esse hos tales à tormentis eripere. Qui postquam oratio cōticuit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus, et filiis ad eum conuenerāt, quidā Aethanoniū nomine primas Hierosolymitanus, accedens ad eum dicebat, ipsos quidem peccasse, cohabitantes cum alienigenis uxoribus: persuadebatq; ei omnes iurare, quatenus suas uxores cum earum filiis amouerent: et hos punirent, qui legi obedire contemnerent. Flexus igitur Esdras, fecit principes tribuum, et sacerdotum, et Leuitarum, et Israëlitarum

tarum iurare, quòd uxores suas, & filios secundũ Achanomij
 consilium incunctanter abijcerent. Susciciens uerò sacramen-
 ta, statim egressus è templo, ingressus est habitaculum Ioannis
 filij Eliasib, & nihil penitus illo die propter mororem come-
 dens, ibidem commoratus est. Facta autem prædicatione, iubet
 omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hierosolymam colligi:
 & hos qui non ante biduũ aut tres dies occurrissent, alienari
 à multitudine, & substantias eorum auferri decernens, secun-
 dum iudicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertium diem
 ex tribu Iuda, & Beniamin, in uicesimo die noni mensis, qui 2. Esdr. 9.
 secundum Hebræos Kisleu, secundum Macedones Apellæos
 uocatur. Cumq; in superiori loco templi consedisent, præsen-
 tibus senioribus, & propter zelum uehementer afflictis, sur-
 gens Esdras criminabatur illos, qui propter legis cõsuetudi-
 nes, alienigenas duxissent uxores: nunc ergo facturos eos rem
 Deo gratam, & sibi utilem dicebat, si uxores eiiceret. Cumq;
 omnes se id perfecturos clamarent, sed abundantem esse mul-
 titudinem, tempusq; hyemale, & hoc opus non unius aut duo-
 rum esse dierum, oportere dicebant, ut duces & alij, qui non
 cum alienigenis habitabant uxoribus, tempus acciperent dila-
 tionis: & seniores cohabitantes cum alienigenis uisitarẽ mul-
 titudinem. Cũ hæc decreuissent, cœperunt querere à primo
 die mensis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, usq; ad
 primum diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepo-
 tibus principis sacerdotum Iesu, & fratrum eius sacerdotum,
 & Leuitarum, ac Israëuitarum, qui uxoribus, filijsq; earũ di-
 lectionem magis legum suarum præponentes, eas ilico refuta-
 runt. Quo facto, hostias placantes Deum, immolatis arietibus,
 obtulerunt. Quorum nomina minime uisum est nobis dicere
 necessarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum sic Es- 2. Esdr. 8.
 dras purgauit, ut de cætero hæc consuetudo nõ permaneret.

Septimo uerò mense scenopegiam celebrantes, & toto penè populo congregato, ascendentes ad superiora tèpli ad Orientalem portam, Esdras rogabant, ut leges eis Mosais legeret. Qui stans in medio populi, à solis ortu legit usque ad medium diem. Et cum audissent recensitam legis iustitiã, ad præsens quidem & in posterum docebantur: de præteritis autem gemebant, lacrymasq; fundebant: & recordati sunt, quòd si legem custodissent, nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent. Cumq; uideret Esdras sic eos afflictos, præcepit eos ad sua discedere, & à lacrymis abstinere propter festos dies, in quibus minime liceret affligi: hortabaturq; magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ sunt grata, & conuenientiã celebrationi præsentii: pœnitentiã uerò & mœstitiã de prioribus peccatis habendam, & obseruandum, ne quid in posterum eis simile eueniret. Postquàm uerò eos Esdras hortatus est, coeperunt habere letitiam. Cumq; hoc per dies octo in suis tabernaculis egissent, ad propria discesserunt, laudantes Deum pro emundatione communium peccatorum: Esdrasq; gratias referebant. Quem cõtiguit post gloriam, quam apud Deum habuerat, in senectute ueneranda finire uitam, & in Hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioa- chim defuncto principe sacerdotum, filius eius Eliasib in principatu sacerdotali successit. Quidam autẽ ex captiuis Iudæis Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, occurrès quibusdã peregrinis ante metropolim Persarum Susa, ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus, & audiens eos ad inuicem Hebraicè loquentes, consulebat unde essent profecti. Illis autem respondentibus, se à Iudæa uenisse, rursus interrogabat, qualiter se haberet eorũ multitudo, & metropolis Hierosolyma. Cumq; ei dixissent, male habere ciuitatẽ, & depositis in òlum muris, multa mala gentes in circuitu positas inferre Iudæis, &

die tota

die tota percurrere deuastantes provinciã, & nocte tanta mala cõficere, & multos à prouincia uel ab ipsis Hierosolymis captiuos abducere, & quod omnes uia singulis diebus inueniebantur plenæ cadaueribus occisorum: tunc Neemias propter suorum calamitatẽ fleuit: & attendens paululum ad cœlum, dixit: Domine usq; quò despicias, quæ nostra patitur generatio? Sic rapina, uel spolia omnibus sumus effecti? Remorante autem eo in porta, & hæc deflente, quidam nunciauit iam regem accumbere præparatũ. Qui statim sicut erat illotus, ad ministerium poculi regij festinauit. Vt uerò rex cœnauit, suauitate plenus ad iuuenem respexit mœstum: & querebat, cur tristis esset. Tunc ille precatus deum, ut gratiam ei quandam postulanti præstaret: Quomodo, inquit, possum tibi rex non talis apparere, neq; animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hierosolymorum, in qua & monumenta, & sepulchra meorum sunt parentum, muros in terra iacentes, & portas eius incensas? Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere, partemq; templi cadentem denuo reconstituere. Tunc rex annuit dare se donationem ei quancunq; supplicasset, & ad satrapas literas deportandas, quatenus eum honorarẽt, & omnia quæ opus haberet, præberent ei, dicens: Repelle tristitiam, & de reliquo gaudens nobis ministra. Igitur Neemias Deum adorans, & regi gratias agēs, mœstitiam uultus, confusionemq; suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postero autem die conuocans eum, præbuit Syriæ & Phœnicis & Samariæ præfecto Addeo epistolã deferendam: in qua de honore iuuenis, & impendijs ædificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens, ad Hierosolymam peruenit, uicesimo quinto anno regnante Xerxe: & demonstrans epistolas porrexit Addeo, & alijs præfectis equitũ: & cõgregans omnem

2. Esd. 2.
& 3.

populum ad Hierosolimam, stetit in medio templi, talem ad eos effundens orationem: Vos scitis uiri Iudæi, Deum quidem in memoria patrū Abraham, et Isaac, et Iacob permanere: et per illorū iustitiam nō derelinquere providentiam nostrā. Vnde et adiunxit me, ut acciperem à rege potestatem muros nostros refabricare, ac reliquam partem tēpli perficere. Volo autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias: et quia si cognouerint magnificenter nos ædificia reparare, resistēt: et multa molientur, ut nos impedire præualeant. Primū ergo in Deum confidere debemus, qui illorum inimicitij potest resistere: nec die uerò, nec nocte studium ædificandi relinquere, dum tempus opportunū existit. Cumq; hæc dixisset, iussit et magistratibus murum metiri, et opera eius diuidere populo per uicos et ciuitates, secundum uniuscuiusq; possibilitatem: pollicitus et seipsum cum suis seruis ædificationem adiunare. Solutaq; cōcione, Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uerò dicti sunt ex die, qua à Babylone profecti sunt ex tribu Iuda, quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde et ipsi, et prouincia à tali appellatione uocantur. Audientes uerò murorum ædificationem accelerari Ammonitæ, et Moabitæ, uel Samaritæ, et omnes qui inferiorem Syriam habitabant, moleste ferebant, et meditabantur insidias eis contexere, quatenus uoluntatem eorum impedirent: multosq; interficiebant Iudæos: ipsum etiam Neemiam dilacerare querebant, quosdam alienigenas conducentes, qui eū perimerent. Propterea in timore et turba dispersis rumoribus eos mittebant, tanquam multis gentibus præparatis cōtra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus, constructionem penè reliquerant. Neemas autem nullo modo his permotus studium operis dereliquerat: sed custodiæ causa corporis sui agmine satellitum circumseptus, siue uulnere permanebat, operis desiderio tribulationem non sentiens.

sentiens. Ita siquidem intentus agebat, ac prouidebat suæ salutis, non timore mortis, sed cognoscens post suum interitum minime concedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit in posterum, ut armis ædificatores præcincti fabricarēt. Igitor ædificatores, uel impensarum portatores, gladios habebant: clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autem à quingentis pedibus statuit: præcipiens, ut si hostes apparuerint, significarent hoc populo, quatenus armati resisterent, ne eos nudos inermesq; oppugnarēt, ipse autem nocte circūiens ciuiatē, minime aut operibus, aut somno, aut cibo fatigabatur, nihil autem horum suauiter, sed sub necessitate utebatur. Quos labores sustinuit per annos duodecim et menses quatuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfecti: octauo autem et uicesimo anno, et mense nono imperij Xerxis, postquam muri perfectionem acceperūt. Neemias et reliqua multitudo sacrificauerūt Deo pro eorū ædificatione, ac per octo dies sunt epulati. Gentes autem quæ Syriam habitabant, audiētes perfectam cōstructionem murorum, grauiter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare, rogauit sacerdotes et Leuitas, ut uicos relinquentes ad ciuitatem migrarent, et in ea manerent: fabricans eorum domicilia proprijs expensis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre: ut habentes sacerdotes et Leuitæ alimenta, perpetua religionis iura non dereliquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatē uerò exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiam alia bona et laudibus digna, cum summa fecisset magnificentia Neemias, ad senectutē perueniens, defunctus est, uir benignus et natura iustus, atq; munificentissimus erga propriam gentem: qui in memoriā eternam sui, muros Hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio

Xerxis

Xerxis sunt acta.

Historia Hester.

CAP. VI.

Hester.1.

DEfuncto uero Xerxe, regnū ad eius filiū Cyrum (quem Græci Artaxerxem uocant) contigit transferri. Quo re-
gente Persarum imperium, periclitata est tota gens Iudeorum
cum mulieribus et filijs deperire. Cusam uerò paulò post de-
monstrabo. Nam decet primum de rege differere, quemadmo-
dum Iudeam duxit uxorem de regio genere, quam nostram
dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerxes acce-
pisset, et ordinasset ab India usq; ad Aethiopiam centum et
uiginti septē satrapas, tertio imperij sui anno, amicos suos et
gentes Persis subiectas cum ducibus earum magnifice paui-
t: sicut regem oportuit, qui diuitiarum ostentationem per cen-
tum et octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos
earum in Susis per septem dies delitijs saginauit: quorū con-
uiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixe-
rat ex aureis argenteisq; columnis, uela purpurea super eas
extendens, ut multa nullia discumbentiū operirent. Ministra-
batur uerò poculis aureis, et lapidibus pretiosis, ad delecta-
tionem simul et spectaculum preparatis. Præcepit itaq; mi-
nistris, ne cogerent bibere eos, potionem eis offerentes, quod
apud Persas fieri solet, imò ut concederent unicuiq; discum-
bentium, ut quemadmodum uellet epularetur. Misit autē per
omnem prouinciam, denunciāns, ut opera relinquerent, mul-
tisq; diebus pro eius imperio lætarentur. Regina quoq; mu-
lierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prandentibus
uolens ostendere, ad conuiuium iussit accedere, cunctas mu-
lieres pulchritudine præcellentē. Quæ pro legum Persarum
custodia, prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri,
non accessit ad regem. Cumq; sepius Eunuchos ad eam mitte-
ret inuitantes, nihilominus suum denegans aduentum per-
mansit.

mansit. Vnde rex ira cōmotus, soluit conuiuium: & ad se conuocans septem Persas, apud quos legum mandata seruantur, accusabat uxorem, dicens, qualiter fuisset ab ea contemptus, cum sæpius ad conuiuium uocaretur, nec semel paruisset. Præcepit ergo, ut pronunciarent contra eam, quandam legis definitionem. Tunc unus ex his, nomine Nocheus, locutus est, non ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse, sed omnibus Persis, peciculum uitæ patientibus, ut turpiter à suis contemnantur uxoribus. Nulla enim, inquit, iam pudore tenebitur, exemplū reginæ superbiam aduersum te omnium rectorem habens: & ideo hortabatur, ut eam quæ sic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denunciaret, quæ sunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vasthis abijceretur, & honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus, grauiter disunctionem eius ferebat: & conciliari quidem propter legem non poterat: tristis tamē in solitudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio mœrore confectum, persuadebant, ut memoriam quidem uxoris & amorem nihil profuturum deponeret: & quæreret per uniuersam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet uxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem aiebant, alia introducta, & desiderium paulatim à muliere proiecta subtractum, ad cohabitantem posse cōuerti. Hoc flexus consilio, statim quibusdam iussit de palatio eligere præcellentes pulchritudine uirgines, & ad se deducere. Cum uerò congregatæ multæ fuissent, inuenta est quædam puella in Babylonia, ambobus orbata parentibus. quæ apud aumnculum nomine Mardocheum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Benjamin. Omnesq; primas Iudeorum Hester (hoc enim nomen ei erat) pulchritudine superabat, & gratia uultus sui respicientium magis delectabat aspectum. Quæ tradita

Hester 2.

tradita cuidam eunuchō pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluētia aromatum, odore & largitate unguentorū, quibus corpora utuntur, irrigabantur: & his fruebantur per menses sex, numero quadringentæ. Cumq; putasset uirgines per prædictum tempus diligentia satis habuisse, & dignas iam regio factas esse cubiculo, per singulos dies ad concubitum unam regi mittebat. Qui post concubitum statim eas ad eunuchum remittebat. Veniente uerò ad eum Hester, delectatus est: & in amorem incidēs puella, legitimè eam duxit uxorem, & nuptias celebravit imperij sui anno duodecimo, mēse qui dicitur Adar. Destinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, præcipiens eis, pro suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem Persas & primos gentium pascebat per totum mensem pro nuptijs suis. Quam cum introduxisset ad aulam, corona eam induit. Habitauitq; cum eo Hester, minime ei prodens, ex qua esset natione. Transiens autem & auunculus eius à Babylone ad Persicam Susim, & habitans illic, singulis diebus in palatio commorabatur: requirens qualiter puella conuersaretur, quam tanquam filiam diligebat. Cumq; legem rex posuisset, ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet, cum super solium sederet. Sedebat itaque etiam ipse rex uirgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare uoluisset horum qui non uocati uenirent, porrigebat ei: & cum tetigisset, uitabat periculum mortis. De his quidem sufficienter nobis dictum est. Interiecto uerò tempore insidiantibus regi Bagatheo & Theodesto Vasthianis eunuchis, seruus alterius eunuchorum genere Iudæus, cum intellexisset insidias, reginæ auunculo indicauit. Mardocheus autē per Hester manifestans, insidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueritatem inueniens, eunuchos quidem crucifixit: Mardocheo autem tunc nihil præstitit, quamuis salutis

Iustus eius nuncius extitisset, nomen tantum eius annalibus monumentis inferi precepit, et in palatio eum permanere: ut amicus regis necessarius existeret. Quo tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntem, peregrini et Persae adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iusserat exhiberi. Mardocheum uero propter sapientiam et patrias leges non adorantem, Aman custodiri fecit: et interrogauit eum, ex quo genere esset. Audiens autem Iudaeum esse, indignatus dixit: Omnes liberi Persae adorant me: hic seruus existens hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardocheum, ipsum quidem a rege petere ad tormenta paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam unam perimere. Nam Iudaeos in odio satis habebat: quoniam Amalechitarum genus, e quibus ipse fuerat, ab ipsis omne perierat. Adiens ergo regem, accusabat Iudaeos, dicens, gentem esse malignam, dispersam per uniuersum orbem, quae eius non seruiret imperijs, nec mixtam, nec alij genti coadunatam, nec eandem cum ceteris religionem colentem: quae nec legibus, inquit, similibus utitur, et inimica moribus et professionibus tui populi, et hominibus cunctis existit. Sed si uis aliquod subiectis beneficium commodare, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum ad seruitutem aut ad captiuitatem seruetur. Veruntamen ut nullum patiaris damnum, tributa eorum de propria substantia ipse me praebere polliceor quadraginta millia pecuniarum talenta, ubicumque praeceperis. Has autem pecunias libenter offero, si pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Postquam Aman haec intimauit, rex ei et pecunias, et homines donauit, quicquid de his uellet, efficeret. Desiderio autem adepto, Aman statim mandauit, tanquam a rege per omnes gentes praecpta, hunc modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India usque

Hester 3:

Hester 3.

Aethiop

Aethiopiam, centum uigintiseptem prouinciarum principibus & iudicibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem dicit. Cum pluribus gentibus imperassem, & uniuersum orbem meae ditioni subiungassem: uolui nequaquam abuti potentiae magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos: ut absque ullo timore uitam quiete transigentes, optata cunctis mortalibus pace frucrentur. Querente autem me à consiliarijs meis, quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia ac fide ceteros praecelebat, & erat post regem secundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus: & contra omnium gentium faciens consuetudinem, regum iussa contemneret, & uniuersarum concordiam nationum sua dissensione uiolaret. Quod cum didicissemus, uidentes unam gentem rebellem aduersus omne genus hominum, peruersis uti legibus, nostrisq; iussionibus contraire, & turbare subiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, iussimus, ut quoscunq; Aman, qui omnibus prouincijs praepositus est, & secundus meus est pater, monstraucrit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusq; eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Ader, anni praesentis: ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant pacem imperio nostro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates & prouincias ueniente praeepto, omnes ad interitum Iudeorum constituta die parabantur: quod etiam in Susis praeparabatur. Rex ergo & Aman epulationibus uacabant: ciuitas uero turbabatur. Quod Mardocheus cognoscens, uestem rupit: & sacco indutus, cinereq; persusus, ciuitatem circuibat, clamans interimi gentem quae nihil peccauit. Et hoc dicens, ad aulam peruenit: & ante ipsam stetit. Nam minimè ei licebat ingredi, tali circumamictio habitu.

Hester 4.

bitu. Idem & omnes fecerunt Iudæi, per ciuitates, quibus de hoc literæ proponebantur, lugētes & plangentes nunciatas sibi calamitates. Cum uerò quidam reginæ nunciasset Mardocheum in tam misero ante aulam habitu stantem, audito sermone turbata, misit qui eius uestitum mutarent. Quo nolente sacco exui, quia nōdum erat malum finitum, pro quo saccum induerat, uocans asistentem eunuchum Acratheon, ad Mardocheum destinauit: interrogans, quid ei tristitia cōtigisset, quòd hunc habitum nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho causam, & literas contra Iudæos per omnes prouincias sub rege constitutas, trāsmissas: & promissionem pecuniarum, per quam à rege perditionem gentis comparauerat Aman. Harum etiam exemplum ad Hester tradidit reportandum, quæ propositæ in Susis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi supplicaret: nec recusaret pro salute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi ostenderet, Iudæis periculum imminere. Aman, inquit, qui secundum honorē post regem obtinet, accusando Iudæos, regem aduersum eos incendit. Hæc cum regina cognouisset, rursus mittit ad Mardocheum, dicens, quòd non esset à rege uocata: & si quis ad eum non uocatus intraret, moreretur, nisi uolens quēdam seruare, porrigeret ei uirgam auream. Nam inuocato & ad eum intranti, si hoc rex fecerit, hic solus nō interimitur, sed ueniam accipiens liberatur. Mardocheus uerò hæc uerba deportanti sibi ab Hester eunucho, renunciare præcepit, nō suæ saluti prouidere, sed totius gentis periculum amouere. Nam si nunc ipsa, inquit, contempserit, adiutorem quidem genti Deū omnibus modis futurum: ipsam uerò & paternam eius domum ab illis quos contempserat, perituram. Hester autem denunciavit Mardocheo per eundem ministrum, ut pergens ad Susa, constitutos illic Iudæos ad concionem congregaret, &

ieiunare cunctos triduo pro ipsa præciperet: quod & ipsa cum suis agēs ancillis, promisit se præter legem adire regem, & si mori oporteret, non recusaret. Mardocheus autem secundum Hester mandata, populum fecit ieiunare, decumq; suū petere, ut nec eam, nec gentem eius perituram contemneret, sed ut sepe antè prouidit, & peccanti ueniam concessit, & nunc à denunciato dudum interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogeatur sine gloria deperire, cum & ipse dominus nosset causam furoris Aman, quòd eum non adorabat. Neque enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hunc illi quoque patiebar offerre: ideoq; iratus, contra eos qui tuas leges non transgrediuntur, talia machinatus est. Easdem etiam uoces uulgus emittebat, petens Deum prouidere suæ saluti, cunctosq; Israëlitas per omnē liberare terram à futura calamitate: nā iam præ oculis eam sperabant, & simul habebāt. Rogabat etiam Hester Deum, patria se lege prosternens in terram: lugubriq; ueste circumamicta. Cibus autem & potum, omniaq; suauiā renuebat per tres dies, Deum petens, ut adiuuaret eam, quatenus regi uideretur supplicans suauis eloquio, specie uerò pulcherrima, ut ex utroque sustentata, & ipsa periculum euitaret, & gentis suæ salutem acquireret: Aman quoque regis odium concitaret. Sic Deum per tres dies deprecans, lugubrem uestē deposuit. & habitu mutato ornata, sicut oportebat reginam, ibat cum duabus ancillis: quarum una leuiter eam incumbentem sustentabat, altera sequens longitudinem uestis utique ad terram profusam summis eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena, uerecundum ac modestum habens decorem, adibat regem etiam cum timore. Cum uerò ad faciem eius sedentis in folio deuenisset, & uidisset eum circumdatum ornatu, quia ex uaria ueste uel auro, uel lapidibus pretiosis ualde

Hester 5.
&c 15.

ualde fulgebat, terribilioremq; magis eum propter hæc intuens, cumq; & ille asperius eam uultuq; iracundo aspiceret, membrorum eam debilitas comprehendit: & super ancillas quæ prope latera eius erant, repente collapsa est. Rex autem uoluntate arbitror Dei mentem mutauit, & timens ne quid mali uxor eius timore pateretur, surrexit à sella, suoq; eam gremio colligens fouebat, & osculabatur, blandeq; loquebatur: confidere petens eam, nec aliquid mali metuere, quòd ad eum non uocata uenisset: nam legem istam propter subiectos esse positam, ipsam autem similiter cum eo regnantem omnem habere licentiam. Hæc dicens, sceptrumq; in manu eius ponens, uirgam super ceruicem eius tetendit propter legem, liberans eam à mortis discrimine. Illa uerò respirans: Domine, inquit, non habeo facultatem explanandi, quæ mihi subito contigerunt. Nam ut te uidi maximum, & pulchrum atque terribilem, statim spiritus meus recessit, & à me anima sum relictæ. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem anxietas habuit: deinde confidere, meliora quæ sperare Hester inuitabat. Nam medium ei regnum se concedere, si hoc peteret, promittebat. Hester uerò ad conuiuium eum cum Aman amico ad se uenire supplicabat, parasse ei cœnam se dicens. Cumq; annuisset, & aduenisset, inter poculorum laticiam iussit rex Hester aperire quid uellet: nihil enim se negaturum esse promiserat, etiam si partem regni poscere uoluisset. Tum illa in posterum diem explanaturam se suum consilium promissit, si rursus ad conuiuium cum Aman ueniret. Cumq; rex promississet, Aman egressus est, gaudens quòd solus apud Hester cum rege meruit epulari, dum nullus alius talem honorem potuisset adipisci. Videns uerò in aula Machabeum nimis indignatus est, quòd non aliquam ab eo uenerationem sibi met exhiberi sensisset. Tunc ingressus ad

semet ipsum, uxorem Zarassan cum amicis uocauit. Quibus presentibus honorem exposuit, quo frueretur nō apud regē tantum, sed et apud reginam: et qualiter illo die ad eam cum rege solus accitus esset, et in posterum diem rursus inuitaretur. Dicebat autem, non ei placuisse, quod Mardocheum uideret in aula Iudeum. Cui respondit uxor sua Zarassan: Iube lignum secari quinquaginta cubitorum, et manē pete Mardocheum à rege crucifigendum. Cuius consilium laudans, præcepit famulis lignum paratum in atrio statuere, quod ad poenam Mardochei seruarent. Deus autem spem malignā Aman deridebat: et accidentia præuidens, de futuris delectabatur.

Hester. 6. Nam regi somnum per illam noctem abstulit. Qui nolens in otio uigilias perdere, sed ad gubernationem sui principatus habere, scribam iussit ferentem prædecessorum suorum et suorum factorum monumenta relegere. Cumque detulisset, et recenseret, inuentus est quidam, qui pro uirtute sua pretium agros acceperat, quorum et nomen signatum erat: alter uerò pro fide donationem impetrauerat. Post hæc legendo uenit ad Bagathæum et Theodestum eunuchos insidiatores regis, quas Mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum scriba pronunciasset, et ad alterius transisset actus, rex eum detinuit consulens, siquid ei pro remuneratione datum scriptum haberetur. Scriba respondit, nihil. Tunc rex iussit eum tacere, et interrogabat eos quibus hoc commissum fuerat, quæ esset hora noctis. Audiens autem iam diluescere, præcepit, ut quem inuenirent amicorum ante aulam præsentem, nunciarent. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter solitam horam maturius processerat, mortē Mardochei petiturus. Cumque serui renunciassent Aman ante eadem stare, præcepit eum uocari. Cū ergo intrasset: Amicum, inquit, te sciens fidelem, peto ut consilium mihi præbeas, quemadmodum debeam secundum meam munificen-

munificentiam honorare quendam mihi ualde charissimum. Aman uero putans consilium quod dedisset, hoc pro se futurum, nam amari se solum à rege credebatur: quam existimabat optimam esse sententiam, regi declarauit, et dixit: Si uis quem dicis hominem dilectum gloriæ meritis honorari, fac eum super equum procedere tua ueste indutum, et torquem auream habere, et præcedere unum ex tuis necessarijs amicis, clamantem per totam ciuitatem, quod tale beneficium merebitur, quæ rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiusmodi largitatem arbitratus ad se uenturam, talia persuasit. Rex uero delectatus hac mōitione: Vade, ait, habens equum et stolam et torquem, require Mardocheum Iudeum, et his illum induens, antecede equum eius. Nam tu, inquit, amicus es mihi præcunctis. Ergo perfice cōsilium cuius utilis suasor extitisti: et hæc ei à nobis donentur, qui meam animam liberauit. Postquam hæc præter spem omnem audiuit, mente confusus, et mortificatus perculsus, exiit, equum ducens cum purpura et auro: et Mardocheum reperiens, ante aulam sacco indutum iussit exutum purpura circumdari. Tum ille nesciens ueritatem, sed deludi se putans: Pessime, inquit, omnium hominum, ita calamitatem nostram derides? Vt uero certè cognouit, quod ei rex hunc honorem donauerit pro salute quam illi præbuerat, insidiatores eunuchos redarguens, purpura induitur, qua rex sæpe uestitus degebat: et torque ceruicem circumdatus, et super equum sedens, totam circuibat undique ciuitatem, præcedente Aman et prædicante, quod huiusmodi fruatur donis, quem rex amauerit, et dignum honore probauerit. Cumque totam circuiisset ciuitatem, Mardocheus ad regem ingreditur. Aman autem ex confusione ad se recedens, cum lachrymis uxori et amicis quæ contigerant, indicauit. Illi nequaquam puniri posse Mardocheum dicebant: Deum enim esse cum ipso credebant. Dumque

Hester 7.

hæc adinuicem loquerentur, uenerunt Hester eunuchi, Aman urgentes ad cœnam. Sabuchadar uerò unus ex eunuchis, uidens crucem fixam in domo Aman, quam Mardocheo parauerat, consuluit aliquem seruorum, cuius causa eam parasset: et audiens, quòd reginæ auunculo, quem Aman à rege petitus rus erat ad pœnam, tunc quidem tacuit. Cumq; rex una cum Aman epulatus, interrogaret reginam ut diceret quam uellet ab eo donationem impetrare, completurum enim se eius desiderium promittebat: tunc regina pro populi deprecabatur periculo, eò quòd tradita fuisset ad perditionem cum sua gente: ideoq; sermones ad eum facere decreuisset. Neque enim molestum sibi dicebat, si amaram eis seruitutē imponeret, paruum enim hoc esse malum, sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogante rege, à quo hæc sancita fuissent, accusabat iam manifestè Aman: et malcuolum contra eos existentē, has molitum insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad hortos egreditur. Hester uerò reginam Aman petere cœpit, et ueniā pro peccatis exposcere, nam intellexerat in quibus iam malis esset. Cumq; super lectum procidens reginā peteret, supuenit rex: et huiusmodi uisu magis incitatus dixit: Pessime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare conaris? Ad quod Aman obstupuit, et nihil potuit respondere. Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accusare Aman, quemadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem Mardochei: nam hoc illi interrogati seruus indicauerat, cum ad ipsum inuitaturus eum ad cœnam uenisset: crucem autem dicebat esse altitudine cubitorū quinquaginta. Quod rex audiens, in illam eum pœnā tradere decreuit, quam contra Mardocheum ipse tractauerat: statimq; iussit cruci suspensum interimi. Vnde mihi cōtiguit mirari nomen Dei, et sapiētiam, et iustitiam eius agnoscere, quòd nō solum maleuolentiā Aman puniuit

puniuit, sed quòd ex cogitata contra aliũ tormenta in eum conuertit: & ceteros hoc sentire permisit, quoniam qui contra alium quædam molitus fuerit, hæc in se primum parata cognoscat. Itaq; Aman honore, quem à rege perceperat, supra modum abusus, huiusmodi cruci confixus est. Rex autem substantiam eius reginæ donauit: & Mardocheum aduocans, dedit ei annulum quem Aman ipse præstiterat. Nam iam Hester ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardocheo Aman possessionē, & supplicauit regi liberari à mortis metu gentē Iudæorum: nota ei faciens, quæ per uniuersas prouincias scripsisset Aman filius Amadathi. Nam patria gente sua perempta, nullatenus se uitam posse tolerare dicebat. Cui rex promissit, nihil eam frustra petere, nec studio eius aliquid cōtrarium prouenire. Vnde præcepit, ut scriberet quæ uellet de Iudæis nomine regio, signaretq; eius sigillo, & transmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret signatas epistolas sigillo regio, minime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iussit scribere gentibus, & primatibus, & magistratibus pro Iudæis, ab India usq; Aethiopiam centumuiginti septem prouinciarum. Epistolæ autē hunc ordinem continebant: Rex Hester 16. magnus Artaxerxes, ab India usq; Aethiopiam, cētumuiginti septem prouinciarū ducibus ac principibus, qui nostræ obediunt ditioni, salutem dicit. Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiā: & nō solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt, moliuntur insidias cogitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in se iura uiolare, sed Dei quoq; cuncta cernētis arbitrat̃ur se fugere posse sententiā: & in tantum uesaniæ proruperunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruat, & ita

cuncta agunt, ut omnium laude sint digni, mendaciorum funiculis conentur subuertere: dum aures principum simplices, & ex sua natura alios existimantes, callida fraude subuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur historijs, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde providendum est paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Aman filius Amadathi, & animo, & gēte Macedo, alienusq; à Persarum gente, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: & tantum in se expertus humanitatē, ut pater noster uocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secūdus. Et in tantum arrogantiae tumorem subleuatus est, ut regno nos priuare niteretur & spiritu. Nam Mardocheum, cuius fide & beneficijs uiuimus, & consortem nostri regni Hester, cum omni gente sua nouis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem: hoc cogitans, ut illis interfectis insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem à pessimo mortalium Iudeos neci destinatos, in nulla penitus culpa inuenimus, sed è contrario iustis utentes legibus, & filios altissimi & maximi semperq; uiuentis Dei: cuius beneficio & patribus nostris, & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur. Vnde & eas literas, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susis, & ipse qui est machinatus, & omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed Deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudæis uti legibus

legibus suis. Quibus debetis esse adminiculum, ut eos qui se ad necem eorum parauerant, possint interficere decimoter-
tio die mensis duodecimi, qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens Deus mœroris & luctus eis uertit in gaudium. Vnde & uos inter ceteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia: ut & in posterum cogno-
scatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem, qui autem insidiantur regno eorum, pe-
rire pro scelere. Omnis autem provincia & ciuitas, quæ no-
luerit solennitatis huius esse particeps, gladio & igne depe-
reat: & sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis inuia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus & inobe-
dientiæ. Igitur equites epistolas deportantes exierunt, & uiam propositam peragebant. Mardocheus uerò regia indu-
tus stola, & corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Susi inhabitantes, communem æstimauerunt felicitatem. Propterea gaudium & salutare lumen, propositis regalibus sanctionibus per ciuita-
tes & provincias, Iudæos circundedit, ita ut etiam multe gē-
tes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatem ex periculo eis comparatam inspicientes. Nam duodecimi mensis tertiadecima die, qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Distros uocatur, portatores regaliū literarum nunciabant, quemadmodum deberent die, quo ipsis periculum imminabat, inimicos cōsumere. Tūc præsides & satrapæ, & tyranni, & reges, & scribæ summum Iudæis reddebant honorem, quoniā timor Mardochei eos ad temperantiam cōercebat. Postquā edictum regis per omnes provincias lectum est, in Susi Iudæi inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex perem-
ptorum in ciuitate numerum Hester nunciasset, & in pro-
vincia quid actum fuisset ambigeret, si quid amplius uellet

interrogauit eam. Illa petiuit eū, ut præciperet Iudæis, & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos, & ut decem Aman filij crucifigerentur. Quod quidem Iudæis rex cōcessit, nequaquam resistere uolens Hester. Iudæi uerò parati decimoquarto die Distri mensis, occiderunt rursus aduersariorum trecentos, nihil penitus possessionis eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates à Iudæis septuaginta sex millia inimicorum, quos strauerunt tertiodecimo die mensis, quem festum celebrauerūt. Similiter autem & Iudæi in Sufis collecti, die decimaquarta & decimaquinta eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conuiuijs sibi inuicem mittentes. Scripsit etiam Mardocheus omnibus sub imperio. Artaxerxis de gentibus Iudæis, quatenus hos obseruarent dies, semper eos celebrantes, & nepotibus traderent per omnia tempora celebrandos, ne aliquando obliuioni traderentur, quòd in his fuerant ab Aman perituri: iustumq; esse, cum uitaissent periculum, & inimicos punissent, honorare eos, gratias offerentes Deo. Vnde prædictos dies Iudæi celebrant, appellantes eos cōseruatores. Mardocheus autem magnus & clarissimus erat apud regem, principatumq; eius regabat, & potiebatur cōmuni cōuersatione cum regina. Tunc Iudæi super omnes libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem sub imperio Artaxerxis sunt gesta.

Reliquas huius undecimi historias non habent Biblia.

De Vagoſe duce, & Manasse sacerdotium ambiente.

C A P V T

V I I.

DE functo autem Eliasibo principe sacerdotum, Iudas filius eius principatum sacerdotale suscepit. Defuncto autem & hoc, Ioannes filius eius honorē suscepit. Porro Vagoſes dux alterius Artaxerxis templum uiolauit, & tributa Iudæis

dæis imposuit : nec prius dimisit quotidianas offerri hostias,
 quàm pro unoquoq; anno uestigal exigeret drachmas quin-
 quaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa cōtiguit: Frater erat
 Ioannis Iesus, cui Vagosēs amicus existēs, promisit sacerdotij
 principatum dare. Qua confidentia Iesus altercatus in tem-
 plo aduersus Ioannem, incitauit fratrem, ut eum interficeret, et
 tantum in templo facinus Ioannes in fratrem cōmitteret, quod
 nunquàm nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter
 uel sceleratè factū est. Vnde nec Deus hoc impune dimisit, sed
 populum propter hanc causam ad seruitutē redegit, et tem-
 plum uiolari à Persis permisit, dicente Vagosē: Ausi estis ho-
 micidium in uestro templo committere: ego perempto in tem-
 plo mundior sum. Et hæc uerba faciens, in templum ingressus
 est. Hac igitur usus occasione Vagosēs, annos septem eos pro
 nece Iesu puniuit. Finiente uerò Ioanne uitā, succedit in prin-
 cipatu sacerdotum filius eius Iaddus. Erat autem etiam huic
 frater Manasses nomine, cui Sanabalath missus à Dario ad
 Samariam satrapa, genere Cuthæus, ex quibus et Samaritæ
 descenderunt, audiens claram esse ciuitatem Hierosolymam,
 et reges eius multa Assyrijs, et habitatoribus humilis Syriæ
 pericula fecisse, libenter copulauit suam filiam nomine Isa-
 cham: arbitratus per affinitatem obsidem ei futuram ad fidem
 gentis Iudæorum. Per idem tempus et Philippus rex Mace-
 donum in Aegis à Pausania filio Ceraste, genus ab Oreste
 trahente, insidias passus perimitur. Succedens uerò filius eius
 Alexander imperio, transijt Hellepontum, et duces Darij
 deuicit, super Granicum flumen conficiens cum eis. Cumq;
 percurrisset Lydiam, et Ioniam captiuasset, Syriamq; præ-
 dasset, ad loca Pamphyliæ peruenit, ut alibi explanatum est.
 Hierosolymorum uerò seniores indignabantur, quòd princi-
 pis sacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori,
 sacerdotij

sacerdotij particeps existerat. Arbitrabantur enim hoc cōnubium initiū fieri occasionis præstandæ, uolētibus leges transgredi pro uxorū copulationibus, quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiuitatem per hæc cōiugia mala putabāt, eò quòd multi peccassent, dum nō uxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo Manassen disiungi ab uxore, aut non introire sacrariū. Principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant. Manasses autem prohibitus à fratre ad altare accedere, ad socerum Sanabalath peruenit, amare se dicēs filiā eius Isachā: sacerdotalem uerò honorem maximum esse apud gentem et ciuitatem, et genus Iudæorū, nec uelle se propter huiusmodi coniugium sacerdotij iure priuari. Itaq; Sanabalath non ei solum sacerdotium, sed etiam principatum sacerdotij et potentiam, ac honorem omnium locorum sibi subiectorū dare promisit, uolens suam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei edificare ad instar Hierosolymorum, super montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ montibus apparebat, sed hoc facere cum regis Darij sententia. His promissionibus eleuatus Manasses, permansit apud Sanabalath, principatum sacerdotij arbitratus se accepturum, Dario conferente. Nam iam Sanabalath uergebat in senium. Multis uerò sacerdotibus et Israëlitis huiusmodi iunctis uxoribus, non parua seditio Hierosolymitas habebat: dum plures ad Manassen transirent. Quibus Sanabalath pecunias ministrabat, et terram colendam habitationemq; deputabat, omnibus modis genero suo concordans.

De gestis Alexandri apud Hierosolymam, pro Iudæis.

CAPVT. VIII.

Eodem tempore Darius audiens Alexandrum Hellepontum transisse, satrapasq; suos super Granicū flumen pugna

gna uicisse, & ulterius accessisse: delectorum equitum & peditum colligens exercitum, occurrere statuit Macedonibus prius quàm omnem percurrentes Asiam deuastarent. Transiens ergo fluuium Euphratem, & montem Cicilie Taurum, hostes ipse in Cicilia sustinebat, illic eos speras expugnare. Tunc Sanabalath propter discessum Darij gauisus, ilico Manasse dicebat promissa complere, Dario post captionem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tantum, sed etiam omnes Asiam habitantes, nec ad malum belli Macedonas cum Persis propter multitudinem esse uéturos. Aliter uerò quàm sperabatur euenit. Nam congressus cū Macedonibus rex, est uictus: multamq; partem exercitus perdens, & captis matre pariter & uxore, & filijs, ad Persas fugiens remeauit. Alexander autem ad Syriam ueniens, Damasum cepit: & subiugata Sidone, Tyrum obsidebat. Literas uerò ad principem sacerdotum Iudeorum misit, inuitans eum auxilium sibi mittere, & uenalia exercitui præparare: & quæta prius Dario cōferebant, ei præberet: eumq; inuitauit amicitiam Macedonum eligere, ne in posterum poeniteret. Cumq; princeps sacerdotum literarum portatoribus respondisset, sacramenta Dario se dedisse, ut nequaquam contra eum arma portaret, nec posse uiuente Dario constituta transcendere: Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulò post capiendam: qua uicta, minabatur contra principem sacerdotum gentis Iudeorum exercitum ducere, ut omnes per eum discerent, quibus deberent constituta seruare. Quapropter intentius in obsidione perseuerans, uastauit Tyrum. Cumq; eam cepisset, ad ciuitatē Gazam peruenit, eamq; cum duce suo nomine Bibimasin obsidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum se inuenisse tempus, Dario iam desperato, eligens de suis subiectis octo milia, ad Alexandrum proficiscebatur: quem reperit

perit inchoantem Tyri obsidionem. Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta, magisq; ipsum dominum libenter habere quam Darium. Cumq; intellexisset grate susceptum, confusus iam, et de presentibus fretus uerba Sanabalath offerebat, dicens se generum habere Manassen, fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudæe gentis, multosq; alios cum eo presentes ex ea gente, quos uelle aiebat sub eo templum locis constitutis edificare: hoc autem et ipsi profuturum uideretur, ut in duas partes esset Iudæorum potentia diuisa, ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius et Assyrijs contigebat. Concedente uero Alexandro, omni studio adnissus Sanabalath, edificauit templum, et sacerdotem Manassen constituit, maximum arbitratus premium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem mensibus in obsidione Tyri transactis, et duobus in Gaza, Sanabalath mortuus est. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hierosolymitarum ascendere festinauit. Quod princeps sacerdotum Iaddus audiens, in pauore est constitutus, multisq; sacerdotibus in timore constitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Moedonibus festinus occurreret, rege indignante propter priorem contumaciam. Precipiens igitur populo supplicationem et immolationem Deo offerre, ipse deprecabatur subuenire genti, ueturisq; ea liberare periculis. Obdormienti uero post sacrificium, Deus precepit ut confideret, fertisq; ciuitatem ornaret, protinusq; portas aperiret, et alios quidem cum ueste alba, ipsum autem et reliquos sacerdotes cum legitimis stolis iussit occurrere, nihil seuum sperantes pati. Deo providente. Cumq; a sompore surrexisset, ualde congaudens, nocturnum oraculum omnibus indicauit: et quæ uidit in somno cunctis facere mandans, regis presentiam expectabat. Quem audiens non longè esse
a ciuita

à ciuitate, processit cum sacerdotibus & ciuili multitudine, sacram & maiorem alijs gentibus ei preparans occursionem: ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen Latine translatus scopulum significat, ex quo loco Hierosolyma templumq; potuisset uideri. Phoenices uerò & Chaldaei regem secuti, putabant quia quicquid potuisset furor imperialis permittere in ciuitatem, ipse committeret: & ut principem sacerdotum summis afficeret contumelijs. Quod è diuerso contigit euenire. Nam Alexander praeuidens multitudinem uestibus albis indutam, antistites uerò cum bysiniis stolis, & principem sacerdotum hyacinthina & aurea stola, super caput habentem cidarim, & super laminam auream, in qua scriptum erat Dei nomē: adiit eum solus, & numen adorauit, & principem sacerdotum primus ueneratus est. Omnibus uerò Iudeis una uoce Alexandrum salutantibus & circumstantibus, Syriae reges & reliqui hoc facientem stupuerunt, corruptamq; regis mentem putauerunt. Parmenio uerò solus cum interrogauit, cur omnibus eum adorantibus ipse adorasset principem sacerdotum gentis Iudaeae. Cui ille: Nō hūc, inquit, adorauī, sed Deum, cuius principatu sacerdotij functus est. Nam per somnium in huiusmodi cum habitu conspexi, adhuc in Dio ciuitate Macedoniae constitutus. Dumq; mecum cogitasset posse Asiam vincere, incitauit me ut nequaquam negligerem, sed confidenter transirem. Nam se perducturum meum dicebat exercitum, & Persarum traditurum potentiam: ideoq; neminem alium in tali stola uidens, cum hunc aduertissem, habens uisionis & probationis nocturnae memoriam, salutauī. Exinde arbitrator diuino iuuamine me directum, Dariūmq; uicisse, uirtutemq; soluisse Persarum. Propterea & omnia quae meo corde sperantur, prouentura confido. Postquam Parmenioni locutus est principem sacerdotum honorans, occurrentibus reliquis sacerdotibus

sacerdotibus, ad ciuitatem usq; peruenit: & ad templum ascēdens, sacrificauit Deo, secundum sacerdotis ostensionem. Ipse autem sacerdotum principi, & reliquis sacerdotibus munificēter multa donauit. Allato uerò ei uolumine Danielis, in quo scriptum erat, quēdam Græcorum deuicturum Persarum potentiam, arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat, gausus est. Et tunc quidem multitudinem dimisit. Postera autem die conuocans eos iussit petere, quas uellent donationes accipere. Principe uerò sacerdotum petente, ut liceret patrijs uti legibus, & septimum annum sine tributis esse mandaret, omnia concessit. Cumq; ab eo postulasset ut Iudeos in Babylone & Mediæ gente præciperet suis potiri legibus, promisit libenter facere, quæ poscebant. Dicente uerò ipso ad multitudinem, si quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legibus, & secundū eas uiuens, paratum se eos ducere, se pugnuros cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita disponēs Hierosolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus eum ad quos peruenit amabiliter suscipiētibus: Samaritæ metropolim tunc Sichimam nomine habentes, positam iuxta Garizin montem, in quo transgressores habitabant Iudæi, uidentes ab Alexādro ita magnificē Iudeos honoratos, coacti sunt Iudeos se fateri. Nam huiusmodi Samaritæ naturæ sunt, sicut prius alibi demōstrauimus, in calamitatibus mersis Iudeis negant se esse cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint clarum eis aliquid oblatum, tunc socios se Iudaico generi profitentur, originem suam à nepotibus Ioseph, Ephraim, & Manasse recensentes. Tunc ergo charitatem, & multū animi sui affectū ostendentes, occurrerunt regi, paulò minus, quàm Hierosolymitæ. Cumq; laudasset eos Alexander, Sichimitæ adierunt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sannabalath transmiserat, petētes ut ad ciuitatem perueniret, & templum

templum apud eos positum honoraret: qui reuertens ad ipsos se uenire promissit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionem (nam neque ipsi seminant) in eo consuluit, qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent Hebræos se quidem esse, Sichimitas autem à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi essent. Illis autem dicentibus nō esse: & ego, inquit, hæc Iudæis concessi: sed reuersus quidem, à uobis certius edoctus, quæ uisa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita postulationem negauit. Similiter uerò amicos Sannabalath sequi præcepit ad Aegyptum, ibi daturum se eis iugera terræ promittens: quod & postea fecit, Thebaidam custodire prouinciā eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à successoribus eius constat diuisum: templumq; super Garizin montem permansit. Et si quis culpam habuisset apud Hierosolymitas, aut de cibo illicito, seu de transgressione sabbatorum, aut de huiusmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens se iniuste culpari. Defunctus est autē illo tempore princeps sacerdotum Iaddus, & Onias filius eius principatum sacerdotale suscepit. Et in his constituti Hierosolymitæ degabant.

d d

FLAV.

FLAVII IOSE.

PHIANTIQVITA-

tis Iudaicae liber duodecimus.

*Historia huius duodecimi usque ad caput x. i.
non habentur in Eiblyis.*

De statu Iudæorum post mortem Alexandri.

CAP. I.

ALEXANDER rex Macedonum ubi regnum Persarum subegit & dissoluit, Iudæamq; disposuit, ut prædictum est, à uita discessit. Cumq; multos principatus sui successores reliquisset, Antigonus quidē Asiam apprehendit, Seleucus autē Babylonem, gentesq; uicinas obtinuit, Lysimacho cecidit Hellepontus, Macedonia rexit Cassander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent, suumq; dilatare cōtenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates cōcussæ, multis suis ciuibus inter certamina percuntibus, ingemiscebant. Tunc & omnis Syria sub Ptolemæo filio Lagi, qui saluator nuncupabatur, contraria nominis eius est perpeffa. Nanque hic etiam Hierosolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus, sub specie sacrificij, nequaquam Iudæis resistantibus, quādo hostile nihil existimabant, & ideo otiosè uel insuspectè segnes erant. Qui cū sine labore ciuitatē apprehendisset, crudeliter eis dominabatur. Testis est orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui successorum Alexādrī facta conscribens, superstitionem nostram pro qua libertatem amisimus exprobrauit, cū hæc diceret: Est gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hierosolymam habens, quæ cōtempfit sub Ptolemæo constituta, dum arma capere deuissset, & propter superfluam superstitionem sauiissimū dominum

minum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente nostra conscripsit. Ptolemæus uerò multos captiuos à montanis Iudææ, uel à uicinis locis Hierosolymitarum, id est, à Samaria, uel à Gargazo trahens, ad Aegyptum commigravit. Sed cum cognouisset eos, quos ab Hierosolymis abstraxerat, firmos iurisiurandi ueri Dei cultores existere, cum Alexandro legationem ad eos mittenti sic respondiissent: Dario uiuente cōtra eum arma nequaquam sumere: unde post Darij expugnationem multos ad castella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandria ciues statuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus suis societatem custodirent, cum & alij non pauci Iudæi sponte ad Aegyptum peruenissent, opulentia locorum, Ptolemæiq; munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones cōtra Samaritas, dum suæ gentis patriam oblationem seruare festinarent, excitabant. Nam Hierosolymitæ defendebant, dicentes suum templum sanctum existere, & immolationes illuc transmitti oportere. Samaritæ uerò ad Garizin montem destinari iuebant.

De Bibliorum translatione & septuaginta interpretibus,
denisq; uicissim redditis à Ptolemæo rege Iudæis.

CAPVT II.

Post decimum uerò & secundum annum imperij Alexandri, & post quadragesimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos trigintanouem, qui & legem Iudæorum interpretatus est, & seruientes in Aegypto Hierosolymitas à seruitutis uinculo resoluit, usq; ad centumuiginti millia, ex huiusmodi causa: Demetrius Phaleræus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per uniuersam terram inuenta uolumina cōgregare, & acquirere si quid audisset dignū industria uel uoluntate regis, quem erga collectionē codicum munificenter accendi cogn-

dd 2 uera

uerat, interrogatus à Ptolemæo, quot millia codicum haberet, cum uiginti millia iam respondisset, sed pauco post tēpore usq; ad quinquaginta millia posse peruenire: et nunciatum sibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum esse conscripta, studio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarū uel sermone eorū composita, laborem non paruum præberent, si in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis similes esse eorum figuræ, æqua pronuntiatione uocis: Nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum sumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorū quoq; leges contineantur. Igitur res optima Demetrii sententia delectatus, postquam studium suum multos colligendi codices demonstrasset, scripsit principi sacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Aristæus autē amicus regi necessarius, propter humilitatem morum ab eo dilectus, cum sæpius antè nissus esset Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudæos, qui sub imperio eius essent, tempus hoc petitionis prosperum arbitratus, antè loquitur primatibus custodum regis corporis, Sosibio Tarentino, et Andrea, ut simul laborarent, de quibus petiturus regem accederet. Quorum sententia confirmata, cum huiusmodi sermonibus regem adiit, dicens: Minime rex oportet uana nos spe negligenter decipi, sed ueritatem intimare. Nam si legem Iudæorum non tantum transcribere, sed etiam interpretari pro tua gratia studemus: qua ratione possit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo seruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentiae decet à præsentis iugo seruitutis absolvere, ac Deo qui leges exposuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa sæpius indagassem, cognoui eos factorem omnium Deum colere, quem nos Ζηνά, id est, Iouem nominamus, quòd omnibus indulget Ζήρ, id est, uiuere. Quapropter ad honorem Dei, quem eximia religione placant, liberos cos patriæ

patriæ moribusq; suis restitue. cognosce tamen princeps me nec affinem eis esse, nec ab eadem genitū natione, ut pro illis hæc suggeram: sed dum omnium hominū factorē Deū scirem suauiter suos benefactores amplecti, ad hanc petitionem perueni. Postquam hæc Aristæus locutus est, & rex in eum hilari & ridetī uultu respexit: Quanta, inquit, millia arbitraris posse dimitti? Tūc Andreas respondit dum interfuisset & dixit, paulo plusquā centū millia possunt existere. Non paruam, inquit, Aristæ donationē à nobis exposcis. Sosibio uerò cum præsentibus dicente, dignum esse munificentia sua, si Deo qui regnum ei donauit, has gratiarū uices offerret: propterea lætus iussit, ut de eis militibus merces annonæ præstaretur, pro singulo uidelicet captiuo apud eos constituto drachmæ centum uiginti darētur. De quibus etiam præcepta se proponere promissit, per quæ munificētiā suā & Aristæi petitionem confirmaret. Propterea uoluntas Dei affulsit, per quam non tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuissent, uerum etiam illos, qui sub regno eius extitissent, absolutioni donaret, uel si qui postea superuenissent, pro quorum redemptione plus quā quadringenta talenta sunt à rege tributa. Vnde & exemplum sanctionis, ad manifestandam posteris regis munificentia, custodiri decreuerūt, quod erat huiusmodi: Quicumq; sub nostri patris imperio militātes, Syriā & Phœnicen cum eo Iudæāq; uastauerūt, & captiuos adductos ad nostras ciuitates & prouincias uendiderunt, hos & qui olim sub meo regno existunt, & si quos nūc superdixerunt, dimittant, pro singulo corpore accipientes drachmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis suis, reliqui uerò à regali mensa redemptionis pretium accipiant. Arbitror enim eos sine uoluntate mei patris contra iustitiā depredatos, prouinciāq; eorum fuisse deuastatam. Vnde & multos milites pro-

fecisse cognouimus, dum ad Aegyptū eos traducerent, iussu ergo conspiciens, misereor eis: et iubeo constitutos in scrupute iudeos omnes dominis eorum antedictam accipientibus summam, absolui: nec quenquam in hac re fraudem agere, sed his potius constitutionibus obedire. Dispositiones autē meas precipio, ex quo missæ sunt, per tres dies proponi, quatenus ad iudices domini cōueniant, corpora statim ostendentes, hoc enim meo credo profuturum imperio. Cōtumaces uerò liceat cuiq; uolenti nuntiare, quatenus eorum substantiæ regis possessionibus socientur. Cū hæc sanctio lecta regi fuisset, et uisa essent omnia iuste decreta esse, tantum uerò deesse de absolutione priorum, et eorū qui postea ducti Iudei fuissent, ipse de eis sua liberalitate præcepit. Præterea sciens subitanæ distributionem difficilem existere, iussit rerū ministris et regijs facellarijs pecunias seponere. Quo facto, intra septem dies omnia regis præcepta completa sunt, et talenta quæ supra diximus quadringenta data, et super hæc sexaginta pro redemptione partita cognoscuntur, dum et pro infantibus domini centumviginti drachmas exigent, sicut rex pro his demandasset, scribendo pro singulo corpore prædictam summā exhiberi. Cum hæc secundū regiam munificentiam laudabiliter disposita fuissent, iussu uisum est Demetrio, de Iudaicis libris describendis eius allegare decretum. Nam nihil frustra à regibus dispensatur, sed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, uel epistolarum exemplam designauimus, et ornamentorum transmissorum multitudinem, et quicquid in unoquoq; constructū est: unde potest optime opificum ars prospici, et uasorū omnium excellentia cognosci. Allegationis autem exemplū huiusmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Præcipiente te o princeps, et de his quæ hætenus ad consummationē bibliothecæ desunt, quatenus colligantur,

gantur, & de his quæ corruerunt, ut debitam diligentiā impetrarent, omni studio usus in his ad notitiā uestrā perduco. legislationis Iudaicæ uolumina nobis cū alijs deesse. Nam figuris Hebraicis, & uoce gentili conscripta, inexplanabilia nobis existunt. Contigit etiam minus diligenter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minime percepissent, necessariū tamē est hæc apud te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatio, sicut à Deo data est uidetur existere. Quapropter inquit Agathius Abderita poetas seu conscriptores historiarum, nullatenus meminisse eius, nec uirorum qui secundum eiusdē legislationis præcepta uixerunt, quod casta nimis existeret, ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex, scribe principi sacerdotum gentis Iudææ, quatenus transmittat seniores ab unaquaq; tribu legum peritos, ut cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus, & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus, dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali suggestionē facta, præcepit rex, ut scriberet de his Eleazaro principi sacerdotum gentis Iudææ, simul etiam de absolutione seruientium apud eos Iudeorum. præterea mandaret ei, quòd transmississet ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta, lapidum uerò preciosorū inestimabilem multitudinem: denunciāns etiam custodibus arcarū, in quibus lapides seruabantur, ut electionem illorū darent opificibus, quatenus quos uellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecunie pro immolationibus & reliquis causis centum talenta sacerdoti darentur. Narrabo igitur facturas & modum constructionis eorū, cum declarauero exemplū epistolæ principi sacerdotum Eleazaro à rege conscriptæ, qui principatus honorem pro tali causa suscepit. Defuncto principe sacerdotum

Onia filius eius Simon successor extitit, qui iustus est appellatus, propter pietatem quam in Deum, & fauorem quem erga regem habuisse uidebatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquente nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo sermonem fecimus, principatum sacerdotij suscepit, ad quem Ptolemæus huiusmodi literas destinauit: Rex Ptolemæus Eleázaro principi sacerdotum salutem. Multis habitantibus sub imperio meo Iudeis, quos Persæ cum potentes fuissent, in captiuitatem traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus stipendijs deputans honestauit: alijs autem in Aegyptum cum eo ambulantibus, castella & eorum custodiam demandauit, ut sint Aegyptijs in terrorem: Cum uerò ego principatum suscepissem, omnes clementer tractaui, præsertim ciues tuos, quorum plus centum millia captiuos & seruiantes remisi, possidentibus eos pro redemptione pecunias persoluens, etatibus autem uigentes numeris militari- bus designaui: multosq; qui mihi uel aule regiæ potuissent fidem seruare, in palatio constitui, arbitratus Deo iucundum pro mea prouidentia uotum hoc ei maximum deuouere. Porro uolens & istis, & omnibus per uniuersam terram Iudeis præstare libertatē, leges uestras literis Hebraicis conscriptas, translatas literis Græcis, & de Græcis in nostras in mea bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies, eligendo uiros optimos, seniores, & ab unaquaque tribu dirigendo sex, qui per etatem legum sint periti, ualeantq; interpretationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis, maximam nobis gloriā præparari. Transmisi uerò qui debeant de his uobiscum disputare, Andream primatē custodum mei corporis, & Aristæum mihi dilectissimos, per quos etiam primitias uotorum ad templum, & pro immolationibus, & alijs rebus, transmisi talenta centū. Tu autem manda nobis que uo-
lueris

lucris fieri, quod gratius amplectemur. Cùm regis epistola Eleazaro fuisset porrecta, nimium liberaliter ad eum ita rescriptis: Princeps sacerdotum Eleazarus Ptolemæo regi salutem. Valentibus vobis cum Arsinoë regina, uel filiis, bene nobis omnia constant. Cùm uerò epistolam tuam suscepimus, satis de tua uoluntate sumus gauisi. Congregantes autem multitudinem legimus eam, quatenus omnibus ostenderemus, quam pietatem erga Deum habes. Demonstrauimus etiam pateras, quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, crateras quinque, mensam dedicandam, et quæ directæ sunt pro immolatione uel renouatione eorum, quæ templo desunt, talia centum, deportata per Andream, et Aristæum charissimos tibi amicos, uiros optimos, et doctrina præcellentes, tuamque uirtute dignos. Cognosce uerò nos pro tuis utilitatibus, et præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multipliciter in nostros ciues largiris. Statim ergo pro te, tuamque uxore, uel filiis hostias obtulimus, et multitudo uota persoluit, ut uobis eueniant, quæ desideratis, et tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandam uerò legem nostram, quam pro tuis commodis accipere postulas, elegi uiros seniores sex ab unaquaque tribu, quos direximus legem ferentes. Erit autem tuæ pietatis uel iustitiæ, ut post legis transcriptionem ad nos eam cautè cum portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps sacerdotum rescripsit. Mihi uerò non est necessarium uisum, septuaginta seniorum ab Eleazaro missorum nomina declarare, licet intimata sub epistola fuissent. Vasorum tamen magnificentiam ad constructionem, quæ Deo rex direxit, non incongruum exponere putauimus, quatenus omnibus munificentia regis erga Deum dilucidetur. Siquidem ipse largos sumptus in hæc præstitit, et semper opificibus opera transmittēbat, nihil construi desidiosè concedens: quorum de singulis

qualis fuerit magnificentia narrabo, quamuis historia narrationem eorum minimè deponat, regis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo ualde magnam mensam conficere. Præcepit autem dedicatæ in Hierosolymis mensæ quantitatem cognosci, si possit maior fieri. Cumq; percepisset, qualis esset illa constituta, & quia nihil prohiberet maiorem construui, dixit quintuplam magnitudinem se uelle facere, sed timere, ne ad ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad spectaculum deuouere, sed etiam ministerijs habile uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia cõfectam, magnitudine quidem superare priorem noluit: uarietate uerò uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad discernendam rerum uariam naturam erat & inuenire nouas admirandasq; naturas, quæ sine descriptione fuissent. Horum ipse prudenter inueniebat effectum, & ostendens artificibus, ita perfici enuntiabat: quæ uerò descripta fuissent, ut eorum causam similitudinem uidentes opifices imitarentur, hortabatur. Promissa ergo complentes, mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum longitudinem, latitudinem uerò unius, altitudinem unius & semis construxerunt, totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmâ conferunt, frontispicia uerò uersatilia sculpturam habentia ornatam, speciem vestis ex tribus partibus mirè simulantem. Triangulis enim existentibus frontispicijs, unusquisque angulus eandem formæ dispositionem habebat. Quæ dum uerterentur, unam & non diuersam speciem demonstrabant. Porro coronæ pars quæ sub mensa erat inclusa, pulchre constructa fulgebat: pars autem quæ de foris apparebat, artificij decore plus culta splendebat, quia ni-

sui

fai uel spectaculo patebat. Vnde proceritatem partium amborum acutam fieri contigerat, ne ullus angulus trium, ut prædiximus, existentium in transductione minor uideretur. Dispositi uero erant in modum funium torno factorum pretiosissimi lapides, aureis spherulis per foramina inclusi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur, in speciem ouorum optimo lapide factorum figuratæ nitebant, sculpturæ uirgulas imitatæ: quæ spissæ circa mensam uoluebantur. Ob horum autem dispositionem circunduxerunt opifices tornatam omnium fructuum naturam, uuas pendentes, aristas surgentes, malogranata conclusa. Lapidem autem secundum genus prædictorum fructuum, ad proprium uniuscuiusque colorem formatos, circa totam mensam ex auro ligabant. Sub coronâ quoque ouorum similis ordo, seu uirgarum constiterat, ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatem, causamque speciem mensæ constructa proferret: ne frontispiciorum uel coronæ positio in altera parte mensæ conuersa, uideretur esse diuersa: sed eas usque ad pedes facies operis extenderet. Nam ductile aurum quatuor digitis latum, secundum totam mensæ latitudinem, super quod pedes eius imponderent, fecerunt: deinde spherulis, et clausuris eos cum coronâ mensæ construxerunt, ut eundem artificij, uel magnificentie uisum præberent, in quacumque partem mensa cōuerteretur. Super mensam autem Meandrum fluxuum sculpsit, lapides pretiosissimos in medio eius tanquam stellas uario colore ponentes. Nam carbunculum uel smaragdum iucundo aspectu fulgentes miserunt, aliorumque genera lapidum, qui uel industria uel æmulatione digni, per excellentiam naturæ cunctis existunt. Post Meandrum autem completum, in speciem funis quiddam circumferebatur in medio figuram sublongam et rotundam habens: super quod crystallinus lapis erat uel electrius impositi, pari pene formarum aspectu

aspectu, qui delectationem miram intuentibus præstabant. Capita uerò pedum eius similia lilijs fabricauerant, curuationem brachiorum habentia sub mensa reflexam: intus uerò rectum instar lilij germen uidebatur: quod lapis carbunculus in palmum factus figuram crepidinis ostendēs, & latitudinem octo digitorum habens, sustentabat. Nam super eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpsērunt etiam tenuissimo uel laboriosissimo torno unumquemq; pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis existētibus eminebant, ut nihil à ueris discrepare putarentur: siquidem ad auræ statum per tenuitatem & extensionem summatis suæ commotæ, imaginationem naturalium arte præebant. Verum etiam figuram totius mensæ tribus tabulis construxere: compagine partium inuicem ita colligata, ut inuisibilis existeret: nec intelligeretur earum insertio. Crassitudo uerò mensæ non minus dimidio cubito fuisse cognoscitur. Talis ergo uotiuæ mensæ, multa regis munificentia, uel pretiositate materia, ac uarietate pulchritudinis, & industria artificum studiosè perfectæ est: & licet magnitudine prioris Deo deuotæ mensæ non distaret, artificio tamē & nouitate, uel claritate facturæ, ualde melius, & splendidius eliminata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, sculpturam uiperæ ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes, lapidibus uarijs in squama conclusis. Dehinc super eos fecerunt Meandrum altum cubito, compositione lapidum diuersorum, specie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo instabat, de quibus complexionibus similis usque ad labrum protrahabatur. Per medium quoq; quatuor digitorum scuta pulchris lapidibus inserta, decorem craterarum ostendebant, quorum labra liliorum folijs, & uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capientes utrosque amphoram, huiusmodi construxerunt. Argentei uerò

uerò clariorem speculis splendorem emittebat, ut certius in his facies aspicientiū uideretur. Insuper fecit rex pateras triginta ex auro, necnon omni lapide pretioso, & circumdatæ folijs hederæ, uel bracteolis, quasi uitis cælatura artificiosè obumbrabantur. Hæc autem ideo ita fiebant, quòd per scientiam opifices arte mira reliquos anteirent, & multò melius studio uel munificentia regis formabantur. Non enim tantum incessanter & largè opificibus impendia præstabat, quantum & publicorum negotiorum relictis regiminibus, ipse operantibus semper instabat, & frequenter artifices uisitabat. Quapropter opera opificum, diligentia regis, & industria fruente propensius innūnebant. Cumq; ad Hierosolymam transmissa uoto Ptolemæi fuissent, & princeps sacerdotum Eleazarus ea dedicasset, portatores eorum honorans, donaq; regi deportanda præstans ad eum remisit. Ergo postquàm Alexandriam peruentum est, & Ptolemæus præsentiam eorum cum septuaginta senioribus audiuit, statim Andream, & Aristæum legatos euocari præcepit. Qui uenientes, epistolas quas à principe sacerdotum deportauerant, obtulerunt; & ea quæ uerbis eos differere iusserat, edixerunt. Studens autè colloqui senioribus ab Hierosolymis pro interpretatione legum directis, diuersos quidem, qui pro suis causis aderant, denuntiavit dimitti, mirabilem hanc & præter consuetudinem faciens dimissionem: ut qui propter huiusmodi causas adducebantur, post quintum diem eum adirent. Legatis uerò post mensam à rege tunc dimissis, illos ab Eleazaro destinatos expectabat. Dumq; seniores cum donis, quæ regi deportanda princeps sacerdotum eis dederat, aduenissent, cum uoluminibus transierunt, in quibus literis aureis conscriptæ leges continebantur. Tunc rex eos de codicibus percunctatur. Cum uero reuelarent, & ostenderent tenuitatē membranæ, uel in-

compreh

comprehensibilem eorum compaginem, rex miratus est, quod ita fuissent cōpacti. Dumq; hoc diu fecissent, Gratias, inquit, ago uobis quidem, quod uenistis, maiores uero illi qui uos destinauit, sed ante omnes Deo, cuius hæ leges uenerandæ probantur. Cumq; clamassent seniores, uel hi qui præsentibus aderant, orantes prospera regi diuinitus euenire, nimium delectatus, prorupit in lachrymas. Nam sæpius natura hoc summo gaudio patitur, quod etiam dolentibus solet accidere. Tunc iussit codices primatibus officij designari, uiros autē osculatus, equum dixit esse, primum ad eos facere sermonē, pro quibus essent uocati: imō et diem quo ad eum deducti fuissent, clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare se promissit. Nam euenit eundem esse primum præsentia illorum, et uictoriæ diem, quo Antigonom nauali prælio uicerat. Epulari etiam secum eos præcepit, hospitiumq; in arce denuntiavit eis omnia deputari. Nicanor autem super susceptionem peregrinorum cōstitutus, Dorotheum uocans, qui de his curam habebat, iussit singulis necessaria præbere. Nam ita dispositum à rege fuerat, ut alimenta quibus singulæ ciuitates utuntur, exhiberentur indulgēda consuetudini peregrinorum ad eos uenientium, et eis omnia pararentur, quatenus cibis solitis magis delectarentur, ne forsā corrupti extraneis grauantur, quod et circa eos effectum est. Dorotheo uero quæ pro sinceritate uitæ super hæc rex cōstituerat, per quem et præparauerat omnia, quæ ad huiusmodi conuiuia conuenirent, hæc implente, in duas partes eos discumbere præcepit, partem quidem mediam eorum ad dexteram suam, reliquos autem post eius accubitus, nihil prætermittens, quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquàm autem ita discubuerūt, iussit Dorotheo solita ministrare, quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; sacrorum præcones,
et immol

et immolatores, et alios qui uota faciunt, recusauit: et unum
 ex senioribus nomine Heliseum sacerdotem existentem, rex
 petiuit facere orationem. Qui in medio stans regi bona et sub-
 iectis eius optauit, et post plausus cum gaudio, et clamore
 omnium surrexerunt, et residentes ad epulationem et delicias
 paratas se contulerunt. Præterea autem rex quantum satis ei
 iusum est, coepit philosophari, et unumquenque eorum natura-
 les percontari sermones, et ad contemplationem questionis
 accendere: cauteque illis ad omnia respondentibus, quæ eis ob-
 iecta essent, et explanantibus, gaudius, per duodecim dies hoc
 conuiuium instruxit. Et qui uult singula cognoscere, quæ in
 conuiuium illo præparata sunt, legat uolumina Aristæi, quæ pro-
 pter hoc conscripserat, et intelliget. Mirante uero eos non
 tantum rege, sed etiam Menedemo philosopho, dicente omnia
 per providentiam dispensari, ideoque uirtutem et pulchritudi-
 nem uideri, destitit rex quidem de his facere sermonem. Dice-
 bat autem, maxima sibi bona per præsentiam eorum fieri: nam
 profuisse ei, quod didicisset ab illis, quemadmodum deberet re-
 gnare: iussitque dari singulis talenta tria, et deputari illis, qui
 eos perducere ad diuersoria deberent. Postquam uero tres ex-
 cesserunt dies, congregans eos Demetrius, transijt ad studium
 maris, et transiens pontem, abiit ad partes Aquiloni coniun-
 ctas, conciliumque fecit in domum prope littus stantem, et aptam
 secretis negotiorum. Vbi eos perducens, petebat omnia, quæ
 opus habebant ad legis interpretationem ipsis presentibus,
 ut incessanter opus implerent. Cumque illi munificenter et la-
 boriosè cautam interpretationem facerent, usque ad horam no-
 nam in hoc sedentes, ad curam corporis uertebantur, ita inui-
 tante eos Dorotheo, uel opulenter cōuersationis salubria præ-
 bente, multaque etiam ex his quæ regi parabantur. Manè autem
 ad aulam uenientes, Ptolemæum salutabant, et rursus ad eun-
 dem

dem locum redibant: & manus in mari lauantes, & seipfos purificantes, ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcrip-
ta lege, & opere interpretationis ad effectum per septuagin-
ta duos dies transacto, congregans Demetrius Iudæos omnes
ad locum, in quo translate leges fuerant, præsentibus etiam
interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem,
uel seniores eius interpretes, Demetrium, eò quòd magnarũ
rerum inuentor esse uideretur, laudassent, rogauit etiam, ut
præsidibus suis daretur legenda: & petierunt omnes sacerdo-
tes interpretes legis seniores, & præpositi gentis, ut bene in-
terpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes sententiam
laudassent, iusserunt, ut si quid aut superfluum, aut minus ali-
quid scriptum uiderent in lege, hoc respicerent, & manife-
stum facientes, emendarent, hoc castigantes, ut quod semel iu-
dicatum fuerat bene se habere, sempiterna memoria perma-
neret. Gaudius ergo rex, & uidens uoluntatem suam ad uti-
lem re esse perfectam, & delectatus, relictis legibus omnibus
uniuersarum nationum, & sensum diuinæ legis, & sapien-
tiam, & legislatores obstupescens, ad Demetrium sermones
facere cœpit, quòd ita mira existente legislatione, nemo neq;
historiographus, neq; poëta meminisset eius. Cui Demetrius
respondit: neminem fuisse ausum harum legum tangere con-
scriptionem: quòd diuina, & uenerabilis esset, & quia læsi
sunt quidam à Deo hoc præsumētes. Significauit quidē, qua-
liter Theopompus uolens in historia aliquid de his conscri-
bere, sit mente turbatus plus triginta diebus: & reuersus ad
se, cum humilitate à Deo ueniam supplicarit, quum inde sibi
dementiam factam suspicatus esset, necnon & in somnis uidis-
set, quòd ei hoc ideo accidisset, quia diuina scrutatus esset, &
proferre ea ad homines impuros uellet: quumq; conscribere
quicuiisset, recepit sensum. Referebat autem & de Theodecte
traged

tragœdiarum poëta dici, quia cùm nîsus fuisset in aliquo dramate eorum meminisse, quæ in âiuino uolumine continentur, oculis obscuratis, causam suæ cæcitatîs recognouit, & ita liberatus est à passione, Deo ueniâ indulgente. Hæc ergo rex pure suscipiens, petiuit interpretes frequenter ad se de Iudæa proficisci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit. nunc uerò iustum esse eos dimitti dicebat: sponte autem ad eum uenientes, omnia quæ æquum esset sapientiam eorum impetrare, pollicebatur, & pro sua maiestate dignum largiri promisit. Et tunc quidem remisit eos, donans unicuique rex optimas stolas, & auri talenta duo, & calicem unius talenti totumq; cōuiatorium. Principi autē sacerdotum Eleazaro destinauit per eos lectos cum argēteis pedibus decem, & conuenientem eis omnem supellectilem, & calicem talentorum triginta: insuper stolas decem, & purpuram, coronamq; decoram, & lineas de bysso centum: præterea & pateras, & trullâ, & libatoria, & crateras aureos duos Deo uouendos. Petiuit autem eum & per epistolas, ut si quis ex his uiris uoluisset reuerti ad se, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis semper habere sermonem, & diuitias suas talibus libetè impartiri. Huiusmodi quidem causa ad honorem, & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo uariis honoribus Iudæi affecti sunt à regibus.

C A P V T I I I.

Impetrauerunt autem & à regibus Asiæ honorem, quoniam cum eis castrametati sunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Asiam edificauerat, & in inferiore Syria, & in ipsa metropoli Antiochia, republica sua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus, & Grecis deputauit. Et hætenus in eadē con-

c c uersat

uersione aliquando eos mansisse, signum est, quod Iudæi nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt definitam quandam à principibus Olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniam: populoq; Antiocheno in præsentī bello uolenti solvere consuetudinem, Mutianus præfectus tunc Syriæ, constitutus seruauit. Et post hæc imperatoribus Vespasiano, & Tito orbis terrarum, supplicauerunt Alexandrini, & Antiocheni, ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet esse commune: nec impetrauerunt. Vnde potest considerari Romanorum modestia, & potius magnificentia Vespasiani, & Titi: qui cum multa pericula bellando contra Iudæos sustinuissem: acerbè ferentes, quod se tradere noluissem, sed usq; ad finem pugnantes permanissem, nihil penitus eis de hoc, quod dudum præstitum fuerat, abstulerūt, sed simul & priorem iram, & petitionem magni populi Alexandrini, & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam istorum, neque pro inimicijs deuictorum concederent, quatenus solueretur aliquid pristina Iudæorum utilitatis, dicentes eos in pugna dedisse poenas, qui arma ceperunt: infantes autem non esse iustum sua possessione priuari. Similiter uerò & Marcum Agrippam erga Iudæos affectum cognouimus. Nam motis contra eum congressionibus, & petentibus Marcum Agrippam, ut conuersationem, quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos Deus nūcupatur) dederat, soli possiderent: & dicentibus, ut si cognati essent eorū Iudæi, cohererent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt, ut suis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damasceno. Nam Agrippa interloquutus est, nihil innouare eis licere. Si quis autem uult hæc certius nosse, legat Nicolai centesimam & uicesimam tertiam, & quartam historiam. Et Agrippa quidem iudicium non est forsitan admirandum. Non enim pugnabat

pugnabat tunc gens nostra aduersus Romanos. Vespasiani autem, & Titi magnanimitatem quilibet audiens, obstupescit, qui post tot bella & tanta certamina, quæ contra nos habuerunt, tam pie dispositi sunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digressus. Iudæos igitur sub imperio magni Antiochi regentis Asiam constitutos, contigit multa tolerasse, dum terra eorum diuersis calamitatibus subiaceret, cum illis, qui humilem Syriam habitare uidebantur. Nam quum Antiochus pugnaret contra Eupatorem Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares existerent naui turbata & tæpe statibus fluctuanti, dum inter felicitatem, & calamitatem Antiochi fuissent pariter constituti. Quumq; uicisset Ptolemæum Antiochus, Iudæam recepit. Defuncto namq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum misit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo nostra gens expugnata, adiecta est ei. Et non post multum tempus Antiochus Scopam uicit, confligens contra eum iuxta frontem Iordanis, & multos de exercitu eius prostrauit. Postea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, sponte gens Iudæorum ad eum transiens, in ciuitatem omnem eius exercitum suscepit, & elephantis abundanter alimenta præbuerunt: & obsidenti eos, qui ab Scopa in arce Hierosolymorum relictæ sunt custodes, prono animo auxilium præstiterunt. Igitur Antiochus iustum arbitratus Iudæorum erga se studium liberaliter remunerandum, scripsit magistratibus & amicis, testimonium perhibens, quod ab eis benignè tractatus est: sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeste illis innotuit. Reseram uero epistolas, quas magistratibus de ipsis descripserat, proponens testimonium, quod nobis præbet Po-

lybius Megalopolitanus in undecima historia sua, ita dicens: Ptolemæi dux Scopa ad superiora uadēs loca, superauit hys temporē gentem Iudæorum. Dicit namq; in eodem uolumine, qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam, & Samariam, & Abela, & Gadera cepit. Paulo post uerò traderunt se ei Iudæi, qui circa templum habitabant. Factæ autē apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem hæc in historia conscripsit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes epistolas regis antiochi. Rex Antiochus Ptolemæo salutem: Iudæi mox ut prouinciam eorum sumus ingressi, liberalitatem circa nos suam ostenderunt, & uenientes nos ad ciuitatem clare susceperunt, cum senioribus, & principibus occurrentes & abundē ministrauerunt militibus, & elephantis uictualia, & nobiscum ad arcem pugnauerunt contra custodes Aegyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, & reficere ciuitatē destructam, & rursus in eam habitatores congregare dispersos. Et primū constituiumus propter pietatem eis præstare ad immolationes uictimarum, & uini, & olei, & libaminis pretium, argenteorum uiginti millia: & ad similes secundum prouincialem legem, tritici modios mille quadringentos septuagintaquinq; & salis modios trecentos septuagintaquinq;. Præberi autem hæc, inquit, eis uolo secundū mea mandata, & opus templi construi, & porticus, & quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipsa Iudæa, & ab alijs gentibus, & à libano, nullo pro bis exigente uestigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet, clarissimam templi geri uolumus edificationem. Conuersetur etiam omne genus eorum secundum proprias leges: relaxentur sacerdotes, & scribæ templi, & cantores sacri, à tributis, quæ pro suo capite dabant, & à regio uestigali, uel ab alijs

cunct

tunctis oneribus, ut pro opere eorū, ciuitates habitationibus hominum aptæ reddantur. His quoque qui uel nunc habitant, uel habitaturi conuenient, donamus tributa usque ad mensem Hyperueret. æ: & per tres annos liberamus eos à tertia parte fiscalium, quatenus eorum lesio releuetur. Et quicumque ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt, ex ipsis genitos liberati donamus, & substantias eis reddi præcipimus. Epistola quidem hæc continebat. Ornato autem templo edictum per omne suum misit imperium, in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudeos, nisi quibus mos est purificatos secundum patriam legem: neque inferre in ciuitatem equinas carnes, neque mularum, neque ferarum mansuetarum, uulpium, aut leporum, aut pardorum: & generaliter omnium animalium, quæ Iudeis interdicta sunt: ut nec pelles eorum liceret afferri, neque aliquid eorum intra ciuitatem liceret pasci: sed solitis parentum uictimis, ex quibus & Deo oportet sacrificari, uti permissum est. Qui autem aliquid horum transgressus fuisset, iussit, ut multatus sacerdotibus persolueret pecuniæ drachmas tria millia. Scripsit etiam, testimonia nostræ pietatis, & fidei præbens, cum rebelles Phryges, & Lydos audisset, eo tempore, quo ad superiores Persarum ierat prouincias: iubens Zeusidi suo charissimo, ut mitteret quosdam à Babylone nostrorum ad Phrygiam, ita per epistolam suam mandans: Rex Antiochus Zeusidi fratri salutem. Si sani estis, bene est, sanus autem & ego sum. Audiens autem Phryges, & Lydos rebellare, magna cogitatione permotus, consilium animo percepi, quid oporteret fieri. Placuit autem ad castella uel necessaria loca Mesopotamiæ, & Babylonie, Iudeorum domos duo millia cum apparatu suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes futuros propter pietatem, quam circa Deum habent. Nam testi-

ficantur parentes nostri, fidem eius & prouum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile esse credam migrari, ut permittas eos legibus proprijs uti, & cum eos ad propria loca migraueris, ad ædificandas sibi domos locum unicuique distribui, terramque colendam dari, & uitium plantationes, & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uerò, usque quo fructus colligant triticum ad cibum seruorum, quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clementiam, prouiores seipsos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam facies eorum gentis secundum possibilitatem, quatenus à nullo molestiam patiantur. De amicitia quidē magni antiochi, & Iudeorum, hæc à nobis pro testimonio dicta sint. Postea uerò ut amicitiam & fœdus Ptolemæus cum Antiocho composuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum: cōcedens ei humilem Syriam, & Samariam, & Iudeam, & Phœnicen dotis nomine. Diuisis autem in utrumque regem tributis, unusquisque sublimissimus patriæ suæ colligens uectigalia, summam statutam regibus offerebat. Eodem uerò tempore Samaritanæ feliciter agentes, multa contra Iudeos mala fecerunt, terræque eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebant, quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum sacerdotij patruus eius Manasses suscepit, cuius post uitæ finem Onias sine honore successit, filius existens Simonis cognomine Iusti, qui Simon frater Eleazari, sicut prædiximus, erat.

De quodam Iosepho, Oniæ sacerdotis ex sorore nepote, quomodo Ptolemæum auunculo suo, quod tributa noluerit soluere, concilianerit. De Hyrcano filio Ioseph, egræ gentis indolis, & ob id inuidiâ fratrum passo. CAP. IIII.

IS autem Onias paruulus mente, & pecunijs auarus existens pro populo regibus uectigal, quod patres eius ex proprijs dabant

dabant, id est, viginti talenta pecuniarū, non reddens, ad iram regem Ptolemæum commouit, qui & legatum mittēs ad Hierosolymam, culpauit Oniam nō reddentem tributa: & interminatus est, ut si non acciperet tributa, terram eorū ad iugera metiretur, & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uerò regis mandata, militesq; aduēturos, Iudæi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flebat, propter auaritiā suam. Iosephus autem quidam, iuuenis etate, sed propter castitatem, & prudentiam suam iustitię gloriam habēs apud Hierosolymitas, à patre Tobia, & ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus, mandante matre legati præsentiā, dum ille esset ad Ficulam uicum, ubi natus erat, ueniens in ciuitatē, increpabat sacerdotem, non providentem innocentie ciuium, sed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarū priuationem, dum per ipsum populum dignitatem accepisset, & principatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem propter cupiditatem pecuniarum periculum fieri patrię, & ciues suos afflictos uidere pateretur, suadebat ei ad regē ire, & petere, ut aut omnis aut pars ei pecunię concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum se gentis habere respondit: imò & sacerdotalem honorem, si esset possibile, paratum se esse deponere, ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset, Iosephus interrogauit eum, si sibi concederet legationem ad Ptolemæum gerere pro gente. Cumq; concessisset Onias, ascendit ad templum Iosephus, & conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos, uel timere suadebat propter auunculi sui Oniæ circa eos negligentiam, sed rogabat, ut deponerent cordis mœstitiam, qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione se futurum ad regem promisit, ut flecteret eum, quò nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiens, Iosepho

Iosepho gratias egit: ipse à templo descendens, in hospitium
 suscepit regis Ptolemæi legatum, donauitq; ei munificentis-
 sima munera, & per multos dies munificentissimè eum paut,
 & ad regem remisit, promittens ei, ut & ipse sequeretur.
 Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitan-
 te eum, & concitante ad Aegyptum peruenire, & promit-
 tente omnia, quæ à Ptolemæo petierit, per se eum impetratu-
 rum, quia modestiam morum eius nimis amabat. Cumq; lega-
 tus ad Aegyptum peruenisset, & regi nuntiasset indeuotionem
 Oniæ, & utilitatem Iosephi, quem uenturum ad eum di-
 cebat, & satisfacturum pro excessione Oniæ, qui etiam pa-
 tronum regem esse confideret, qui tanta laudum magnitudi-
 ne pro adulescente utebatur, ut & regem, & uxorem eius
 Cleopatram prius familiarem habere faceret Iosephum, quàm
 eum uiderent præsentem. Iosephus autem mandans amicis ad
 Samariam, & mutuam ab eis accipiens pecuniam, & parans
 conuenientia profectioni, uestes, & pocula, & subiugalia,
 quæ omnia ad uiginti millia drachmas erant, Alexandriam us-
 que peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes prima-
 tes, & magistratus ascendere ciuitates Syriæ, & Phœnicie,
 ut uectigalium susciperent exactionem. Nam singulis annis
 potentibus per ciuitates eam rex committere cōsueuerat. Vi-
 dentes autem hi per uiam Iosephum, deridebant eius pauper-
 tatem, & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisset, in
 Memphi Ptolemæum esse cognouit, cui & occurrere festina-
 uit. Sedente autem super currum rege cum uxore, & amico
 Athenione, qui cum legatione ad Hierosolymam fuerat desti-
 natus, & à Iosepho hospitio clementer exceptus: uidens Athe-
 nio mox regi innotuit, dicens hunc esse, quem à Hierosolymis
 uenturum esse nuntiauit. Quàm bonus, inquit, rex iuue-
 nis, & liberalis? Ptolemæus uerò rex primus eum saluta-
 uit, &

uit, & ascendere super currum suum fecit. Postquam uerò sed-
 dit, cœpit rex Oniam incusare. Tunc Iosephus ait: Veniam
 ei quæso præsta propter senectutem. Non enim uos latet, ait,
 quod senes & infantes eandem mentem contingat habere.
 A nobis autem reddetur tibi ratio, ut ei penitus trāsci non de-
 beas. Gaius autē rex de prudentia atq; benignitate iuuenis,
 plus cum quippe iam expertum diligere cœpit, iussitq; in au-
 lam regiā suscipi, & quotidie suæ mēse esse conuiuā. Cumq;
 uenisset ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores conse-
 dentem cum rege Iosephum, agrē ferebant. Instante uerò die
 quo suscipi habebant uestigialium solenniter exactiones, di-
 uersarum ciuitatum nobiles data pecunia suæ patriæ exigen-
 da fiscalia conducebant, quæ usq; ad octo milia talenta humi-
 lis Syriæ & Phœnices, & Iudææ, & Samariæ uestigialia col-
 ligebantur. Audiens ergo Iosephus, culpabat eos qui condu-
 cebant, tanquam paruo munere exigēda regi uestigialia pro-
 misissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est, & fisci iuri-
 bus peccantiū substantias applicare. Nam & hoc cum uesti-
 galibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eiūs
 ærarium spectaret augmentum; & petente Iosepho cōfirma-
 ri sibi uestigialium conductionem, interrogauit rex si secun-
 dum promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille
 uerò facile respondit: Dabo, inquit, homines bonos & opti-
 mos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, Qui sunt isti ua-
 des, quos te dare promittis? Te, Iosephus inquit, o rex & tuā
 uxorem, propter utranq; partem spōsores præbeo tibi. Cuius
 uerba libenter suscipiēs Ptolemæus, sine fideiussoribus uesti-
 galium exactionem eum habere permisit. Quod factum nimis
 contristauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Aegyptum uene-
 rant, quod simili non fuerant benignitate tractati: unde cum
 magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere.

Iosephus uerò accipiens à rege duo millia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut si uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans propter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta, de Alexandria in Syriam est profectus: qui postquam uenit in Ascalonem, uestigalia exigens erat. Ascalonitæ autè nihil dare uoluerunt, sed etià contumelijs grauibz eum afficiebant. qui capiens priores ipsorum uiginti trucidauit, & substantias eorū usq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ cōtigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, & laudans quæ facta fuerant, permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii, obstupuerunt Ascalonitarum contumaciam & exempla, metuentes ciuitatibus suis, & ideo foribus ciuitatum reueratis deuotis animis aduētum Iosephi sustinebant. Nitenzibus uerò Scythopolitanis cōtumelijs eum afficere, & uestigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, substantiasq; eorum fisci iuribus applicuit. Colligens uerò pecunias multas, & maximum faciens lucrum ab exactione uestigalium, abutebatur collecta pecunia, ut ei potentia permaneret, occasionem sibi, & causam felicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatræ uel amicis eorū dona dirigebat, patrocinia sibi eorū fauoremq; concilians. Potius uerò hac felicitate per annos uigintiduos, & pater factus ab una quidem uxore septem filiorum: habuit etiam de filia fratris sui Solini unum nomine Hyrcanū, quem accepit ex tali causa: Cum fratre quondam Alexandriam pergens, ducēte etiam secū filiam nuptijs iam maturam, ut eam coniungeret alicui sublimi Iudeo: dumq; apud regem cœnaret, & intrasset pantomima ad conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nuncianit desiderium suum, petens eum celare peccatū. Nam lege apud

Iudeos

Iudeos prohibetur alienigenæ cōuenire mulieri: quapropter petebat, ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministeriū suscepit, ornansq; filiam suam, nocte adduxit ad eum, et collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo sæpius factō, ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, si rex ei minime concederet pantomimam. Fratre uerò petēte nihil eum debere metuere, quoniam licbat eum frui muliere, uxoremq; habere: et uerum aperies ei, ac dicens, quia libenter et suam haberet magis filiam iniuriam sustinere, quàm illum uidere ad confusionem detestabilem uenire: laudans eum Iosephus de cōcordia fraternitatis, filiam eius duxit uxorem, et filium ex ea genuit Hyrcanum, ut prædiximus. Qui tunc tertiumdecimum annum agens, demonstrauit naturalem fortitudinem et prudentiam, ut etiam acerbam æmulationem fratribus suis excitaret. Iosepho uerò uolente cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret, unumquēq; eorum ad doctorum sublimium studia destinauit. Et cæteri quidem desidia disciplinarum indocti fatiūq; redierunt. post illos autē adulescentulum Hyrcanū de se dimisit, dans ei trecenta iuga bouum, misitq; uiam duorum dierum ad solitudinem seminare, celans lora quibus ligantur: quæ non habens Hyrcanus, aratorum quidem sententiā reprobauit, suadentium ut ad patrem mitteret quosdam qui lora deferrent. Tempus autē arbitratus non oportere se perdere, dum expectaret illos, qui transmitti deberent ad patrem, excogitauit uirile quiddam et maius ætate sua. Occidens enim decem iuga, carnes quidem operarijs distribuit, pelles uerò eorum incidens, retinacula fecit, per quæ iuga ligauit: et hoc modo seminans terram quā ei præceperat, reuersus est ad patrem: quem pater suscipiens, nimis dilexit propter prudentiam et argutiam mentis: et fiduciā eius laudans,

laudans, tanquam solum magis proprium filium diligebat, propter quod fratres eius contristabantur. Vt uerò nunciauit quidam Iosepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum, & quod omnes priores Syria, & subiectarum prouinciarum celebrarent natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipse quidē senio prohibebatur: filios autem interrogauit, quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uerò recusantibus, & ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus, fratremq; Hyrcanum posse ad regem ire firman-
tibus, consuluit eum. Qui cum se promississet iturum, dicens se in uia non multas pecunias opus habere, dum soleret bibere modeste, & ei decem millia drachmæ abunde sufficerent: gaudisus est de sobrietate filij. Differēs autem parum puer, patri suadebat dona quidem exinde regi non mittere, dare uerò epistolam ad dispensatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad comparisonem eorū, quæ optima uel pretiosa poterat inuenire. Qui opinatus est decem talēta sufficere ad sumptum regij muneris: filiumq; collaudans ut bene admonentē, scripsit dispensatori Arioni, qui omnes per Alexandriam eius dispensabat pecunias, non minus tria milia talenta existentes. Nam Iosephus à Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente, in quo assignari eas regi oportuisset, Arioni scribebat, ut eas redderet. Igitur Hyrcanus surgēs, patris accepit epistolas, & Alexandriam perrexit. Egresso autem eo, fratres eius scribunt omnibus regis amicis, ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epistolam. Quo interrogante eum, quanta uellet accipere talenta, nam sperabat eum quærere decem tantum, aut his paulò plus: cumq; dixisset, mille opus habere, iratus increpabat eum, quasi uolentē luxuriose uiuere, & dicebat ei: quemadmodum pater eius substantiā collegisset labore & abstinentia, & imitatore

tatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talēta se dicebat, et hæc ad regiam donationem. Tunc furore cōmotus adulescens, in uincula Arionem misit : cuius uxor ad Cleopatram demandans petijt, quatenus puerum increparet, nam ualde Arion apud eā honoribus præcellabat: quod etiam ad regis notitiā Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolemeus ad Hyrcanum mittens, admirari se dicebat, quod à patre ad se transmissum non eum uideret, insuper et dispensatorem ligasset. Venire ergo eum, et causam sibi pro qua ueniret, indicare præcepit. Quem ferunt nuncio regis ita respondisse: Legē esse penes Iudeos, quæ prohibet communes epulas prius attingere, quàm in templo Deo immolare: et ideo distulisse ne sine donis à patre transmissis ad regē peruenisset: propter hanc uerò causam non ad eum uenisse : seruum autem punisse, non obsequium iussionibus suis, dum nihil distaret inter magnum et minorem dominum. Sed si talium contumacia nō emendatur, Et tu, inquit, spera similiter à subiectis contemni. Quæ Ptolemeus audiens, ad risum conuersus, magnanimitatem adulescentis miratus est. Cumq; audisset Arion, quod ita rex resposum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit adulescētī mille talenta, et à uinculis est absolutus. Tres uerò differēs Hyrcanus dies, regem reginamq; salutauit : quem illi libenter suscipientes uiderūt, et amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negotiatores accedens, cōparauit ab eis pueros centum, literas scientes, unumquenq; talento uno: et centum uirgines, singulas eodem pretio. Cumq; inuitatus ad regis cōuiuium discubisset cum prioribus prouinciarum, et ultimus omnium, et tanquam puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur : cumq; omnes conuiuiæ regis, ossa ciborum ante Hyrcanū in mensa proijcerent, ipso tacente, Tryphon, qui ad conuicia et risus conuiuiarum erat

erat aptus, rogantibus se conuiuis, iuxta mensam assistens, regi ait: Vides domine anteposita ossa Hyrcano? Ex hoc cōijce, quod & pater eius sic omnem Syriam denudauit, quē admodum hæc ossa iste carnibus expoliauit. Rege uerò ridente ad uerba Tryphonis, & interrogante Hyrcanum, cur tanta ante eum ossa iacerēt: Apte, inquit, domine: nam canes semper ossa cum carnibus deuorant, sicut isti fecerunt (id de accumbentibus dicens, quoniam ista ante eos minime iacebant) homines uerò carnes comedunt, ossa autem iactant: quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius respōsum tam sapienter dictum, omnes plaudere iussit, uerbū eius laudantes. Postera uerò die ad unumquemq; regis amicum accedens, & ad potentes aule, hos quidem salutauit, famulos autem interrogauit: quæ dona daturi sunt regi die natalis filij eius? Illis uerò dicentibus, quosdam daturos decem talenta, alios autem nobiles secundum magnitudinem substantie suæ: cōtristari se simulauit, quasi non ualēs talem donationē offerre: nam plus quinq; talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes, dominis nunciauerunt: qui gauisi sunt, sperātes Iosephum regem offendere propter munerum paucitatem. Instante uerò die, ceteri quidem offerebant talenta non plus uiginti, qui magnam uidebantur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus, quos comparauerat pueros centum, & uirgines totidem, unicuiq; dans talentū portare, obtulit pueros quidem regi, puellas uerò Cleopatræ reginæ: omnibus munerū magnificētiā admirantibus, & ipsis regibus, & amicis eorum, insuper & regi seruientibus, quod digna dona multis talentis obtulisset: unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus, quæ fratres eius Zelo ducti parauerunt ei. Tunc Ptolemæus magnanimitatē adulescētis admiratus, imperabat ei donationē quam uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri, quā ut patri

patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo eū liberaliter, et donationes copiosas præstans patri, et fratribus, et omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius Hyrcanū à rege talia meruisse, magnoq; eū honore redeuntē, in occursum eius se egredi simulantes, interficere illum etiam patre sciēte omni modo decreuerunt. Irascebatur enim ei pater propter pecunias, quas regi obtulerat, et non curabat salutem eius: et iram quidem quam circa eum habebat, regē timens celabat. Committentibus uerò aduersus eum fratribus pugnam, multos eorum qui eos sequebantur, occidit cum duobus fratribus suis. Cæteri autē ad patrem Hierosolymam confugerunt: qui postquā ad ciuitatem uenit, nullo se suscipiēte discessit trans Iordanem fluuium, ubi remoratus uectigalia ab Arabis exigebat. Per idem autē tempus regnabat in Asia Seleucus, qui Soter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur et pater Hyrcani Iosephus, uir bonus et magnanimus, qui populum Iudeorum à paupertate et debilitate ad clarissimas rerum causas usque perduxit. Is etiam uiginti et duobus annis Syriæ et Phœnicis, et Samariæ tributa dispendiuit. Defunctus est uerò et auunculus eius Onias, principatum sacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorum epistola, & ædificiis Hyrcani.

CAPVT

V.

Mortuo quoque et isto, filius eius Onias in honorem successit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius translegationem et epistolas direxit, quarum huiusmodi continebatur exemplar: Rex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutē. Legentes scripturam antiquam, inuenimus ex uno genere Iudeos et Lacedæmones extitisse, et familiaritatem cum Abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo ut fratres existentes, transmittatis ad nos, et petatis quæ uobis necessaria iudic

iudicatis: facinus uerò & nos idem, & uestra propria simul, & nostra communia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epistolas uobis defert, quadrangulo scriptas, signaculum habentes aquilam draconem unguibus deportantem. Epistola igitur à Lacedæmoniorum rege destinata, textum huiusmodi continebat. Defuncto autem Iosepho, populum huiusmodi seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimum filiorum Iosephi, dissensit ab inuicem multitudo: plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotum Simone, qui cognatus eorum & affinis esse uidebatur. Hyrcanus autem redire quidem ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uerò trans Iordanem, frequenter Arabas debellabat. Aedificauit uerò turrin fortissimam, ex lapide albo construens eam, & totam usque ad terram sculpsit eam diuersis animalibus, & in circuitu fecit magnum & altum Euripum, id est, piscinam. Ex petra autem contrapositioni montis, cuius incidens sinistram extensionem, speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia & somnum, & conuersationem fecit aptissimam multitudini, cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratissimas, ad ornamentum totius aulæ. Ostia uerò speluncarum aperuit minora, ut unus & non multi per ea possent intrare: & hoc custodiæ gratia condidit, ut obsessus à fratribus minime periculo subiaceret. Insuper aedificauit & atria magnitudine excellentia, & paradisis ornauit egregijs, & talem perficiens locum, Tyrum cum nominauit: qui locus est inter Arabiam & Iudeam positus trans Iordanem, non longe à Sebonitide regione. Praefuit ergo partibus illis per annos septem omni tempore, quo Seleucus Syriam tenuit. Hoc autem iam defuncto, post eum frater eius Antioch

Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolemaeus rex Aegyptiorum, qui similiter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores et aetate quorum unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autem Phiscon. Hyrcanus autem uidens magnam Antiochum habere uirtutem, & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur, pro his quae contra Arabas egerat, uitam propriae manus internicione cōclufit, cuius substantiam Antiochus suis commodis applicuit.

De malis multis Hierosolymae sub Antiocho perpeſſis.

C A P V T

V I.

PER idem tempus defuncto Onia principe sacerdotum, fratri eius Antiochus sacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demōſtrabimus autē singula in loco proprio, quae ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Iesu uerō, nam hic frater erat Oniae, principatū sacerdotij rex abstulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Oniae: Simoni namque tres filij hi fuerunt, ad quos principatus sacerdotij, sicut praediximus, peruēnit. Et Iesus quidem Iasonem se nominauit, Onias autem Menelaus est nuncupatus. Seditionem itaque prius princeps sacerdotum Iesus aduersus Menelaum concitauit: & diuisa in utrunque populi multitudine, pro parte Menelai filij Thobie consistebāt: populi uerō pars plurima Iasonem adiuuabant. Vnde laborātes Menelaus & filij Thobie ad Antiochum discesserunt, ad notitiam eius perducentes, quod uellent patrias relinquere leges, & conuersationem & mores obseruare Graecorum. Rogauerunt ergo eum, ut permitteret eis edificare gymnasium Hierosolymis. Cumque concessisset, circumcisionē suam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Graecis esse dissimiles: ceteraque omnia relinquentes, quae illis mos patrius imponebat,

1. Mach. 1.

ff

nebat,

nebat, aliarum facta gentium ritusq; sequebantur. Antiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberavit ad Aegyptum, tractus desiderio eius, & cōtemnēs filios Ptolemæi ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Pelusium, & dolo Philometorem Ptolemæum circumueniens, Aegyptum occupauit. Et cum adisset loca Memphitica ciuitatis, eam capiens, contra Alexandriam, ut obsidendo Ptolemæum caperet, ambulauit. Expulsus uerò est, non ab Alexandria tantum, sed etiam à tota Aegypto: Romanis sibi denuntiantibus, ut discederet à provincia: sicut prius & alibi demonstrauimus. Exponam uerò per partes de hoc rege, quemadmodum Iudeam & templū pariter occupauit. Nam in mea prima conscriptione capitulatim eorum memoriam feci, nunc necessariū putauit ad certiores eorum narrationem denuo remeare. Reuersus ergo propter Romanorum timorem ab Aegypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum ciuitatem ducit exercitum, quò perueniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, eentesima quinquagesima tertia Olympiade, uicesimo & quinto die mensis Kisleu, quē Macedones Apellæon appellant, cepit eam sine conflictione cuiuspiam, aperientibus ei portas his qui uoluntati eius cōsentiebant. Ingressusq; ciuitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes, ciuitatē ei tradiderūt, propter templi diuitias interfecit, multasq; ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reuersus est. Postquā autē expoliauit templum, ita ut uasa Dei auferret, lucernas aureas, & arcam auream, & mensam, & sacrarium, neque uelis abstinuit, quæ ex bysso & coeco erant. Exhaustiens autem omnia, & de thesauris nihil penitus relinquens, ad maximum Iudeos propter hæc luctū usq; perduxit. Nam

& quot

Et quotidianas immolationes, quas Deo secundum leges offerebant, celebrare prohibuit. Deprædās uerò totam ciuitatē, quosdam interfecit, alios captiuos cum uxoribus et filiis duxit, ita ut numerus multitudinis captiuorum usq; ad decem millia existere uideretur. Incendit etiā optima ciuitatis loca, et deponens muros, arcem ædificauit in interiori parte ciuitatis. nam altā et eminētiōr pars erat templo: et propter hoc muniens eam muris altis et turribus, custodiam Mæcedonum ibi disposuit. Manebant etiā in arce nihilominus homines impij, et moribus maligni, à quibus ciues multa et acerba subinde patiebantur. Aedificans uerò et in sacrario aram, super eam porcos immolauit, hostias non legitimas, nec patriæ religioni Iudeorum congruas. Cōegit etiam eos relinquentes religionem patriā, idolum uenerari: ædificare etiā in unaquaq; ciuitate et uico templa deorum, et aras collocātes immolare super eas porcos omni die præcepit: et ne quis circumcideretur, aut ne filij eorum. Insuper interminatus est tormenta grauiissima, si quis præter hæc facere inueniretur.

De abnegatione legis & zelo Marathia pro lege Dei

C A P V T

VII.

Constituit itaq; præpositos, qui cogèrent eos imperialia 1. Mach. 1.
mandata perficere. Et multi quidem Iudeorum sponte, alij uerò propter timorem imminentis regis, præcepta eius sequebantur. Probatissimi autem et generosi detestabile facinus execrantes, patrij legibus adhæserunt: propterea diebus singulis pœnis afflicti, et amara passi tormenta, trucidabantur. Nam et uerberati, et diuersis cruciatibus fatigati, adhuc uiuentes, crucis patibulo figebatur. Vxores uerò et filios quos circumciderunt præter uoluntatem regis, laqueis suffocabant, parentum eos ceruicibus illigantes. Nam et si apud aliquē uolumen inuentum fuisset sacrum, aut lex, et is

ff 2 quodq;

quoque crudeli sorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudeos hæc pati, de reliquo se neque cognatos ipsorum, neque templum super Garizin in maximi Dei, ut prius, esse futebantur, consuetudinem suæ facientes naturæ, de qua superius constat expressum: sed dicebat se Medorum Persarumq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochum legatos et epistolam, quæ subter sunt scripta, significarunt, Regi Anticho Epiphanti relationem à Sichimitis Sidoniorum. Nostri maiores propter crebras prouinciæ pestilentias, sequuti priscam quandam superstitionem, consuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudeos Sabbatorum dies: edificantes sine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatē Iudeorum dignè ulciscantibus, uenientes iudices uestri, arbitrati ob cognitionem illorum nos eadem facere, similibus nos poenis afficiunt, dum ab initio Sidones esse noscamur, quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficium et saluatorem denunciare Apollonio, nostrarum partium iudici, et Nicanori regalia tractanti negotia, ut nihil nos debeant molestare, quasi Iudeis aliqua superstitione coniunctos, quum genere et moribus ab eis probemur alieni. Templum uerò edificatum, quod adhuc sine cuiusquam Dei nomine constat, Cretei Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto, uitamus importunas molestias sustinere, operibusq; sedulo uacantes, tibi soluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis, rex ista rescripsit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonij porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis cum amicis, docuerunt ab eis missi, quod criminibus Iudeorum in nullo probantur esse participes, quando moribus Græcorum uiuere potius elegerunt, absoluius eos à Iudeorum poena nocentium, et templum

eorum

eorum, quemadmodum petierunt, Cretæ Iouis appellatione
 dedicetur. Eadem et Apollonio partium iudici scripsit, se-
 xto et quadagesimo anno mense Hecato, octaua decima die.
 Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudææ: 1. Mach. 2.
 nomine Matathias, filius Ioannis, filij Simeonis, filij Asomo-
 nei, sacerdos de uice Iobab Hierosolymite. Erant autem ei
 filij quinque, Ioannes, qui uocabatur Gaddis: et Simon,
 qui dictus est Matathias: et Iudas qui cognominabatur Ma-
 chabeus: et Eleazarus, qui nuncupabatur Apphus: et Iona-
 than, qui appellabatur Abaron. Iste ergo Matathias plan-
 gebat apud filios statum rerum, et ciuitatis rapinam, et tem-
 pli nuditatem, et calamitates plebis: dicebatque melius illis esse
 pro patrijs mori legibus, quam ita sine gloria uiuere. Ve-
 nientibus autem ad Modin uillam à rege dictis, ut coge-
 rent Iudæos facere quæ præcepta uidebantur à rege, et in-
 bentibus illic constitutis idolis immolare, secundum regis ius-
 sionem, et primum Matathiam, qui doctrina uel fama glo-
 riæ reliquos anteibat, sacrificare compellentibus, Matathias
 recusabat hoc facinus dicens: Licet alij omnes iussuibus An-
 tiochi præ timore obtemperent, mihi tamen et meis filijs tale
 scelus nullatenus imponitur. Quumque tacuisset, accedens qui-
 dam ex Iudæis, immolauit in medio, sicut præcepit Antio-
 chus: iratusque Matathias, irruit super eum cum filijs suis ha-
 bentibus gladios, eiusque sanguinem super aram effudit, et
 indicem regis Apollonium, qui eos ad talia cogebat, cum suis
 paucis militibus interemit, et aram deponens, clamauit: Si quis
 æmulatur patrias leges, et Dei religionem, sequatur me. Et
 hæc dicens, cum filijs ad solitudinem exijt, relinquens omnem
 suam possessionem. Idem multi facientes, cum filijs et uxori-
 bus ad solitudinem confugerunt. Audientes uero ista iudices
 regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hierosolymorum pro
 ff 3 custodia

custodia permanebant, prius quidem conabantur uerbis eos flectere, ut ad poenitentiam peruenirent, & eligerent potius illa quæ profunt, ne aliqua necessitate cogente, eis tanquam hostibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba, sed contra sapientibus, consilixerunt die Sabbatorum: & sicut erant in speluncis, ibi eos atroci incendio cremauerunt, cum repugnare propter diem Sabbatorum nolissent, ne in malis suis honorem Sabbati transgredi uiderentur. nam uacare in eo nobis legitimum est. Mortui ergo sunt cum uxoribus & filiis in speluncis, globis fumiferis suffocati, numero mille. Multi autem liberati adiuncti sunt Matathie, & illum sibi iudicem ordinarunt, qui & sabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod si hoc non fecerint obseruantes legem, sibi metipsis erunt hostes, in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens persuasit eis, & hactenus nobis permanet consuetudo pugnandi, etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi Matathias armatam multitudinem, aras deposuit idolorum: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nam multi eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumcisos iussit circumcidi, expellens eos, qui, ut talia prohiberent, erant constituti.

Exhortatio Matathie morituri ad filios.

CAP. VIII.

1. Mach. 2.

Igitur eo magistrante uno anno, dum morbo grauissimo premeretur, conuocauit filios suos: & circumstantibus, Ego quidem, inquit, o filij decretam proficiscar uiam. Commendo autem uobis patrias leges, obtestans, ne earum transgressores, sed potius custodes esse debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores, ritus patrios custodite, & periclitantem antiquam consuetudinem restaurate: nec seducti ab his qui sponte aut necessitate ea aut perdunt, aut produnt, sed digni modo instituto, omnem uiolentiam & necessitatem tolerando superate,

ita

ita uos preparantes, ut si oporteat, pro legibus gratam ente-
moriāmini: scientes hoc, quia Deus tales non despiciit: sed ue-
stram uirtutem inspiciens, reddet uobis libertatem, et quan-
doque restituet, ut cum securitate uestris moribus persuami-
ni. Nam corpora nostra mortalia et temporalia sunt, factu-
rum uero monumenta immortalitatis ordinem consequentur.
Quod considerantes uos decet appetere gloriam, que nullo
sit sine claudenda. Concordiam uero uos habere commoneo,
et in quo aliquis melior existit altero, cedentes uobis inuicem
proprijs ministrare uirtutibus: et Simonem fratrem uestrum
sapientia antecedentem, uobis patrem putate. Et quicquid ille
persuaserit, custodite. Machabaeum uero propter uirtutem et
fortitudinem habebitis militie ducem. Nam gentem defendens,
hostes uiriliter expugnabit. Suscipientes uros iustos et reli-
giosos, ueritatem eorum fouete. Ista filijs loquutus est, Deum
orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges proprie conser-
uentur, fidei corde supplicans, uiuendi finem communi sorte
suscepit. Et sepelitur in Modin, magnumque luctum omni po-
pulo super eum agente, successit gubernationi rerum filius eius
Iudas, qui et Machabeus, centesimo et quadragesimo sexto
anno. Et adiuuantibus se prono animo fratribus, ceterisque re-
ligiosis finitimis, inimicos a prouincia expulit, et transgres-
sores legum patrum Iudeos occidit, et purificauit ab omni
macula suam terram.

De Apollonio uicto a Iuda, successorēq; Lysia.

CAPVT IX.

Haec cum audisset Apollonius dux Samariae, colligens ex-
ercitum, egressus est contra Iudam. Ille autem occurrit
ei, et committens cum eo pugnam uicit, et multos eorum in-
terfecit: inter quos et ducem Apollonium armis exuens, inter-
emit, multamque praedam ab exercitu hostium aufrens discessit.

ff 4 Scron

Seron autem dux inferioris Syriæ, audiens quod multi transirent ad Iudam, et magna iam uirtute circumseptus ad bellum accederet, statuit contra eum dimicare: et colligens milites sub se constitutos, uel transgressores Iudeos, contra Machabeum produxit exercitum. Perueniens autem usque ad Bettoram, uicem Iudææ, ibi exercitum collocauit. Iudææ autem occurrens ei, et confligere disponens, quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem et ieiunium defides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitudinem uincēdos hos aut expugnandos esse credatis, sed pietate: et hoc euidentissimum habemus exemplum, maiores nostros, qui propter iustitiam propriarumque leges certantes, multa sæpius millia deuicerunt. Nam nullum laßisse maxima uirtus extitit. Hæc dicens suasit eis cōternere multitudinem, et confligens cum Syris, duce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam. Sequutus autem eos usque ad campum, occidit octo millia: reliqui autem fugati, ad maritima loca discesserunt. Quæ audiens rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam uirtutem congregans, et multos ab insulis mercede conducens, parabat circa ueris initium dimicare contra Iudam. Ut uero militibus stipendia distribuens, uidit thesauros deficere: non enim ei omnia uectigalia reddebantur propter seditiones gentium: nam cum magnificus esset, ei minime sufficiebant quæ dudum collegerat: deliberabat primum ad Persidam ire, tributumque prouinciæ cōgregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione quædam Lyssiam, gloriam apud se maximam possidentem, ut regeret prouincias, a fluuio Euphrate usque ad fines Aegypti, et inferioris Asiæ, et partem exercitus, et elephantos ei tradens, præcepit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire, et uasare Iudæam, et habitantes in ea ducere captiuos, et euertere Hierosolymam, et genus Hebræorum omnino disperdere.

Hæc

Hec quidem præcipiens Lysia rex Antiochus, abiit ad Persidam, centesimo & quadragesimo septimo anno, & transiens Euphratem, ad superiores provincias ascendit.

De uictoriis Iudæ, & occupatione Hierosolymæ, restitutioneq; cultus diuini.

C A P. X.

Lysias uero eligens Ptolemæum Dorimenis, & Nicano- 1. Mach. 3.
rem, & Gorgiã, uiros potentes, & amicos regis: & tradens eis peditum quadraginta millia, equitum uero septē millia, transiuit contra Iudæos. Qui usq; Emaus ciuitatē uenientes, in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt uero eis auxilia de Syria, uel à finitimis locis, & multi transfuge Iudæi, necnon & negociatores quidam, sperantes se emere captiuos Iudæorum, argentum & aurum pro pretijs eorum secum deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum Iudæis intendens, suadebat suis militibus confidere, hortabaturq; spem uictoriæ in Deum habere, & ut saccis induti patria lege cum rogarent, solitumq; petitionis habitum ostendentes supplicarēt, quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo factō, disponens eos secundum antiquū & patrium modum per millenarios, & illos dimittēs, qui paulō antē uxores duxerant, & eos qui possessiones paulō antē acquisierant, ne pro earum desiderio minus audacter contra hostes pugnarent, residuos talibus hortabatur affatibus: Tempus quidem uobis non aliud necessarium est, o socij, nisi ut fortiter pericula cōtemnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatem, quam & propter seipsam uobis charam, & pro diligentia colendi Deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positus, ut accipientes eam, felicem & beatam renouetis uitam, quasi secundum leges & consuetudines conuersemur, agite, ne fortē per negligentiam nostram Iudaicæ gētis semen intereat. Ita ergo pugnate, mor-

ff 3 tem

tem pro maximo lucro putantes, ut si uiceritis, cum libertate
 & patrijs legibus eternam gloriam cōquiratis. Parate ergo
 uos crastina die audacibus animis, ut bellum pro lege patria
 cōmittatis. Iudas quidem incitans socios, ita loquutus est. Ho-
 stibus uerò transmittentibus Gorgiam cum quingētis pediti-
 bus & mille equitibus, quatenus per noctem irruerent super
 Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus aliquos de transfugis
 Iudeorum: sentiens filius Matathie, statuit & ipse castra ho-
 stium latēter inuadere. Cumq; cōnasset, focos plurimos dere-
 linquens, tota nocte proficiscens, in aduersariorum castra ad
 locum Emaam peruenit. Gorgias autem exploratus est castra
 Iudeorum, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes ascen-
 disse, ubi essent quætere decreuit. Lucescente uerò die, appa-
 ruit hostibus in Emaus Iudas cum tribus milibus plus minus,
 armatis utcunque propter paupertatem. Qui respiciens ad-
 uersarios optime septos, & studio militari dispositos, inuitauit
 Iudeos, dicens: Etiam nudis corporibus pugnare debemus, &
 Deum inuocare, qui sæpius nos inermes contra plures & ar-
 matos fecit habere uictoriam. Sermone uerò finito iussit tu-
 bicines clangore significare militibus suis, quatenus inopi-
 natos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occi-
 dit, reliquos uerò persequutus est usque ad Gazara, campos
 Idumææ, & Azoti, & Iamnia. Prostrata sunt autem tria mil-
 lia eorum. Iudas uerò iubebat militibus suis hostium prædam
 contemnere, dum adhuc certamen & pugna contra Gor-
 giam eis superesset, quibus expugnatis, esset prædæ licentia.
 Adhuc eo dicente hæc ad milites, respexerunt illi qui cum
 Gorgia erant: & exercitum quem in castris reliquerant, ui-
 derunt esse deuictum, castraq; incensa. Nam fumus à longe eis
 quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum
 Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad
 aciem

aciem attenderunt, mente ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deuictis Gorgiæ militibus, reuersus tulit hostium spolia: multumq; aurum et argētum, et purpuram, et hyacinthum auferens, ad propria remeauit cum letitia, laudans Deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias de perditione exercitus quem perdiderat confusus, statim alia electorum perditum sexaginta millia, et quinque millia equitum congregans, uenit protinus ad Iudæam. Et ascendens super mōtana, in Bethsuris uilla Iudææ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hostium uidens, adiutorem Deum sibi fieri postulauit. Et colligens cum præcursoribus aduersariorum, sine aliqua dilatione superauit, prosternens quinque millia uirorum. et factus est reliquis in timorem. Attendens autem Lysias audaciam Iudæorum, quia parati sunt mori, nisi eis uiuere cum libertate licuisset: et timens eorum desperationem tanquam fortem, colligens residuum exercitū rediit Antiochiam: et remorabatur ibi, præsidia congregans peregrinorum, ut cum maiori expeditionis apparatu contra Iudæos uenire posset. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas concionem faciens, suadebat, ut post tantas sibi donatas uictorias à diuina dispensatione, ascenderent Hierosolymam, templumq; ab idolis expiarent, legitimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Hierosolymam peruenisset, templum desertum inueniens, et incensas portas, et syluas in templo per longam solitudinem pullulasse, lugere cæpit cum proprijs socijs pro templi uisione. Eligens autē quosdam milites, iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebant: dum ipse templum à ruina sceditate purgaret. Quod diligenter emundans, introduxit noua uasa, candelabrum, et mensam et aram ex auro factā. Re-
composuit

composuit autē et uela in ingressu, et ianuas ipsas reconstruxit. Deponēs quoq; altare, de lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uerō et uigesima mensis Kisleu, quem Macedones Apelleon uocant, accenderūt lumina super candelabrum, et adoleuerunt, et holocausta in nouo altari obtulerūt. Hæc autem facta sunt post tres annos, eodem die quo mutata est eorū religio ad profanam idolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho, sic tribus annis permanfit. Quinto enim anno et quadragesimo, et centesimo, hæc in templo facta sunt, quinto et uigesimo die Apellei mensis, Olympiade centesima et quinquagesima tertia: renouatū uerō est in eodē die, quinta et uigesima Apellei mensis, octauo et quadragesimo, et centesimo anno: Olympiade centesima et quinquagesima quarta. Desolationem uerō templi contigit fieri secundum Danielis prædicationē, quā ante quadringentos et octo annos prædixerat, per quam significauit, quod Macedonēs illud destruerent. Celebrauit autē Iudas cum ciuibz suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo, nullū genus delictarū relinquēs, sed pretiosissimis dapibus eos pascens. Deum autē laudibus et psalmis glorificabat, seseq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uerō solennium, post multum tempus insperata religione receptorum, legem posuerunt, ut posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde et ab illo tempore hactenus hanc festiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina, eo quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autē in circuitu ciuitatis construxit, et aduersus incursiones hostiū turrez edificauit altissimas, custodes in eis deputans: sed et Bethsuram nomine ciuitatē muniuit, quatenus pro castello ea aduersus neceffitates hostium uteretur.

De bellis Iudæ cōtra Idumæos & Ammonitas.

CAP. XI.

His ita

His ita factis, gentes finitimæ reparationē templi et fortitudinem Iudeorum grauiter ferebant. Quapropter insurgentes, multos Iudeorū per incursiones et insidias opprimebant. Aduersus quos frequēter bella Machabeus educens, ab incursionibus et à malis, quæ Iudeis inferebant, eos arce-
re tētabat. Et super filios Esau Idumæos adueniēs per summities, in ea multos eorum incendit uicos, murosq; prostrauit. Deinde cōtra Ammonitas perrexerit, exercitū magnū habētes, quorum dux erat Timotheus. Subijciēs autem et istos, Azotorum cepit ciuitatem: et uxores et filios eorum ducens captiuos, et ciuitatem incendens, reuersus est ad Iudeam.

1. Mach. 5.

De bello Iudeorum contra Tyrios & Timotheum.

CAP. V.

XII.

Auidētes autem cum iucina gentes reuerti, congregātur in Galaaditidem contra Iudeos sibi finitimos. Qui fugiētes ad Datheman castellum, transmiserunt ad Iudam, mandātes ei quodd festinaret Timotheus capere locum, in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolæ, à Galilea quoq; alij nūcij superuenerunt, indicantes cōgregari eos qui in Ptolemaide, Tyro, et Sidone, et alijs erant ciuitatibus Galilæe. Ergo ex utraq; parte hostibus nunciatis, cogitans Iudas quid deberet fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria millia electorum accipere, et in solatium Galilæorū exire: ipse uerò cum Ionatha fratre suo, et octo millibus militū exiens in Galaaditidem, reliquit super cæterum exercitum Iosephum Zachariæ et Azariam: præcipiens eis seruare diligenter Iudeam, et cum nullo hostium bellum committere, donec ipse reuertetetur. Igitur Simon perueniens ad Galilæam, et confligens cum inimicis, in fugam eos conuertit, et usq; ad portas Ptolemaidis persequēs, occidit tria millia eorum, et spolia tollens peremptorū, et captiuos ab eis Iudeos, et sarcinulas eorum auferens,

1. Mach. 5.

auferens, ad propria remeavit. Iudas uerò Machabeus & fra-
 ter eius Ionathas transeuntes Iordanem fluuiū, & uiam trium
 dierum ambulantes, Nabathæos cum pace occurrentes inue-
 niunt. Quibus narrantes, quæ in Galaaditide contigissent, &
 quod multi eorum tribularentur per castella & ciuitates Ga-
 laaditidis, suadentes ei properare contra alienigenas, ut pos-
 sit à periculis Iudæos eruere, flexus reuertitur ad solitudinē
 & irruens primum super habitantes Bethsuram, cepit eam,
 & omnem masculum ætate ualidum trucidauit, & ciuitatem
 incendit. Facta autem nocte, nec sic abstinuit. Sed profectus ad
 castellum in quo Timotheus Iudæos obsidebat, manē ad eum
 peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios,
 & quosdam scalas ut ascenderent, alios machinamenta feren-
 tes, iussit tubicinē signum dare. Adhortatusq; milites pro fra-
 tribus & propinquis prono animo laborandum, & in tres
 partes diuidens exercitum, hostes à tergo inuadit. Sentien-
 tes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabeus est,
 experti iam prius eum per bella uirtutis & felicitatis, ad si-
 gam conuersi sunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu,
 interfecit octo millia eorum. Deuians autem ad Mellam ciui-
 tatem alienigenarum, cepit eam, & omnes masculos interfe-
 cit, ciuitatem uerò ipsam succendit: exiensq; inde, Casto-
 michi, & Bosor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. In-
 teriecto uerò tempore, Timotheus maximum preparans ex-
 ercitus, aliaq; præsidia colligens, & Arabas mercede con-
 ducens, uenit trans torrentem prope Rophon ciuitatem, ex-
 hortatusq; est milites, dicens: Si pugnam cum Iudæis commi-
 seritis, prono animo certate, neq; torrentem transceatis. Nam
 si transieritis, perditionem uobismetipsis cognoscite immine-
 re. Iudas autem Machabeus Timotheum præparatum ad pu-
 gnā audiens, cum uniuersis suis militibus festinabat ad bel-
 lum.

lum. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, et quosdam eorum occurrentes occidit: alij autem timorem incutiens, arma sua proijcere coëgit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, sperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatem capiens, eos interfecit, et locum incendit, uaria usus specie ad hostium necem. Cumq; hæc peregisset, colligens Iudeos qui in Galaaditide erant, cum uxoribus et filiis, et omni eorum supellestile, decreuit ad Iudeam reuerti. Cumq; uenisset ad aliquam ciuitatem, quæ dicitur Enfron, in uia positam, dum nec aliud iter pergere potuisset, nec reuerti uellet, misit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerant, et exitus itineris occupauerant: quibus minime acquiescentibus, Iudas adhortatus suos, circumdedit obsidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cepit, et omne masculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorum multitudo, ut etiam super mortuos ambularent. Transcuntes uero Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græcè dicitur Scythopolis. Inde ad Iudeam perrexerunt, cantantes et laudantes, et solitos pro uictorijs ludos agentes: ubi immolauerunt sacrificia, gratias agētes pro his quæ peregerūt, et pro salute exercitus. Nam nullus Iudeorum in his prælijs est defunctus. Iosephus uero Zacharie et Azarias, quos præsides reliquerat Iudas, tēpore quo Simon in Galilæa Ptolemaidem expugnabat, cum et ipse Iudas cum fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut, et ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutum auxilium colligentes, ad Iamnam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrētes: præliq; facto, duo millia suorum militum amittentes, ad Iudeam
fuger

fugerunt. Euenit uerò eis hæc calamitas, eò quòd non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminē pugnam ante suum aduentum cōmitterent. Nam super omnes alios bellicos tractatus in hoc mirādus extitit, quòd Iosephi et Azariæ eadem futuram prædixerat, si transgredierentur eius præcepta. Iudas autem et frater eius pugnare contra Idumæos non cessabant, sed undiq; eis immincebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius deposuerūt. Et turres incēdentes, depredabant terram omnem alienigenarum. Ad Marisan uerò ciuitatem et Azotum uenientes, tenuerunt eas: et multa spolia exinde ducentes, ad Iudæam reuersi sunt.

De causa mortis Antiochi.

CAP. XIII.

1. Mach. 6.

Eodem tempore et rex Antiochus superiorem prouinciam percurrrens, audiuit ciuitatem Persarum diuitijs excellentem Elimaidam nomine, pretiosissimūq; templum in ea Dianæ, et omni specie ornamentorum plenum: insuper et arma, et loricas, quas reliquisse audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cōmotus ergo egreditur contra Elimaidam, et obsidebat eam. His uerò qui in ea erāt, minime territis impetu eius, neq; obseſione, sed pertinaciter repugnantibus, spe deceptus discessit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerūt et perſequebantur eum usq; ab Babyloniam. Vbi cum post multam suorum militum amissionem uenisset, quidam ei nunciauit et ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat, et creuisse fortitudinē Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc crescēte malo, incurrit in agritudinem. Qua diu tenente, et crescentibus passionibus intellexit quòd moreretur, conuocansq; amicos, morbum suum eis atrocem esse indicauit: cōfessus hæc idgo se pati, quòd Iudæorum gentem affligens, templum expoliasset, deumq; contempſisset. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium

Megal

Megalopolitam, quod uir bonus existens, dicit ideo perisse Antiochum, quia uoluit templum Dianæ in Persida deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum, sed tantum cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uitam finisse, multo plus uerisimile creditur, propter tēpli Hierosolymitani excidium sacrilegum regem perisse. Sed ob hoc non resisto Megalopolitæ, cum nostra opinio uera uideatur. Antiochus autem priusquàm moreretur, conuocans Philippum, unum ex amicis suis, tutorem eum regni constituit, & dans ei diadema, & stolam, & annulū, filio suo Antiocho iussit deportare, & censuit ut prouideret eius educationem, & custodiret eius imperium. Defunctus uerò est Antiochus nono & quadragesimo & centesimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudine,
& incommotis Hierosolymæ. CAP. XIII.

Lysias autem mortem eius nuncians multitudini, filium eius Antiochum, quem ipse nutriebat, regem constituit, uocans Eupatorem. Eodem tempore hi, qui erant in arce Hierosolymorum custodes Macedonū, & transfugæ Iudeorum, multa in Iudæos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebant in templum immolare, repenti inuadentes, hostiliter opprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem superabat. His igitur accidentibus Iudas deuastare arcis custodiam deliberauit, & colligens omnem populum, arcem instantius obsidebat, anno principatus Seleuci centesimo & quinquagesimo. Construens igitur machinamenta, & aggeres accumulans, arcem capere laborabat. Multi uerò ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam, & aliquos similes & impios congregantes, ad Antiochum regem usque uenerunt: petentes non debere se despicere, dum à contribulibus suis atrocia paterentur: quæ ideo sustinerent, quoniā religione sua relicta, patris eius imperijs

88 obediss

obediſſent, & nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & viros eius, necnon & cuſtodes à rege deputati, niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiēs aduleſcēs Antiochus, ualde iratus eſt: & conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum, ſiue peregrina ſolatia. Congregatusq; eſt exercitus peditum quidē cētum millia, equitum uerò uiginti millia, & elephantos ducētos & trigintaquinq;. Producensq; exercitus, egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius exercitus gubernationem: & perueniens ad Idumæam, exinde ad Bethſuram aſcendit, ciuitatem nimis fortiter munitam. Suſtinentibus uerò Bethſuræis, & præparationē machinamentorum eius incenditibus, multum tēporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uerò audiens regis aduentū, deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrens autem regi, caſtramentatus eſt in anguſto quodam loco, qui dicitur Bedoſcaria, decem ſtadijs ab hoſtibus diſtante. Rex autē egreſſus à Bethſura, per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabæi: factoque diluculo, milites ordinauit in acie: & elephantos quidē ſequi ſeipſos inuicem fecit, propter locorum anguſtiam non eos ualens in latitudinē collocare. in circuitu uerò uniuiſcuſq; elephanti properabāt pedēſtres quidē mille, equites uerò quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelsas, & arcarios in eis: reliquamq; uirtutē ex utroq; latere montis fecit aſcendere, amicos exercitui præponens: & iubens clangorem fieri, ad hoſtes acceſſit, aureos enudans clypeos ſimul & æreos, ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent: montesq; eis frementibus reſultabant. Hæc Iudas inſpiciens, territus non eſt, ſed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autē frater eius, quem Mauronem uocabant, uidens ſublimiorem elephantum ornatū loriciſſe regalibus, & putans in eo ſedere regem, acceſſit ad eum

tum omni uirtute: & multos circa elephantem perimēs, alios disperdens, fugere cōpulit: & sub uentrem ingressus elephantis eum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens cecidit, & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens, uita priuatus est. Iudas autem fortitudinem hostium cōtemplatus, discessit ad Hierosolymā, & obsidioni necessaria preparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethsuram misit, ut eam deuastaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipse ad Hierosolymam profectus est. Bethsurita ergo territi fortitudine aduersariorum, & sua uidentes necessaria defecisse, seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & suos ibi custodes reliquit. Multò uerò tempore templum obsidēs, in Hierosolymis sedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ cōtra eos statuerat rex machinamenta, illi e contrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus consumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia septimus annus instabat: in quo secundum legalia instituta, relinquebatur uacua terra. Multi uerò obfessorum refugiebant propter inopiā necessitatem. Vnde relictī sunt in templo paucissimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur, tales res accidebant. Lysias uerò dux & rex Antiochus, quū Philippus à Persida ueniens nunciatus est eis, commendatum sibi præsumpsisse imperium, & rempublicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem, ire aduersus Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerunt, sed iussit rex Lysiam ducibus dicere, diuturnam obfessionem nihil eis posse proficere: quando & locum aduersariorum constaret esse munitum, & sibi ui-

*etualium necessitas irrogaretur, et expediret pacem facere cum Iudæis, eosq; relinquere proprijs uti ceremonijs: unde à nobis hactenus prohibiti, existere uidetur aduersi. Hæc dicēs, de Philippi tyrannide tacendū esse decreuit, ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc Lysia dicente, exercitui et du-
 cibz sententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promisit obseſis, et patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero suscipientes uerba, et confirmatis sacramentis et fide, exierunt à templo. Intrans uerò Antiochus, et aspiciens mun-
 titum locum, impudenter sacramenta transgressus est, iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem deponere muros usque ad solum. Postquā hæc fecit, reuersus est ad Antiochiam, ducens Oniam principem sacerdotum, qui et Menelaus dice-
 batur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere, si uellet Iudæos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum, qui flexit patrem suum cogere Iudæos religionē patriam re-
 linquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Beroeam Syriæ ciuitatem interfecit eum, post decimum annum principatus sacerdotij eius: qui ut ipse principatum obtineret, impulit Iu-
 deos transgredi leges. Princeps uerò ordinatus est post Menelai interitum Alchimus, qui et Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperan-
 tem, debellat eum. Quem sub sua faciens potestate, occidit. Filius autem principis sacerdotum Oniæ, de quo prædiximus, adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quod auuncu-
 lum suum Menelaū rex interfecisset, et principatum sacerdotij Alchimo dedisset, non existenti de genere sacerdotū, sed à Lysia flexus, ut transponeret honorem ab ea familia ad aliā domum, fugit ad Ptolemæum regem Aegypti, et honorem meruit ab ipso et uxore eius Cleopatra: locumq; petijt, in regione Heliopolitana, ubi simile Hierosolymorū edificaret templum*

templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

De gestis Demetrii contra Iudam.

CAP. XV.

Eodem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Ro- i. Mach. 7.
ma, & perueniens ad Tyrum, imposuit sibi diadema, &
colligans quosdam mercede conductos satellites, ingressus est
aulam, omnibus libenter eum suscipientibus. Compréhendentes
uerò Antiochum regē cum Lysia, uiuētes perducunt ad eum:
Qui statim iubente Demetrio interempti sunt, cum regnasset
Antiochus annis duobus, sicut iam & alibi demonstratum est.
Conuersi autem ad eum multi Iudæorum maligni uel trans-
fugæ, cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum, accusa-
bant uniuersam gentem, & Iudam, & fratres eius, dicentes
quòd omnes amicos regis interfecissent, omnesq; eius fautores
perdidissent, se ipsos quoque à patria terra iactatos, extorres
proprio solo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iu-
dæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudæ renunciaret.
Demetrius autem commotus, misit Bacchidem, amicū regis
Antiochi Epiphanis, cui omnis Mesopotamia credita erat,
dans ei exercitum, & principem sacerdotum Alchimū com-
mendans, præcepitq; perimi Iudam, & eos qui cum illo erāt.
Egressus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam,
direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amiciria uel pace lo-
quens, dolo uolens illum capere. Ille uerò minime credidit, ui-
dens cum tanta multitudine exercitus, eum adesse, quanta ad
bellum & non ad pacem uenisset. Sed quidam ex populo at-
tendentes quæ Bacchides cōcionabatur, & existimātes nihil
se ab Alchimo seuum pati consanguineo existente, ad eos
transierunt, & sacramentū ab utrisq; acceperunt, nihil pati,
neque ipsi neq; hi qui eiusdem fuerant uoluntatis. Bacchides
uero transgressus sacramentum, sexaginta ex eis interfecit, &
alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit, prioribus

fidem non custodiens. Descendens autē ab Hierosolymis, cum ad uillam quæ dicitur Birzito uenisset, multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens, denuntiavit prouincialibus cunctis, ut Ioachim obedirent. Cui aliquā militum partem relinques ad prouinciam custodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuersus est. Ioachim uerò principatum suum confirmare uolens, & credens, quod si fidem præpararet multitudini, tutiorem sibi magistratum acquireret, omnes seducebat uerbis: & ad libitum unicuique loquens, nimis uelociter manu ualida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam, & quotquot in ea Iudæis, non consentientes sibi inuenisset, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnū fieri, multosque interfecisse uiros bonos & uenerabiles, ipse quoque circumciens prouinciam, occidebat partiū eius fautores. Quod cum uidisset Ioachim, & intellexisset minime se contra Iudam ualere, ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiā ciuitatem, Iudas accusabat, quasi multa ab eo mala perpessus, & ampliora toleraturus, nisi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduersus Iudam destinatus periit.

C A P V T

XVI.

TVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse, si negligeret tanta Iudæ facinora, Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudæorum. Nicanor uerò perueniens ad Hierosolymam, pugnare aduersus Iudam minime decreuit. Dolo autē opprimere eum cupiens, mittit ei uerba pacifica, dicens nulla necessitate pugnandi se uenisse, sed sacramentum præstare, quod nihil scissimum à rege pateretur. Hæc dicente Nicanore, Iudas & fratres eius flexi, nullamque fraudem suspicati, data fide susci-
piunt

piunt Nicanorem cum exercitu. Qui salutans Iudam, dum sermocinarentur, dedit signum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum insidias intellexisset, exiliuit & ad suos confugit. Patefacta uero uoluntate sua, & apertis insidijs, bellare Nicanor contra Iudam decreuit, & pugnam præparans conflixit cum eo in uico Capharsamala. Quem uictum compulit ad arcem Hierosolymorum confingere. Cui descendentem ab arce ad templum, occurrentes aliqui sacerdotum & seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant, quas pro rege Deo se offerre dicebant. At ille interminatus est eis templum deponere, nisi redeunti sibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius mœrorem, in lacrymas proruperunt, & Deo supplicabant, ut eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hierosolymis egressus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, peruenisset, ibi castra constituit: ubi & alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas autem in Adasis altero uico, stadijs distante triginta à Bethoro, castrametatus est, mille tantum socios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem aduersariorum, sed qui sint, & de quibus præmijs pericula paterentur, cogitantes, unanimiter hostes inuaderent, procedit in pugnam: & committens fortissimum prælium cum Nicanore, aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse Nicanor dum atrociter decertaret, occisus est. Quo cadente, ducem perdens exercitus terga conuertit ad fugam. Quos persequens Iudas interficiebat, & sono tubarum in circuitu positus significat, quod hostes prælio superati discederent. Qui audientes, armati exibant, & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euasit, dum nouem millium numerus extitisset. Quæ uictoria contigit quartadecima die

mensis, qui dicitur apud Iudæos Adar, apud Macedones Distrus. Hanc celebrant per omnem annū, iustum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui spatio gens Iudæorū ab illis calamitatibus requieuit: sed postea ad certamina rursus et pericula redierunt. Principem autē sacerdotum Ioachim uolentem deponere murum sanctuarij ueterem, et constructum ab antiquis prophetis, plaga quædam Dei repentina percussit, ex qua mutus in terrā cecidit, et tortus per multos dies detestabiliter expirauit, principatū sacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto, sacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorum implorat.

CAP. XVII.

1. Mach. 8.

Qui audiens uirtutem Romanorum, quod expugnassent Gallias, et Hispaniam, et Carthaginē Africæ, necnon et Græciam subegissent, et regem Persicum, et Philippum, et magnum Antiochum, deliberauit cum eis amicitias copulare, mittēs Romam amicos suos, Eupolemium filiū Ioannis, et Iasonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxiliares sibi et amicos esse, et Demetrio scribere, quatenus non confligeret cum Iudæis. Cumq; uenissent Romā legati Iudæ, senatus eos libenter excepit, et ea quæ petierunt, celeriter annuit. Faciensq; ob hoc senatusconsultum, exēplum quidem ad Iudæam transmisit, ipsum autem tabulis æreis scriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiusmodi senatusconsultum, de auxilijs et de fide circa gentem Iudæorum: Neminem subiectorum Romanis, bellare contra gentem permitimus Iudæorum, nec alicui bellanti præbendum censemus triticum, aut naues, aut pecunias: et si quis contra Iudæos putauerit esse bellandum, sciat eis nos auxilia præstaturos: et rursus si Romanorum quilibet inuasert terram, Iudæos eis modis omnibus obstaturos. Et si quid de hoc pacto gens Iudæorum uoluerit uel addere uel auferre, communi sententia populi

populi Romani faciendum esse conuenit. Scriptum est autem hoc senatusconsultū per Eupolemium Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub principe sacerdotum Iuda, duce Simone fratre ipsius. Hæc quidem prima inter Romanos, & Iudeos amicitia cognoscitur contigisse.

De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit.

CAPVT

XVIII.

Demetrius autem nuntiata sibi morte Nicanoris, & per- 1. Mach. 9.
ditione militiæ, rursus ad Iudeam Bacchidem cum exercitu destinauit. Qui ab Antiochia egressus, peruenit ad Iudeam, & in Arbellis ciuitate Galilææ castra cōstituit, & eos qui in speluncis habitabant, cum multi ad eas confugissent, captos suis partibus aggregauit: ex indeq; mouens, ad Hierosolimam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla, nomine Birziton, castra locantem, contra eum alacriter festinabat cum peditum uiginti milibus, & equitū duobus milibus. Iudæ uerò fuerint omnes duo millia. Qui multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter octingentos. Iudas uerò proprijs militibus destitutus, & hostibus imminentibus nec tempus habens congregandi exercitum, nō dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem committere: hortatusq; suos, ut hostes inuaderent, & pugnam uiriliter sustinerent: cum illi dixissent, se non esse ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & suaderent nunc quidem discedere, & à periculis liberari: postea uerò inimicis, collectis uiribus, obuiare: Non hoc, inquit, uideat solus aspectus, ut terga mea hostibus nudem: sed licet omnimodo immineat perire pugnantem: fortiter stabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uerò producens de castris exercitum, ad prælium parabatur: & equites in utroque cornu disponens, leuiiores autem & arcarios ante omnem aciem, ipse in dextro

cornu constitit. Qui cum sic aciem ordinasset, iussit tabicinem signum dare. Hoc idem faciens et Iudas, committit cum hostibus pugnam, et constanter ambobus certantibus, praelium usque ad occasum solis extensum est. Videns autem Bacchidem Iudas cum electis suis in dextro cornu ordinatum, congregans animosiores uiros, inuadit illam partem exercitus, et confligens ibi ordinem eorum dirupit, et medios ad fugam conuertit, sequutus eos usque Gazara. Videntes ergo fugam dextre partis, qui in sinistro cornu erant, circumuenerunt, et Iudam sequentes in medio eum obsederunt. Qui fugere minime uolens, circumseptus ab hostibus, stans pugnabat cum suis: multosque interficiens aduersariorum, percussus interiit. Iuda uero interfecto, socij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius corpus ab hostibus sub pacto Simon, et Ionathas fratres eius redimentes, perduxerunt ad Modin oppidum, ubi et pater eorum sepultus erat, lugente eum per multos dies populo Hebraeorum, et honorante secundum commanem et legitimam consuetudinem. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum fortem, et magnum, et bellicosum, et mandatorum patris sui memorem, et omnia pro libertate ciuium et facere, et pati paratum. Tali ergo uirtute plenus, magnam sibi gloriam et monumeta seruauit, liberans gentem à Macedonum seruitute. Qui cum principatum sacerdotij tribus annis habuisset, hoc ordine defunctus est.

FLAV

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber decimustertius.

De bellis Ionathæ, & Bacchidis post occisum Ioannem.

CAPVT I.

VIBVS modis gens Iudeorum, Macedonibus in seruitute eam tenentibus, libertatem recepit, & per quot & quanta certamina dux eorum Iudas transiens defunctus est, pro ipsis bellans, in uolamine anteriore monstrauius. Post interitum uero Iudæ iterum quicumque erant impij, & transgressores patriæ legis, uenerunt cōtra Iudeos, & undiq; eos pessimè uastabant. Adiunabat etiam horum malitiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates, sanis & inimicorum, transfugerent ad Macedones. Bacchides autem Iudæis, qui patria reliquerant solēnia, & Communem uitam elegerant, congregatis eis custodiam prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi prodebant, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iudæis calamitatibus oppressis, reliqui ex amicis Iudæ uidentes gentem miserabiliter pereuntem, adeuntes fratrem eius Ionathan, rogabant eum, ut imitaretur fratrem suum, & illius erga suam gentem prouidentiam adhiberet, hortabantur, & ne despiceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum se esse mori pro cunctis, & credentes eum suo fratri parem existere, ducem Iudeorū ordinauerunt. Quod Bacchides audiens, & timens, ne regi uel Macedonibus pericula concitaret Ionathas, sicut olim Iudas, dolo eum interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neque fratrem

1. Mach. 9.

fratrem eius Simonem. Qui colligentes socios omnes ad desertum confugerunt: et uenientes super aquam, quæ dicitur lacus Asphar, ibidem commorabantur. Bacchides autem sentiens eos discessisse, et in illo loco conuersari, contra eos cum omni sua uirtute progressus est, et trans Iordanem castra ponens, resouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bacchidem contra se uenisse, mittit fratrem suum Ioannem, qui Gaddis dicebatur, ad Nabathæos Arabas, ut apud ipsos deponerent suppellectilem, usquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, insidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt una cum suis: et rapientes omnia quæ portabat, occidunt Ioannem, et omnes socios eius. Vindictam uerò, quam per hoc receperunt à fratribus eius, postea demonstrabo. Bacchides autem cognoscens Ionathan in nemoribus Iordanis castra posuisse, obseruans sabbatorum diem, contra eum uenit, tanquàm non in ea pugnaturum propter legem. Ille uerò socios hortatus, et animæ eos pati pericula, dicens, in medio comprehensos fluij et hostium, et uiam qua fugerent non habentes, dum hostes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad Deum, ut uictoriam sibi præstaret, committit pugnam cum hostibus. Quorum multos occidens, cum uideret temerarium se Bacchidem appetentem, dextramque ad feriendum extendentem, præuidens plagamque deuotans, cum socijs in fluuium exiliuit, et pernatans trans Iordanem, periculum mortis euasit. Nam Bacchides fluuium relicto, ad Hierosolymorum arcem discessit, usque ad duo millia suorum amittens. Qui etiam multas Iudææ ciuitates capiens, muniuit Hiericho, et Amathuntè, et Bethoron, et Bethullam, et Thamnam, et Pharatonem, et Oconam, et Gazara: et turre in unaquaque ciuitate constituens, et muros circundans eis ualidos, et magnitudine præcellentes, custod

custodiam in eis statuit, ut exinde Iudeos affligeret. Arcem uero Hierosolymorum cautius muniuit, & tollens filios nobilium Iudeorum, obsides in arce conclusit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan, & fratrem eius Simonem, nuntiavit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate, & Arabas cum pompa munificentissima. Ionathas tunc & Simon tempus putantes prosperum sibi ad fratris Ioannis apparuisse uindictam, cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Medaba, & inimicos inter montes insidijs collocatis praestolabantur. Vt autè uirginem uiderunt & sponsum, & multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptijs, exilientes ab insidijs omnes occiderunt, & ornatum cum omni praeda tollentes reuersi sunt, poenam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes. Nam ipsi cū sequētibz amicis, & uxoribus uel filijs, numero quadringenti perempti sunt. Simon itaq; & Ionathas ad oram Iordanis reuersi, ibidem permanebant. Bacchides autem omnem Iudeam muniens, ad regem reuersus est. Iudei uerò duobus annis à bellorum tumultu requieuerunt. Tunc transfugae uel impij, uidentes Ionathan cum suis multam licentiam habere libertatis, direxerunt ad regē Demetrium, petentes mitti Bacchidem, ut Ionathan debellaret: quòd facilius euenire pollebantur, si una nocte inopinabiliter eum inuaderet. A rege ergo Bacchides destinatus, perueniens ad Iudeam omnibus scripsit amicis, & Iudeis auxiliari sibi, quatenus Ionathan comprehenderent. Festinantibus autem eis, & non ualētibus Ionathan tenere, quia nimis se caute tractabat, Bacchides ira commotus, transfugarum primos quinquaginta, qui sibi & regi mentiti sunt, occidit. Ionathas uerò cum fratre uel socijs ad Bethalagam uillam timēs Bacchidem abscessit: edificansq; turres, & muro circundans, habebat eam ualde munitam.

Quod

Quod audiens Bacchides, milites suos cum Iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit, & ad eius munimina accedens, per dies multos obsidebat eum. Qui obsidioni fortiter resistens, Simonē quidē fratrem suū expugnaturū Bacchidem in ciuitate dimisit: ipse uerò furtim egreditur in prouinciam, & congregans manum multam, nocte Bacchidis inuadit exercitum: & multos occidens, Simonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi, egreditur: & Macedonum machinamenta obsidioni præparata, suppositis flammis incendit, & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bacchides ab inimicis se circumseptum, alios quidem ante se, alios autem retrò conspiciens, turbatus hæc in sperate sibi euenisse, in trās fugas tanquam in deceptores suum furorem conuertit: uolebatq; si posset, obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoscens Ionathas, legatum ad eum pro amicitijs destinauit, quatenus redderent inuicem sibi quos ceperāt utriq; captiuos. Putans autem hanc honestiorem Bacchides discessio nem, paciscitur cum Ionatha, & iurauerunt utriq; ut nunquā contra se arma præsumerent: & captiuos dantes, & recipientes, in Antiochiam Bacchides receffit. Qui post hanc discessionem, nequaquam ad Iudeam deinceps peruenit. Ionathas uerò hanc libertatem acquirens, in Macma ciuitate, populorum negotia disponebat: & maleuolis uel impijs cruciatis, Iudeorum gentem purgabat.

De Amicitia Ionathæ cum Demetrio, & transfugis Iudæis.

CAPVT II.

1. Mach. 11.

ANno uerò sexagesimo & centesimo, Epiphanen Antiochi filium contigit Syriam ascendere, & Ptolemaiden capere ciuitatem per prodicionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam:

suam: quia dum se clausisset in quadam turri regali, quam non longè ab Antiochia construxerat, à nemine uidebatur: sed et rempublicam ut desidiosus negligebat. Vnde ei odium à subiectis exortum est, sicut iam alibi demonstrauius. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens peruenisse, omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem et ad Ionathan legatos pro auxilijs: nam praeuenire Alexandrum statuit, ueritus ne ille prius auxilium eius postularet, aut Ionathas memor malorum se cum inimicis coniungeret. Denuntiavit ergo eum multitudinem congregare, obsidesq; Iudeorum recipere, quos Bacchides in arce Hierosolymorum concluserat. Talibus inter hæc à Demetrio Ionathas ad se nuntijs uenientibus, ad Hierosolymam peruenit: et epistolas regis, audiente populo uel arcis custodibus hilaris intimauit: Quibus relectis, transfuga uel impij trepidauerunt, præcipiente rege, quatenus Ionathas exercitum congregaret et obsides reciperet. Quos cum accepisset, unumquemq; suis parentibus reddidit. Et quidem Ionathas in Hierosolymis mansionem faciebat, renouans ciuitatem, suaq; uoluntate singula construens, et edificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, ut forent aduersus hostes munitissimi. Quæ uidentes custodes muniminum in Iudæa, relinquentes ea omnes ad Antiochiã fugerunt, præter illos qui in Bethsura ciuitate, et in arce Hierosolymorum erant, quorum plurima pars impiorum et transfugarum fuit Iudeorum. Quapropter castra non reliquerunt.

De sacerdotio Ionathæ, & occiso Demetrio. CAP. III.

Cognoscens autem Alexander promissiones, quas Demetrius fecerat Ionathæ, et fortitudinem eius, et quanta disposuerat bellans contra Macedones, et iterum qualia ipse pertulerat à Demetrio, et Bacchide duce Demetrii, et melius nihil inuenire, quàm Ionathæ præsidium, ad amicos dicebat:

In præf

1. Mach. 10.

In presenti tempore Ionathas contra hostes fortis existit, & odium habet proprium in Demetrium, à quo multa mala perpeffus est: igitur si uidetur, amicum eum facere contra Demetrium nunc debemus: non aliàs utilius est rogare eum ad auxilium conferendum. Cumq; ei & amicis placuiffet, transmisit ad Ionathan, scribens talem epistolam: Rex Alexander Ionathæ fratri salutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iandudum audiuius. Et ideo transmisimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principem sacerdotum Iudeorum, & amicum nostrum uocari præcipimus. Idcirco etiam destinaui tibi pro munere purpuream stolam, & auream coronam, & peto honoratum te à nobis similem erga nos fieri. Suscipiens epistolam Ionathas, induitur quidem sacerdotali stola, celebratione tabernaculorum instante, post quartum annum mortis Iudæ fratris sui. Nam neque per ipsum tempus princeps sacerdotum aliquis cõstitutus est. Collegit uerò & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipse construxerat. Quod factum, ut peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contristauit, suamq; cœpit accusare tarditatem, quod non ante Alexandrum esset ipse demeritus Ionathan. Veruntamen nec sic distulit scribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter existerat: Rex Demetrius Ionathæ, gentiq; Iudeorum salutem. Quoniam nostram seruastis amicitiam, tentantibusque uos inimicis non consensistis: hanc quidem uestram laudo fidem, & in his uos permanere quæsumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini uestigalium uestrorum releuationem. Et quicquid prædecessoribus meis regibus uel mihi hætenus præbebatis, omnia noueritis nostra uobis largitate concessa. Super hæc etiam pretium salis uobis, & coronarum, quas nobis offerebatis, uel quod pro tertia parte frugum,

frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti meae compete-
 bat, uobis ab hodierno die remitto. Sed & censum singu-
 lorum habitantium in Iudaea, quod nostro aerario proficiebat:
 Necnon & trium finitimarum uobis provinciarum, Samariae, &
 Galilaeae, & trans Iordanem, uniuersa concedo, à nunc per
 omnia tempora. Ciuitatemq; Hierosolymorum sacram & inui-
 labilem priuilegia sua possidere, liberamq; cum suis cõfinibus
 à decima parte uestigalium esse praecipio. Arcem autem com-
 mitto sacerdoti uestro Ionathae, ut quos ipse probauerit fide-
 les amicos, custodes in eam deputet nobis seruandam. Capti-
 uosq; Iudaeorum & seruientes apud nos, liberos eos esse con-
 cedo. Nec post hanc sanctionem Iudaeorum iumenta uolentius
 angariarum subiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies festos &
 tres ante eos dies, sine uestigalibus esse denuncio. Eodem modo
 Iudaeos nostram terram habitantes, liberos ac sine laesione di-
 mitto. Licetiamq; mihi militare uoletibus usq; ad triginta mil-
 lia praestamus, eadem quibus & meus utitur exercitus, ubicunq;
 ierint accepturis. Ordinabo uero quosdam eorum in castris,
 quosdam mei custodes corporis & duces in aula mea consti-
 tuam. Praecipio uero meis, uestris uti legibus, easq; custodire,
 & tribubus propositis in Iudaea legibus obedire. Principemq;
 sacerdotum diligentiam habere uolo, ne quis Iudaeorum aliud
 templum praeter Hierosolymitanum solum ueneretur. Prae-
 beo etiam ad sumptus immolationum per singulos annos, centum-
 quinquaginta millia drachmas: quaeq; supersuerint pecuniae,
 uestras esse uolo. Decem millia autem drachmas, quas reges à tem-
 plo accipiunt, uobis cedo: quia sacerdotibus templo ministran-
 tibus competunt. Quicunq; autem ad templum Hierosolymo-
 rum uel intra fines eius cõfugerint, debitores regalium pecu-
 niarum, siue qualibet causa faciente, licentiam eis indemnitate
 concedo, saluasq; eorum esse possessiones. Renouari uero tem-
 h b plum

plum impendijs ex meo factis, murosq; ciuitatis spondeo fabricari, turresq; altas cōstruere. Et quicquid ad munimen vestrū necesse fuerit, meis stipendijs restaurare polliceor. Tantum ut quas cepistis amicitias nobiscum et fœdus, sine simulatione seruetis. Hec quidē promittens et blandiens Demetrius Iudeis, scripsit. Rex uerò Alexander magnū colligens conductū exercitum, et milites qui de Syria transierunt ad eum, contra Demetrium duxit: pugnaq; commissa, cornu sinistro Demetrii aduersarij sunt fugati, et persecutione diutina multi eorū occisi sunt, castraq; direpta: dextrum autē cornu, in quo Demetrius præliabatur, deuictū est. et alij quidē omnes recesserūt. Demetrius autē fortiter pugnans, non paucos hostiū prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius coeni barathro inhæssisset, minime fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hostes quid ei cōtigisset, reuersi circumdederunt eum: et omnibus in eum iacula destinantibus, cum ille pedestris fortiter resisteret, postea multis per fossus uulneribus, nec ualens sustinere, collapsus est. Demetrii quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim annos rexit. sicut et alibi demonstrauius.

De templo Dei ab Onia in Aegypto ædificato. CAP. IIII.

ONIA uerò principis sacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus, quem Alexandriam fugisse ad Ptolemæum regem cognomine Philometorem diximus, uidēs Iudeam à regibus Macedonum mala pati, uolensq; memoriā et gloriam æternam sui relinquere, ad Ptolemæum regē et reginam Cleopatram transmisit, petens licentiam, quatenus templum ædificaret in Aegypto simile Hierosolymorum, leuiasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret, quod desiderabat, confidens in prophetia Esaie, qui ante sexcētos annos prædixerat, quòd oporteret in Aegypto templum ædificari maximo Deo per uirum Iudeum. Idcirco elatus Onias, Ptole-

meo

meo uel Cleopatra huiusmodi destinauit epistolā: Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera, & cum Dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem, & in Leonum ciuitatem Heliopolim, perq; alia loca multa ueniens, præter constitutiones Iudæos templa cōstruxisse reperi, quapropter & perfidos extitisse, quod etiam Aegyptijs accidit, propter templorum multitudinem uariāq; religionem. Opportunum autem inueni locum, qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum uaria materia, uel sacris animalibus: & peto cōcedendū mihi cum dominio segregatum, quatenus purgare templum ibi dirutum, & edificare maximo Deo possim, mensura eadē & simili qua Hierosolymorū, pro te tuaq; coniuge uel filijs: quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudæi, quō conuenientes secundum concordiam quam adinuicem habent, possint tuis utilitatibus ministrare. Nam & Esaias propheta prædixerat esse in Aegypto domino Deo sacrarium: multaq; talia de ipso prædicauit. Hæc quidē Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Cōsiderent tamen aliqui pietatem eius, & Cleopatrae suæ sororis & coniugis, ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput Oniæ posuerunt, scribentes hæc: Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ salutem. Legimus tuam petitionē, in qua suggerbas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutū purgare, quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur, si Deo gratum sit templum, quod edificaturus sis in tam luxurioso loco, plenoq; sacris animalibus. Sed quoniā dixisti prophetam Esaiam iandudum hoc prædixisse, concedimus tibi, si contra legem uestram non est, ut nihil nos in Deum peccasse uideamur. Accipiens igitur locum Onias, edificauit templum, aramq; Deo similem Hierosolymorū, minus tamen & pauperrimū. Mensuram uerō eius & uasa mi-

nime uisum est mihi nūc describere. Nam in septimo libro Iudaicæ antiquitatis inserta sunt. Inuenit enim & Onias quosdam sui similes Iudeos, sacerdotes & Leuitas, ibi religionem colentes. Sed de hoc templo late narrauimus. In Alexandria uerò Iudeos & Samaritas, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizim montem construxerunt, contigit contra se seditionem excitare, & propter templa coram ipso Ptolemæo certare. Iudæis quidem dicentibus, secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis autē in Garizim: & supplicauerunt ut cum amicis rex consideraret, audiens de his altercationē, uictosq; morte mulctaret. cumq; pro Samaritis Sabbæus & Theodosius intimaissent, pro Iudæis uerò & Hierosolymitis Andronicus Messallanus, iurauerunt per Deū coram rege secundum leges dicta sua probare: petiueruntq; Ptolemæum, quatenus iurisiurandi transgressorem perimerēt. Rex uerò multos secum amicos in consiliū congregans, sedit partes audire. Tunc Iudæi Alexandria cōstituti, nimis timebāt de uiris qui pro templi Hierosolymitani parte differebant: nam atrociter ferebant, si hoc tam antiquum & nobile per uniuersum mundum templum solueretur. Cumq; Sabbæus & Theodosius concessissent, ut primus Andronicus uerba faceret, idem Andronicus approbationem facere suam cœpit ex lege, uel prædecessoribus principum sacerdotum, quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset, & quomodo omnes Asiæ reges tēplum uarijs oblationibus & clarissimis donis honorauerunt: de Garizi uerò templo neminem sermonem fecisse. Quæ dicens Andronicus, & his multa similia, regem flexit sententiā pronunciare decernentem, templum Hierosolymitarum secundum leges Mosi fabricatum fuisse: Sabbæum autem & Theodosium interficiendos. Hæc sunt quæ contigerunt Iudæis in Alexandria

dria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita, & nuptiis
Cleopatrz.

CAP. V.

ITaq; Demetrio in pugna perempto, sicut superius indica-
uimus, Alexander accipiens regnum Syria, scripsit Ptole-
meo, ut acciperet matrimonio suo filiam eius Cleopatram: ius-
tumq; hoc dicebat esse: cum paternum obtinuisset principatū,
et per Dei providentiā in eo perductus fuisset post perditio-
nem Demetrii. Sed etiā per alia multa dignū se eius familia-
ritate, uel cognatione dicebat. Ptolemæus uero libenter spōsa-
lia accipiens, rescripsit dicens, gauisum se esse quòd paternū
suscepisset principatū, daturumq; ei suam filiam promisit, et
occurrere iussit eum ad Ptolemaidem, quatenus ei filiam suam
iure traderet nuptiali. Tunc ipse puellam ad Ptolemaidem ab
Aegypto producendam, ibiq; cōiungendam esse cōstituit. Pto-
lemæus quidem hæc scribens, propere ad Ptolemaidem perue-
nit, filiam Cleopatram secum adducens: ubi secundum consti-
tutum, Alexandrum reperit, filiamq; suam ei coniunxit, dotē
argento uel auro secundū regiam qualitatem complens. Cūq;
nuptiæ celebrarentur, scribens Alexander Ionathæ principi
sacerdotum, iussit eum ad Ptolemaidem festinare. Qui perue-
niens ad reges, munificenter eis offerens dona, dato apud eos
honore potiebatur. Tunc Alexander compulit eum propria
ueste exutum purpura indui, simulq; super tribunal secum se-
dere: iussitq; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem
clamare, nemini cōtra eum quicquam dicere, uel causas licere
contextere. Quod cum duces fecissent, regis erga Ionathan ui-
dentes honorem hi qui parati fuerant eum accusare, simul cū
inimicis eius profugerunt, ueriti ne quid pessimum pateretur.
Tanto uero studio rex Alexander Ionathan dilexit, ut pri-
mum cum suorum describeret amicrum.

h h 3 De bello

De bello Ionathæ cum Ioppensibus & uictoria reliquarum urbium.

CAPVT

VI.

1. Mach. 11.

CEntesimo uerò & sexagesimoquinto anno Demetrius Demetrii filius, cum multis conductis quos ei Lasthenes Cretensis præstiterat, à Creta ad Ciciliam nauigauit. Quod Alexander audiens, in pauore turbâq; cōstitutus, continuò de Phœnicia ad Antiochiâ festinauit: ut prius quàm huc perueniret Demetrius, eam tutè disponderet. Reliquit uerò humilis Syriæ ducem Apollonium, cognomine Titum, qui cum multo exercitu profectus ad Iamniam, Ionathæ principi sacerdoti mandauit, dicens: Iniustum esse eum solū cum licentia uel potestate uiuere, nō obedientem Regi: sibiq; dicebat hoc magnā ob probriū ab omnibus inferri, quòd eum nō Regi subigeret. Non ergo te, inquit, in montibus abscondas, arbitratus fortitudinem te habere, sed si confidis tuæ uirtuti descende, quatenus per campum nostri milites confligant, & fortissimi belli cūctus demonstrēt uictoriam. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi commilitones iunctos, qui semper tuos proanos euicerunt. Cōtra nos autem in tali terra certandum est, ubi nō lapidibus, sed armis decet fortissime præliari, ne sit tibi locus quò ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas, decem millia militum eligens, ab Hierosolymis egreditur cum fratre Simone: perueniensq; ad Ioppen, castra foras ciuitatem disposuit. Nam Ioppenses portas concluderant, intus habentes custodias ab Apollonio cōstitutis. Cumq; Ionathas obsidere eos parasset, timentes ne suam ciuitatē deuastaret, portas aperiuūt. Apollonius uerò captam audiēs Ioppen à Ionatha, tria millia equitum sumens, & octo millia peditum, ad Azotum peruenit, & exinde tacite paulatimq; uiam sibi perfecit. Cum ergo uenisset in Ioppen, tanquā recedens Ionathan trahit ad campum, confidens in equitibus, & spem in eis habens suæ uictoriæ.

rie. Cumq; processisset Ionathas, persequabatur usq; ad Azotum Apollonium: qui cum ad campum uidisset hostem uenisse, conuersus pugnam cum eo comisit. Mille namq; equites Apollonius ad insidias in aliquo torrente disposuerat, qui à retrò inimicis insisteret. Quod sentiens Ionathas, non est turbatus: sed ordinans in quadro exercitum, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus est, ut fortiter antè uel retrò pugnantibus ubiq; resisterent. Prælio uerò usq; ad uesperam procedente, dans fratri Simoni partem exercitus, iussit eum aduersarium aciem inuadere, suisq; præcepit, testuaine facta sagittas equitum excipere. Qui cum præcepta fecissent, nihil ladebantur, quamuis hostes super eos frequentia tela uibrarent, usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis septa, minime contingebant, cum cōstipatione testudinis tela uenientia refugarentur. Cum uerò à primo mane usq; ad uesperum iaculantes aduersarij defecissent, intelligens Simon lassos eos, inuadit aciem: fortiterq; cum suis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes autem pedites equites ad fugam conuersos, & spe eorum decepti, sine decore & turpiter abscesserunt, & per omnem campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de sua salute desperantes, ad templū Dagonis confugerunt, quod erat in Azoto. Capiens autem incurssione sua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neque pepercit templo Dagonis, sed etiam id flammis consumpsit, & eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo uerò quæ in illo concidit prælio unà cum illis qui in templum confugerant, octo millia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto discessit, & Ascalonem uenit: & foras ciuitatem castra constituenti, territi Ascalonitæ, in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem, reuersus est ad Hiero-

solymam multam prædam ferens, quam uidebatur à uictis hostibus abstulisse. Alexander autem deuictum audiens ducem suum Apollonium, simulauit gaudium, quod præter eius sententiam cum Ionatha conflixisset, qui eius amicus erat: mititq; testimonium Ionathæ, præbens & præmiū, & honorem, & torquem auream, sicut solet affinis regis dari: eiq; comisit Acaronis prouinciæ magistratum.

De gestu Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha.

CAPVT

VII.

Eodem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, naualem ducens exercitum & pedites, ad Syriam ueniebat, Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quem omnes ciuitates studiosè Alexandro præcipiente suscipiebant, & deducebant usq; ad Azotum: ubi omnes proclamabāt, accusantes Ionathan, quod templū incēdisset & destruxisset, prouinciāq; deuastasset, multosq; eorū interemisset. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas autē in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clarissima uel honorem ab eo percipiens: & perducēs eum usq; ad fluuium qui Eleutheros appellatur, ad Hierosolymam remeauit. Perueniens autem Ptolemaidem, præter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolemæus insidijs Alexandri, quas ei per Ammonium amicum parauerat. Manifestis autem factis insidijs, Ptolemæus Alexandro scribit, ad pœnam Ammonium petens, & dicens insidias se ab eo passum, & uindictam sumere iustum esse. Alexandro uerò non cōcedente, Ptolemæus intellexit illum causam insidiarum extitisse: quapropter ei factus est odiosus. Antiochenus autem etiam prius erat odibilis Alexander, propter Ammonium: multa nanque per eum passi fuerant: & pœnam quidem ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier se properabat abscondere, habitu circūdatus foemineo, sicut alibi dictum

dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorem nuptiarum filie suæ, trāsgressoremq; auxilij, quod ei cōtra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam et auferens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componens, filiamq; daturum se illi uxorem, et restituere paterno eum principatui cōpromittens. Demetrius uerò gaudens suscepit legationem et nuptias. Tum nimis iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susciperent: nam inimici eius fuerunt, eò quod à patre eius Demetrio multa mala perpeſsi fuissent: et Alexandro tamē Antiocheni propter Ammonii trāscebātur, ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usque peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis et à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiæ, alterum Aegypti. Benignus autem, et iustus existēs, nec concupiscens aliena, sed et futura præuidens, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturum, si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis et ducem illis se esse, nec se fallacibus negotijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ differens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexandro uerò cum magna militia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genere contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam matrimoniali iure Demetrio contradiderat) et uincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Cōtiguit autem in prælio, ut equus Ptolemæi, uocem elephantis audiēs, Ptolemæum iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerunt: multisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Sed

custodes corporis eius rapientes cum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uerò caput Arabum potentissimus Zababaz abscondens, Ptolemæo transmisit. Qui die quinto reuelatus à uulnere dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculū Alexandri mortem simul & caput uidit, qui tamen paulò post uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit uerò Asiæ Alexander, qui dictus est Balais, annis quinque, sicut in alijs demonstratum est. Suscipiens uerò principatum Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrumpere cepit Ptolemæi militiam, oblitus & quòd socer eius & auxiliator fuisset, & affinis per connubium Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriam cōfugerunt: elephantes autem Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi cōgregans, arcem Hierosolymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorum multitudo locata uidebatur. Et hi quidem contemnebant Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu uerò quidā maleuoli Iudæi exeuntes, uenerunt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nanciantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidē peruenisset, scripsit Ionathæ, præcipiēs ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obsidionem quidem minime soluere decrenit: seniores uerò populi & sacerdotes congregans, & aurum, & argentum, & uestem, cum multitudine dona portans, ad Demetrium usque peruenit. Quæ cum obtulisset, iram eius molliuit: & honoratus firmū ab eo principatum sacerdotij suscepit, quem à regibus ante ipsam donatum possidebat: accusantibusq; cum Iudæis transfugis, Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni Iudæa, uel tribus prouincijs,

Samaria,

Samaria, uel Ioppe, uel Galilea, trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epistolam ei præsstitit, quæ uerba huiuscemodi cōtinebat: Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudeorū salutem. Exemplum epistolæ, quam Læstheni cognato nostro scripsimus, transumimus uobis, ut eam noueritis. Rex Demetrius Læstheni fratri salutē. Iudeorum genti nobis amice, nostraq; iura seruati, pro fide decreui dona præbere: et tres possessiones, Afferema, Belscelida, uel Ramathe: quæ additæ sunt Iudæis de Samaria, et his attinentia: nunc quantatūq; ab immolantibus Hierosolymorum reges accipiebant ante me, uel quæcūq; de fructu terræ, uel plantis, omniāq; alia quæ nostro competunt iuri, uel paludes salis, uel coronas, quæ nobis offerebātur, eis concedo: ut nihil extorqueatur ab his à modo in posterum. Cura igitur ut huius epistolæ fiat exemplar, et detur Ionathæ, quatenus in nobili loco tēpli reponatur. Hæc quidem scripta fuerant. Videns uerò Demetrius pacem, nullūq; superesse periculum, nec belli timorem, soluit exercitiū stipendiaq; eorum imminuit: et solis illis sumptus præbebat, qui cum eo à Creta uel ab alijs insulis uenerant. Vnde odium uel inimicitia militum contra eum constatæ sunt, quibus ipse quidem nihil præbebat: reges uerò ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant, ut eos in certaminibus, si opor-teret pro se fideles et pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiā, deq; uictoris Ionathæ & de tribus hæresibus Iudeorum. CAP. VIII.

Intelligens itaq; militum odium. circa Demetriū Alexandri quidam dux, Apamenus gener, Diodotus nomine, qui et Tryphon dicebatur: uenit ad Malachum Arabum, qui filiam Alexandri Antiochum nutrierat: manifestansq; ei inimicitias exercitus, quas contra Demetrium habebat, dari sibi petebat Antiochum: nam regem eum facere, uel paternum principatum

1. Mach. 11.

patum ei restituere se dicebat. Qui primū quidem resistebat, minime credens: post multo uerò tempore Tryphone petēte, uincitur Malachus, flexusq; uoluntate sua est ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem sacerdotū Ionathas capere uolens arcē Hierosolymorum, & Iudeos trāsugas uel impios, omnesq; qui per totam provinciā custodes erant, transmittēs ad Demetrium legatos cum donis, rogabat ut de castellis Iudææ custodes eijceret. Cui rex, non hæc tantum se præbere, sed etiam his maiora promittebat, post finē belli quod præmanibus habebat: petebat uerò eum & auxilia transmittere, mādans quòd exercitus suus ab eo recessisset. Tunc Ionathas tria millia militum eligēs destinauit. Antiocheni uerò Demetrium propter hæc quæ passi fuerant abhorrentes, & propter patrem eius, qui multa contra eos mala cōmiserat, tempus seruabant quo potuissent eum inuadere: uidentesq; auxilia uenisse Demetrio ab Ionatha, & arbitrati quòd multa cōgregaret auxilia, nisi præuenirent eum, arma cœperūt: & circūstantes an lam obsidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populū hostiliter se cū armis inuadere, colligens conductos & ab Ionatha transmissos Iudeos cum Antiochenis cōfligit, quorū uim nō ferens uincitur. Videntes autē sic Iudæi Antiochenos atrociter expugnātes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem minime ledebantur, illos uerò telis prosternebant, quæ de superioribus ad inferiora iactabant, & sic eos de proximis domibus repulerūt. Deinde igne supposito, flamma totam ciuitatem ex lignis constructam, tectorum spissitudine deuorauit. Antiocheni uerò nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuersi sunt: & cum Iudæi de tecto ad tectum disilirent, & ita eos persequerentur, admirabilem contigit fieri Antiochensium depulsionem.

Rex

Rex autem ut uidit Antiochenos filios suos & uxores suas uelle saluare, quapropter & pugnam reliquisse, per angustas uias inuadit eos, & cōfligens cum eis multos interfecit, ita ut rogerentur armis proiectis tradere se Demetrio: qui ueniam eis pro facinoribus concessit, seditionemq; compescuit. Donauit etiam Iudeis partem prędę. Cusamq; uictorię suę factos eos progressus, gratias agens Ionathę ad Hierosolymā transmissit, laudans eum pro auxilijs destinatis. Post autem maleuolus contra eum extitit, promissioneq; fraudauit: bellumq; minatus est, nisi cuncta redderet tributa, quę gens Iudeorum prioribus regibus Syrię persoluebat. Et hęc fecisset, nisi Tryphon impetum eius prohibuisset, & apparatus eius contra Ionathan, erga suas uertisset curas. Reuersus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adulescenti diadema. Cumq; omnes milites transissent ad eum, Demetrium deserentes, bellum contra Demetrium producit, & cōfligens cum eo, uictoriā obtinuit, & elephantos cum Antiochenorum ciuitate subiecit. Demetrius ergo uictus ad Ciliciam recessit. Antiochus autem legatos ad Ionathan destinans & literas, amicum eum sibi parauit, & principatum sacerdotij confirmauit: & quatuor prouinciās, quę terrę Iudeorum additę fuerant, insuper & aurea uasa uel pocula, & purpuream uestem ei transmisit, hisq; omnibus ei uti permisit, & fibulam auream ei donauit, primumq; amicū suū uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam à regione Tyri usque ad Aegyptum constituit, Ionathas autem de donationibus Antiochi gauisus, mittens ad eum & ad Tryphonem legatos, amicum se eis professus est, & pugnare cum eo contra Demetrium, insinuans pro premijs laborum non parua à Demetrio se esse perpeßum. Concedente igitur Antiocho à Syria uel Phœnice ut congregaret exerc

exercitum, quatenus cum ducibus Demetrii confligeret, statim ad ciuitates exijt. Quæ cum cum splendidissime suscepissent, exercitum dare distulerunt. Veniens autem ad Ascalonam ciuitatem, et munificenter Ascalonitis cum donis sibi occurrentibus, hos ipsos petebat, et unamquamque humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio desistentē ad partes Antiochi trāsire, ac secum bellum producere pro ultione Demetrii, et his quæ quondam in eis peccasset: esse autem dignas occasiones, per quas hæc cogitare deberent. Cumq; flexisset ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, sperans se et horum fidem ad Antiochum conuertere. Multum uerò præter quod sperauerat aliter Gazæos inuenit, qui durissima obiectione non eum suscipere, nec Demetrium relinquere decreuerant. Quo dum Ionathas concitatus esset, ad obsecrationem eorum et afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militia circa Gazam disponens, cum reliqua ipse percurrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidissent Gazæi, nullumq; auxilium à Demetrio sibi uenisse conspicerent, et periculum præsens, adiutorium uerò longe, et incertum esse utrum ueniret: optimum esse decreuerunt, hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiscrunt. Homines enim ante malorum peritiam utilitates non intelligunt suas: sed cum in malis fuerint constituti, tunc mente percipiunt, et agunt quæ nihil læsi facere debuerunt. Ionathas uerò consentiens eis de amicitijs, tollensq; obsides ad Hierosolymam transmisit: ipse uerò totam prouinciā percurrit usque ad Damascum, dum Demetrii duces audisset ad Cedeßam cum multa manu uenisse. Cedeßa inter Tyrum et Galileam consistit. Nam hoc desiderabant duces Demetrii, ut de Syria eum ad Galileam traherent, putantes minime cum pati Galilæos sibi subiectos affligi. Cumq;

Ionathas

Jonathas eis occurrisset, Simonem fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multum exercitum de prouincia cōgregans, Bethsuram obsidebat, locum Iudææ munitissimum: nam tenebat eam Demetrii custodia, sicut et prius à nobis demonstratum est. Vt uerò aggerem composuisse Simonem uiderunt, et machinamenta constituisse, multaq; usum industria contra Bethsuræ obsidionem, timuerunt custodes, ne capto loco interirent, et mittentes ad Simonem, petebant fidem accipere, ne quid ab eo pessimum paterentur. Qui cum dedisset, illos quidem de ciuitate tulit, suamq; custodiam ibi cōstituit. Ionathas autē exiens à Galilæa, ab aquis quæ Gennisaron dicuntur, nā ibi sua castra posuerat, ad campum qui dicitur Asor peruenit, nesciēs illic hostes existere. Demetrii uerò duces cū ante unū diem cognouissent contra se Ionathan uenire, insidias ei per montē collocauerunt, ipsiq; cum electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum uidisset Ionathas ad pugnam paratos, hortabatur suos. Illi uerò qui à Demetrii ducibus per insidias erant locati, à retrō Iudæos inuadunt. Quī cum timere ne in medio capti perirent, ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerunt Ionathan, pauci uerò cum eo numero quinquaginta remanserunt, et Manthias filius Absalomi, et Iudas Capsei, qui duces erant totius exercitus. Hi audacter et desperatē super inimicos irruentes, atrociter eos fugauerunt. Tunc uerò milites Ionathæ, qui discesserant, ut uiderunt hostes ad fugam uersos, congregati persequabantur eos: et hoc fecerunt usque ad Cedessam, ubi castra hostium erant. Victor igitur Ionathas in illa pugna præfulsit, duo millia prosteruens inimicorum: et ad Hierosolymam reuersus est. Qui cum uidisset omnia sibi Dei prouidentia secundum suam accidere uoluntatē, legatos Romam destinauit, renouare cupiens olim cum gente Iudæorum amicitias celebratas. Suis etiam legatis præcepit

præcepit, ut redeuntes ab Italia, per Spartiatas transfrent, quos deberent ad memoriam amicitie uel cognationis reducere. Qui cum Romam uenissent, & ingressi ad senatum, mandata principis sacerdotum Ionathæ dixissent, quod eos mitteret amicitias renouare, quæ prius per senatum de Iudeorum amicitijs fuissent statuta: senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes Asia reges, & magistratus ciuitatum, quatenus per eos illæsi ad propria remearent. Reuertentes autem ad Spartiatas uenerunt, & epistolam Ionathæ eis porrexerunt, cuius exemplar huiusmodi fuerat: Ionathas princeps sacerdotum gentis Iudeorum, uel curia & collegium sacerdotum, præsidibus & senatui, & populo Lacedæmoniorum salutem. Si saluis uobis publica uel priuata bene procedunt, sic sunt ut uolumus: salui autem sumus & nos. In prioribus autem temporibus, epistola nostro principi sacerdotum Oniæ à uestro rege Ario, & ab omni populo missa est de uestra simul & nostra cognatione, cuius exemplum subiacet epistolæ, quam quidem libenter suscepimus, & populo & Ario fautores facti sumus, non egentes huius rei approbatione, quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere, ne præripere uideremur uestram gloriam. Multo uerò transactio tempore, ex quo familiaritas communis extitit, in sacris & constitutis diebus Deum pro uestra salute uel uictoria sacrificijs deprecamur, & cum multa nos circumstitissent bella per auaritiâ uicinatorum, nec uobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postquã autem hostes expugnauius, legatos ad Romanos transmisimus, Numeniũ Antiochi, & Antipatrũ Iasonis, senatorio apud nos septos honore: quibus dedimus etiam ad uos epistolam, quatenus renouent uobiscum cognationem. Bene igitur facietis, si & uos rescripseritis, & mandaueritis
 si quid

si quid forsità indigetis, minime dubitantes, nos erga uestrum
 affectum impigros existere Lacedæmonij uerò libenter lega-
 tos suscipiunt: & componentes pacta cum eis de amicitijs, di-
 miserunt. Eodem tempore tres hæreses Iudæorum fuerūt, quæ
 de rebus humanis diuersa credebāt: quarum una Pharisæa di-
 cebatur, altera Sadducæa, tertia uerò Essenorū. Igitur Phari-
 sæi dicebant, fūta non omnia, sed aliqua gubernare, altera ue-
 rò, quæ accidunt per se consistere. Genus autem Essenorū,
 omnia sub fato esse cōfirmat: & nihil esse, quod hominibus nō
 illius decreto proueniat. Sadducæi fatum quidem nihil esse exi-
 stimant, neq; per id humana concludi, sed omnia nostræ sup-
 ponunt potestati, bonorumq; nos ipsos autores fatentur, &
 peiora per nostram eligi dementiam. Sed de his quidem cer-
 tius in secundo libro historiæ Iudaicæ demonstrauimus. Deme-
 trij autem duces cū uellent pugnam, in qua uicti sunt restau-
 rare, ampliores priori exercitu uires cōgregantes, contra Io-
 nathan uenerūt. Qui cū audisset hoc, citius eis ad Amathe-
 tidem occurrit: neq; enim tardare decreuit, usquequo ingrede-
 rentur Iudæam: castraq; disponens non longius ab hostibus
 quinquaginta stadijs, mittit speculatores, qui castra deberent
 hostium perscrutari. Cūq; omnia ei nuntiaffent, & aliquos
 nocte cepissent, qui aduersarios superuenturos indicabant, cu-
 stodias extra castra disposuit, & exercitum per totam noctem
 armatū habebat, præcepitq; ut forti animo essent: & si oport-
 teret etiam nocte pugnare, ne repentino impetu turbarentur.
 Demetrij uerò duces cū audissent Ionathan cognouisse: suū
 consilium, perturbati, quod inimici manifestati fuissent, nullo
 modo ualebant per insidias eos inuadere. Nam ex eo quod se
 credebant non esse pares Ionathæ militibus, fugam meditati
 sunt, multaq; facientes incendia discesserunt: ita ut hæc uiden-
 tes Iudæi, putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cū ad
 ii castra

castra eorum manè uenisset, inuenit ea deserta. Cumq; intellexisset eos fugisse, persequabatur, quos nullatenus ualuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium transierunt. Vnde reuersus ad Arabiam Nabathæos expugnabat: multamq; eorum prædam abigens, captiuosq; ducens peruenit ad Damascus, ubi omnia illa reposuit. Per idem tempus frater eius Simon, omnem peragrans Iudeam, et Palestinā, usq; ad Ascalonam muniuit castella. Quæ cum ædificijs, et custodijs tutæ fecisset, ad Ioppen peruenit: et occupans eam, magnā introduxit ibi custodiam. Nam audierat Ioppenses uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquā Ionathas et Simon tractauerūt, ad Hierosolymam sunt reuersi. Cumq; omnem populum ad templum congregassent, suadebāt muros Hierosolymorum refabricandos, et dirutam partē muri templi reconstruendam, alijsq; turribus muniendam. necnon et in media ciuitate alium edificare murum, ut custodibus arcis alimentorū copia negaretur. Insuper etiam castella, quæ sunt in prouincia, facerent tutiora uel fortiora. Cui dum et populus de bene propositis consensisset, ipse quidē maxia ciuitatis edificabat: Simonem uerò misit prouinciam communitre. Demetrius autem transiens ad Mesopotamiam peruenit. Quam cum uellet cum Babylone et superioribus prouincijs obtinere, ut exinde occasiones de toto acciperet imperio, tunc illic Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueniret, legationem ad eum miserunt, pronutientes ei subuenire, si ad illos transfiret, et tradere se, uel expugnare cum eo regē Parthorū Arsacen. Quæ spe sublatius subito egreditur ad eos, ut si Parthos deuinceret, uiresq; resumeret, regem Tryphonē postea debellaret, longeq; eum à Syria pelleret. Quem cum prono suscepissent animo prouinciales, et multos congregasset uiros, bellumq; et omnem militiam aduersus Arsacen pro-

duxisset

duxisset, ipse quidem uiuus capitur, sicut alibi iam retulimus.

De obitu Ionathæ, & successore fratre Simone. C A P. I X.

TRyphon uero cum mortem Demetrii cognouisset, per-^{1 Mach. 12.}
fidus Antiocho cœpit existere. Insidiabatur enim, qua-
liter eum interficiens, ipse regnum teneret. Impediebant uero
impetum eius & uoluntatem amicitie Ionathæ, quas cum An-
tiocho habebat. Vnde primum Jonathan statuit occidere, &
tunc aduersus Antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo
cogitans Jonathan consumere, ad Bethsurā ab Antiochia ue-
nit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cum electis qua-
draginta milibus ei Ionathas occurrit, putans ad bellum eum
uenisse. Tryphon uero cum Jonathan uidisset ad pugnam pa-
ratum, donis eum placauit, suisq; ducibus ut Ionathæ obedi-
rent præcepit: per hæc fidem suam uolens confirmare, cun-
ctamq; suspicionem depellere, quatenus confidentem & incau-
tum, nihilq; præuidentē caperet: & persuasit ei, ut exercitum
dimitteret, quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo, nequa-
quam bello existente, & undiq; pacem rebus habentibus: sed
tenere paucos, & Ptolemaidem simul cum eo uenire suppli-
cabat: nam tradere ei ciuitatem, et omnem prouinciæ modera-
tionem, se uenisse profitebatur. Ionathas uero nihil suspicans,
sed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc suadere credens,
exercitum dimisit, tria milia secum sola tenens. Ex quibus in
Galilea duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad
Ptolemaida Tryphonem comitatus superuenit. Vt uero intra-
uit Ptolemaida, portas statim ciues seruauerunt, secundū quod
eis à Tryphone erat præceptum, & Jonathan uiuum capien-
tes, omnes qui cum eo erant interemerunt. Misit etiam Try-
phon ilico ad Galileam, qui relictā duo milia interficerent.
Sed hi cum fama præueniente captionem Ionathæ comperis-
sent, antè quàm uenirent à Tryphone missi circumdati à pro-

uincia processerunt. Tunc satellites Tryphonis cum uidissent eos pro anima decertare, nullam eis molestiam inferentes, ad Tryphonem reuertuntur. Hierosolymita tamen cum audissent Jonathan captum, & cum eo milites perisse, flebant illius interitum: & summus de ipso questus apud omnes fiebat: magnus autem timor eos inuadens contristabat, ne eis uirtute uel prouidentia Ionathæ priuatis, uicinæ gentes inimicæ, & propter Ionathæ mortem inquietatæ, contra se bellum construerent, & ad mortis pericula peruenirent: quæ sicut suspicabantur euenerunt. Nam gentes mortem Ionathæ cum audissent, contra Iudeos bellare cœperunt, tanquam indigentes duce. Tryphon uerò exercitum multum congregans, ad Iudeam ascendere statuit, ut Hierosolymam debellaret. Simon autem uidens Hierosolymitas metuentes, cœpit eos alloquio cōfortare, quatenus forti animo essent, nec pertimescerent Tryphone superueniente. Et conuocans in templo populum, alacriore cum suis uerbis effecit: hinc allocutionis initium sumēs: Pro uestra, inquit, libertate ò uiri Iudæi, me dudum cum patre uel fratribus mori paratum, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima nō desunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, nostram familiā nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab anima nostra possit eijcere, sed introducat magis desiderium uitæ, uel gloriæ. Quapropter non ut indigentes duce, qui laborare, uel pati pro uobis recuset, sequimini prono animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus existo, ut meæ parca anima: neq; peior, ut quod illis uisum est optimum pro patrijs interfici legibus, uel pro dei religione, deuitē: sed in quibus oportet me germanum illis fratrem ostendere, in his me demonstrabo consimilem. Confido enim in deo, ultionē ab inimicis expetere, uosq; omnes cum uxoribus uel filijs ab eorum uiolentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio reser

referuare. Nam uideo gentes contempniffe uos, tanquã ducem non habentes, bellaq; preparasse. Cum hæc Simon uerba ad 1. Mach. 13. plebem fecisset, confectum depulso populus ab animis metu audaciam sumpsit, desperansq; ad spem bonam repente mutatus est, & unanimiter exclamauit, nutu dei esse Simonem ducem, & Iudæ uel Ionathæ fratrum principatum tenere dignum: se quoq; omnibus iussionibus eius obsecuturum promittens, ducis ei contulit dignitatem. Tunc Simon congregans omnes sui exercitus bellatores, festinauit ciuitatis muros reconstruere, turribusq; altis & fortibus eam munire. Destinauit etiam Ionathan quendam amicum, filium Absalomi cum militibus ad Ioppen, imperans habitatores eius eijcere: nam timebat ne ciuitatem traderent Tryphoni: ipse uerò Hierosolymam tuebatur. Triphon autẽ exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu ad Iudæam uenit, Ionathan ligatum ducens. Cui Simon cum suis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ super montes iacet, unde etiam Iudææ campi patefcunt. Cum uerò Tryphon à Iudæis audisset ducem Simonem constitutũ, direxit ad eum, fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire: iubetq; ei, si uellet fratrẽ Ionathan redimere, mitteret argenti talenta centum, duosq; filios Ionathæ, quatenus fides illi haberetur post dimissionem, ne Iudæam in suam ditionem redigeret: quia & nũc non pro alia re, nisi pro debito uectigaliũ eum se ligasse cõfinxerat: Tum Simon intelligẽs artem Tryphonis, quia et si argentum mitteret, ille tamen fratrẽ eius minime relaxaret, sed & filios eius hosti tradi frustra cognoscens, tamẽ ter-ritus, ne à populo accusaretur, se causam fraternæ necis extitisse, quod non pecunias nec filios pro ipso contraderet: colligens exercitum, mandata Tryphonis indicauit, dicens, quod hæc dolo uel insidijs plena sunt: tamẽ optabilius esse pecunias, & filios ei transmittere, quàm propositis à Tryphone non

obediens, putaretur non uelle fratrem absolui: initoq; cum suis Simon tractatu, filios Ionathæ, pecuniasq; transmisit. Quas cum Tryphon accepisset, nec fidem seruare, nec Ionathan absolvere uoluit: sed mox exercitum colligens, ad propria remeauit: ordinatoq; itinere per Idumæam, ad Hierosolimam ascendere cupiēs, uenit ad Doram ciuitatē Idumæe. Precedebat uerò cum exercitu Simon, castra contra eum semper disponens. Quod cognoscētes hi, qui in arce Hierosolymitana erāt, ad Tryphonem dirigunt, rogantes eum ad se ocyus properare, quatenus alimenta eis praberet. Ille uerò per noctem illam equitatum parauit, quasi Hierosolimam ascensurus: sed niue uehementi ea nocte cadente, iter inuium reperit equis uel pedibus suis. Qua causa obstante, nequiuit ad Hierosolimam Tryphon ascendere: sed reuertens ad Syriam, et propē Galaditidem ingressus, Ionathan ibi perimi, uel sepeliri iussit, et ita ad Antiochiam peruenit. Simon autem à Bascama ciuitate transferens ossa fratris, sepeliuit in patria sua, luctum maximum omni super eum populo faciente. Tunc Simon ingens Mausoleum fabricans, patri suo fratribusq; sepulturam ex albo et polito lapide construxit, opus mirabile conspicuumq; faciens: cuius et porticus undiq; columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper et pyramides septem parentibus, uel unicuiq; germanorum singulas superposuit, magnitudine uel decore lucētes, quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, et edificatione monumentorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uerò est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quē annos quatuor gentem continuit Iudæorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis, publicisq; monumentis primi anni Simonis benefactoris, et Iudæorum principis scriptum est. Itaq; Iudæi feliciter aduersarios uicinos superauerūt, cum

Simon

Simon Gazara ciuitatē, uel Ioppen, uel Iamnam deuastaret, arcemq; Hierosolymorū deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, unde percurrentes eos ledere possent. Quod cum fecisset, optimum & utile putauit, etiam montem super quem arx constituta erat, destruere. Quo multitudo cunctiq; ingressi, montē destruebāt, & nec die, nec nocte cessantes per tres annos, deposuerūt eū ad solum, campumq; planissimum fecerunt, ita ut eminētius templum excelleret, arce uel monte depositis.

De Tryphonis malitia, & dolis.

C A P V T X.

Post captiuitatem Demetrii, non multo post, Alexandri filium Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphon inaterem tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares suos ad milites transmisit, & multas dare pecunias pollicitus, si eum regem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captum nuntiabat teneri, fratrem uerò eius Antiochum, si principatum obtineret, multa pessima eis facturum esse dicebat, dum proditiōe eorum ulcisceretur. Qui cum sperassent affluentia pecuniarum sub regno Tryphonis frui, principem eum constituunt. Tryphon autem ut regni insignia suscepit, continuo nequitiam suam patefecit, & innotuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obsequabatur, non hoc uoluntate bona, sed impossibilitate faciebat. Postquam uerò regnum adeptus est, exuens se simulatione uerus Tryphon apparuit, & capitq; potius extraneos, quam clientes diligere. Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrii uxorē se contulit, quæ tunc in Seleucia cum filiis erat conclusa. Erratē uerò fratrem Demetrii Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittēte Tryphonis timore, accersit Cleopatra, ad suas eum nuptias & ad imperium inuans. Quem ad hoc uocauit suadentibus amicis, & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

De morte Tryphonis.

CAP. XI.

1. Mach. 15.

CUmq; intrasset Seleucia Antiochus, et fortitudo eius per singulos dies cresceret, exiit pugnaturus contra Tryphonem. Quem uincens a superiore Syria repulit ad Phœnicem, et in Dora castello munito conclusum obsidebat, mittitq; ad Simonem principem sacerdotum Iudeorum legatos pro amicitijs, uel auxilijs. Qui cum libenter petitionem suscepisset, pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obsidentibus largè præbuit, ut Antiochum inrer necessarios paucò tempore pateretur. Nam Tryphon dum à castello Dora ad Apameam fugeret, captus in ea cōclusiōe, perēptus est tertio sui regni anno.

De uictoria Simonis contra Cendebeum.

CAP. XII.

Sed Antiochus auaritia uel prauitate sua, Simonis obliuio nem unā cum ministratis pecunijs, et alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cendebeo amico tradēs, ad deprædationē Iudææ, captiuitatemq; Simonis misit. Sed cum Simon audisset Antiochi præuicationem, licet senex esset, tamen quòd nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat, concitatus ad audaciā super etatem suam, iuuenilem fortitudinem accepit, et disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum, ipse uerò per aliam partem cum reliquis uiribus perrexerat ad bellum: multosq; in uallibus montium ad insidias locabat, nullusq; conatus eius euasit, sed omnem hostium uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam et ipse cum Romanis de auxilijs composuerat.

De interfectione Simonis.

CAP. XIII.

Igitur annis octo principatum sacerdotij Iudeorum regēs, Imoritur in conuiuio per insidias Ptolemæi generi: qui uxorem eius cum duobus filijs capiēs, et uinctos habens misit tertium Ioannē, qui et Hyrcanus uocabatur, occidi. Quòd cum sensisset iuuenis, euasit periculum, et ad ciuitatem festinauit:

confi

confidens de populo propter patris sui beneficia, Ptolemæiq; odium. Properantē uerò per aliā portam Ptolemæum intrare, populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptolemæus ad quoddam castellū, nomine Dago in Hierico discessit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum, deq; matris Hyrcani morte & passionibus.

C A P V T XIII.

Accipiens autem paternū principatum Hyrcanus, deum hostijs placauit, & ita contra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum peruenisset, in alijs omnibus hostem circumueniens præualebat: uincebatur tamen matris & fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trabens, in prospectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, si nō ab obsidione discederet. Hyrcanus autem quantum remitteret de obsidionis industria, tantum charissimis putabat offerre subsidia, ne dum male pateretur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat, ne propter eos differret, sed multò magis impetu castellum inuaderet: inimicòq; sue potestati subactò, pro charissimorum tormentis redderet retributionem: sibi quoq; æstimans hoc esse utilissimum, si per suam mortem hostes atrocius deperirēt. Hyrcanum uerò petitionibus matris incensum, castellum capiendi furor tenebat. Rursus uerò cum uidisset matrem cædi uel dissipari, soluebatur. & pro ingestis matri tormentis, impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus, annum expleuit in quo semper Iudæi uacant. Nam per septem hunc obseruant, sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolemæus à bello solutus, occidit matrem, & fratres Hyrcani, & fugit ad Zenonem, qui Cotylus appellabatur, in Philadelpia tyrannidem exercentem.

De amicitijs initis inter Antiochum & Hyrcanum, deq; sepulchro Dauid.

C A P V T XV.

ii 3 Antio

Antiochus autem infestus Simoni de interitu sui exercitus, cōtra Iudeam accessit, quarto anno sui imperij, primo uerò principatus Hyrcani, Olympiade centesima sexagesima secunda. Cumq; deuastasset prouinciam, Hyrcanū in ciuitate cōclusit, quam septem aciebus circundedit: nihil tamē pernitus proficiebat propter murorum munimina, et propter obfessorum uirtutem, necnon et aquarum inopiam, qua propter siccitatē domabatur. In parte uerò planissima turres statuit celsiores, numero centum, tria tecta unaquaq; habēte, super quas militares ordines disposuit: multosq; quotidie labores cōgressus inferebat, fossamq; altam et latissimā construēs, muros ciuitatis deposuit. Iudei uerò multas incursiones contra moliebantur: et si quidem incautos aduersarios inuenissent, pessime eos conterebant: si uerò praesensisse cognoscerēt, innocui redibant. Vt uerò noxiā multitudinē intra ciuitatem Hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs, nihilq; populo prodesse prospexit, inutilem eius partem secernens foras ciuitatē emisit: quae uerò bellicosa et fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros erraret, seuisimis tormētis miserabiliter animā exhalabant. Cum uerò festi dies tabernaculorum uenissent, miserati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias septē dierum, propter festiuitatem deiq; supplicationem. Qui cum audisset, respondit legatus: Immolate. Nec non etiam sacrificiū magnificentissimum destinauit, tantū cornibus inauratis, et pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea: quod sacrificiū adductū susceperunt qui ante portas stabant, et ad templum deduxerunt. Antiochus autē iste in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit: nam ille capiens ciuitatē, porcos super aram immolauerat, et ius carnū per totum templū sparserat:

serat: etiam leges Iudeorum, paternamq; religionem cōfuderat, propter quæ gens illa rebellauit, et minime reconciliari passa est: hunc uerò Antiochum propter pietatem religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modestiā eius. Hyrcanus etiam animaduertens studiū ipsius erga deum, petiuit eum, ut patriam eis cōuersationē restitueret. Qui cum refutasset pessimum consiliū suadentiū gentem capi legibus dissonantem, ad omnem pietatē flexus, legatis respōdit: quod si traderet arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudeam existentium soluerent, et custodiā in ciuitate susciperent, confirmās pactum, finiret bellum. Iudæi uerò omnia perferre præter custodiam consentiebant, quam non propter aliud, nisi pro dissimili cōuersatione recusabant: pro custodia tamē obseques dare proficiebantur, et talenta argenti quingenta: ex quibus statim trecenta cum obsidibus obtulerunt, inter quos erat et frater Hyrcani. Quæ cum suscepisset rex Antiochus, et coronam ciuitatis doposuisset, obsidionē soluēs discessit. Hyrcanus uerò sepulchrū David aperies, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarū exinde protulit: ex quibus primus Iudeorū cœpit peregrinos alere. Composuit etiam cum Antiocho amicitias, suscipiensq; eum intra ciuitatem, munificenter abundeq; militibus omnia necessaria ministrabat. Cumq; exercitū Antiochus cōtra Parthos duceret, cum eo Hyrcanus egressus est. De his testis est Nicolaus Damascenus, sic in historia dicens: Trophæum sistens Antiochus iuxta fluuiū Lycum, ubi uicerat Indathim Parthorū ducentem, ibi duobus diebus remoratus est, petente Hyrcano Iudeo propter Iudeorū celebrationē, in qua non erat legitimū eos proficisci. Et hæc quidem non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatum instabat, in qua minime licet nobis uel in sabbatis uel in festo die etiam cōficere. Tunc etenim

Antio

Antiochus cum Arsace Parthorum rege confligens, et multum perdens exercitum, interijt. In regno autē Syriæ frater eius Demetrius succedit, Arsace eum à captiuitate soluente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terrā ingressus est, sicut prius demonstratum est.

De Hyrcani uictoriis & amicitia cum Romanis.

C A P V T

XVI.

HYrcanus uerò Antiochi morte cognita, statim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatæ et desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire; quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multum exercitus eius laborasset, sexto mense capit: post etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, necnon et Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templum ædificatum ad similitudinem Hierosolymitani possidebat, quod Alexātri mandato Sanabalath dux condidit, propter Manassen generū suum, fratrem Iaddi principis sacerdotum, sicut superius intimauius. Contigit uerò templum hoc dirui post annos ducentos. Hyrcanus uerò ciuitates Idumæe Aboram, Marisam, cunctosq; cum domasset Idumæos, permisit eis prouinciam habitare, si circumciderentur, legibusq; Iudaicis uterentur. Qui desiderio patriæ terræ cicuncionem, et aliam conuersationem Iudeorum prætulerunt, ideoq; ex illo tēpore ceperunt esse Iudæi. Quo facto, Hyrcanus princeps sacerdotum, societatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset, cōposuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, consul senatū omnem octauo Idus Februarias, in campo iussit conuenire, præsentē L. Manlio, L. Memmij filio, et C. Sempromio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudeorum petiuerant, Simon filius Dosithei, et Apollonius Alexandri, et Diodorus Iasonis, uiri optimi à populo Iudeo-

tum

rum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, insuper & uilla, quas Antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultum, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiantur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut et prouinciam æstiment uastatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illæsi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmissis, esse renouandas. De rebus autē ablatiis responderunt consulares, cum à suis negotijs senatus uacuum habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatē ab aliquo fieri: decernentes uerò dare consulem Fannium publicas iusserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cum milites & Syri malitiam eius abhorrent, & per legationem peterent Ptolemæum Fisconē cognominatum, quatenus de genere Seleuci trāsmitteret eis, qui deberet accipere principatū. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitū mittens, pugna commissa, Demetrium superat. Qui dum fugeret ad Cleopatram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea non susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudæorum sub Hyrcano & eius bello contra Samaritanam.

C A P I T U L U M XVII.

Alexan

Alexander autem regnum accipiens, et amicitiam cum Hyrcano principe sacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrii Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syriæ tenuisset, contra Iudæam exercitum destinare timuit. Audiens uerò germanum suum, et ipsum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas vires contra se à Cyzico congregasse, cum intra prouinciā statuit expectare, quatenus obuius incurfionibus fratris Antiochi resisteret, qui Cyzicenus dicebatur, quod in illa ciuitate nutritus esset: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, et uitam bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrii Grypi patris: Contigit uerò ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxisse, quemadmodum et alibi retulimus. Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commisit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam et ipse post mortem Antiochi à Macedonibus destitit, dum neq; ut amicus, uel subiectus aliquid eis præbisset. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennæi, et magis tunc, quando hi fratres contra se pugnabant. Nam dum bello occupati fuissent, Hyrcanus Iudæam cum licentia possidebat, multamq; pecuniarum summam collegit: ambosq; inter se dimicantes contemnens, expeditionem contra Samariam ciuitatem ualde munitam produxit: de qua suo loco referam, qualiter ab Herode sit condita, et Sebastia nominata. Accedens igitur ad eam studiose obsidebat, memor malorū que Samaritæ contra Marisenos colonos, et auxiliores Iudeorum commiserunt, obediētes regibus Syrorum. Cum ergo mœnia undique circundedisset, duplici muro cinctā stadijs octoginta, filios suos obsidioni præposuit, Antigonom et Aristobulum. Quibus imminentibus, in tantam necessitatem sumis

Sama

Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui statim ueniens ad defensionem, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usque ad Scythopolim currens, euasit periculum. Hi rursus ad Samaritas reuersi, concludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritæ adiutorem uocarēt Antiochum: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemæus inuita matre direxit (nam necdum à principatu eum expulerat) primū prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciam cum Aegyptijs, non audens aperte pugnam committere (nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circumuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellum Iudaicum committens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uerò obsidionem soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusionem capiens ciuitatem, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariam. Nam sic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum Hyrcano dicitur, quemadmodum ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret tura, audisse uocem, quòd filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestum fecit, quod ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem uerò tempus, non solum Hierosolymorum Iudæi, sed & prouinciales, & Alexandriam habitantes, & Aegyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filium Ptolemæum

maeum Lathyrum seditionem mouens, ordinavit duces Chelchiam, & Ananiam filios Onie, quem superius templum edificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacrorij Hierosolymorum. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitum, sine sententia eorum nihil tractabat: sicut testatur & Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures & qui cum eo ascenderunt, & quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemaeum transibant: soli uero Iudaei qui Onie dicebantur, apud Cleopatram permansere reginam, propter Chelchiam & Ananiam. haec Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudaeos felicitas, magis autem Pharisei. Nam male cum pati uolebant, qui tantum apud populum ualebant, ut si quid contra regem uel principem sacerdotum dixissent, facile crederetur. Discipulus tamen eorum & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuium uocaret, & amicabiliter pasceret, nimisque delectari uidisset, dicere coepit: Scitis me uelle iuste uiuere, omniaque agere, per quae deo & uobis placeam. Rogo autem, si quid me peccantem uideritis, & a recta uia deuiantem, reuocate atque corrigite. Qui dum ei testimonium praeberent, omni uirtute ornatum, letatus est. Tum unus ex accumbentibus, Eleazarus nomine, maleuolus & seditionibus gaudens: Quoniam iustum, inquit, dixisti te uiuere uelle, & ueritatem cognoscere iustum est, deponere principatum sacerdotij, & tantum sufficiat tibi populi regere magistratum. Hyrcano uero causam rogante, quare propter deponeret principatum: Quoniam, inquit, audiui-
mus a senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Contra quem irritatus est Hyrcanus, omnesque Pharisei ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Sadduceorum haeresi, quae contraria Pharisaeis existit, ualde Hyrcano amicus, dicebat: scicntibus omnibus
Pbari

Phariseis Eleazarum blasphemiam fecisse, & hoc manifestū illi fieri posse, si requireret illos, quā dignus esset pœna pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariseos interrogasset, quam iudicarent eum pœnam meritum, Non enim credo, inquit, cum uestra sentētia factam iniuriam. Tunc illi cum eum honorari uellent, dicebant, ad mensuram pœnæ plagas & uincula sufficere: nam non uidebatur digna contumelia quæ potuisset morte multari: & quia modesti sunt naturaliter ad tormēta Pharisei, ualde contristabatur. unde putabat illorum sententia maledictiones Eleazarum sibi fecisse. Incitator uerò iræ eius Ionathas, flexit eum relictis Phariseis ad Sadduceorum partem transire: ut & leges ab eis populo dispositas solueret, custodesq; earum puniret. Vnde summum ei & filijs odium à multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum differemus. Nunc autem uolo demonstrare, quas leges populo patrum succeſsione tradidissent Pharisei, quæ non sunt inter Mosais leges conscriptæ: ideoq; Sadduceorum gens has expulit, dicēs illas debere teneri leges, quæ conscriptæ sunt; illas uerò quæ à patribus traditæ fuissent, minime custodiri. Et de his multa quæstio uel altercationes maximæ fiebant, & Sadduceos copiosi uel diuites sequebātur, populares uerò non eis obsequebantur, sed Phariseos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus hæresibus, atq; Essenorū, in secundo uolumine Iudaicæ historiæ differuimus. Hyrcanus autem post seditionem sedatam feliciter uixit, & principatum optimè rexit annis trigintauno: defunctusq; reliquit filios quinque, qui maxime his tribus rebus dignus à Deo iudicatus est, magistratu populi, principatu sacerdotij, & prædicatione prophetiæ. Nam Deus cum eo erat, & futurorū præscientiam ei donauit. Ita enim cognoscebat & predicabat, ut etiam de duobus filijs prædiceret, quod rerū domini non diu-

tius permanerent. Quorum interitum opere pretium est narrare, quatenus sentiamus, quantum indigni felicitate patris fuissent.

De Aristobuli impietate & morte.

CAP. XVIII.

DEfuncto enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignitatē transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit, post quadringentos octoginta et unum annos, et menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus, ad propria remeuit. Amans autem fratrē suum secundum Antigonū, simili dignitate eum ornauit: alios uerò uinculis tenebat astrictos. Inclusit etiam matrē de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominā esse reliquerat: qui ad tantam crudelitātē perductus est, ut uinculis eam penuriaq; consumeret. Insuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, et cōmunis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem nō credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uerò per inuidiā arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione redisset, tempore quo festiuitatem tabernaculorū Deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies festos, ad templū ascendit, ualde splendidissimē ornatus cum suis armatis, et multum pro salute fratris orauit. Maleuoli uerò cupientes eorum separare concordiam, occasionem se cepisse, pompam Antigoni putauerūt: et uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilatabant, quomodo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit, ut non hæc à priuato fieri uiderētur, sed regie munificentiæ ostentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum his accusationibus inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incideret, simulq; suam custodiam curans, disposuit custodes sui corporis,

corporis, in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat autē ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur: & præcepit, ut inermem occiderent nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uerò cum insidiatoribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: Quia frater tuus, inquit, audiens cōstruxisse te arma, ornatumq; bellicum, petit, ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum facturam. Quo nuntio Antigonus nihil arbitratus doloſum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingreditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrin, quæ Stratonis dicitur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius mors ostendit, nihil inuidia; nihil calumnia ualidius: neq; magis aliud secernit fidem, seu naturalem familiaritatem, quàm istæ passionēs. Admirari potest quilibet & Iudam Essæum genere, qui nunquàm in his quæ prædixit, mentitus est. Nam hic cum uidisset Antigonum per templum transire, clamauit socijs suis & notis, qui gratiā predicendi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, quàm si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie uideo perituum in turri Stratonis. Locus uerò stadijs sexcentis distabat, ubi eum prædixit interfici. Diei quàm plurima pars trāsierat, ut etiam dubitare de natione uideretur. Cumq; hæc dixisset, tristisq; esset, nuntiatur ei Antigonum esse defunctum in subterraneo. Nam & ipsa turris, Stratonis dicebatur, eodem nomine quo maritima Cæsarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Aristobulum autem fraternæ cædis poenitentia, sletusq; possedit, necnon etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruasit: & intolerabilem passionem corruptis uisceribus sustinebat, copiamq; sanguinis exomebat. Quem dum puer audi-

cus portaret, lapsus est in loco, quo macule sanguinis adhuc Antigoni permanebant, ut arbitror, Dei providētia disponente. Quo factō, clamor uidentium fūsum sanguinem eleuatus est, dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamorem uerō cum Aristobulus audisset, causamq; requisisset, tacentibus amplius minabatur, discere uolēs clamoris causam: homines enim suspicantur mala in his, quæ tacentur, & semper esse peiora putant. Vt uerō cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt, confunditur eius mens, percussa cōscientia sua, gemēsq; cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Nūquid latere Deū potui in tam impijs & crudelibus factis, ut non pro scelere fraternalis necis ueloci pœna consumerer? Vsq; quo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, sed paulatim meum libo sanguinem interemptis? Quæ cum dixisset, moritur, regni sui anno primo: qui etiam dictus est φιλέλλην, id est amator Græcorum. Multum uerō patriæ profuit. Nam subegit Ituræos, plurimamq; eorum prouinciā Iudeis adiecit: & compulsi habitantes in ea, ut si uellent in prouincia permanere, circumciderentur secundum leges Iudaicas. Erat autē naturæ ualde modestæ, & pudoris ingenui, sicut testimoniū præstat Strabo, nomine Timagenes, ita dicēs: Modestus fuerat hic uir, & nimium Iudeis utilis. Nam prouinciā eis acquisiuit, & partem gentis Ituræorum sibi circumcisionis uinculo coniunxit.

De gestis Alexandri, Ptolemæi, Cleopatrz, Theodori & uariis præliis.

CAP. XIX.

DEfunctō tamen Aristobulo, Salome uxor eius, quæ apud Græcos Alexandra nominatur, soluēs fratres eius, quos ligatos Aristobulus tenebat, ut prædictum est, Iamnicum qui & Alexander dicebatur, regem ordinauit, ætate maiorem, qui nunquam ad faciem patris uenit. Causa uerō huius odij, talis fuisse

fuisse dicitur: Cum diligeret priores filios suos Hyrcanus, Antigonum & Aristobulum, & apparuisset ei Deus in somnis, & interrogasset eum, quis filiorum successor eius existeret, Deo demonstrate uultum istius, cōtristatus quod omnium bonorum suorum hic hæres existeret, genitum in Galilæa nutrire dimisit. Deus uerò nequaquam mentitus est Hyrcano. Nāq; regnam post Aristobuli finem, iste suscepit. Qui unum è fratribus suis, nitentem regnum præsumere, interfecit: alterum uerò uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum suum, sicut ei uidebatur utile, disposuisset, expeditionem contra Ptolemaidem egit: pugnaq; commissa, uictor in ciuitate hostes concludens, obsidebat eos. Nā ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza solæ ut subiicerentur, restabant: necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis, & Dora. Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, suasq; uires perdentibus, nequaquam Ptolemaicæ sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione exhaustis, Zoilus qui turrim Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriens, tyrannidem meditatus est, dum reges contra se bellarent: & paululum Ptolemaicis subueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut considerent ab eis mereri solatia. Vterque enim durabat, quod sepe athleticis contingit: qui cum uiribus diffidunt, crubescences cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaicis spes erat in rege Aegyptiorum Ptolemeo Lathyro, qui cum à matre depulsus è regno fuisset, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaicæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt, dicentes, si transiret ad Syriam, haberet Gazæos & Zoilam, insuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaicæ

secum pugnarent. Quibus incitatus, nauigare festinavit. Per idem tempus Demenetus orator eloquentissimus, persuasit eis sententiam permutare, melius esse dicens, incertum iudeorum sustinere periculum, quàm manifestam suscipere seruitutem, dum se traderent domino: quo facto, non solum præsens haberent bellum, sed multò magis ab Aegypto sperarent. Nam et Cleopatram nequaquam pati filium uicinum exercitum aggregare dicebat, sed uenturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat et à Cypro filium elicere: et cum Ptolemæus nihil proficeret, rursus Cyprum fugeret, ipsos uerò nouissimum habere periculum. Ptolemæus uerò, quamuis per uiam cognouisset Ptolemaidarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, et applicuit in Sycamina: ibique vires suas deposuit. Omnis uerò exercitus eius erat cum equitibus et peditibus triginta millia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxisset, et applicuisset, ualde cogitabat, quomodo neque legatos eius susciperent, neque uerba audirent. Sed cum uenissent ad eum Zoilus, et Gazæi, ac peterent auxilium sibi præberi, quòd terra eorum à Iudæis et Alexandro. depopularetur, soluit obsidionem Alexander Ptolemæi timore: reuersusque ad propriam terram, deinceps bella disposuit, latenter quidem Cleopatram contra Ptolemæum inuitans, aperte uerbò amicitias et auxilia cum eo componere simulans: et quatuor millia talentorum argenti se dare promisit, si Zoilum tyrannum depelleret, terramque eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias suscepit, et Zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad Cleopatram matrem eius mandasse, soluit pacta, quæ cum eo fecerat, atque fidem et ad Ptolemaidem quidem accedens, obsidebat, quod eum non suscepisset: ibique relinquens duces, et partem sui exercitus, ut obsessos custodirent, cum reliqua parte Iudæam populaturus

palaturus inuadit. Alexander uero cum Ptolemæi præuari-
cationem audisset, congregauit provincialium quinquagin-
ta millia, ut autem alij historiarum scriptores dixerunt, o-
ctoginta millia. Cum uero collegisset exercitum, occurrit Pto-
lemæo. Ptolemæus itaque subito inuadens Asochiton, ciuita-
tem Galilææ, die sabbatorum uiriliter cepit eam: indeq; de-
cem millia corporum, & aliam multam prædam abstulit.
Cumq; tentasset Sephoram ciuitatem, pauco distantem spatio
à ciuitate capta, multos amisit. Post autem cum Alexandro
bellaturus, perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem
fluum occurrisset, in loco qui Asaphon dicitur, non longe
à Iordane fluuiò castra sua disposuit, habens octo millia pu-
gnatorum, quos Hecatontamachos uocabat, id est, contra
centum pugnantes, quoniam arcis scutis utebantur. Verum
etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum arcis cly-
peis, sed minus Iudæis ornati: ideoq; milites Ptolemæi ti-
mide ad prælium accessere. Sed non paruam audaciam eis im-
mittebat Philostephanus, qui stratagematorum peritus, eos
fluuium transire prohibebat, supra quem castra sua posue-
rant. Alexandro uero minimè uisum est, transitum eorum
uetare, dum putaret, quia si post dorsum fluuium haberent,
nequaquam possent à pugna recedere. At in principio præ-
lij ex utraque parte fortiter pugnatum est, pari animosita-
te uel studio, ut ab utroque exercitu multi prosternerentur.
Sed cum Alexandri exercitum superiorem Philostephanus
uidisset, milites diuisit: & defectus suos fortiter adiuuans,
nulloq; subueniente Iudæis, partem illam cum eis qui pro-
pè stabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidissent mili-
tes Ptolemæi, secuti Iudæos interficiebant. Post autem re-
uersi, reliquos in fugam uerterunt: & tandiu prostrau-
erunt eos, usquequo & ferrum, & manus eorum defecissent.

Triginta uerò millia uirorum occisa fuisse dicuntur. Timagenes uerò quinquaginta millia retulit: reliquos autem captos, paucos uerò ad suam fugisse prouinciam. Tunc Ptolemæus post uictoriam, prouinciam peragrans, uestpere facto, in quasdam Iudææ uillas ingressus est: quas plenas mulieribus et infantibus inueniens, iussit militibus suis, ut occiderent, et laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit, ut hi qui fugerant à pugna, putarent hostes suos carnibus humanis uesci, et exinde eos ualde metuerent. Cepit uerò et Ptolemaidem, sicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum respiceret filium suum crescere, et Iudæam licenter deuastare, ciuitatemq; Gazæ eorum subiectam habere, negligere recusauit, dum iam in portis suis cum presentem speraret esse futurum, et amari ab Aegyptijs propter uirtutem eius putaret eum: statim cum nauali et pedestri exercitu cōtra eum egreditur, duces totius militiæ Celchiam et Ananiam Iudæos præponens: pecunias uerò multas, nepotesq; suos, et testamēta apud Cōn insulam commendans. Cumq; iussisset filium suum Alexandrum, cum maxima classe nauū ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide deposuit. Cumq; eam non suscepissent Ptolemaide, ciuitatem obsedit. Ptolemæus tamen à Syria contra Aegyptum festinauit, putans subito eam sine militibus existentem occupare, sed spe sua deceptus est. Per idem tempus Celehias unus ex ducibus Cleopatræ, circa inferiorem Syriam Ptolemæum persequens, moritur. Cleopatra uerò, cum audisset filij conatum, et quod nullatenus Aegyptij eum sicut sperabat, suscepissent, transmisit militiæ partē, quæ de prouincia Ptolemæum depelleret. Qui reuersus ab Aegypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto uerò tempore, Cleopatra custodiam Ptolemaidis cum ciui-

tatis obsidione cepit : ad quā cū Alexander summa dona deportans uenisset, dixissetq; mala à Ptolemæo se passum, refugiumq; nō alibi nisi apud eam habiturum, quidam amicorum persuadebant ei, ut provinciam Iudeorū percurreret, et obtineret: neq; contemneret tam optimam multitudinem Iudeorum sibi subiicere. Cumq; Ananias contradicens, suaderet iniustum esse, si hominem auxiliatorem priuaret propria potestate, uerumetiam et cognatos suos esse : Nam te minime uolo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatē inimicos omnes Iudeos habebis. Hæc ergo Anania persuadente, Cleopatra flectitur, nihil penitus Alexandrum ledere, sed de societate cum eo composuit in Scythopoli Syriæ. Qui cū à Ptolemæi timore liberatus esset, exercitum statim cōtra humilem Syriam produxit, et expugnauit Gadarā decem mensibus obsessam, et Amathuntā, magnum propugnaculum habitantium super Iordanem, ubi optimus uel industria dignus Theodorus Zenonis possidebat: qui insperate Iudeos inuasit, et decem millia interfecit, sarcinasq; Alexandri diripuit. Quo facto, nequaquam perturbatur Alexander, sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum, et Raphiam, et Anthedonem expugnauit, quam postea Herodes Agrippiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum redisse, matremq; eius Cleopatram ad Aegyptum, Gazæis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocassent, ciuitatem obsedit: provinciamq; ipsorum depredauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus millibus peregrinis, et decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudeorum: et quādiu nox erat, Gazæi uincebant, arbitrantibus Iudeis rursum Ptolemæum superuenisse. Postero autem die facto, cognoscentes Iudei ueritatem, reuersi Gazæos inuadunt, et prosternunt mille. Quibus adhuc resistentibus, neque

multitudine perterritis, gerere praelium, et quicquid aduersi accidisset, tolerare passi sunt, ne hosti subijcerentur. Exhortabatur autem eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui sperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit ante quam ueniret, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lysimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibus prebatur, interfecit eum: militaremque congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui statim cum ingressus fuisset, quieuit. Post autem milites Gazæis immisit, ut eos cruciarent, et per diuersa loca prosternerent: nec tamen Gazæi animas debiles, sed pronas habentes, uenientibus Iudæis resistebant, nec paucos dilaniabant: alij uero desolati domus suas incendebant, ne aliqua spolia aduersarij possent inuenire: alij quippe et liberos cum uxoribus suis manibus interficiant, quatenus seruitutem inimicorum uel taliter euitarent. Cumque quingenti ex primatibus eorum in templum Apollinis confuissent, quorum consensu proditio facta erat, hos abstrahens Alexander occidit: ciuitatemque post anni obsidione deponens, ad Hierosolymam remeauit. Eodem tempore et Antiochus, qui Grypus dicebatur, moritur insidijs Herodiani, anno uite sue quadragesimo quinto, imperij uero uicesimonono. Cuius principatum cum filius eius Seleucus suscepisset, bellauit etiam contra fratrem patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur: quem cum uicisset, et cepisset, occidit. Non multo uero post, Cyziceni filius Antiochus, et Antonius Pius, cum peruenissent in Aradum, coronamque sibi imposuissent, conflant cum Seleuco, quem post uictoriam ex omni Syria depulerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam, et peruenisset Mopsuestiam, iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopsuestenus indignatus, palatium eius incendit, cumque cum amicis extinxit. Antiocho uero Cyziceno adhuc Syriæ regnante, Seleu-

te, Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit, uictumq; cum suo prostravit exercitu. Post ipsum uero et frater eius Philippus, cum imposuisset sibi diadema, in parte aliqua Syriae regnabat. Ptolemæus uero Lathyrus quartum fratrem eorum Demetrium, qui Eucerus dicebatur, a Gnido deducens, in Damasco regem constituit. His autem duobus fratribus pertinaciter Antiochus resistens, citius occiditur. Nam Laudociæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti, cum socius aduenisset, uiriliter pugnans occubuit. Syria uero duo fratres tenuerunt, Demetrius, et Philippus, sicut alibi demonstratum est. Alexander autem dum contra eum sui seditionem mouissent, in die qua festiuitas tabernaculorum agebatur, et super aram staret immolaturus, uirgis cedrinis iaculabantur eum. Nam legitimum est apud Iudeos in scenopegijs, unumquenq; portare uirgas ex palmis, et cedris. Demonstrauimus autem hæc etiam in alijs. Verum etiam contumeliose eum aggressi sunt, cum ingressi fuissent, dicentes de captiua genitum, et honore sacrificij indignum. Iratus ergo sex millia eorum occidit: parietem uero ligneum circa aram et sacrarium construens usq; ad altare, in quod solis sacerdotibus licet ingredi, multitudinis introitum prohibebat: simul et peregrinos Persas, et Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus existens, non eis utebatur. Cumq; Arabes, Moabitas, et Galaaditas uicisset, tributorum incrementum eis imposuit: et Amathunta expugnauit, non audente Theodoro cum eo confligere. Cumq; conseruisset pugnam contra Obodam regem Arabum, et incidisset in insidias altissime uallis iuxta Galaaditidem, indeq; cum fugeret ad Hierosolymam, super infelicitatem suam habuit etiam gentem Iudeorum inimicam: contra quam annis sex pugnans, interfecit quinquaginta millia. Rogante uero eos, ut odium quod in eo haberent, solueret, magis horrebant cum

cum propter hæc quæ acciderunt. Cumq; interrogaret eos, quid uellent fieri: omnes clamauerunt, mori eum.

De Alexandri uictoria, & Iudeorum calamitate.

CAPVT.

XX.

TVnc ad Demetrium Eucerū destinauerūt, ut eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisset ad eos, qui eum inuitauerant, circa Sichimam castrametatus est. Alexander autem cum conductis militibus sex millibus ducentis, & Iudæis uiginti millibus, qui ei fauebant, contra Demetrium perrexit: cui equites fuerunt tria millia, pedites uerò quadraginta millia. Multa ex utraque parte gerebantur, Demetrio quidem uolente seducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autem tentante Iudeos Demetrio sociatos auellere. Cumq; neuter ualuisse persuadere, uicit Demetrius, & omnes Alexandri conducti milites occiduntur, fidei simul & uirtutis probationem ostendentes. Multi etiam à parte Demetrii milites conciderunt. Cum uerò per montana fugisset Alexander, misericordia ruine eius flexi, colliguntur ad eum sex millia Iudeorum: & tunc quidem recedit timore Demetrius. Post autem iterū Iudæi contra Alexandrum bella mouentes, superantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorum etiam potentissimos in Bethonim ciuitate cœclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatem, & tenuisset eos, duxit ad Hierosolymam. & crudelissimam in eos poenam exercuit. Nam dum cœnaret cum concubinis suis in excellenti loco, crucifigi ex ipsis octingentos præcepit: liberos uerò & uxores eorum coram ipsis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his, quæ malè passus erat: sed tamen humanā uindictam excessit, quamuis multum sudasset, & laborasset in bello cōtra eos, & in nouissimū periculum animæ, regniq; uenisset. Non enim eis suffecerat
contra

contra se inuicem certare, nisi etiam aduersus eum alienigenas
 pronocassent: et ad talem necessitatem perduxissent, ut terrā
 Moabitidis, et Galaaditidis, et uicos regi Arabum traderet,
 quatenus non auxiliaretur cōtra se Iudæis: sed et alia multa
 cōferret: quapropter uidetur hæc iuste fecisse: ideoq; propter
 hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus est à Iudæis cruci
 da. Aduersarij tamen eius octo millia noctu fugerunt, et quā
 diu uixit Alexander exulabant. Et iste quidem liberatus à se
 ditione eorum, cum omni quiete in posterū regnauit. Deme
 trius autem cum à Iudæa in Beroæ discessisset, obsidebat fra
 trem suū Philippum, cui decem millia peditum erant, et mille
 equites. Straton autem Beroæ tyrannus, Philippo auxilium
 præbebat, et Zizum principem Arabum cōnocabat, nec non
 etiam Mithridatē Synacem præfectum Parthorum. Qui cū
 uenissent cum multa expeditione, et obsedissent Demetrium
 intra castra, sagittisq; et siti eum angustassent, compulerunt
 milites eius, ut eum traderent. Cumq; depopulassent prouin
 ciam, et Demetrium cepissent, hunc quidem Mithridati Par
 thorum regi transmiserūt, captiuos uero gratis Antiochenis
 reddiderunt. Mithridates itaq; Parthorū rex, Demetriū maxi
 mē honorabat, usquequo terminus ei uitæ uenisset. Philippus
 uerò à pugna statim ad Antiochiam perrexit: eamq; tenens,
 Syriæ regno potitus est.

De gestis circa Damascenos, & Iudæorum potentia, &
 obitu Alexandri.

CAP. XXI.

Post uerò Antiochus, frater eius, qui nuncupatur Liber
 pater, uendicans sibi principatum, ad Damascum perue
 nit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duce
 ret, Philippus frater eius ad Damascum perrexit. Tunc Mi
 lesius, qui custos arcis relictus erat, simul cum Damascenis ci
 uitem Philippo tradidit. Ingratus Milesio Philippus extitit,

tit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Milesium prodidisse. Quapropter in suspitione eum habebat, qui rursus à Damasco repellitur. Nam cum Philippus ad circum exisset, Milesius clausit Damascum, et Antiocho seruauit. Quod factum cum audisset de Philippo Antiochus, reuersus ad Arabiam, expeditionem statim contra Iudeam parauit, pedites quidem octo millia, equites autem octingentos. Cuius Alexander cōgressionē timens, fossam altissimam fodit, circa Capharsaba, quæ nunc Antipatris uocatur, initium eius faciens, et usque ad Ioppen. Cumq; murum edificasset et turres ligneas erexisset per stadia cētumquinquaginta, Antiochum expectabat. Ille autē hac incendio cremans, exercitum suum ad Arabiā exinde transduxit. Cui rex Arabum cedens primum, deinde ex improviso cum decem milibus equitum adueniens, occursione Antiochi fortiter debellatur. Cumq; uinceret, Antiochus occiditur auxilium parti laboranti ferēdo. Postquā uerō cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam uillam confugiunt, ubi plurima pars eorum fame consumitur. Post hūc imperat inferiori Syriæ Aretas, receptus in principatū à Damasceis, propter Ptolemæi iuuenis odiū. Qui cum militiā congregasset contra Iudeam, et circa Adidam uicem prælio uicisset Alexandrum, cum pactis à Iudea discessit. Alexander autem iterum cum inuasisset Dion ciuitatem, contra Essemon produxit exercitum, ubi plurimæ uel mirandæ res Zenonis fuerant: quam tribus aggeribus circumdans, pugnando inuasit. Exinde contra Galilæam, et Seleuciam pergit, et has cum cepisset, subegit etiam uallem, quæ Antiochi dicitur, Castellū quoq; Gamala. Sed cum multi Demetrium ducem illorum locorum accusarent, nimis indignatus eum damnis affectit: et tertium annum complens, soluta expeditione ad sua reuersus est: quē Iudæi, et Græci omnino propter

pter felicitatem eius accipiūt. Per idem tempus iam Syrorum, & Idumæorum, & Phœnicum ciuitatis Iudei possidebant: iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniā, Ioppen, Idmiam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram, in mediterraneis uerò per Idumæam, Aboram, Marisam, omnemq; Idumæam, Samariam, Carmelum montem, & Thaburium montem, Scythopolim, Gadaram, Gaulanitiden, Seleuciam, Gabalam, Moabitidem, Sebon, Medabam, Lembaronem, Mega, & Onzoram, Cilicum, Aulonem, Pellentem. Post hæc rex Alexander crapula multum indulgens, in ualitudinem incidit, & tribus annis quartana febre laborans, nec sic tamen ab expeditione quicuit, donec in laboribus expiraret. Mortuus est autem in monte Gerasenorum, Ragaba castellum trans Iordanem obsidens. Quem cum uidisset regina propinquantem leto, nullamq; salutis spem habentem, deplorans futuram desolationem suam & filiorum, ait: Cui me ita relinquis cum filijs, alterius auxilijs egentem, dum sic scias aduersariam tibi gentem existere? Tunc ille persuasit ei mandata sua custodire, quatenus certum cum filijs regnum tutaretur, & ut mortem eius militibus celaret, usquequo castellam caperet: deinceps ut ad Hierosolymam uictrix & splendidissima rediret, & Phariseis potestatem daret, quæ uellent agere, eosq; honore præferret: quatenus illi laudantes eam propter honorem sibi illatum, fidam ei gentem constituerent. Nam posse hos multum apud Iudeos dicebat, & ledere si quem abominarentur, & prodesse cui fideles existerent: cum nimium eis à populo crederetur, quicquid uellent de aliquo seuissimum referre: seq; ideo offendisse multitudinem aiebat, quòd Phariseos aliquando contristasset. Tu igitur, inquit, cum ad Hierosolymam perueneris, conuocatis militibus, eis meum corpus ostende, & permitte eis qualiter uelint, uti meo

cadau

cadavere: siue contumeliosè uelint, & insepultum relinquere, quòd à me iniqua perpessi sunt: seu aliquid in corpus meum deservire, concede: neque sine illorum consilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quòd si hæc ad eos dixeris, ego quidem clariore dignior ab eis funere, quàm à te habebor: cum ira post mortem in aliquo non seruetur: tu uerò firmum tibi conficies principatum. Hæc cum suæ persuasisset uxori, decessit imperij sui uicesimo septimo anno, ætatis uerò quadragesimonono. Alexandra autem cum castellum cepisset, secundum mariti mandata Phariseos alloquitur, & illorum potestati mariti corpus & regni gubernationem commendat: & ita quidem iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit: fideles uerò eos amicos sibi parauit. Qui secundo populum ad concionem conuocantes, res gestas Alexandri explanauerunt: regem se dicentes iustum, & magnum perdidisse: & tantum populo luctum, & mortitiam laudibus regijs intulerunt, ut exequias ei meliores, quàm cæteris regibus exhiberent.

De regno Iudæorum sub Alexandra regente, & Phariseis.

C A P V T

XXII.

Alexander autem liberos relinquens, Hyrcanum, & Aristobulum, uxori Alexandræ regnū tradidit. Ex filiis tamen eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, uitam otiosam elegerat: nouissimus uerò Aristobulus, efficax & audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eò quòd uidebatur cōtristari, de quibus maritus eius peccasset. Quæ principem quidem sacerdotum Hyrcanum propter ætatem, magis autem propter innocentiam ordinauit: Phariseis tamen omnia facere permittens, quibus obedire multitudinem præcepit: & si quid legum Hyrcanus socer eius soluisset, quas Pharisei secundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum restituit. Nomen ergo regium tantum ipsa ferebat, omnem uerò potesta

potestatem Pharisei possidebant. Nam & transfugas reducebant, & ligatos soluebant, & nihil à dominis penitus differebant. Verum etiam regina providentiam sui faciebat, dum multos conductos milites contineret, suasque vires duplas ostenderet, ut iam in circuitu reges terreret, & caperet ab eis obfides transmissos. Pacem uero omnis habebat provincia, præter Phariseos. Nam hi rempublicam perturbabant, reginam flectere molientes, quatenus occideret consiliarios Alexandri, qui eum hortati essent octingentos interficere: ex quibus ipsi unum occiderunt Diogenem, & post ipsum alios multos, usquequo potētissimi eorum in aulam intrassent cum Aristobalo, cui uidebantur molesta facta Phariseorum. Apparebat autem, quod uellet occasione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingressi fuissent, admonebant eam, quanta fecissent, per quæ firmā fidem suo domino conseruassent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepissent: & petebant, ne omnino spem eorum euerteret. Nam cur sugerint aduersariorum pericula, si domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tollerarent. Dicebant etiam, si contenti essent aduersarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem se patienter ea, quæ contigerunt perferre: si uero in eisdem Pharisei permanferint, petebant dari sibi licentiam recedendi. Nam præter iussionem eius nullatenus aiunt pati saluti suæ providere, sed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos post discessum putaret: opprobrium uero reginæ esse, si neglecti socij mariti eius aduersarijs traderentur. Nam gaudium Aræte Arabo erit, tot & tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uero Phariseos præponere iudicas, unumquenque nostrorum in castellis dispone, & si ita aduersarios uis erigere, nos sine in humilitate consistere. Multa talia cum ei dicerent, & ad misericordiam mortuorum & periclitantium

manes Alexandri inuocarent: omnes qui assistebant lacry-
 mus completi sunt, sed amplius Aristobulus, qui dum suam
 ostenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus est. Sed
 illi quidē suae calamitatis causa fuerunt, dum ambitiosē furen-
 ti mulieri, praeter constituta regni committeret moderamina.
 Quae dum nihil sciret, quod ageret, ad postulationem eorum
 custodiam castrorum illis tradidit, praeter Hyrcaniam, et
 Alexandriam, et Macheruntē, quod plurimae, et pretiosissi-
 mae res eius repositae uidebantur. Non multo post tamen fi-
 lium suum Aristobulum cum exercitu destinauit ad Dama-
 scum contra Ptolemaeum, qui Mineus dicebatur: qui nihil stu-
 dio dignum agentes, ad Hierosolimam reuertuntur. Eodem
 tempore nuntiatur Tigranes cum trecentis millibus armato-
 rum contra Iudeam uenturus, quod nimis reginam, et gen-
 tem perterritum, ut dona multa nobilissima per legatos ei de-
 stinaret, quem obsidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam re-
 gina Selene quae et Cleopatra, Syriae regnans, suasit habita-
 toribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cum pe-
 terent eum pro sua regina, proque sua gente, laudat eam Ti-
 granes, quod ex longinquo legationem ei cum donis trans-
 misisset, spem etiam eis bonam promisit. Capta uero Ptolemai-
 de nuntiatur Tigrani, quod Mithridatem dum sequeretur
 Lucullus, illum quidem fugientem ad Iberos, minime potuisset
 comprehendere, Armeniam uero depopulans obsedisset. Quae
 eum cognouisset Tigranes, domum reuertitur. Interiecto ue-
 ro tempore, Alexandra regina cum in uoletudinē seuissimam
 incidisset, placuit Aristobulo rempublicam inuadere: et per
 noctem cum uno famulo egressus ad castella perrexit, ubi pa-
 terni sui amici degebant. Nam olim de actibus matris suae con-
 querebatur. Tunc uero magis ueritus est, ne matre defuncta,
 et Phariseis rem tenentibus, omne genus suum deperiret. Prae-
 uidebat

videbat enim futura, quod non posset principatui succedere, dum frater ei maior extaret. Conscia uero facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum sua generatione dimisit. Cumque primum peruenisset in Gabatha, ubi potentissimus Galestis eius amicus erat, a quo etiam suscipitur, post diem regina cum Aristobuli fugam sensisset, diuque putasset discessionem eius non pro rebellionem fieri, uenerunt, qui nuntiarent iam tenuisse illum primum castellum, et secundum, et reliqua omnia. Nam uno comprehenso, simul ad illius uoluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens Iudaeorum cum regina in maximis coepit esse terroribus. Nam sciebat non longe abesse Aristobulum, quatenus sibi principatum defenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis sibi contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobulum autem cum multi frequenter nuntiassent regio circumdatum ornatu, et intra quindecim penes dies loca uiginti duo occupasse, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc seniores Iudaeorum, et Hyrcanus ad reginam intrantes petebant, ut sententiam de rebus ferret instantibus. Nam Aristobulus iam penes cuncta possederat, tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabant, quamuis aegritudine laboraret, sine ea aliquod consilium capere: imminere uero sibi non longe periculum clamitabant. Cumque illa praecepisset eis agere, quae existimarent prodesse, multis quoque causas eis utiles adesse demonstrabat, id est, gentem ualidam, exercitum potentissimum, pecuniarum copiam: sibi quoque deficiente iam corpore, uanum esse pro talibus laborem impendere. Haec cum dixisset, non multo post decessit, anno sui regni nono, etatis uero septuagesimo tertio, malier quae debilitati sui sexus nunquam succubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipsis operibus euidenter osten-

sum est: & quæ præponeret futuris præsentia, & omni^a postponeret potentie principali: & cum nec bonum aut iustum attenderet, ad summam calamitatem negotia domus suæ ita perduxit, ut post multa pericula & labores, potestatem quam possedit non multo tempore, tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit, tradidit potestatem, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit, & miseris regnum post suam mortem compleuit propter malam dispositionem. Sed quamuis ita regnasset, gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiusmodi.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-
tis Iudaicæ liber decimusquartus.

De regno Aristobuli, & Hyrcano priuarim degente.

CAPVT I.

ALEXANDRAE reginae morte in superiori uolumine demonstrata, sequentia referamus: nihil aliud festinantes, nisi minime quicquam de gestis rebus memoria prodendum præterire. Nam qui conscribunt historias, & res ueteres indicant, oportet eos propter antiquitatis narrationi decus imponere, uel explanationi rerum studere propter legentes, quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiam possint rerum concipere. Super omnia uero certius conscriptores debent & ueritatem dicere, ut rerum ignari possint credere lectioni. Centesima octogesima tertia Olympiade, Quint. Hortensio, & Quinto Metello. Cretico

C O S S.

COSS. bellum contra Hyrcanum Aristobulus præparauit: pugnaq; facta prope Hierichuntem, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto Hyrcanus ad arcem, ubi Aristobuli uxor & filia à matre eius erant conclusæ, confugit. Cui Aristobulus de reconciliatione uerba faciens, inimicitias deposuit: ut ipse quidem regnum teneret, frater autem priuatus uiueret, sua possessione contentus. Cumq; hæc disposuissent in templo, & iusiurandum & dextras dedissent omni populo uidente, discesserunt: ille quidem in aulam regiam, Hyrcanus uerò ut priuatus in Aristobuli domum.

De Antipatro, qui iuuabat partem Hyrcani aduersus Aristobulum.

CAP. II.

AMicus igitur quidam Hyrcani, genere Idumæus, Antipater dictus, multas possidens pecunias, & uir efficax, Aristobulo suspectus habebatur propter Hyrcanū. Nicolaus tamen Damascenus ait hunc genere nobilissimū Iudeum fuisse, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuersi sunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius, quem regem Iudeorum contigit postea fieri, de quo apto tempore dicemus. Hic ergo Antipater, qui prius Antipas appellabatur, & eodem quo pater nomine uocabatur, cum eum Alexander rex, & uxor eius ducem totius Idumææ ordinassent, amicitias inisse cum finitimis Arabis, & Gazæis, & Ascalonitis perhibetur, multis & maximis donis illos sibi coniungens. at cum Aristobuli potentiam iunior Antipater formidaret, timens, ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes, excitat contra eum Iudeorum ualidissimos uiros, iniustum esse dicēs negligere, dum uiderent Aristobulum inique principatum habere: fratremq; eius priorem eiectum, cui magis propter ætatem imperium debebatur. Et cum hæc ad Hyrcanum uerba

frequenter iacêret, & diceret periclitari uitam suam, nisi prouideret, fecit eum discedere. Nam indicabat Aristobuli amicos nullum tempus prætermittere, in quo non suaderent eum interfici, quatenus firmum sibi gereret principatum. His Hyrcanus uerbis minime credebatur, dum natura bonus esset, & accusationem facile non admitteret: faciebat autem eius innocentia & mentis remissio, ut debilis & inualidus putaretur, cum contrariæ naturæ Aristobulus esset: nam facinorosus, & arrogans erat. Sed cum Antipater uidisset Hyrcanum non attendere uerba sua, nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobulo illi inferere, tanquam eum interficere festinaret: quem uix impulit ad Aretam Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoque futurum. Igitur cum hæc audisset Hyrcanus, arbitratus prodesse sibi, ad finitimam Iudææ Arabiam discedere, præmittit Antipatrum ad Arabum regem, fidem ab eo accepturum, quod non refugientem ad se traderet inimicis. Cumq; accepisset fidem Antipater, ad Hyrcanum in Hierosolimam remeavit. Cum paucis ergo de ciuitate egreditur. cum que multam fecissent uiam, ad Petram ciuitatem perueniunt, ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Aristobulum, & iusto Onia interfecto.

C A P V T I I I.

Antipater autem dum multum amicus regi esset, & rogaret eum, ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret, & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret, sed etiâ dona promitteret, flectit Aretam. Necnon etiam Hyrcanus pollicitus est, si restitueretur patriæ, regnumq; reciperet, omnem terram, & decem ciuitates, quas suus pater Alexâder ab Arabis ceperat, reddere: Fuerunt autem Medaba, Libyas, Nabalota, Arabata, Galata, Zoara, Monslingon, Adiffa, Ribdalusa, Oriblo. Cum
has

has promissiones audisset, contra Aristobulum exercitū quinquaginta milium equitum et peditum produxit. Sed cum in praelio uicisset, et multi post uictoriam ad Hyrcanū refugissent, desolatus Aristobulus ad Hierosolymā recepit. Arabum autem rex omnem agens exercitum, et applicans ad templū, Aristobulum obsidebat: adiectoq; populo Iudeorum Hyrcano, et pariter obsidente, soli sacerdotes cum Aristobulo permansere. Igitur Arctas cum exercitu Arabum uel Iudeorum circundans eos, fortiter obsidioni imminabat. Quæ cum fierent, tempore celebrationis azymorum, quæ Pascha dicitur, probatissimi Iudeorum prouinciam relinquentes, in Aegyptum recesserunt. Onias uero quidam uir iustus, deoq; amabilis, qui dum non plueret, orauit Deū, quatenus solueret siccitatem, et audiens Deus pluit: dum tunc celatum eum haberent, propter seditionem abstraxerunt, et in exercitum Iudeorum produxerunt: petentes, ut similiter oraret contra Aristobuli milites, ut soluerentur, sicut soluta est pluuia. Cumq; diu resisteret recusans, à multitudine compulsus, in medio stetit, ita orando, dicens: Deus omnium rex, quoniam et hi qui mecum consistunt, tuus existit populus, et qui obsidetur, tui sacerdotes sunt, peto, ut neque istos exaudias contra illos petentes, neque illos contra hos orantes. Cumq; hæc orasset, maleuoli Iudæi adorti interfecerunt eum. Deus autem statim ab eis ultionem crudelitatis et pœnam exegit post mortem Oniæ, hoc modo: Obsecris sacerdotibus et Aristobulo, celebratio Paschæ prouenit, in qua solemus multas immolationes offerre. Cumq; indigerent uictimis Aristobuli socij, et petissent Iudæos, ut pro uictimis acciperet quantas uellent pecunias, tunc illi mille drachmas dari pro singulo capite dixerunt. Cumq; libenter Aristobulus et sacerdotes promississent, per muros pecunias deposuerunt: quas illi cum acceperissent, nequaquam uictimas

reddiderunt: sed maleuolentia tracti fidei transgressores et impij coram Deo pro defraudatione hostiarum extiterunt. Sacerdotes autem orauerunt Deum, quatenus hoc illis impuni non cederet. Qui non remoratus pœnam, procellam uehementem, acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens, cōsumpsit eos ita, ut modius tritici drachmis undecim emeretur.

De fortunis Aristobuli, & aurea uite.

CAP. IIII.

INterea Scaurū Pompeius, dum in Armenia adhuc Tigra-
nem ipse debellaret, ad Syriam destinauit. Qui cū ad Da-
mascum uenisset, et Lolium, et Metellum nuper cepisse ci-
uitatem inuenisset Teostam, in Iudæam perrexit. Vbi dum ue-
nissent ad eum legati Aristobuli, uel Hyrcani, ingrediuntur,
petentes auxilia. Sed dum Aristobulus promitteret quadra-
ginta se dare talenta, et nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nā
et diues, et magnanimus Aristobulus erat: et omnino parū
erat, quod dari postulabat. Alter uerò et pauper, et tenax,
et de maioribus perfidam promissionem prætendebat. Nam
et simile non erat, quod petebat idem uirtute ciuitatem muni-
tissimam capere, et transfugas cum multitudine Nabathæo-
rum bello depellere. Prædictus ergo causis flexus Scaurus, cū
pecunias accepisset, soluit obsidionem, præcipiens Aretam re-
cedere, ne Romanis hostis appareret. Igitur Scaurus iterum
discessit. Aristobulus autem cum multis uiribus cōtra Aretam,
et Hyrcanum parauit exercitū. Quibus confligens circa lo-
cum qui Capiron dicitur, uicit eos sex millia hostium proster-
nens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed
non multò post cū Pompeius in Damascum peruenisset, et
inferiorem Syriam percurrisset, uenerunt legati ab Aegypto,
et ab omni Syria, uel Iudæa: per quos miserat ei donū maxi-
mum Aristobulus, nitent auream quingentorū talentorū, cuius
mentio

mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita referens: Venerunt uero ex Aegypto legati cum corona aurea quatuor milium solidorum: et à Iudæa uitis uel hortus aureus: quem nominabant Terpnon, id est, delectabile. Hoc uero donum nos quoq; uidimus in templo Romæ Capitolini Iouis sacratum fuisse, titulum habes Aristobuli, filij Alexandri regis Iudeorum: quod æstimatum est quingentis talentis. Igitur Aristobulus Iudeorum potentissimus, hoc donum dicitur misisse. Interiecto uero tēpore, rursus legati ad eum ueniunt, idem Antipater pro Hyrcano, Nicomedes pro Aristobulo, qui etiam accusabant Gabinium et Scaurū, quod pecunias acceperissent: ille trecenta talenta, alter quadringenta.

Altercatio Aristobuli & Hyrcani apud Pompeium.

C A P V T V.

Cumq; iussisset Pompeius certantes ad Damascum uenire instanti tempore ueris, congregans Apamenum exercitum, de locis hyemalibus ad Damascum properauit, qui in transitu suo mox Apamenam arcem euertit, quam Antiochus munierat Cyzicenus: et Ptolemæi Minæi prouinciam considerauit, uiri maleuoli, et penè Dionysio Tripolitano deterioris, qui securi fuerat percussus. Et dum eum morte dignum inuenisset, acceptis ab eo mille talentis, ex quibus stipendium militibus suis donauit, absoluit eum: necnon et Lysiadem oppidum cepit, ubi tyrannus Silas Iudæus erat. Cumq; ciuitates Heliopolim et Chalcidem transisset, in medio positum montem ascendit, et ad inferiore Syriam Damascumq; peruenit. Vbi et comperit, quod Iudæi cum suis principibus Hyrcano et Aristobulo haberent discordiam: totanq; audiuit gentem contra utrosq; dicentem, non debere sub regali ditione esse, sed patrio ritu sacerdotibus obedire, quos Deus uenerari præcepit. Hi namq; dum nepotes existerent sacerdotibus, non con-

tenti eo honore, ad alium magistratum cupiebant gentem transducere, & seruitutis uinculus obligare. Hyrcanus autem accusabat, quod maior frater esset, & ab Aristobulo partem paruum provincie datam teneret, aliam uero Aristobulum uolentia cepisse confirmans, nec non etiam incursiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur, neque gentem Iudeorum a se, nisi per illius uolentiam ad seditionem descendisse. Cui etiam hæc alleganti, testimonium plus mille optimates Iudæi præbebant, Antipatre suadente. Aristobulus autem a principatu dicebat eum decidisse propter suam naturalem & inefficacem segnicie, pro qua & contemptibilis uidebatur: se quoque aiebat, non tantum pro regni ambitione suscepisse principatum, quantum metu, ne forte ad alios migraret. Appellari autem se regem patris sui nuncupatione, & testes conuocabat iuuenes promptissimos: quorum cultus purpure, uel comæ, nec non & phalere, aliisque ornatus sic stuporatur, ut non ad iudiciū intrare, sed ad pompam procedere putarentur. Pompeius tamē cum hæc audisset, Aristobulum de uolentia culpans, dimisit eos, leniter allocutus. Nam dixerat ad provinciarum sese uenturum, quod certius singula posset cognoscere, cum Nabathæorum primum provinciam prouideret: & interim pacē eos habere præcepit. Aristobulo autem blandiebatur, ne provinciam faceret rebellare, aditusque uie concluderent, quod euenit.

De gestis Pompeii cum Aristobulo.

CAP. VI.

Aristobulus autē a Pompeio egressus, nec aliquid eorum quæ ille monuerat curans, in Delon ciuitatem peruenit, & exinde Iudeam perrexit. Quapropter iratus Pompeius, expeditionem quam contra Nabathæos parauerat in Damasco & a Syria, legionesque Romanorum contra Aristobulum produxit. Cumque Pellam & Scythopolim transisset, in Coriæ peruenit,

peruenit, quæ initium est Iudææ Mediterraneæ: unde munitissimum oppidum super montem positum uidetur, Alexandrium nomine, quò Aristobulus confugerat. Tunc Pompeius destinans ad eum, iussit descendere: multisq; suadentibus Romanis non rebellare, descendit. Cumq; disputasset contra fratrem suum de principatu, rursus in oppidum Pompeio concedente discessit: et hoc bis aut tertio fecit, sperans regnū obtinere, ad omnia quæ Pōpeius præceperat, obedire se simulans, donec rediret ad munimina sua, timens ne regno spoliaretur, et Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autē cum iussisset ei ut castella traderet: et custodibus propria manu scriberet, quatenus eum susciperent, obediuit hæc scribere.

De dolo & perfidia Aristobuli.

C A P V T V I I.

Discedēs autem ad Hierosolymā, bellum parauit. Interiecto uerò tempore Pompeio contra eum exercitum ducente, quidam ex Ponto ueniens, nuntiauit Mitribidatem hausto ueneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces confecerat. Cumq; in Hiericho castra posuisset, ubi maxime nascitur opobalsamum, unguentum optimum, cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distillat: mane Hierosolymā ascendit. Tunc Aristobulus pœnitens ad Pompeium descendit, pecunias offerens, et in Hierosolymis eum suscipiens: rogabatq; bello desineret. et quæ uellet cum pace disponderet. Pompeius autē ueniam ei petenti præstitit: et mittit Gabinū cum militibus ad ciuitatem ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset, Gabinus rediit, negatisq; pecunijs, de ciuitate exclusus est. Nam Aristobuli milites pactis minime consenserunt.

Quomodo irritatus Pompeius Hierosolymā cepit, Aristobulum uinctum Romam duxit.

C A P. V I I I.

Quapropter Pompeius iratus, Aristobulum reclusit in carcerem: et ad ciuitatem peruenit undiq; munitissimam,

nam, præter Septentrionalem partem. Circuit enim eam uallis latissima, intus templum concludens, lapideo muro fortissime constructum. Seditio tamen hominum intus de presentibus rebus erat, quibusdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Aristobuli uerò socij, excludere eum & repugnare persuadebāt, & illum habere uinctum. Qui cum in templo confugerent, pontem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem parabant: Alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire, & domos uel templū obseruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo conclusis offerebat, sed hi dum non obediissent, loca iuxta templum posita muris circumdedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius autem manē circa templum à parte Aquilonis, unde expugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanque & per illam partem turres altissimæ, & fossæ altissimæ, quæ uallo circumdabantur. Ponte nanque deciso munitior extiterat. In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam incidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam coequatam, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro deportata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit. Sed si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidētibus resistere lex concedit, si quid uerò aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licētia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres exigere uel machinamēta Romanis licuit fabricare, quibus postero die utebātur. Vnde potest nostra erga Deum pietas legisq; custodia cognosci, quòd nihil ob timorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed secundo die manē & circa nonam horam super aram immolabant,

labant, & neq; cōflictione belli sacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense Ieiuniorum, centesima septuagesimanona Olympiade, Caio Antonio & Marco Tullio Cicerone c o s s. hostes templum ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificijs occupati, nullatenus sacra rupe-
runt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientiu sunt expulsi: sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati, dum puta-
rent melius esse mori, quàm sacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non esse laudem mendacem, per quam pietas nostra ap-
paret, sed ueram extitisse cuncti testantur qui Pompeij gesta conscripserunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec nō &
T. Liuius Romanæ conscriptor historie. At cum machina-
mentum primum illatum fuisset, turris maxima commota ce-
cidit, & aperuit partem templi, per quam hostes irruerunt. Quorum primus Cornelius Faustus Sylla filius, cum suis mi-
litibus super murum ascendit: post eum etiam per alterā par-
tem Furius centurio cum suis: in medio uerò Fabius, & ipse
centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cæde Iudeorum
complebantur. Quidam enim à Romanis, alij uerò semetipsos
occidebant. Erant etiam qui præcipientes sese flammis inter do-
mos inijcerent, minime ualentes uiolentiam sustinere. Cumq;
prostrata uigintiduo millia Iudeorum, Romanoru uerò pau-
ci defuncti fuissent, capitur etiam Absalom, patruus simul &
focer Aristobuli. Non parua uerò in templo cōmissa sunt, dū
ea quæ priori tēpore inuisibilia uel inaccessibilia erant, adif-
set Pompeius, & cum eo non pauci uidissent, quæ non liceret
nisi sacerdotibus intueri. Inuenerunt autem mensam auream,
& circa eam candelabra uel libatoria non pauca: nec non &
aromatum multitudinem, & in thesauris sacras pecunias duo
millia talenta: quas Pompeius penitus contingere noluit, pro-
pter pietatem: etiamq; hoc dignū sua uirtute perfecit. Cumq;
in posterum

in posterum ministris templi præcepisset illud purgare, & legitima offerre Deo, Hyrcano principatū sacerdotij donauit: quod ei utilis apparuisset, & provinciales prohibuisset Aristobulo auxilium præstare: autores quoq; belli securi percussit. Faustum uerò cum alijs qui propensius murum ascenderant, præmijs dignis honorauit, & Hierosolymam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius Iudei de inferiori Syria ablatas subegerant, sub suo principatu esse constituit: & omnem gentem prius nimis extensam, suos intra fines astrinxit: necnon & Gadaram paulò antè dirutam edificauit, Demetrio donans Gadarenos, suo liberto: reliquas autè, Hippon & Scythopolim, & Pellam, uel Dion, & Samariā, insuper & Marisam, & Azotum, & Ianniam, & Arethusam habitatoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam uerò dirutam maritimam, & Ioppen, & Doram, & Stratonis turrim, quam postea Herodes magnifice condidit, & cum porticibus uel templis eam ornasset, Cæsaream cognominauit, Pompeius liberam reliquit: & à prouincia discessit. Horum malorum Hierosolymis autores Hyrcanus & Aristobulus extiterunt, cum inuicè inter se bella gessissent. Nam tunc & libertatem deposuimus, & subiecti Romanis sumus: & prouinciam quam armis possedimus à Syrijs ablatam, Syrijs compulsi sumus denuo restituere. Insuper decem millia talenta paucò tempore Romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur, populare factum est. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usque ad Euphratem fluuium & Aegyptum Scauro tradidisset, & duas legiones Romanas, per Ciciliam Romam perrexit. Ducebat etiam cū sua generatione Aristobulum uinctum, cui due filijs uel totidè filij fuerunt, quorum

Alexand

Alexander euasit: nouissimus autem Antigonus cum patre uel sororibus Romam deportatus est.

De bello Scauri contra Petram.

CAP. IX.

Scaurus autem contra Petram Arabia cum exercitū produxisset, propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram uastauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obediens praeceptis Hyrcani, à Iudæa triticum uel quaecunque erant necessaria, destinabat. Cumq; missus ab Scauro legatus Antipater ad Aretam perrexisset, per amicitias quas cum eo habuerat, flexit eum pecunijs, ne prouincia prædaretur. Qui etiam fidiussor eius pro trecentis talentis extitit: & in his bellum Scaurus sedauit. Siquidem non minus & ipse, quàm Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinii gestis contra Alexandrum.

CAP. X.

Interfecto uerò tempore, cum Alexander Aristobuli filius Iudæam inuasisset, dux exercitus Gabinius de Roma ad Syriam usq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit, contra Alexandrum produxit exercitū, nullatenus ualente Hyrcano uiribus illius resistere: cum etiam erigere Hierosolymorum muros festinaret, quos Pompeius deposuerat: hoc ne faceret, prohibuerunt eum Romani inibi cōstituti. Circumiens autem prouinciā, multos Iudæorum armauit: & maturius quàm sperabatur, collegit decem millia pedites, & mille quingentos equites: Alexandrū etiam castellum ualde munitum, & Macherunta iuxta montes Arabia cepit. Igitur Gabinius contra eum ueniebat, cum iam M. Antonium, aliosq; duces præmisisset. Qui cum Romanis militibus, & subiectis Iudæis, quos Pitholaus & Malachus ducebant, adunantes sibi & Antipatri societatem, Alexandro obuiam uenerunt, quos sequebatur etiam Gabinius cum legione. Alexander autem prope Hierosolymam accessit, ubi cum hostibus prælio factō, peremerunt
Romani

Romani tria millia Iudeorum: capiunt etiam non minus tria millia. Interim Gabinius cum ad Alexandrium peruenisset castrum, inuitabat conclusos ad pacem, ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostiū foras uallum starent, M. Antonius fortiter decertans, in congressione multos prostrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquisset, ut castellum uastaret, et ipse reliquam Iudeam circuibat, quātasq; inuenisset dirutas ciuitates, renouari præcepit: et reconstitutæ sunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, et Anthedon, Raphia, uel Dora, Marisa, et Gaba, et aliæ non paucae. Cumq; omnes Gabini præceptis obedissent, ciuitates multo tempore deserte suos habitatores acquisierunt.

Gabinius quā mansuete prudenterq; se gesserit. CAP. XI.

HAccum per provinciam egisset, rediit in Alexandrium castellum. Vbi dum obsidionem statueret, et legationem ad eum Alexander destinauit, ueniam sibi de prioribus commissis postulans, et tradere castella, Hyrcaniam uel Macherunta, post etiam Alexandrium pollicetur: quæ Gabinius accepta euerit. Mater uero Alexandri cum ad eum peruenisset (nam fucebat Romanis) marito eius et alijs filijs Romam abductis, concessit ei Gabinius quæ postulauit. Cumq; disposuisset pacem cum ea, Hyrcanum ad Hierosolymam reduxit, habiturum templi diligentia. Quinq; tamen curias constituens, aequalibus turmis gentem diuisit, quarū una in Hierosolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uero in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ: qui regia potestate liberati, sub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinii contra Aristobulum & alios. CAP. XII.

SEd cum Aristobulus à Roma ad Iudeam confugisset, et Alexandrium quod nuper dirutum fuerat, renouare desideraret, Gabinius milites cū ducibus Sisinnio et Antonio et Scrullio

*Seruilio mittit, ut id oppidum reconstrui prohiberent, simul
 & caperent. Multi tamen Iudæi ad Aristobulum transibant,
 propter ueterem eius gloriam nouis rebus studentes, necnō et
 Pitholaus dux Hierosolymorum cum mille ad eum refugit: sed
 multi qui ad eum conuenerunt, inermes erant, quos decreuit
 in Macherūtē ponere. Aristobulus ergo eos qui armis inopes
 erant dimisit, armatos autem octo milia existentes cum colle-
 gisset, perrexit ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes,
 prælio factō uicerunt. Et licet Iudæi propensius decertarēt, ta-
 men atrocitate hostium ad fugam conuertuntur, quorū quinq;
 milia prosternūtur, reliqui uerō dispersi ut unusquisq; ualuit,
 per fugam sibi salutem quæsiuit: tamen plus mille Aristobulus
 habens, in Macheruntē munitissimum oppidū recepit. Cumq;
 male perdidisset, nihilominus spem sibi bonā promittebat. Per
 duos tamen dies obsidioni resistens multis perfoſsus uulneri-
 bus, captiuus cum Antigono filio, qui de Roma cum eo fuge-
 rat, ad Gabinium trahitur. Aristobulus quidē his casibus usus,
 rursus ad Romanam ciuitatē trāsmittitur, quo ligatus teneba-
 tur, cum regnum & principatū sacerdotij, tribus annis et sex
 mensibus geſſisset, uir clarus & magnanimus, filios autem eius
 senatus matri remisit, Gabinio scribente hoc ei promissum fu-
 iſſe pro castellorum proditione, sed hi quidem in Iudæam re-
 mearunt. Gabinius autem cum contra Parthos exercitum du-
 xisset, & Euphratem fluuium transisset, placuit ei ad Aegy-
 ptum reuerti, quatenus Ptolemæum ibi restitueret. Hæc uerō
 & per alios historiarum scriptores monstrata sunt. Gabinij
 deinde militibus Antipater ministravit triticum, & arma, &
 pecunias, & Iudæos prope Pelusium auxiliares effecit, qui
 custodes Aegyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Aegypto
 remeasset, & ad Syriā peruenisset, seditionibus et turbis eam
 inualeſcentem inuenit. Siquidem Alexander Aristobuli filius,*

recipiens rursus per uiolentiam principatum, multos Iudeorum subtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens, omnes Romanos, quantos inuenire poterat, occidebat, refugientes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant, ut eorum sedaret amentiam, quatenus ad meliorem sensum redirent. Qui cum perrexisset, multos quidem castigauit, & ad competentia restituit. Veruntamen Alexandrum comprehendere non potuit, dum exercitū haberet triginta milia Iudeorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus suis prope Taburium montem prostratis. Gabinius autem cum disposuisset Hierosolymorum ciuitatem, Antipatri uoluntati obediens, contra Nabathæos expeditionem produxit: quos cum in pugna uicisset, Parthorum transfugas Mithridatem & Orsanem dimisit: qui fide non seruata, ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum operam maximam uel clarissimam expeditionem fecisset, Romam rediit, Crasso tradens ducatum. De Pompeij & Gabinij contra Iudeos expeditione conscribit Nicolaus Damasceus, & Strabo Cappadox, nihil unus altero amplius exponens.

De Crassi gestis apud Parthos & Iudeos, & de Iudeorum dispersione.

CAP. XIII.

CRASSUS autem cum contra Parthos militiam produceret, ad Iudeam peruenit: & pecunias templi, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abstulit, necnon & totum reliquum aurum usq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam trabem auream uersatilem, trecentas minas pensantem. Mina uero apud nos due & semis libræ existimantur. Tradidit uero ei hanc trabem custos pecuniarum, Eleazarus nomine sacerdos, non maleuolo animo, nam iustus et bonus fuerat: sed dum commissæ fuisset ei custodia uelorum templi, quæ mira pulchritudine

tudine uel constructione pretiosissima resplendebant, in hac trabe pendentia, & Crassum uidisset templi cunctum aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret, auream ei trabem pro redemptione omnium præstitit: dum & iusiurandum ab eo accepisset, nihil aliud à templo tollendum, sed solo contentum esse auro ab eo tradito, quo multa milia pondo posset inuenire. Hanc uerò trabem alia lignea circundabat, ideoq; latebat. Crassus uerò licet iurasset, nihil aliud in templo tangere, post acceptam tamē trabem transgressus, omne templi aurum deposuit. Nemo tamen miretur, si tantæ diuitiæ in nostro templo fuissent, dum has omnes per diuersam terram Iudei deum colentes, ibi ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum testimonio caret, nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit, sed multi alij conscriptores nobis testimonium ferunt: necnon & Strabo Cappadox ita dicens: Transmittens autem Mithridates in Coem tulit pecunias, quas ibi Cleopatra regina deposuerat: uerum etiam & Iudeorum octingenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non sunt, nisi dei tantum. Vnde manifestum est, Iudeos per Asiam constitutos, ueritos Mithridatem has pecunias in Coem transmississe. Non enim ex Iudea fuerunt in Coe pecuniæ, dum ciuitatē & templum munitissimum haberent: sed neque Alexandriæ habitantes Iudeos, uerisimile est hoc fecisse, dum nihil omnino Mithridatem timerent. Testis nobis est idem Strabo & in alio loco, quia tempore quo transijt Sylla in Græciam pugnaturus Mithridati, Lucillum transmississe fertur in Cyrenen ciuitatem, propter nostræ gentis seditionem, quæ totum orbem compleuit, ita dicens: Quatuor in ciuitate Cyrenæorum partes existunt, ciuium & agricolarum, tertia uerò colonorum, & quarta Iudeorum. Hæc per omnes ciuitates iam dispersa est, & nullus

mundi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentem uideamus. Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum sub uno regno fuissent, omnem conuersionem horum emulatae sunt, ita ut scripturis eorum uterentur: & praesertim pecunias secundum patrias leges Iudeorum congregarent. In Aegypto ergo summam partem Iudeorum habitasse demonstratur, et Alexandriae ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatus uero etiam princeps, qui causas eorum & instrumenta publica debeat curare, et praecpta dare, tāquā princeps perfectae Reip. In Aegypto tamen haec generatio conualuit, eo quod initio Iudaei Aegyptij fuissent, & quia iuxta prouinciam Iudeam Aegyptus iacet: necnon & propter illos, qui exinde ad Aegyptum peruenerunt. Ad Cyrenæam autem ideo transijt, quod et ipsa finitima Aegypto existeret, quemadmodum & Iudaea; quod sub uno regno prius fuissent. Strabo quidem haec retulit. Crassus autem, cum omnia disposuisset, quemadmodum uellet, contra Parthos egreditur, ubi cum toto suo defecit exercitus: sicut & alibi demonstratum est. Sed Cassius, dum ad Syriam fugisset, & uindicasset eam ab incursionibus Parthorum, qui nimis per Crassi perditionem audaciores fuerant, rursus ad Tyrum peruenit: & exinde ad Iudeam ascendit. Tarichenam uero ciuitatem inuadens, statim praedauit, & triginta milia uirorum captiuauit: Pitholaum etiam seditiosis Aristobuli successore cepit, Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisset, Idumaeis amicus erat, de quibus & uxorem nobilissimam nomine Cyprin sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit, Phaselū, & Herodem qui postea rex fuit, & Iosippum, & Pheroram, filiam quoque Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potētissimis amicitias, & hospitium copulasset, Arabo potius se sociauit: cui etiam filios suos dum bellaret, comendauit. Igitur Cassius, cum expeditionem super

Euphra

Euphratē duxisset, prohibuit illam deuastari prouinciam, sicut & alibi relatum est.

De Aristobulo interfecto.

C A P. X I I I I.

Interfecto uero tempore, cum Caesar Romam teneret, post Pompeij uel senatus fugam, soluens à uinculis Aristobulum, ad Syriam transmisiit: duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudæam. Aristobulus autem potentia à Cesare donata, minime potitus est. Nam Pompeiani preoccupantes ueneno eum corruerunt, & sepelierunt cum Caesaris socijs: quo multo tempore iacuit, usquequo Antonius eum ad Iudæam remitteret, & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Aristobuli filii.

C A P. X V.

Scipio autem mandat Pompeio, Alexandrū Aristobuli filium occidendū, dum culparet eum de his, quæ prius contra Romanos egisset: & securi eum percussit. Quo in Antiochia defuncto, fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrannus Chalcidis prope Libanum montem constituta, detinuit. Qui cum filium suum Philippionem in Ascalona ad Aristobuli uxorem destinasset, iussit eam mittere filium Antigonom cum eius sororibus: e quibus alteram Philippion cum dilexisset, uxorem eam habuit. Quem postea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit uxorem, & prouidentiam fratribus eius impendebat.

De profectu Cæsaris in Syria & Aegypto.

C A P. X V I.

Post mortem uero Pompeij, dum Caesar cōtra Aegyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potentissimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum transiret, & minime potuisset per Pelusium uiam conficere, sed in Ascalone moraretur, Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit, necnō

et Arabum nobilissimos auxiliores illi parauit: et propter
 eum omnes Syri propensius Caesaris partes adiuvabant. Ve-
 rum et Iamblicus potentissimus, et Ptolemeus filius eius, Li-
 banum montem habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandem pro
 Cesare mentem habebant. Mithridates autem surgens e Sy-
 ria, cum ad Pelusium peruenisset, et cum non suscepissent, ci-
 uitate obsidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus par-
 tem muri deiecit, et reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit.
 Et Pelusium quidem ita deuastatur. Antipatrum autem et Mi-
 thridatem euntes ad Cesarem, cum Aegyptij Iudaei transire
 prouinciam uetarent, quae Oniae dicitur, Antipater eos flexit
 ad Caesaris amicitiam, principis sacerdotum literas eis osten-
 dens. Quod cum audissent Memphitidem habitantes, simili
 modo Mithridatem ad se inuitarunt. Ad quos cum profectus
 fuisset, et ad locum qui dicitur Delta, peruenisset, configit
 cum hostibus, circa locum qui dicitur Iudaeorum castra. Ha-
 bebat autem dextrum cornu Mithridates, laeuum uero Anti-
 pater. Sed commisso praelio, inclinatur cornu, quo Mithrida-
 tes pugnabat: qui periclitatus esset, nisi per ripam fluminis cum
 suis militibus Antipater currens, deuictis iam aduersariis, mor-
 tis cum periculo liberasset. Nam uictores Aegyptios ad su-
 gam conuertens, et persecutus, castra eorum deuastauit: Mi-
 thridatemque fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octin-
 genti, Antipatri uero quadraginta. Sed cum Mithridates Ce-
 sari demandasset uictoriam, simul et salutem, quam per An-
 tipatrum obtinuit, Caesar Antipatrum quidem tantum dile-
 xit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Qua-
 propter et uulnerari Antipatrum sciuissime contigit. Ergo
 bello finito, Caesar cum in Syriam nauigasset, Hyrcano qui-
 dem principatum sacerdotum firmum indulgit. Antipatrum ue-
 ro ciuitate Romana et immunitate donauit. Dicitur tamen

Hyrcan

Hyrcanum huic quoque militiæ in Aegypto socium extitisse, sicut testatur Strabo Cappadox, ex autoritate Asini ita referens: Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotum in Aegypto profectionem. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis, rursus ita retulit: Mithridatem solum exisse, uocatum autem secundo: cui Antipater Iudææ tutor in Ascalone tria milia militum preparauit, & alios potentissimos inuitauit: sociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo exposuit. Sed cum uenisset Antigonus Aristobuli filius tunc ad Cæsarem, & patris sui calamitatem defleuisset, qualiter propter ipsum ueneno fuerit interemptus, fraterq; suus securi à Scipione percussus, petebat miserari se à regno depulsum: præterea Hyrcanū & Antipatrū accusabat, quòd male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem cū affuisset, satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, rebellem Antigonū cum suis socijs differens: & narrabat, quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & dicebat iuste Aristobulum Roman tractum, quòd semper Romanis hostis extitisset: fratrem uerò eius latrocinij causa poenam à Scipione meritam sumpsisse. Cum hæc Antipater uerba fecisset, Cæsar Hyrcanū quidem principem sacerdotum ordinauit, Antipatro uerò potestatem donauit, quam ipse elegerat, tutorem cū totius Iudææ constituens. Hyrcano quoq; concessit patriæ muros restituere, cū hanc ille gratiam ab eo petisset: nam adhuc diruti iacebant, ex quo Pompeius eos deposuerat, unde à cōsulibus in Capitolio senatusconsultū hoc modo prolatus est: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Cōueniente senatu Idibus Decemb. in tēplo Cōcordiæ, præsentē L. Copinio, L. Collinæ filio, et Cepario filio Quirini, de his quæ Alexander Dorothei, et Numenius Antiochi, et Alexander Iasonis, Iudæorū legati, optimi uiri & auxiliares locuti sunt, renouantes

cum Romanis gratias, & amicitias præexistantes, clypeū aureum pro indicio auxiliōrū deuouerunt, quinquaginta milium scilorum: & petiuerunt literas sibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouinciæ uel portus eorū nullam uiolentiam pateretur. Placuit igitur senatui amicitias & societatem cum eis componere, & omnia quæ supplicauerunt, concedere, clypeumque suscipere. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotum, & rectore gentis, nono anno, mense Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Atheniensium populo laudatus est, cum multum ei apparuisset benignus: nam miserunt ei scriptum huiusmodi decretum: Sub iudice uel sacerdote Dionysio, filio Asclepiadis, mense Panemo, uicesimo quinto die, datum est magistratibus decretum Atheniensium sub præside Agatho, de quo Deucles Menandri Alimusius scriba exposuit: Munychionis undecimo die, concilio iudicum factō in theatro, suffragiū tulit Dorotheus princeps sacerdotū: cum quo assidens Dionysius filius Dionysij, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps sacerdotum, & rector Iudeorum, permanet cum populo nostro, uel singulis ciuibz fidelis existens, & omni circa eos utitur industria: ibiq; uenientes Athenienses seu legationis causa, seu priuatim, munificenter ad se suscepit, & prouidit quatenus illæsi redirent, decretum quidem de his & prius factum est: nunc uerò Dionysio Dorothei Suniensis suggerente, & de uiri uirtute populum ammonente, quomodo uoluntatem habet bene nobis quod potuit semper facere, placet honorare uirum aurea corona optima secundū legem, & dedicare ei imaginem æream in templo populi, uel Gratiarum: decernere uerò coronā in theatro, cum Libero patri tragœdiæ solennia celebratur, & in Panathenæis, & Eleusinijs, & in gymnicijs certaminibus, diligentiam uerò magistratus habeant, ut si permanserit, & seruauerit fauorem nostrum, omne quod

quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur: quatenus cum hæc ita facta fuerint, appareat noster populus optimus cum amplecti, uicesq; reddere gratiarū, ut ille nostrum studium iam honoribus affectus imitetur: imò etiam debemus eligere ab omnibus Atheniensibus, qui decretū ei deportent, ut cum honorem susceperit, festinet benefacere semper nostræ ciuitati. Romanorum ergo uel populi Athenensium erga Hyrcanum merita demonstrauiamus.

De Herode instituto rege, & gestis prioribus.

C A P V T

X V I I I.

Cæsar autem cū Iudæam disposuisset, in Syriam nauigauit. Antipater autē ut Cæsare à Syria deduxit, in Iudæā reuertitur: & statim muros à Pompeio dirutos reconstruit, seditiōnemq; prouincialiū sedauit: interminationibus simul et persuationibus requiescere eos inuitās, cū diceret: Si quis Hyrcano cōsenserit, feliciter uitam suā potest peragere. Qui uerò ad spem rebellandi peruenerit, & lucro priuabitur, & me ipsum pro patrono dominum, Hyrcanū autem pro rege tyrannū sentiet, Romanos uerò ac Cæsarem pro rectoribus amaros hostes: nam minime patientur amoueri, quē ipsi principē constituerunt. Sed cum tardū & segnem Hyrcanū uidisset, priorē filium suū ducem in Hierosolymis ordinauit, secundū uerò Herodem Galilææ tutorē demonstrauit, adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorū tunc erat: cui nihil obfuit iuuentus, dū prudentiam super etatē haberet. Qui cum occasione inuenisset, statim ad uirtutis ostentationē prorupit. Siquidem Ezechiā principem latronū comprehensum, qui Syriam cū magna turba uexabat, fecit interim cū multis suis prædonibus. Quo facto nimīū à Syris amplectitur, unde & in amorem eius exarserunt, quòd à latrocinij prouincia eorū esset erepta. Laudabant ergo cum per ciuitates & per uicos, quòd pacē eis præ-

m m 3 stitisset

stitisset, & tuitionem prœdiorum suorum inuenissent. Quapropter & Sexto Cæsari, cognato magni Cæsaris, tunc totam regi Syriam, amicus factus est. Cum uerò emulatio pro factis Herodis Phaselū fratrem eius intrasset, non minor studuit tali gloria reperiri: & in Hierosolymitis fautores sibi parabat, dum & ciuitatem haberet, & populi negotia non ignorare tractaret. Quæ Antipatrū faciebant ab omni gente, tanquam esset omnium dominus, honorari: tamen ex tali claritate, quæ sæpius contingunt, Hyrcani fidem transgressus est. Potentissimi uerò Iudeorum, Antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gentis, & reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani, nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum imperatoribus Romanorum composuerat: & cum flexisset Hyrcanū pecunias trāsmittere, tanquam suas, & non Hyrcano præstante eas, Romanis principibus destinabat. Vnde manifeste Antipatrum accusabant, dicentes Hyrcano: Vsq̃uequo ista patetis? an non uides Antipatrum cum filiis principatu præire cunctos, teq̃; nomen tantum regū possidere? Sed ne te lateant, ne putes sine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater & filij eius totam nunc auctoritatem contineant, & hanc sine tuis iussionibus disponāt. Nam Herodes filius eius Ezechiam & omnes qui cum eo erant, peremit: nostram legē transgressus, quæ hominem prohibet occidi, licet malignus sit: nisi primum in concilio condemnatus sit. Ille uerò, dum nullam à te suscepisset potestatem, hæc ausus est cōmittere. Quæ cū Hyrcanus audisset, flectitur: plus autem iram eius incenderunt matres eorum, quos Herodes interfecerat, dum per singulos dies in templo eum peterent, ut Herodes ante concilium de actis suis redderet rationē. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem uocauit, satisfacturum de criminibus sibi illatis. Qui per suasionibus patris impulsus, uenit. Nam sic ei præceperat, ut non priuatus

pruatus, sed cum tutela & custodia corporis adueniret. Qui cum & Galileam, ut putauit prodesse sibi, disposuisset, militum parua manu circumdatus uiam secabat, ut nec terribilis uideretur Hyrcano, cum maxima ueniens multitudine, nec nudus uel incautus coram iudicibus esset: imò & Sextus Cæsar, Syria rector scripsit Hyrcano, supplicans, ut liberaret à iudicio Herodem: simul & interminabatur ei, si non obediret. Sed Sexti literæ occasio fuerant, ne quid pateretur à sententiâ concilij Herodes, sed magis absolueretur. Nam diligebat eum Hyrcanus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio unâ cum suis militibus astitisset, omnes perterruit: nec ausus est aliquis ex his eum accusare, qui primum contra eum exclamabant, sed omnes sub quiete & silentio, rei exitum sustinebant. Quæ cum ita sedissent, unus quidam nomine Sameus, uir iustus, & propter hoc minime deuotans periculum, surgens ita locutus est: Viri iudices & rex, neminem scio ad iudicium à uobis uocatum ita constitisse, neque uos nosse quicquam opinor simile: sed omnis quicumq; in hoc iudicium peruenit exquirendus, humiliter astitit, misericordiâ à uobis expetens, capillis prolixis, & ueste nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis, reus pro homicidio satisfactorius, de tali crimine uocatus interest purpura circumdatus, & caput ornatum habens compositione crinium, stipatusq; armis, ut si condemnatus secundum legem fuerit, nos quidem interficiat, ipse uerò uim faciens ueritati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, siquidē suum commodum pluri quàm legem fecit: sed uos uel regem accuso, qui tantam ei licentiam dedistis. Scitote tamen maximum esse deum, quia hic, quem nunc propter Hyrcanum uultis absolvere, quâdoq; uos & ipsum regem torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus est. Nam Herodes, cum regnum cepisset, omnes occidit in cœcilio tunc inuentos, cum ipso Hyrcano præter

præter Sameum, quem nimis dilexerat propter iustitiam eius: et quod ciuitate posthac obsessa ab Herode et Sosio, per sua sisset populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccata eum non posse deuitari. De his quidem suo loco dicemus. Hyrcanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem Herodis, iudiciū in posterum diem distulit: et mittens ad Herodem furtim, persuasit ei ciuitatem relinquere, ut ita posset periculum declinare. At ille cum discessisset in Damascū, fugiens regem, et ad Sex. Cæsarem peruenisset, ita apud se decreuit, ut si uocandus ad iudiciū esset, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano, dicētes quomodo hæc omnia cōtra eum essent. Illum uerò cum nihil lateret, nihil agebat amentia uel imbecillitate sua. Sed cum Sextus Herodē ducē inferioris Syriæ ordinasset (nam hoc ei pecunijs uendidit) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra se exercitū produceret. Non multis autem transactis diebus, hoc euēnit. Herodes enim aduersus eum expeditionē ducens, irascebatur, eo quod ad iudicium uocatus sit satisfactorius. Prohibuerunt tamen eum obuiam uenientes pater Antipater, et frater, impetumque eius retinuerunt: rogantes, ne accederet prope Hierosolymā: nec aliquod opus niteretur facere contra eos, qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabātur etiam, ut indignationem deponeret, quod uocatus ad iudiciū esset, sed absolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem consideraret, ut saluti ingratus existeret: et anima duertendū uerò, quod et bellorum casus deus dispensat, quapropter uictoriam non omnino speraret, expugnando regem et amicum, qui multū ei profuisset, nihil uerò sponte in eum commisisset aduersi: sed per maleuolos suasores actum, quod difficultatis umbram præstiterit. Flexus his Herodes, et arbitratus satis sibi factum, quod suam fortitudinē genti demonstrasset, reuersus est. Per Iudeam

ergo

ergo taliter se res habebant.

Decreta Romanorum aliorumq; populorum & urbium de amicitia Iudæorum.

C A P. X I X.

CAesar autem cum Romam uenisset, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expugnaret. Ad quem Hyrcanus dirigens legatos, petijt cōfirmare cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium et hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum nostra gente sunt pacti: ne lateat aliquos quod & Asia, et Europæ reges studium habuerunt, sociare sibi nostram fortitudinem, dum eorū fidem dilexissent: sed quoniam multi propter odium nostrum minime credunt Persicis uel Macedonicis scriptionibus de nobis, eò quod non eadē ubiq; in publicis locis deposita demonstrantur, sed apud nos tantū & alios quosdam Barbarorū, de Romanis tamen decretis non est ambigendum: nam & publicis locis reposita hactenus, & in Capitolio tabulis æreis cōscripta, continentur. Nam & C. Iulius Cæsar, Alexandria Iudæos per aream tabulam demonstraui Alexandrinos ciues existere. Vnde initium approbationis faciam dum pando senatusconsultum, & C. Iulij Cæsaris de Hyrcano, uel gente nostra, decreta. C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, & dictator secundo, magistratibus Sidoniorū, & curiæ, & populo salutem. Si sani estis, bene est: et ego sanus sum, cum meo exercitu. Exēplum facti decreti ad Hyrcanū filium Alexandri, principem sacerdotum, & rectorem gentis Iudæorū, uobis destinavi, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo etiam uos Græcè uel Latine in area tabula scriptū hoc ponere, quod huiusmodi est: C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, secundo dictator. Cum deliberata sententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudæus, & nunc, & in prioribus annis, in pace & bello, fidē & studiū demonstrauit, cui multi etiam consu

consules testimoniū præbent : insuper & in propinquo Alexandriæ loco, cum mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit, & ad Mithridatem à me destinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo causas Hyrcanū Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudeorū esse, et principatum sacerdotij gentis Iudaicæ semper habere secundū patrios mores, præcipio: ipsum quoq; filiosq; eius, auxiliatores uobis & inter uiros amicissimos esse censendos, quantacunq; uerò sacerdotalia iura sunt, cum uel filios eius possidere decerno. Si qua uerò interfuerit quæstio de Iudaicis rebus, placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes uerò militum, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cæsaris dictatoris, consulis data concessaq; decreta sic habent: ut filij eius principatum gentis Iudeorum, & donata sibi loca possiderent: ut princeps sacerdotū idem & rector gentis Iudeorum legatis uim passis adesset: & quia transmisisset ad Hyrcanū Alexandri filium, principem sacerdotum, Iudeorum legatos, qui de amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Ascalone, & in templis, scriptam apicibus Græcis uel Latinis, quæ infra exposita continentur. Vt uerò hoc decretū omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innotesceret, & hospitia legatis præstarentur, & sanctiones ut ubiq; destinarentur, præcepit C. Cæsar, imperator, consul, honoris & uirtutis & clementiæ causa, concessit pro cōmodis senatus et populi Romani, Hyrcanū Alexandri filiū, liberosq; eius, principes esse sacerdotum, uel antistites Hierosolymorum et gentis Iudaicæ, iure quo & proauī eorū sacerdotium suum gesserunt. C. Cæsar, quinquies consul, decreuit habere hos, uel munire Hierosolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanū Alexandri, principem sacerdotum Iudeorum, rectorem gentis
secun

secundum suam uoluntatem, ut Iudæis in secundo anno loca-
tionis ex redditibus cori, id est, triginta modij subducantur: neq;
ut aliqui eis calumnientur, neq; tributa ab eis exigant. C. Cæ-
sar, dictator secundo sanxit, ut per singulos annos Ioppen-
ses tributa Hierosolymorū ciuitati præsent, excepto septimo an-
no, quem Sabbaticum annum appellant, quoniam in eo neque
fruges agrorū colligunt neque seminant: necnon etiam Hyr-
cano, & filiis eius decimas præbeant, et ut nullus uel præses,
uel dux, uel legatus in finibus Iudeorum auxilia colligat, uel
militibus liceat pecunias exigere ad exhymandū, aut pro no-
mine alicuius: sed esse undiq; liberos. Quæcunque postea ha-
buerunt, uel emerunt, uel possederunt, omnibus his eos potiri:
& Ioppen ciuitatem, quam ab initio Iudæi habuerunt, & cum
amicitiis cū Romanis fecissent, eorū esse, sicut & nobis prius
placuit, imperamus. Ex qua ciuitate Hyrcanum Alexandri fi-
lium, liberosq; eius à possessoribus terræ, & à portu, tributa
consequi iubemus: de Sidone modios uiginti milia, sexcentos
septuagintaquinq; per singulos annos, excepto septimo an-
no, quem Sabbaticum uocant, in quo neque arant, neque fru-
ctum arborū colligunt. Prædia etiam in maximo campo, quæ
Hyrcanus & proauis eius prius possidebant, placet senatui,
hæc Hyrcanum & Iudæos habere, eodem iure quo & prius
possederunt. Manere etiā iura, quæ ab initio inter Iudæos uel
principes sacerdotū fuerunt, & institutiones quas populo uel
senatu decernente habuerunt, præterea eodem iure liceat illis
uti. Et in Lydia loca etiam uel terras, quas pro hospitalitate
reges Syri uel phœnices per donationem Romanorum pos-
sederunt, eas senatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iu-
dæorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano, omnibusq;
ab eo missis, ut cum senatoribus in ludo monomachorum, uel
bestiarum sedentes spectent: & si petierint dictatorem uel
magi

magistrum equitum, ut in senatu eos introducant, et responsa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat post senatusconsultum. C. Cæsar, quater imperator, quinquies consul, in perpetuum dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri, principis sacerdotum, et rectoris gentis Iudeorum: Prædecessores mei imperatores in prouincijs, cum testimoniū Hyrcano principi sacerdotum Iudeorū, et Iudeis coram senatu uel populo Romano præbuisſent, cumq; gratias ei populus et senatus egisset, bene nobis uisum est memoriam habere et prouidentiam, quatenus Hyrcano ac Iudeorum genti filijsq; Hyrcani, a senatu et populo Romano, pro suo erga nos fauore, gratiæ retributionis redderentur. Iulius Caius dictator et consul Romanorum, magistratibus Parianorum, cum iā ac populo salutem. Interpellauerunt me Iudei in Delo, et quidam de Colonijs Iudeorum præsentibus uestris legatis, et demonstraerunt decretum, per quod uos eos prohibetis patrijs moribus et sacrificijs uti. Ergo mihi non placet in nostros amicos et auxiliares talia fieri decreta, uel prohiberi eos secundū suam uiuere consuetudinem, seu pecunias ad conuiuia et ad uictimas inferre: quando hoc facere nec Romæ quidem prohiberentur. Nam Caius Cæsar noster consul, dum in sanctionibus suis uetaret collegia per ciuitates congregari, hos solos non prohibuit, nec pecunias conferre, nec conuiuia parare: et ego quoq; alios prohibens, istis solis præcipio secundū patrios mores et leges conuenire. Bene ergo facitis, si prolatam sententiam contra nostros amicos uel auxiliares, propter nostrum erga eos studium et fauorem aufertis. Post Caij mortem, Marcus Antonius, et Publius Dolabella consules, cum senatum congregassent, et Hyrcani legatos introduxissent, locuti sunt de quibus petierūt, et amicitias cum eis fecerunt, et omnia eis concedi senatus decreuit quæcunq; postula

postularent: subiuncto etiam senatusconsulto, quatenus probationem dictorū habeant, qui hanc historiam relegunt: quod tale fuit senatusconsultum ab ærario transcriptum de tabulis publicis, sub Quinto Rutilio ærarij custode: dum tertio Idus Aprilis, in tēplo Concordiæ conscriberentur, præsentē Lucio Calphurnio, et reliquo senatu. Publius Dolobella et Marcus Antonius cōsules, dixerunt: De his quæ per senatusconsultum Caius Cæsar pro Iudæis decernens in ærario deponere non occurrit, sic placet nobis, sicut et senatui uisum est, ut hæc in tabulis æreis deponantur, et per singulas ciuitates transmittantur, quatenus curēt et illi in tabulis reponere quod decretum est: Quinto Idus Februarias, in tēplo Concordiæ. Legati autem principis sacerdotum fuerunt Lysimachus Pausania, Alexāder Theodori, Patroclus Chæræ, Ionathas Oniæ. Misit autem et ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolobellam, tunc Asiæ procōsulem, petens eum soluere Iudæos à militiā, ut patriam custodirent cōsuetudinem, quod facilius impetrauit. Siquidem Dolobella cum accepisset literas Hyrcani, nihil remoratus scribit per totam Asiam pro Iudæis, et ad Ephesiā ciuitatem, primā totius Asiæ, quæ huiusmodi legebantur, sub iudice Artemione, mensis Lenæonis die prima: Dolobella imperator Ephesiorum curiæ, et magistratibus uel populo salutem. Alexāder Theodori, legatus Hyrcani, filij Alexandri principis sacerdotum, et rectoris Iudæorum, intimaui mihi, quod non possent ciues sui militare, dum nec arma portare possint, nec iter facere diebus sabbatorum, nec alimenterum secundum patrias leges copiam habere: iccirco ego sicut prædecessores mei imperatores, præbeo eis militiæ remissionem, et concedo patrijs uti legibus secundum solennes et sacras immolationes, et congregare sicuti solent pro sacrificijs pecunias, et nolo uos hæc per singulas conscribere ciui-

n n tates.

tates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, nostris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus cōsul dixit: Ciues Romanos Iudæos, templa habentes, Ephesi ante tribunal, religionis causa à militia dimissi duodecimo Calendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Caio Marcello consulibus, præsentente senatu. Balbus legatus & uicarius, Ephesiorum magistratibus, curiæ & populo salutem. Iudæos per Asiam constitutos, Lucius Lentulus consul me pro ipsis petente, à militia dimisit. Postulans uerò post hæc & Fannium tribunum plebis, & Lucium Antonium ærarium, impetraui. Vos autem cupio curare, ne quis eis molestiam inferat. Decretū Deliorum sub præside Bioto: mense Thargelione, uicesima die ad titulationem iudicum. Marcus Piso legatus, adueniens in ciuitatem nostram, pro delectu militum coruocans nos, & multos ciuium, precepit, ut si qui sunt Iudæi ciues Romani, nequaquam militare cogantur, cō quòd Cornelio Lentulo consuli religionis causa Iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire consuli nos oportet. His similia Sardiani quoq; de nobis decreuerunt. Caius Fannius Caij filius, dux, consul, magistratibus Coorum salutē. Volo uos scire, quomodo legati Iudæorum adierunt me, petendo accipere senatusconsultū pro ipsis constituta, quæ etiam subiuncta sunt. Igitur uolo uos curare uel providere his hominibus secundum senatusconsultū, quatenus per uestram prouinciā incolumes ad propria reuertantur. Lucius autem Lentulus consul dixit. Ciues Romanos Iudæos qui templa Iudaica habere Ephesi uidentur, religionis causa dimissi. Hoc factum est duodecimo Calendarum Iuliarū. Lucius Antonius, Marci filius, uicarius ærarij uel proconsul, Sardianorū magistratibus curiæ & populo salutem. Iudæi ciues nostri adeuntes probauerunt nobis consilium habuisse proprium secundum patrias leges ab initio, & locum
 propr

proprium, in quo negotia uel iudicia inuicem mouent: & hoc
 petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod custodiri uel
 permitti decreui. Marcus Publius, filius Publij, & Marcus
 Lucius Marci filius dicunt: Lentulum proconsulem aduentus
 intimauius ei, de quibus Dositheus Cleopatridæ filius Ale-
 xandrinus uerba fecit, ut ciues Romanos Iudeos templa Iu-
 daica facere solitos, si illi uisum fuerit, religionis causa eos fe-
 cisse, dimittat: & dimisit duodecimo Calendas Iulias. Lucio
 Lentulo & Caio Marcello consulibus, Lentulus decretum pro-
 tulit. Ciues Romanos Iudeos, sacraria Iudaica facere solitos,
 Ephesi ante tribunal religionis causa dimisi. Laodicensium
 princeps C. Rabilio Caij filio consuli salutem. Sosipater Hyr-
 cani principis sacerdotum legatus, porrexit nobis epistolam
 tuam, per quam designauit nobis, ab Hyrcano principe &
 sacerdote Iudeorum destinatos quosdam cum literis pro sua
 gente conscriptis, quatenus sabbata Iudeis liceat secundum
 patriæ leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impedi-
 at: quoniam amici & auxiliores nostri probantur: aut ne quis
 eis uiolentiam inferat in nostra prouincia: & licet Tralliani
 palam dicant, non sibi placuisse quæ pro his decreta sunt, ta-
 men præcepisti hæc ita fieri. Postulamus autem ita, ut & no-
 bis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis. Episto-
 lam autem porrectam suscepimus, quam reposuimus inter pu-
 blica nostra monumenta: & de reliquis quæ præcepisti pro-
 uidemus, quatenus in nullo culpemur. Publius Seruilius, Pu-
 blij Galbæ filius, procōsul, Milesiorum magistratibus, curiæ &
 populo salutem. Pritanis Mercurij filius ciuis uester, dum in
 Trallibus negotia tractarem, insinuauit mihi, præter nostram
 sententiam Iudeis uos inquietudinē inferre, & prohibere eos
 sabbata celebrare, uel templa patria perficere, fructusq; sua
 cōsuetudine colligere. Volo igitur uos scire, quo modo audietis

uerba eius uel eorum qui contra eum differebant, decreui ne prohiberentur. Decretum Pergamenorū sub iudice Cratippo mense Desio sentētia principum. Quoniam Romani sequentes suos maiores, pro comuni omnium hominum tutela pericula suscipiunt, et student auxiliares et amicos suos in felicitate uel firma pace consistere, cum transmississet ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gētis Iudææ legatos, Stratōnem Theodori, Apollonium Alexandri, Aeneam Antipatri, Aristobulum Amintæ, Sosipatrum Philippi, uiros optimos, et hi singula demonstrassent, decreuit senatus de his quæ postulauerunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filiis lædat Iudæos auxiliares Romanorum, imo ut et castella, et portus, uel prouinciam, et si quid aliud ab eis abstulit, redderet: et liceat eis à portubus deportare quæ uolunt, et ut nullus rex uel populus à portubus Iudæorum seu uectigalibus aliquid auferat, excepto Ptoletheo rege Alexandrino, quia, et ipse auxiliator his et amicus noster existit: imò etiā custodiam à Ioppe depelli, sicut petierunt. Nostræ uerò curiæ Lucius Peticus uir optimus, iussit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum senatus decreuit, et provideamus, quatenus incolumes legati ad propria possint redire, necnō etiā Theodorum in curia, uel in conuentu suscepimus: Qui cum nobis epistolam, et senatuscōsultum porrexisset, uerba faciens, demonstrauit Hyrcani uirtutem et liberalitatem, quia publice uel priuatim cunctis prodest qui ad eum conuenerint. Literas uerò inter publica cōscriptas deposuimus, et nos quoq; omnia pro Iudæis agere tanquam auxiliares Romanorum, secundum senatusconsultum decreuimus. Quippe etiam postulauit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret, quatenus à magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantis nostri populi sententiam, et petentis custodiri uel ampliari

ampliari nostras cum eis amicitias, et ut meminerit temporibus Abraham, qui omnium Iudeorum pater extitit, nostros maiores amicos ei fuisse, sicut et in publicis conscriptis inuenimus. Decretum Alicarnasseorum sub sacerdote Memnone Aristidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro insinuante, quoniam Iudaei Pietatis studium omni tempore habent, populusque Rom. omnium hominum benefactores, pro Iudeorum amicitijs uel auxilijs ad nostram ciuitatem praecipua miserunt, quatenus permittantur immolationes Deo solennes efficere. Placuit igitur et nobis concedere Iudaeis uiris uel mulieribus sabbata celebrare, uel sacrificia producere secundum leges Iudaicas. Si quis uero hos prohibuerit, militiae reus et debitor ciuitatis existat. Decretum Sardoniorum. Placuit curiae uel populo, ducibus intimantibus, quomodo nostram ciuitatem habitantes Iudaei, multa uel maxima beneficia a populo saepe meruerunt: nunc quoque cum ingressi fuissent in curiam populum petere, quatenus suis legibus et libertate data a senatu populoque Romano secundum consuetudinem congregentur, et iudicia sua disponant, datus est illis locus, in quo cum uxoribus uel filiis possint celebrare Deo patrias orationes. Igitur uisum est curiae uel populo, concedere eis conuenientibus certis diebus agere secundum suas leges: deputari etiam eis locum quem aptum aedificationibus uel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonae ciuitatis diligentiam, ut si qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Ephesiorum sub Iudice Menophilo, mense Artemisio, prima die. Nicanor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudaei, Marco Iunio Bruto proconsule, quatenus agerent sabbata, et omnia facerent secundum patrias leges, nemine penitus impediēte, proconsul concessit. Placuitque populo propter Romanos, nullum

prohiberi obseruare sabbatorum diem : imò concedere eis omnia facere, secundum Iudaicas suas leges. Multa quoque & alia decreta senatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanū pro gente nostra destinaſſe cognouimus, necnon & aliarum ciuitatum iudicata uel literas à magistratibus reciprocas nostris epistolis, ex quibus hæc quæ demonstrauiſumus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nam euidentiffima ſigna de amicitijs Romanorū & nostris, demonſtrantur æreis tabulis, hætenus in Capitolio permanentibus, & in poſterum permanſuris. Omnium uero expoſitionē tanquam ſuperfluam & ſædicioſam reſuſauī, nullum credens tam difficilimū inueniri, qui uel opinetur Romanorū humanitatem minime circa nos extitiſſe, quam ſæpius oſtenderunt: nos quoq; de quibus retulimus, nequaquam mentitos eſſe cognoſcat. De amicitijs quidem Romanorū, & nostris illis temporibus factis retulimus. Eodem uero tempore ſeditionem per Syriam hæc occaſione contigit fieri. Baſſus Cecilius, Pompeianarum partium fautor, inſidias Sexto Cæſari faciēs, interfecit eum: ipſe uero cum ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiā maximum bellum circa Apamiam commiſſum eſt à ducibus Cæſarianis, quibus & Antipater auxilia cum filijs deſtinauit, memoriam habens beneficiorum Cæſaris. Quapropter & punire peremptores eius iuſtum putauit. Bellum autem cū traheretur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti ſucceſſionē, Cæſar autem interficitur à Caſſio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuiſſet tribus annis, & menſibus ſex, quod & per alios conſcriptores dictum eſt.

De Caſſii geſtis & Malachi, Antoniiq; ediſtis pro Iudæis.

C A P V T X X.

Poſt Cæſaris autem intermiſſionem, cum bellum conſlatum fuiſſet principibus Romanorum, omnibus pro exercitu congre

congregando differsis, Cassius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenum exercitum accepisset, obsidionem soluens, ambos sibi cōiungit, Bassum & Marcum: & ciuitates circumeundo milites cum armis conglomerabat, & fiscalia grauias eis imponebat: à Iudea uerò plus quàm septuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autē cū uidisset in maximo timore uel turba negotia constituta, diuisit pecuniarū exactiones, utroq; filio eas tradens. Herodi quas difficilior exigi putabat, reliquas uerò alijs praecepit colligere. Cumq; primus Herodes à Galilea exegisset quanta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Cassio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, & fauorem eorū sibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebāt, quarum Cassius quatuor maximas captiuauit, id est, Goshnam & Amathuntē, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penè perdiderat, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de suo ei misisset, & ita impetum eius refragisset. Sed cum Cassius cum multis pecunijs à Iudea discessisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitū eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, discessit trans Iordanē, ubi exercitum Arabicum simul & prouincialem congregauit. Malachus autē callidus existens, iureiurando negabat se insidias ipsi, uel filijs eius fecisse, satisfaciens ei. Nam Phaselo Hierosolymam regēte, Herode uerò tenente armorum custodiam, nequaquam se tale facinus uel in animo habuisse dicebat. Vnde recōciliabatur cum Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudeam Malachum studere, & uenit quatenus eum interficeret. Quod paulò minus contigisset, nisi Antipater eum petendo liberasset, nescius quòd suum interfectorem Malachū liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu

congregato, ducem Herodem totius Syria fecerunt, naues ei cum toto exercitu cōmendantes: promiserunt etiam regē cum Iudæa post bellum ordinare, quod iam tunc cōtra Antonium et iuuenem Cæsarem immineret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrē depellere cogitabat. Cumq; Hyrcani pincer nam pecunijs redemisset (nam uterque apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: et milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum insidias Malachi contra patrē suum Herodes et Phaselus intellexissent, et uindictam inferre cogitassent, Malachus eis iureiurando Antipatri negabat interitum. Cuius uita summis laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius uerò eius Herodes, ultionem quidē patris exigere cogitauit, et cum exercitu contra Malachum uenit: Phaselo uerò priori placuit dolo magis hominem superare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, et satisfactionē Malachi suscepit, et credere simulauit, nihil cum ad patris interitum cōmisisse. Sepulcrum etiam patri ornatissimum cōstruxit. Sed cum Herodes ad Samariam peruenisset, et inuenisset eam afflictam, resouebat, et ita inter eos certamen est dissolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hierosolymorum instante, cum militibus suis Herodes in ciuitatem aduenit: quod cum Malachus cognouisset, ueritus Hyrcanū flexit ut nequaquam permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit, causam uerò talem interdictionis proposuit, quod nō deberet multitudinē alienigenarū ieiunanti populo superinducere. Sed Herodes præcepta negligēs, noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret, dissimulationem tamen non refutauit, sed Antipatrū ut amicum manifeste plangebatur, custodiam uerò corporis sui latēter habebat. Placuit uerò etiam Herodi, non redarguere dissimulationem eius: sed ē contrario muneribus ei blandiebatur. Cassius ta-

men

men de patris interitu Herodi mandauit, quatenus Malachi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit precipiens ei patris obitum uindicare, tribunus quoq; in Tyro mandauit Herodis sequi uoluntatem. Tempore uerò quo Casius Laodiciā cepit, accesserunt ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidem sperans Malacho ibi ueniente se ulcisci cum ad Tyrum Phoenices peruenisset, causamq; opinatus esset, Malachus maius quiddam conatus est agere, ita ut filium in Tyro obsidem existentem, in ciuitatem ingressus furto uoluisset auferre, & ad Iudæā reuerti: credens se gētem Iudeorum contra Romanos excitaturum, & deiecto Hyrcano regnaturum, dum bello Casius ab Antonio occupatur. Cōsilijs tamen eius Deus restitit. Herodes quoq; intelligēs eius uoluntatem, transmisit famulum, quasi hospitalia paraturum, quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet, ad tribunos tamen uerè direxit, quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire. Qui cum exissent, & iuxta ciuitatem eum conuenissent, super littus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus ergo cum factum intellexisset, obstupuit: rediensq; ad sese consuluit Herodem, quid esset factum, uel qui Malachum interfecissent. Cumq; Herodes responderet, Casium hoc iussisse, laudauit factum: nam malcuolum & nimis patriæ persuasorem eum esse criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatrum commissā Malachus poenā soluit. Casio uerò discedente de Syria, maxima per Iudæam turba concitatur in Hierosolymis, cum Felix contra Phaselū unā cum militibus armaretur. Herodes autē ad Fabium rectorem Damasci proficiscēs, cum hoc audisset, & in fratris solatium cuperet festinare, aegritudine prohibetur. Phaselus tamen Felicem superans, in aliqua eum turre concludit, quem postea sub pactionis fœdere dimisit, Hyrcanum penē accusans, quòd

multa sui beneficia præmittens, inimicis suis fauorē impenderet. Itaq; frater Malachi multa tūc occupans loca, obtinuerat & Massadam omnium munitissimam: contra quem Herodes ualitudine liberatus exercitum duxit, & auferens omnia loca, quæ comprehenderat, sub pactionis lege eum dimisit. Antigonus autem Aristobuli filius, ut militiam congregauit, & Fabium pecunijs redemit, Ptolemæus eum Minæi propter cognationem ad Iudæam ducebat: auxilium etiā ei præbebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. Nam hic Syriam omnem potentia capiens custodiuit. Marion autē Galileam finitimā inuadēs, tria castella eius occupauit. Contra quem Herodes cū uenisset, omnia quæ illæ tenuerat, abstulit. Tyriorum uerò custodes cum humanitate dimisit, quibusdam etiam & dona præstitit, propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egisset, obuiauit Antigono, & prælio commisso uicit, & penē iam altiora Iudææ tenentem fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad Hierosolymam uenit, ubi coronas ei tanta Hyrcanus, quā popululus ob uirtutis præmiū offerebāt. Nam cognatus Hyrcani per affinitatem credebatur, ideoq; magis eum defendebat, ueluti ducturum neptem suam fratris Aristobuli filiam, ex qua trium marium extitit, & duarum sœminarum pater. Habuit siquidem priorem uxorem nomine Dorin, popularem ex gente nostra, ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Cassium namq; cū Antonius, & Cæsar in Philippiensi campo uicissent, sicut & ab alijs demonstratum est, post uictoriam Cæsar ad Italiam rediit, Antonius autem ad Asiam regressus est. Cumq; uenisset in Bithyniam, legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobilissimi accusabant Phaselum, & Herodem, dicentes, habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos uerò omnē potestatem possedisse. Herodem tamen Antonius maxime honorauit, cū ad eum uenisset

Set satisfacere pro accusationibus, propter quod accidit aduersarios eius nec sermone aliquid impetrasse. hoc nanque acquisiuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cum Ephesum peruenisset Antonius, destinauit Hyrcanus princeps sacerdotum, nostraq; gens legationem ad eum, auream deportantem coronam, et supplicantem, quatenus Iudeos à Casio abductos, non exstante bello, scriberet ad prouincias liberos relaxari, terramq; temporibus Casij subreptam restitui. Antonius uero iustas Iudeorum postulationes considerans, rescribit Iudeis, et Hyrcano, mandans etiam simul et Tyrijs decreta huiusmodi continentia: M. Antonius imperator, Hyrcano principi sacerdotum, et rectori gentis Iudeorum salutem. Si ualeatis, letamur, ualeo et ego cum exercitu meo. Lysimachus Pausania, et Iosippus Minai, et Alexander Theodori, legati Ephesum aduenientes, priorem Romae confectam legationem renouarunt, et hanc quoq; pro te tuaq; gente sedulo disposuerunt. dum demonstrarent tuum erga nos fauorem. Quod cum intellexissem ex decretis, et sermonibus te familiaritatem erga nos seruare, moresq; optimos uestros, et religionem considerassem, proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum tota Asiam nostri, populiq; Romani aduersarij percurrissent, qui nec ciuitatibus, nec templis pepercerunt, nec insurandum, quod statuerant, quicquam seruauerunt, nos non pro eius tantum certamine, sed uelut pro communi omnium salute in autores scelerum, quae in Iudeos uel in omnes commissa sunt, uindicauimus. Quorum facinora solem auersatum existimauimus, quod talia in Caesarem commiserint. Impias uero eorum insidias Macedonia, tanquam in suo nefandissimo receptaculo, suscepit, cum sceleratissimas eorum malignitates partes Philipensis campi continerent: quae loca maxima usque ad mare, montesq; munitos occupauerant, ut penè cunctos transitus,

sicut

sicut unum introitum custodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cum Philippos confugisset, circumseptus à nobis, eiusdem perditionis merito, cuius Cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis, in posterum pace frui licebit, & Asiam respirare à bellorum afflictione liberatam. Igitur communem pacem facinus cum auxiliatoribus è Deo nobis donatam: & tanquam de maxima peste corpus Asiæ releuatam, per nostram refouemus uictoriam. Memores ergo uestri, & gentem Iudaeam curauimus reddere lætiorem. Literas quoq; per ciuitates proposui, quatenus si qui liberi, seu serui uenundati sint, sub Caio Cassio, seu per duces eius, absoluantur. Super hæc & donationibus à me uel Dolabella clementer oblatis, uos uti cupio: necnon & Tyrios uiolentos uobis esse prohibeo: uel quantacumq; possident Iudæi competentia, restitui præcipio. Coronam uero quam destinastis, accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ, populoq; salutē. Cum mihi occurrissent Ephesi Hyrcani principis sacerdotū, & rectoris Iudæorum legati, dixerūt provinciam uos eorum tenere, quam inuasistis sub aduersariorum nostrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum susipientes, iusta & pia prouidentia uindicamus, obliuiosos gratiæ, uel transgressores iurisiurandi punientes. Volo ergo & uestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare, & quæ de nostris hostibus accepistis, hæc non concedimus, nisi restituantur. Nam neque provincias, neq; exercitum quisquam illorum senatu præstante suscepit, sed uiolenter subripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi pœnam dedissent, nostros auxiliatores præcipimus sine mora recipere, quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoq; si qua prædialia Hyrcani rectoris Iudæorum paulò antè, Caio Cassio bellum
illicitum

illicitum producente contra nostram prouinciam, ablata possidetis, reddite; nec aliquam uolentiam eis ingeratis, unde lædi possint. Si quid uerò iustum contra eos habetis, dum ad locum uenerimus, liceat allegationibus uti: nos autem auxilioribus singula iusta cōsideratione seruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curia, populoq; salutem. Edictum meum uobis destinavi, de quo curam uos habere præcipio, quatenus in tabulis describatur literis Latinis uel Græcis, & in loco eminentissimo descriptū ponatur, unde ab omnibus relegi possit. Marcus Antonius imperator ac triumphator dixit: Quoniam Caius Cassius alienā prouinciam sub exercitū constitutam & auxiliares depredauit, & deuastauit Iudeorum gentem, amicissimam populo Romano, arrogantiam illius armis conculcantes, edictis & decretis ab illo depredata renouamus, ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus: & quanta Iudeorum corpora uenundata sunt, sicut prius libera remittantur, & possessiones prioribus dominis resignentur. Si quis autem his nostris edictis non obedierit, ulcisci in eo satisfaciētes causæ promittimus. Hæc eadē & Sidonijs, & Antiochenis, & Aradijs conscripsit: quæ tempore opportuno referemus, ut signa prouidentie Romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio instituta. CAP. XXI.

Post hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret, Cleopatra ei per Ciciliam obuiavit, & amore suo detinuit: ubi iterum centum potentissimi Iudeorum ad eum peruenerunt, accusantes Herodem cum Phaselo. Contradicebat autem eis Messala defendendo iuuenes, Hyrcano præsentē, qui socer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audisset, cōsuluit Hyrcanum, qui magis gentem continerent. Illo autem respondente, Herodem, & fratrem eius: Antonius familiarita-
tem

tem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præsens fecerat: hos quidē ambos tetrarchas ordinavit, & commisit eis Iudæorū negotia: quindecim autem ex resistentibus ligavit, ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neq; ita de legatione reuerſi quieſcebāt. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius præſidibus locorum præcepit legatos Iudæorum nouis rebus studentes torquere, & Herodi præbere principatū totius. Mox autem Herodes ſedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nuntiavit, & petijt eos recedere, nec ad certamen uenire, ne magnū malum eis eueniret: cui dum quidam non consentirent recedere, & quasi contrarij reſtitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & quibusdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabant: reſidui uerò fugientes, cū nimio metu ad propria redierunt. Clamante uerò populo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam continuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes ſatrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minæi deſuncto, filius eius Lyſanias in regno ſuccedens, componit amicitias cum Antigono Ariſtobuli filio, ſatrapamq; prædictū ſibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis confidebat.

De fuga Herodis, profectioneq; ad Romam, & Parthorum tyrannide.

CAPVT XXII.

Antigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres Parthis offerre, ſi Hyrcanum principatu priuarent, & ipſi traderent, Herodemq; cum ſuis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudæam expeditionem paraffent, deducente eos Antigono. Nam pacorus per maritimam, ſatrapa uerò Barzafarnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij excludunt Pacorum, Sidonij autem & Ptolemaidenſes

maidenses suscipiūt turmam equitum : quam idem Pacorus in Iudeam destinauerat, uexaturam prouinciam, & Antigonum adiuturam, ducem pincernarum regis unum eis præponens. At cū à Carmelo monte quidam Iudeorum ad Antigonum uenissent parati ad auxilia, per quos sperabat partem aliquā prouinciæ Antigonus capere, id est, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occurrissent, ad Hierosolymā cum suis ascendit: ubi congregatis etiam multis, contra regiam aulam peruenire statuit, ut hanc expugnaret, nisi Phaselus, & Herodes prælio per forum cōmisso eos uicissent. Et cum eum in templo conclusissent, dirigunt armatos, ut propinquantes domos tenerent, quos populus cum ipsis domibus igne consumpsit: pro qua iniquitate paulò pōst Herodes à resistentibus ultionem exegit. Cumq; singulis diebus inter se iacularentur, expectabat populus multitudinem de prouincia in Pentecostes celebratione uenturam. Instante ergo die festiuo, circa templum in ciuitate multa millia hominum armata, & inermia congregantur: compleuerunt namq; templū cum ciuitate, qui cōuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis militibus custodiebat. Cumq; Phaselus murum seruaret, Herodes cum suis excurrerebat super hostes. Quo cū fortiter pugnaret, & multa millia fugaret, multi ad templum, quidam etiam ad exterius uallum confugerunt. Nam & Phaselus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equitibus, Antigono petente, ad ciuitatem peruenit, prætextu quidem componendæ seditionis, re uera autem Antigono principatum traditurus. Cui dum Phaselus occurrisset, & hospitio suscepisset, Pacorus dolum aliquē meditatus, flestit eum legationem ad Barzafarnē deducere. Phaselus quidē nihil suspicatus acquieuit, licet Herodes hoc minimè approbaret, propter Barbarorum perfidiam. Sed tamen Pacoro alijsq; properare hortant

hortantibus, perrexerunt legationem ferentes Hyrcanus, & Phaselus. Pacorus uerò cum ducetos equites & decem horum qui liberi dicuntur, eis reliquisset, præcessit. Cumq; Galileam intrassent, cum armis eis occurrūt provincie custodes & Barzafarnes: & primum quidem eos studiosè suscepit, ac munera præstitit, post uerò eis contexebat insidias. Phaselus tamen cum suis prope mare reuertebatur. Vbi cum audisset Antigonus promississe Parthis mille talenta, & mulieres quingentas, in suspitione iam Barbaros habebat. Necnò & noctu insidias senserant, dum quidam nuntiaret ei subito custodiā circumdatam. Et tunc capti quidē fuissent, nisi expectassent Parthi usquequo in Hierosolymis Herodes comprehenderetur, ne his prius interfectis, ille senties diffugeret. Phaselo ergo cum persuaderent quidam fugiendo periculum euitare, propensius autem Oselius, qui hoc à Saramalla ditissimo tunc Syrorum audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minime Hyrcano relicto fratrem adiunare passus est. Cumq; ad Barzafarnem accessisset: Non æqua, inquit, te facere uideo, dū talia de nobis cogitas. Nam si pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano proferretur, quàm Antigonus promissit: imò etiam nimis acerbum est, si legatos, qui ad te cum fide uenerunt, interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc, iurabat nihil uerum esse, sed falsa eum suspitione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte, Parthi quidem Hyrcanum, & Phaselum ligauerunt: multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna, qui contra Herodem destinatus fuerat, mandata habens, ut eum foras murum procedentē comprehenderet, antè quàm hoc faceret, nuntij nisi à Phaselo, indicauerunt Parthorum perfidiam. Cumq; audisset Herodes ab hostibus eos ligatos, cum querelis accedit ad Pacorum, Parthorumq; nobilissimos: qui omnem causam scientes dissimula-

bant,

bant, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occursum literas deportantium, ne ab aduersarijs tenerentur: nam conuenisse dicebant, ut demonstrarēt, quantum Phaselus profecisset. Quibus Herodes minimè credidit, audiēs ab alijs fratris comprehēsiōne: necnon & suasiōne filiæ Hyrcani, quam sibi desponderat, de Parthis suspicabatur. Quam cū alijs non attenderēt, ipse obediebat muliēri sapientissimæ. Dumq; Parthi cogitarent, quid fieri oporteret (nam non eis uisum est palam tam maximum uirum comprehendere) & in posterum distulissent, Herodes credens magis, quæ de fratre uel de Parthorum insidijs audierat, quàm aduersarijs consentire, uespere ueniente deliberauit euitare aduersariorū pericula. Igitur egressus est cum armatis. Cumq; muliēres super iumenta imposuisset, matrem suam, & sororem, & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Aristobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouissimum fratrem, omniaq; in uia necessaria, & residuam multitudinem, ad Idumæam festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tam durissimus natura reperiri potuit, qui non, cum præsentia cerneret, miseraretur eosdem, uidendo muliēres cum infantibus duci lachrymantes, & gementes quòd à patria discederent, & nihil iam de se bonum expectarēt. Sed Herodes fortius atrocitatem rei sustinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; considerare hortabatur, ne traderet se mœstitiæ, quæ posset eius fugæ nocere, in qua sola spes salutis eorum deposita esset. Et illi quidem Herodis persuasiōnibus calamitatem sufferre tentabant: ipse uerò penè se interemit, dum carpendo euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passiōem & timorē, ne hostes eius persecuti remorantes circa passiōis curam comprehenderent, suum gladium euaginauit: seq; perimere conantem retinucrunt præsentēs

viri dum dicerent, non oportere inimicis satisfieri. Nam non
 hoc esse fortis, siquidem se de periculis liberās, amatos trade-
 ret inimicis. Quibus uerbis compulsus, facinus quod in se cogi-
 tauerat, prætermisit, matremq; curans pergebat uiam propo-
 sitam, & celerius ad Massadam castellū peruenit. Cumq; mul-
 tas pugnas contra Parthos excurrētes egisset, totas obtinuit.
 In fuga uerò nec Iudæis pepercit, qui eum à ciuitate sexagin-
 ta stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uerò loco ubi Iudæos
 fudit, postea regnum adeptus, aulam opportunam construxit,
 ciuitatemq; edificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad
 Idumæam in Risa uico peruenisset, frater eius Iosippus ob-
 uiuauit ei, cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset,
 assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur, præter pe-
 regrinos conductos milites. Oppidum uerò Massada in quo
 propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum susci-
 peret populum: è quibus plus quàm nouem millia dimisit, præ-
 cipiens per Idumæam sese liberare, præstans eis uie stipēdiā;
 necessarios uerò in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi
 deposuisset muliēres, quæ octingētæ fuerunt, tritico, uel aqua
 uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad
 Petrā Arabiæ recessit. Parthi uerò mox die factō, cum uniuer-
 sam Hierosolymam & palatium deprædassent, Hyrcani tan-
 tum pecunias non tangebant, quæ usq; ad trecenta talenta fue-
 runt. Sed & multæ res Herodis euaserunt. Ille enim aliquas
 deportauerat per prouidentiam suam ad Idumæam. Dumq;
 Parthis ciuitatis pecuniæ non sufficissent, prouinciam excun-
 tes uastabant, & Marisa potētissimam ciuitatem expugnaue-
 runt. Antigonus quidem cum sic ad Iudæam à Parthorum re-
 ge introduceretur, Phaselum & Hyrcanum uinctos suscepit:
 nimis autem cruciabatur, quòd muliēres fugissent, quas hosti-
 bus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecunijs pa-
 ctus

ctus est. Veritus autem, ne multitudo Hyrcano aliquando regnum restitueret, dū adhuc à Parthis custodiretur, aures eius amputauit, molitus, ne posset rursus ad eum principatus sacerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc honorem iussisset integros tantum obtinere. Sed Phaseli miretur quisquam fortitudinem. Qui cū sciret se occidendū, non mortem putauit atrocem esse, sed sub inimico perire amarissimum iudicauit. Cumq; non haberet manus uinculis solutas, & aptas ad interficiendum seipsum, saxo caput suum allidens uitam finiuit. Dicunt autem, quia uulnere cōfectum præcipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit, mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cū tamen ad integrum uitam non amitteret Phaselus, à quadam muliere audiens fratrem Herodem aduersarios uitasse, satis interitio nem uiriliter & pronè sustinuit, dum relinqueret superstite, mortem suam uindicaturum & super inimicis ulcisci ualentē. Herodem tamen magnitudo circumnuentium malorum non perterruit, sed faciebat eum sagaciorē. Nam ad Malachum Arabum regem multa prius sibi beneficia debentem, remunerationem accepturus perrexit: & quod magis opus habuisset tum pecunias sumere, seu sibi debitas, seu per donationē dandas, quia multa impetrauerat Malachus ab eo. Qui dum fratris interitum non audisset, festinabat eum ab hostibus redimere, Tyrijs argenti trecenta talenta promittēdo. Adducebat etiam Phaseli filium, septimum annum ætatis agentem, quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cū nuntij obuiaissent, & dixissent ei Malachum iussisse, ut à prouincia sua discederet, quod Parthi præcepissent nequaquam Herodem suscipi: qua occasione usus est, ne debitum persolueret: nam & nobiliores Arabes ad hoc eum irritabant, quatenus pecunias lucraretur depositas uel acceptas prius ab Antipatro: respondit

Herodes, nihil eos grauari se uenisse, sed locuturum se tantum de necessarijs suis negotijs. Postquam autem uisum est ei discedere, caute pergebat cum paucis ad Aegyptū: ueniensq; in quoddam templum, remoratus est. Postero uerò die, cum ad Rhinocolura peruenisset, interitum fratris sui audiuit. Malachus uerò poenitēs persequabatur Herodem, cui minime propinquauit ad Pelusium festinanti. Vbi cum inuenisset classem applicitam, prohibebatur Alexandriam nauigare. Ille uerò præsides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem, à Cleopatra suscipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam festinātem, licet tempestas esset, & Italia seditionibus plena nuntiaretur. Vnde cum nauigasset ad Pamphyliam, hyeme atrocissima uix ad Rhodum deducitur. Quò duos amicissimos sibi cum occurrere uidisset, Sapphinium, & Ptolemæum, & inuenisset ciuitatem bello Cassij deuastatam, quamuis inops, tamen benefacere eum non piguit, sed & super uires suas largitus est, & ad eam renouandam donauit pecunias. Cumq; triremes construxisset, & nauigasset cum amicis ad Italiam, in Brundisium deducitur, & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit, quæ contigissent per Iudeam, & qualiter frater eius Phaselus à Parthis interemptus, & Hyrcanus captiuus teneretur: & quòd Antigonom regem ordinassent, mille talenta promittentem, & mulieres quingentas, quæ ex primoribus & de genere suo fuissent: & quòd suas noctu perduxisset, & uitasset inimicorum manus, multas passus calamitates. Post uerò deflebat periclitari suos familiares, dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset, & contemnens pericula, dum festinaret ad eum, in quo solo spes suas, & auxilium firmum possideret.

De Herode à senatu rege ordinato.

CAP. XXIII.

Anton

Antonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens quod in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur, necnon et memor amicitie patris eius Antipatri, et promissionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat, si rex esset, quemadmodum et prius tetrarcha ordinatus: multo magis tamen propter odium Antigoni, dum seditiosum et Romanis eum inimicissimum arbitraretur, propensior erat Herodes apud eum. Caesar quoque propter Antipatri expeditiones, quas per Aegyptum patri suo perduxit, et hospitium uel in omnibus fauorem exhibuit: prestansque Antonio nimis pro Herode studentem, ad petitiones et ad auxilium, de quibus Herodes petebat, paratior erat. Cumque senatum congregasset, Messala, et Atratinus Herodem presentantes, de patris eius beneficiis intimabant, et quem circa Romanos ipse habuisset fauorem: simul etiam Antigoni accusabant, hostem eum manifestum pronuntiantes, non solum ex his, quae prius commiserat, sed quoniam et nunc a Parthis principatum Romanis neglectis acceperat. Cumque senatus pro his commotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum et contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumque hoc omnibus placuisset, decreuerunt eum creare regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium, quod ei tantum principatum insperate acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat: nunquam enim putabat Romanos sibi regnum datuuros, quod soliti erant generi sacerdotali donare: et ideo fratri suae coniugis id praebere uolebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem uero Hyrcani fuerat, quem postea interfecit, quod apto tempore referemus: et quod intra septimum diem contulisset ei senatus, quod nulloatenus sperauit, et ab Italia discedere fecisset. Senatu uero dimisso Herodem medium habentes Antonius, et Caesar exie-

runt, præcedentibus alijs consularibus, immolaturi, & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pavit Antonius, cuius initium fuit centesima & octogesima quarta Olympiade, consulis C. Domitio Caluino & C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circumfidebat, plenam omnibus prosperis, tantum uero deficientem aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitaret ad Arabas, dum audiret Malachum poenitere de his, quæ in Herodem commiserat: prohibuit autem Deus, qui per noctem tantam pluuiam misit, ut receptacula cisternarum cuncta complerentur. Qua copia recreati, exeuntes contra Antigonum confluebant, cum quibusdam palam, cum alijs uero furtim: quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodem tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet, in Iudæam peruenit, manifeste quidem tanquam Iosippum adiuturus: omnis uero eius machinatio erat, ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cum prope Hierosolymam castra posuisset, & satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset, ipse quidem cum ampliori militia discessit: ut non manifestaretur pecuniarum acceptio: Sionem autem cum quadam parte militum ibi reliquit, quem similiter Antigonus remunerabat, ut nihil se molestaret, sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo Herodes Antigonum, Iudæam, & Galilæam deuicerit.

C A P V T X X I I I I.

Herodes autem ab Italia cum ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & congregasset non paruam expeditionem ex peregrinis simul & Iudæis per Galilæam, cucurrit super Antigonum. conueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium compulsi: qui transmissus ab Antonio fuerat, ut Herodem deduceret. Ventidius ergo dum componeret turbas, quas
per

per ciuitates Syria Parthi commouerant, in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat: Herodi uerò quotidie uires crescebant, cui se penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes in Massadā, necessariū putans circumspectos in oppido cognatos liberare, fit illi impedimento Ioppe. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorum ad Hierosolymam pergens. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudæi, Herodes cum paucis militibus eos inuadit, & ad fugam conuertit: Silonem uerò incautè confligentem, à periculo liberauit: Ioppen quoq; expugnans, de Massada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uerò propter eius gloriam, imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorū, quæ ex ambobus acceperant, plures uerò propter spem quam in eo tanquam in regem habebant. Antigonus autē opportunos eius transitus insidijs & fraudibus præoccupās, nihil aut perparum hostes lædebat. Herodes ergo de Massada familiares suos eripiens, & Risam castellum capiens, ad Hierosolymā properauit unā cum exercitu Silonis. Et cū multi fortitudinē eius, castraq; ad Occidentalem partem posita ciuitatis cernentes metuerēt, partis illius custodes sagittis eius impetum amoueabant, quidam uerò etiam excursionē factā cum hostibus decertabant. Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murum, quod bono populi præstō esset, & pro salute ciuitatis, nec manifestorum aduersariorū malitiā recordaretur: sed etiam inimicissimis abolitionem delictorum, quæ in se commiserant, præstaturum se promissit. Antigono uerò contra prædicta Herodis clamante Siloni uel exercitui Romanorum, quia præter suam iustitiam egiissent, dum Herodi priuato & Idumæo, id est, non integro Iudæo regnū daret, cū soliti fuissent

fuiſſent hoc generi præbere digno : nam etſi nunc de ſe , uel de regno ſuo grauiter ferrent , tamen ſacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant , non iuſta paterentur , ſi de honore deciderent. Cùm hæc adinuicē dixiſſent , & ad blaſphemias perueniſſent , Antigonuſ repellere prope murum uenientes ſuis præcepit , qui iaculando uel propenſius pugnando facile procul à turribus depulerunt eos. Tunc & Silo pecuniarum acceptionē reuelauit. Nam multos ex proprijs militibus remiſit , dum indigentia ſumptuū reclamarent , & pecunias ad alimenta poſtularēt , quosdam uerò ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatem loca deſerta erant , eò quòd à militibus Antigoni omnia diruta fuiſſent , mouitq; exercitum , & diſcedere tentabat. Herodes autem petebat Silonis duces , uel milites , ut non ſe relinquerent à Cæſare , uel Antonio , uel à ſenatu honoratum : nam providere eorum inopiæ , & facile præbere quæcunq; quærerent ſe promiſit. Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciã egreditur , nullam occaſionem diſceſſionis Siloni relinquēs. Siquidem multitudinem , quantam nemo ſperabat , neceſſariorum deportauit à Samaria : familiariſ ſuis adminiſtrātibus triticum , uinum , & oleum , & pecora ſimul , & alia diuerſa in Hierichūta deducētibus : præuidens , ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet. Quæ cùm nō latuiſſent Antigoni , ſtatim miſit per prouinciã , qui deberēt inſidijs prohibere deportatores alimentorum. Cùmq; præceptis Antigoni paruiſſent , grandē multitudinē armatorū circa Hierichuntem congregantes , ſuper montes locati , cuſtodiebant alimoniam deducentes. Sed dum hæc aguntur , Herodes non otioſe degebat , ſed decem turmas ſuſcipiens , quarum quinq; Iudeorum erant , aliæ uerò mercede cōductæ , necnō & equites paucos , ad Hierichūta peruenit. Cùmq; ciuitatē deſertam inueniſſet , quingentos uerò excelsa præoccupaſſe cum uxoribus & cognatio

cognitionibus, hos quidem dimisit : Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere , dum plenas domos pecunijs reperissent. Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquens , reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimisit in Idumæa, & Galilæa, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarũ munere, ut partem exercitus Romani in Liddis susciperet , pro Antonijs satisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ab armis quieti : Herodi uerò minime uisum est otium habere , sed ad Iudæam fratrem suum Iosippum cum duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus destinauit. Ipse uerò cum ad Samariã peruenisset, & ibi deposuisset matrem & alios cognatos ab Massada deductos, ad Galilæam usque peruenit, capturus quedam loca, que custodes Antigoni præoccupassent. Perueniens autē in Sephoram, custodibus Antigoni fugatis, in abundantia prospera erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina transmittit, quatenus prohiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autem iuxta uillam uocabulo Arbilon fiebant, ubi ipse quadragesimo die cum omni expeditione profectus est. Hostes uerò cum conflixissent, uerterunt læuum cornu agminis eius, quos ipse inuadens fugauit, suos autem fugiētes eo loco constituit: permansit uerò contrarios persequens usq; ad Iordanē fluuium, cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galilæam cepisset, præter eos qui in speluncis habitabant, & diuisisset pecunias, unicuique uiro centum & quinquaginta drachmas præbens, ducibus autē multo plus, ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo simul cum suis ducibus ad eum uenit, eò quòd noluisset Antigonus alimenta per hyemalia constitutis præbere. Nam plus mense nō eos pauit, sed misit in circuitu per prouinciam, præcipiens ut omnia dissi-

pantes per montes confugerent, quatenus de necessarijs nihil habentes Romani, fame consumerentur. Herodes uero providentiam eorum fratrem suum nouissimum habere præcepit, simul & Alexandrium oppidum muro circumdare. Qui celerius abundantiam necessariorum militibus præparauit, & Alexandrium olim dirutum reconstituit. Eodem tempore Antonius quidem Athenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accersens contra Parthos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde uero ad se auxiliores conuocare.

De gestis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibusdam præliis ac periculis.

CAP. XXV.

CVM Herodes contra latrones in speluncis festinaret, Silonem quidem ad Ventidium transmisit, ipse uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim latronum cubilia in montibus abruptis constituta, & per medium altissimos habentia transitus, saxis acutissimis circumdatos, ubi cum omnibus suis familiaribus latebant. Rex autem arcas construens, ferreis catenis ligatas, per machinam de uertice motis super eos deponebat, dum nec ab inferioribus ascendere propter acutum montem potuissent, neque de superioribus contra eos descendere. Arcæ uero militibus armatis plenæ erant, falces longissimas habentibus, quibus resistentes latrones abstractos occidere præualebant. Sed depositionem arcarum contigit incaute disponi, dum nimis ad alta descendissent. Habebant etiam intus necessaria. Cum tamē arcæ depositæ fuissent, nec auderet quisquam ab speluncis exire, unus ex militibus gladio cinctus, & amplexibus manibus catenam tenens ex qua arca pendeat, descendit in speluncam, abhorrens moram non audentium exire latronum. Cumque prope unam speluncam uenisset, primum quidem iaculis multos fugauit, post autem falce resistentes impellebat.

pellebat ad præcipitia ruere. Cumq; intus ingressus fuisset,
 multos occidit, & reuersus in arca quieuit: timor uero reli-
 quos gemitum audientes, & salutis desperatio comprehēdit.
 Rei uero terminum nox prohibuit: & multi rege cōcedente
 sese subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterum confi-
 ctionibus usi sunt, ut ab speluncis latrones exirent, & ante
 ianuas pugnaret. Milites autem in circuitu syluæ ignem mi-
 serunt, & ita multos occiderunt. Tunc senex quidā intus cum
 septem filijs & uxore relictus est, à quibus petitus quatenus
 eos ad hostes dimitteret exire, stans super ostium speluncæ,
 unumqueng; filiorum suorum exeuntem prosternit, usquequo
 cunctos interemit, post autē & suam uxorem. Cumq; in præ-
 cipitio cadauera iactasset, super illa se quoq; dedit, mortem
 pro seruitute sustinens: multaq; prius in Herodē uociferatus,
 & infirmitatem exprobrans, licet rex dexteram ei tetēdisset,
 & omnem licentiam promississet. Igitur his actis, iam omnes
 speluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemaeum ordinans,
 ad Samariam cum sexcentis equitibus & tribus milibus pedi-
 tum discessit, tanquam Antigonom expugnaturus. Ptolemeo
 uero non bene hæc militia cēsit: siquidem hi qui prius Galila-
 eam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc fe-
 cissent, in nemoribus & in difficilimis locis confugiunt, præ-
 dantes & rapientes omnia: quos reuersus Herodes puniuit.
 Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitis-
 simis locis confugerant, obsidione capiens occidit, & ca-
 stella deposuit. Multauit etiam ciuitates, rebellibus extin-
 ctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente, cum Par-
 thi fugissent, mittit Ventidius Macheram adiutorem Herodi
 cum duabus cohortibus & mille equitibus, Antonij præceptis
 obsecutus. Machera siquidem Antigono uocante præter
 sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, explo-
 raturus

raturus eius negotia. Cuius factionem suspectam habens Antigonus, aduentum eius nō suscepit: sed fundis eum prohibuit, & demonstrauit eius uoluntatem. Quod ubi Machera sensit, & Herodem optime sibi persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientem ammonitionem illius, ad Samariam ciuitatem discessit: Iudæos uero per uiam occurrentes amicos & inimicos prostrauit, iratus in his quæ passus est. Rex autem his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficisci, & suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quàm hostibus nocerent, seq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni, Machera secutus supplicabat ei ut permaneret: si tamen omnibus modis iturus esset, fratrem suum Iosippum sibi præponeret, ut debellaret Antigonom. Itaq; petitus à Machera, reconciliatur ei. Cumq; reliquisset Iosippum cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Machera aduersaretur. Ipse porro ad Antonium festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratem obsidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenissetq; cōgregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamē quod in uia Barbari multos inuaderēt & interimerent, nō audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorum uenissent, insidia Barbarorum ibidem locatæ, euntes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos otiose sedere Barbari disposuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetum super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, & retrò obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens, statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset, audaciam suorum excitauit, &

confi

confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnante, undiq; Barbari circumdati prosternebantur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinulae & mancipia, uniuerſa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamen cum multi de ſylua propinquante eo campis cōtra eum exiſſent, his conſligens ipſe cum cohorte fortiffima, uertit eos in fugam: multosq; interimens, opportunitatem ſequentibus uiam præſtabat, qui ſaluatorem & propugnatorē eum uocauerūt. Cum autē prope Samofata perrexiffet, tranſmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occurſum Herodis, hunc ei honorē tribuens auxilij cauſa. Nam Barbarorum inſidias, & impetum contra eos factum audierat. Cumq; præſentem alacriter uidiffet, & cognouiſſet ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat ſibi quem paulo antè regē ipſe monſtrauerat. Sed cum Antiochus non multo poſt oppidum traderet, & à bello deſineret, Soſio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipſe uerò ad Aegyptum diſceſſit. Tunc Soſius duas legiones cū Herode præmiſit ad Iudæam, ipſe etiam cum ampliore exercitu ſequebatur. Contigit uerò Ioſippū in Iudæa tali modo perire: Hic immemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per montes produxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichūtem properanti, dum uellet triticum metere: & Romanis militibus nouis & bellorum inexpertis exiſtentibus, quorum multi per Syriam delecti fuiffent, aduerſarijs eum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum penè exercitum perdens: ſiquidem ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autē cum inimicos uiciſſet, caput Ioſippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam poſt hæc deſerentes Galilæi potētes gentis ſue, ſocios

socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoque et in Iudæa rebellauerunt. Machæra tamen oppidum Gutæ munitissimum capit. Nuncij uerò cū regi in Daphne Antiochiæ indicassent fratris casum, et ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset festinans proficiscebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisset, octingentos exinde sumens, et habēs etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galilæam adiit. Cui cū hostes occurrissent, et prælio uicti fuissent, in aliquo oppido concluduntur, unde et prius egressi sunt, dum congressiones facerent, multa tempestate commotas: nihilq; ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perdueit. At cum ab Antonio secunda legio uenisset, hi qui oppidum tenebant, territi nocte ipsum relinquunt: et rex ad Hierichuntem urgebatur, ultionē exacturus pro fratre. Vbi cum profectus esset, potentissimos suos pauid. Post conuiuium autem cum ad superiorem domū ascendisset, dimisit omnes qui præsentēs erant, ubi miranda affuit Dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus subito cecidit, et neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem Dei amatorem esse, dum tam maximū et mirandum periculum uelociter euitasset. Postero die aduersarij cum à summitate montium sex millia ad pugnam descenderent, timorem Romanis immiserūt. Qui cum accessissent, iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulnerabant, et ipsum quidā telo circa præcordia percussit. Antigonus autem ad Samariam ducentem mittit Pappum nomine, cum aliquanto exercitu, cupiens hostibus opinionē de se tanquam de bellatore præstare. Machæra uerò duci Pappo a sidebat. Herodes autem quinque ciuitates cum cepisset, relictos ibi duo millia existentes interfecit, ipsasq; ciuitates incendens, rediit contra Pappum, qui castra sua

sua circa uillam Assanam uocabulo disposuit. Dumq; multi confluere ad eum ab Hierichunte, & ab Iudaea, iuxta hostes accessit, eosq; audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos persequens, pro fratris sui uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugissent, testis auulsis, de super lapidibus eos oppressit. Quod factum aduersariorum magis animos confregit, sperantium futura deteriora existere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: & nisi tunc tempestas grandis descendisset, & si rex ad Hierosolymam exercitum uictoria confidentem destinasset, omne opus tunc perfecisset, Antigono iam fugam meditante, & a ciuitate discedere. Rex autem uespere facto, cenare milites precepit. Ipse uero cum in quandam domum lassus intrasset, ubi balneum erat, pene maximum periculum incidit: quod providentia Dei uitauit. Nam nudum & cum uno sequente puero lauuantem, hostium quidam, qui armati in eadem domo praetimore celati fuerant, inuadunt. Quorum unus exijt gladium tenens, & per ianuam cucurrit, & post hunc secundus & tertius similiter armati, nihil tamen regem laeserunt. Postero tamen die interempti Pappi caput Pherora decidens pro ultione fratris, Herodi transmissit. Nam is manu sua illius interfector extiterat. Desinente uero hyeme regressus inde, prope Hierosolymam peruenit, & iuxta ciuitatis castra sua locauit: tertio regni sui anno, ex quo Romae ordinatus erat. Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigravit, unde potuisset ante templum ciuitas expugnari, sicut & prius a Pompeio: & tribus aggeribus locum circumdans, turresexerit. Cumq; multa manu ad opus usus fuisset, & syluam decidisset, & opportunos operantibus preposuisset, ipse ad Samariam pro nuptijs discessit, ducturus Alexandri filij Aristobuli filiam: quam hanc sibi desponsauerat, sicut & prius retulimus.

Quomodo

Quomodo Herodes Hierosolymam expugnauerit.

CAPVT

XXVI.

Post nuptias autē uenit Sosius per Phœnicen, cum exercitum per mediterranea præmisisset: uenit etiā multitudo equitum et peditū. Tunc rex quoq; regressus est à Samaria, non paruan super priorem expeditionē producens: siquidem triginta millia fuerant. Omnes autem prope Hierosolymorum muros cōgregabantur, ubi circūsidebant per Aquilonis partem muros ciuitatis. Quorū exercitus erat undecim cohortes peditum, et sex millia equitum, necnon et auxiliares Syri, et duo duces: Sosius quidē, ab Antonio missus auxiliator. Herodes autem decertabat pro se, quatenus ab Antigono principatum reciperet, qui Romæ dudū hostis fuerat iudicatus, et pro illo rex Herodes per senatusconsultum ordinatus. Cum multa autē alacritate uel certaminibus Iudæi, qui intra muros cōclusi fuerant, Herodi repugnabāt, multaq; pro tēplo iactabant: et multa pro solatijs populi, tanquam liberāte eos à periculis Deo: et omnia foras ciuitatē destruebāt, ne quid alimēti uel hominū uel iumentorū relinqueretur: et latrocinijs furtim usi, inopiā eis parabant. Quæ cum Herodes prospexisset, aduersus latrocinia quidem in opportunissimis locis insidias parauit: de expensis autē longius agmina militū transmittēs, uenalia congregabat: ut intra paucum tēpus multam affluentiam eis necessariorū faceret abundare: manuq; multa frequēter operantes, tres aggeres citius erigunt. Aestas enim erat, et nullum operantibus impedimentū fiebat: sed machinamēta inferentes, murū permoueabant, et omnibus experimētis utebantur: nec tamen terrebant intra ciuitatē existentes. Nam illi resistentes, cōtra istos nō parua excogitabant: quædam adhuc imperfecta instrumenta, alia uerò perfectā cōburentes. Cumq; ad manus uenissent, non minores Romanis audendo fuerunt.

runt, nisi quia disciplina deerat militaris. Aduersum machinas nanq; muros construebant, iam prioribus ædificijs euerfis: et sub terrâ fodiētibus occurrētes confligebant: desperatione tamen potius quàm providentia belli usq; ad ultimum permanebant, licet magna expeditiōe obfessi, uel fame fatigati, uel inopia necessariorū fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. Interea ascēdunt quidem super murū uiginti priores, postea uerò centuriones Sosij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta, secundus autem quindecim et aliquæ circa templum porticus incēse sunt: quas Herodes Antigoniū incendiisse dicebat, odiū ei mercatus Iudæorū. Sed postdum capta exterior pars templi fuisset, & inferior ciuitas, ad interius sacrariū & ad superiorem ciuitatem Iudæi confugerunt. Cumq; timuissent, ne prohiberent eos Romani Deo quotidianas immolationes offerre, per legatos supplicabant, permitti uictimas solitas introduci. Herodes autē dum putaret eos iam quieuisse, cōsensit. Sed cū nihil uideret fieri eorū quæ putasset, imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu, instāter accedens, ciuitatē expugnat, & omnia statim internitionibus sunt completa. Siquidem Romani pro mora obsidionis irascebātur, Herodes autē nullos ex Iudæis aduersarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoscūq; inuenissent, fugātes eos, & in templo cōcludentes: neq; infantibus, neq; senibus, neque infirmitati mulierum misericordiam præstantes. Sed & rege destinante & petente ut parcerēt, nemo fuit qui dextram retineret immotam, sed furiosi cunctam ætatē extinguebant. Vnde & Antigonus nec priorē nec præsentem fortunā cōsiderans, à turre descendit, & procidit ante pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius misertus pro calamitate, sed plausibus incontinenter usus, Antigonom eum tanquam fœminam nominauit, quem non ut mulierem sine custodia

remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. Herodes autem providebat prohibendo alienigenas auxiliares. Nam festinabat multitudo peregrina templum uidere, & sancta in sacroario constituta. Rex autem quosdam petens, alijs interminatus, multos autem & armis utebat: perditionem priorem uictoriam existimans, si quid inuisibile uisum fuisset. Resecabat etiam rapinas ciuitatis, multum contra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatem euacuarent, solitudinis me regem relinqueret: sed & tantis ciuibz prostratis, paruum uniuersi mundi principatum iudicari, pro reparatione necis huiusmodi. Ille uero cum pro obsessione militibus iuste pradam permitti dixisset, respondit ipse se pecunias de suo pro mercede singulis prestaturum, & ita reliqua ciuitate promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali, & ipsi Sosio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. Hec clades Hierosolymorum urbi contigit, consulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo: centesima & octogesima quinta Olympiade, tertio mense, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuersa calamitate quæ sub Pompeio Iudæis illata est. Nam & tunc eodē die capti ante uiginti septem annos esse noscuntur. Sosius uero cum aureā Deo coronā deuouisset, reuersus ab Hierosolymis, Antigonus ligatus ad Antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio, & Romam perductus, allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regibus descendente, Herodem autem priuatum: & quod oporteret filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset, multis pecunijs compulit Antonium, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes quidem timorem deposuit. Destitit autem hoc modo Asamonæi principatus post centum uigintisex annos. Nam de familia clarissimæ,
 & nob

et nobilissimo genere, uel honore sacerdotali fuerat. Cumque multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari, et genere priuato, et subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Asamonæorum accepimus.

F L A V I I I O S E.

P H I A N T I Q V I T A -

tis Iudaicæ liber decimus quintus.

De Herodis auaritia, & morte Antigoni.

C A P V T I.

S O S I V S quidem et Herodes qualiter Hierosolymam ceperint, necnon et Antigonum captiuum, in superiori uolumine demonstrauius: sequentia uero nunc explanabo. Cum autem totius Iudææ principatum Herodes sumpsisset, quantosunque priuatos sui fautores inuenit, in dignitatibus eos constituit: illos autem qui contraria elegerant, non destitit tormentis singulis diebus afficere. Honorabantur autem apud eum Pollio Phariseus, et Sameus discipulus illius. Siquidem obsessis Hierosolymitis, isti persuadebant Herodem suscipi, pro quo et compensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondam in iudicio dum Herodi pepercisset Hyrcanus, prædixerat improperans ei et iudicibus, quod Herodes liberatus eos omnes persequeretur: quod et factum est, Deo sermones illius adimplente. Eodem tempore cum Hierosolymam uenisset Herodes, omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti et auri Antonio uel amicis eius donabat. Interfecit autem quadragintaquinque primates partis

pp 2 Antigo

Antigoni. Nam & custodes per portas muri disposuerat, ne quid deportari posset cum defunctis. Cadavera uero dum excuterentur, si quid argenti aut auri, uel aliud necessarium fuisset inuentum, regi ferebatur: nullus uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquisita, deterius expe-
debat. Prouincia autem inculta permansit, septimo anno cogente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaque cum captiuum Antigonom suscepisset, deliberauit ligatum ad triumphum seruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentem, donis quoque Herodis redemptus, decreuit in Antiochia illum perimere, quia nullatenus Iudaei quiescerent. Quod testimonio Strabonis Cappadocis confirmatur, ita dicentis: Antonium Antigonom Iudaeum Antiochiam perductum interfecit. Et uisus est hic primus Romanorum, regem occidisse: dum non aestimaret alio modo sententias Iudaeorum flectere, quatenus susciperent pro illo constitutum regem. Nam nec tormentis subditi, regem eum appellari patiebantur, tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuere putauit. Hec quidem Strabo.

De ritu Hyrcani ad Herodem à Parthis & ambitione principatus sacerdotii & Aristobuli pulchritudine.

C A P V T

II.

Cum uero Herodem principatum tenuisse Hyrcanus princeps sacerdotum audisset, qui captiuus apud Parthos tenebatur, rediit ad Herodem, de captiuitate tali modo solutus. Barzabarnes & Pacorus Parthorum duces, cum captiuos Hyrcanum principem sacerdotum prius constitutum, post autem & regem, & fratrem Herodis Phaselum ad Parthos perducerent: Phaselus non tolerans uinculorum obprobrium, & omni uite preponens mortem gloriosam, ipse suus peremptor, sicut predictum est,

est, apparuit. Hyrcanū uerò ad Parthos perductum, Phraates Parthorum princeps modestius attendebat, dum nobilitatem proficiēcie eius audisset. Quapropter remissum à uinculis, Babylonie habitare cōcessit: ubi et multitudo Iudeorū Hyrcanum tanquā principem sacerdotum et regē, et omnes usq; ad Euphratem Iudaei habitantes honorabant. Qui dum his frueretur, et audiret Herodem principatum suscepisse, mutauit spem suam, ab initio ei amicissimus existens: quem et gratiae memorem putauit, quòd eum à quæstione et mortis dānatione, uel periculo tormentisq; liberasset. Sermones ergo Iudeis proferebat, festinando ad eum proficisci. Qui uetabant, et rogabant eū permanere, dicentes, quòd officiorū simul et honoris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset: praesertim dū nihil ab Hierosolymitanis posset mereri pro diminutione corporis, quā ab Antigono pertulisset. Retributiones autem non similes à regibus dantur, quas priuati à benefactoribus acceperunt: nam mutat eos fortunae prouentus. Talia cum ei suggererent, Hyrcanus desiderio eundē tenebatur. Cui scribens Herodes, petebat eum Phraati et illic Iudeis habitantibus supplicare, quatenus nō inuideret ei unā secum cūmune regnum possidere. Nam tempus extitisse dicebat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs, cum ab eo nutritus et saluatus esset. Hæc scribēs Hyrcano, mittit ad Phraatē legatum Saramallam et dona multa, supplicans ne impediret gratias reddere, quas pro beneficio deberet. Erat autem studium eius non pro hoc: sed quoniam præter meritum principatum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: et Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, uel penitus eum dispendere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho, pecuniasq; Iudeis ei dantibus ut ueniret, eū omni eum honore suscepit: et in conuentu primum ei locum, et in conuiujs

primum lectum concedebat : quem etiam decipiebat patrem
 uocando, & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat.
 Disponebat etiam reliquas cum eo sui principatus utilitates,
 unde & in familia eius seditio exarsit. Nam dum obseruaret
 ne nobilissimus quidam princeps sacerdotum Dei haberetur,
 inuitauit aliquem ex ignobilissimis sacerdotem de Babylone,
 nomine Ananelum, & huic principatum sacerdotij designa-
 uit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani, uxor Ale-
 xandri filij Aristobuli regis, ex quo filios habuit: unum qui-
 dem pulcherrimum Aristobulum nomine, & Herodis iugale
 Mariammen, forma nobilissimam. Turbata ergo & modeste
 ferens infamiam filij, quod illo superstite alter aduena princi-
 patum sacerdotij meruisset, scribit Cleopatra, quodam sodali
 suo literas deportante, ut peteret Antonium principatum sa-
 cerdotij filio suo prestare. Sed & Antonio negligente peti-
 tionem, amicus eius Gellius ad Iudæam cum propter aliquas
 causas peruenisset, & uidisset Aristobuli pulchritudinē et ma-
 gnitudinem & iuuentutem, mirabatur: non minus etiam Ma-
 riammen regi cohabitantem stupebat. Vnde Alexandram bo-
 norum liberorum matrem existimans, & ad sermonem eius
 ueniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio
 destinare, dicens, cum eas uiderit, petitiones eius modis omni-
 bus adimplebit. His elata uerbis Alexādra, imagines Antonio
 direxit. Cui Gellius referebat dicēs, nō ab homine putari, sed
 à quodam Deo esse liberos Alexādræ, dum uellet ad libidines
 Antonium emollire. Qui puellam quidem accersere erubuit
 Herodi nuptam, uerum etiam Cleopatram metuens contrista-
 ri. Scripsit ergo puerum transmitti cum honore, addens, nisi
 graue uisum foret. His deportatis ad Herodem literis, non cau-
 tum existimauit iuuenem excellentem Aristobulum, & tunc
 iam sedecim annos ducentē, genere nobilissimo, ad Antonium
 destinare

destinare potentissimum Romanorum, & paratum suæ luxuria supponere puerum, qui etiam libidinosior per potentiam existebat. Rescripsit ergo dicens: Si puer exierit à provincia, statim omnia bellis uel seditionibus complebuntur, Iudæis sperantibus rerum nouarum mutationem. Quibus rescriptis cum Antonio excusasset, iudicauit non ultra puerum uel Alexandram humiliare: sed etiam uxore sua Mariamne ualde petente, quatenus fratri suo principatum sacerdotij redderet: quod prodesse arbitratus est, dum nec ad Antonium proficisci posset tali præditus adulescens honore. Conuētum itaq; faciens amicorum, multum Alexandram accusabat, dicendo, latenter infidias egisse pro principatu, dum per Cleopatram ageret, quatenus ipse quidem regno priuaretur, puer autem pro ipso rerum administrationem ab Antonio susciperet: & hæc quidem illam non iuste postulasse, quod & filiam suam à possessio iam honore priuaret, & seditiones in regno moueret, cum multum ipse laborasset, ut possideret multis & non fortuitis periculis: uerum etiam nullatenus memor ipse malorum illius, sed beneuolus circa eos esset, & nunc puero principatui sacerdotij præberet: ideoq; olim ordinasse dicebat Ananellum, quod ualde puer esset Aristobulus. Cum tamen hæc non incaute dixisset, sed pro deceptione mulierum & præsentia amicorum, læta ex non speratis Alexandra cum lacrymis satisfecit: dicens, de sacerdotio quidem omnia pro infamia se festinasse: regnum uero nec desiderasse, inquit: nec si oblatum esset, cupide suscepisse: cum & nunc nimium honorem habeam propter principatui eius & tutelam, cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus: nunc quoq; beneficijs uicta, suscipio filij honorem, & in posterum ad omnia ero subiecta. Petebat uero, ut si quid propter genus & præsentem sibi fiduciam temerarium pro indignatione fecisset, ignosceret. Postquam autem

locuti sunt, dextris datis reconciliantur, omni suspitione ut uidebatur sublata.

De interfectione Aristobuli, & Herodis amore in Mariam-men.

CAP. III.

ITaq; rex Herodes statim principatu sacerdotij Ananelum præter legem exiit, seditiones domesticas pacando: nam non licebat aliquẽ honore semel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes destruxit, dum auferret ab Iesu sacerdotium, & ordinaret fratrem eius Oniam: secundus autẽ Aristobulus Hyrcanum fratrem suum priuauit: tertius Herodes principatum sacerdotij adulescenti tradidit Aristobulo. Et nunc quidem putauit sedasse contentionem. Et licet reconciliati fuissent, non tamen securus degebat, dum Alexandram ex præteritis conatibus, ne tempus nouarum rerũ caperet, ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari, ut nihil sub potestate sua haberet: diligenter etiam custodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant, & in odio suscitabant: nam superbia muliebris diligentiam custodiæ indigna batur habere, dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari, & fucosum honorem cum seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatram igitur, in quibus existeret, frequenter se lamentando destinabat, postulas sibi auxiliũ præberi. Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere. Cumq; hoc ei placuisset, tale aliquid excogitauit: Duos loculos tanquam pro mortuorum exequijs parauit, in quibus & seipsam & filium mitti iussit: præcipiens cõscijs famulis eos noctu deferre, & exinde uiam ad mare facere, ubi nauim qua nauigarent ad Aegyptũ, præparatam haberet. Hæc Sabioni amico Alexadræ Aesopus seruus eius edixit. Quod cùm Sabio audisset, & inimicus Herodis esset, quòd inter insidiatores Antipatri de ueneno

neno conscius putaretur, odium lenire pro iudicationis fauore putauit: & regi nunciat insidias Alexandræ. Qui cum iam usq; ad conatum procedere dimisisset, in ipso facinoris opere detinuit, sed inuitus concessit culpā, dum putaret nullatenus Cleopatram cessare, si cōtra se causam inuenisset. Palam ergo magnanimitate uel modestia ueniā eis largitus est. Proposuit tamen omnibus modis adulescentem perimere, non tamen citō, propter uerisimilem dissimulationem. Cum ergo tabernaculorum festiuitas uenisset, quæ apud nos cum summa ueneratione celebratur, tunc quidem distulit, & in delicijs ipse & reliqua multitudo degebat: mouit tamen eum festinare uoluntatē suam conficere inuidia. Nam dum adulescens Aristobulus decimum & octauum annum ducens, secundum legē super aram ascenderet uictimas immolaturus, et ornatu sacerdotali circūdatus, celebraret religionis consequentia, magnitudinem super ætatem ostendens, necnon & generis dignitatem, populi conclauit fauorem, & Aristobuli aui sui præsens memoriam eis reduxit. Qui paulatim irritati, uoluntates suas iam demonstrabant, gaudētes simul & lætitia persusi, uocesq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebāt, ut manifestus fieret populi fauor & temerarius, sub regno utiq; constituti, cum aliorum præterita beneficia memorarent. Inter hæc omnia, statuit Herodes uoluntatem quam in adulescentem habuisset implere. Celebratione autē transacta, dum in Hierichunte maneret, & in conuiuū eos Alexandra peteret, Herodes adulabatur adulescenti, & illiciebat ad affluētiam potionis, paratus cōcludere, uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: & loco æstiuo illie existente, collecti simul exierūt refrigerium captantes. Cumq; fontibus asisterent, calorem meridianū aura temperare, prius quidē natantes seruos & amicos prospiciebant: post autem cū adulescens irritaretur, Herodis amici, quibus hoc præceptum

fuerat, tenebris iam tenentibus, sæpe cum mergentes tanquam cum eo ludentes, non emiserunt, usquequo eum pressum fontibus suffocarent. Aristobulus quidem ita extinctus est, decimum & octauum annum agens ætatis, cum principatum sacerdotij anno non amplius tenuisset, quem rursus Ananelus suscepit. Quo malo mulieribus nunciato, incessabilis eas statim dolor defuncti inuasit. Ciuitas etiam rumore delato, lamentis cuncta completa est, omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexandra uerò plus consumebatur conscientia peremptionis: nam dolorem ampliorem ab ipso funeris actu ferebat. Sed sustinere necessarium putauit, licet sæpius sua manu uitam finire niteretur: desijt tamen si posset uiuens sufficere ad ultionem insidiarum perempti. Vnde potius suam uitam tenebat, ne daret suspicionem filium suum insidijs perijisse: per hanc enim dissimulationem sperauit satius se opportuno tempore uindicare. Illa quidem sic continenter dolorem tolerabat. Herodes autem omnibus uerisimilis uidebatur non insidiarum adulescentis autor extitisse. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat, sed etiam lacrymis usus animæ confusionem ueram esse monstrabat. Interdum etiam & dolore uincente, eum ex aspectu pulchritudinis plangebat: & licet adulescentis mors pro eius tutela putaretur, manifestum tamen erat, quòd pro satisfactione ista faceret: siquidem munificenter exequias eius honorans, multum apparatus circa locellos, & multitudinem aromatum fecit: nimiumq; ornatum simul sepeliijt, ut dolorem mulierum penè deleret, & solaretur eas per istam partem. Alexandram tamen nihil tale deuicit, sed semper mali memoriam mortis incitabat: & scripsit Cleopatrz Herodis insidias, & filij perditionem. Quæ dum festinaret petenti subuenire, calamitates Alexandræ miscrata, propriam omnem causam confecit, & petere Antontum uindicare

vindicare adulescentis interitum non cessabat, cum diceret nō esse dignum, Herodem per eum regem statutum in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus esset Antonius, ad Laodiceam perueniens mittit præciens Herodem ad se proficisci, sibiq; pro morte Aristobuli satisfacere: nam non recte insidiæ confectæ per eum extitissent. Qui cū causam timuisset, et Cleo patræ contrarietatem, quæ non cessabat Antonio suadendo quatenus eum damnaret, statuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patrum suum Iosippum procuratorem regni et rerum reliquisset, demandauit ei secrete, ut si quid ab Antonio passus esset, cōtinuo Mariammen occideret. Nam dilexisse uxore profitebatur, et timuisse ne contumeliam post eius mortem pateretur, dum per pulchritudinem illius ab alijs desiderari posset: per quæ demonstrabat impetū Antonij, quē in eā habuisset, cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidem hæc præciens, spe incerta ad Antonium perrexit. Iosippus autem cum in dispensatione rerum regni statutus esset, et propter hoc frequēter Mariammen cōueniret, et de negotijs honoris causa reginam percontaretur, fauorem et amorē circa eam Herodis inseruit. Mulieres autē cū illū adulationibus emolliissent, plus autē ab Alexādra seductus Iosippus, sententiā regis demonstrauit, et mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quod nec post mortē sine ipsa posset esse: dum diceret, quod si quid acerbū ab Antonio pateretur, nō sufferret ab ea nec post interitum separari. Hæc quidem Iosippus. Mulieres autē non hoc amorem affectus Herodis putauerūt: sed timuerūt, ne reuersus tyrānica crudelitate sibi mortem inferret, ideoq; de uerbo suspicionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hierosolymorum ab inimicis Herodis dispersus est, quod Antonius

tonius tormētis eum affecisset & occidisset. Quæ fama cūctos quidem in aula turbauit, plus uerò mulieres. Tum Alexādra Iosippum flectit, ut cum ipsis ad Romana signa confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatē sub duce Iulio pro regni custodia castra posuerat: dicens, primum si qua turba in aula concurrerit, ipse in tuto existerent, dum Romanos propitios haberent: præterea si Mariammen Antonius perspexerit, principatum recipere speramus, ne in aliquod postea seruitium de propagine regij generis descendemus. Cum has rationes fugæ cogitassent, literæ ab Herode de omnibus suis causis deportantur, priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisset, confestim eum donis de Hierosolymis deportatis reconciliauit: & sermonibus dicere compulit, ut nequaquam contrarie quiddam de se haberet, & Cleopatræ uerba nihil aduersus suam satisfactionē ualere. Nam non, inquit, iustum est Antonius, ut rex de suo principatu depositus pœnam luat: quia qui honorē ei dederunt, ipsi ei uti potestate permiserunt. Quo dicto flexa est Cleopatra, sciens nequaquam alienū principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet Herodes, aliosq; narraret honores, quos ab Antonio in cōuentu uel in conuiujs quotidianis haberet: & hæc tamē obtineret, licet in accusationibus Cleopatra molesta nimis existeret, quæ prouinciæ desiderio omnibus modis perire illū festinaret: sed quia Antoniū iustum circa se cognosceret, nihil horū difficilimum speraret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa se Antoniū, speraret Cleopatram reconciliari animo posse, & se hoc facere dicebat: nam Antoniū petitiones suas adimplesse, & sibi inferiorem Syriam concessisse denuntiavit: & per hoc solatiū refutaret & reiiceret appellationes quas Cleopatra pro Iudæa fecisset. Cum hæ literæ uenissent, desierūt ab impetu, quæ tanquam de mortuo habuissent, ut ad Romana signa confugerent:

rent: non tamen earum latuit voluntas. Nam præcessit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudæam reuertitur: statimq; soror eius Salome, materq; eorū consilium quod habuisset Alexandra cum suis aperuerunt: Salome uerò & cōtra maritum Iosippum accusationem protulit dicens, quòd cum Mariamme frequenter conuenisset. Hæc uerò dicebat inimicitiarū causa, quòd frequenter ignobilitatē generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autē callidus semper, & nimis Mariamē amans, licet statim cōturbatus fuisset, nō tamen patitur amore Mariammes aliquid temerarium in ea conficere: sed in utroq; anxius, secrete eam inquit, utrū uerū esset de Iosippo quòd audierat, an falsum. Illa uerò cum iuramento affirmante, & satisfaciēte, quòd in nullo peccato fuisset ei cōmixta: paulatim rex deslestitur, & ira deleta coniugis amore superatur, ut & iam satisfactum sibi de his crederet, quæ audisset, & honestati eius multas ageret gratias: fauorē quoque quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat: & qualia sæpe amantibus cōtingunt, collachrymabant inuicem, magno studio sese pariter diligentes. Cum uerò rex suum affectum iam prætermissa zelotypia confirmasset, nō amantis est, inquit Mariamme, quòd mandaueras Iosippo, ut si quid patereris ab Antonio molestū, me perimeret, quæ nihil tibi peccassē. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardescens in furorem, statim eam ab amplexu dimisit, clamans, & suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signum cepisse, Iosippum cum ea habuisse communionem: nam nullatenus prodidisset, quòd secrete audierat, nisi maxima fides illis interfuisset: credensq; de crimine, penē suam interfecisset uxorem: nisi uictus amore, furoris impetum refrænasset, seipsum consumens: Iosippum tamen ulterius, nec ad suam faciem uenire permisit: Alexandram uerò tanquam totius mali causam seruari præcepit.

De mal

De malitia Cleopatraz, & Herodis uirtute.

CAP. IIIE.

INterea per Syriam turba cōmouebatur, Cleopatra nō desistente Antonium flectere, quatenus omnibus oppressis potentiam singulorum aliam sibi donaret: multumq; ualebat, desiderio sui illo inflammato: quæ cum natura auara existeret, nihil iniustum reliquit. Siquidem fratrem suum, quem iam habiturum regnū sciret, uenenis aggressa consumpserat, quintum & decimū ætatis annū agentem: sororem autē Arsinoēn Ephesi ad templū Dianæ confugientem, per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa, & corpora uiolabat: neq; sacrarium tam castum fuit, aut asyli priuilegio tutum, cuius ornatum ipsa non abstulit: nec tam profanū uel incestum, quod solum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cū omnia expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat: siquidem cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniū cōpellebat aliquid ab alijs auferentem sibi donare. Nam cū transisset ad Syriam cum eo, & eam cogitaret possidere: Lysaniā quidem Ptolemei filiū accusans, quia Parthos contra Rempub. duxisset, occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ uictus esset, ut nō tantum uerbis, sed etiam uenenis uideretur obedire, manifestam quidem iniquitatem uidens, petebat eam, ne se tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei, nec quanta illa præcepisset perficiens, palam iniquus uideretur. Ideoq; partes prouincie uniuscuiusq; recolens, donauit ei: prestans etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum usq; ad Aegyptum erāt, excepta Tyro & Sidone, quas à maioribus liberas esse cognouerat, licet multum eum illa sibi eas præbere supplicasset. Cū hæc Cleopatra obtinuisset, & deduxisset Antonium usque ad Euphratem contra Armenios cuntem, reuertitur: & intrat Apameam

Apameam & Damascum, inde etiam in Iudæam peruenit. Quam cum Herodes suscepisset, conduxit ab ea reditus Hierichuntis: nam balsamū terra illa generat, quod pretiosissimū est, & nusquam alibi nascitur, & palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode, tentabat cum eo concumbere: nam naturaliter & euidenter libidine exardebat: forsā tamē & aliquid amatorii passa est: sed quod uerisimilius est, regno eius insidiabatur, si quo modo iniuriam in se factam posset pro accusatione adipisci: desiderio uerō quasi uictam se esse demonstrabat. Herodes autē licet olim nullatenus faueret Cleopatrac, dum sciret eam omnibus esse molestam, tūc tamen & ampliori odio eius detentus, quod per luxuriā uellet illa insidias ei parare, uerba quidem eius in presenti refutauit: consilium uerō cum amicis suis sumpsit, ut eam sub potestate sua positam occideret, ut & se, & multos malis eius liberaret, quibus iam grauis facta uel fieri posse putabatur. Nam hoc ipsum & Antonio prodesse, quia neq; illi fidelem eam esse dicebat. Cum hæc cogitasset, prohibebant eum amici: primum quidem suggerentes, quod nō deberet maximū periculum & manifestum pro re tanta suscipere. Cumq; permansissent supplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium posse pati dicebant, quamuis eum muneribus redimere putaret: cum amore eius potius incenderetur, & uideret uiolentia, uel insidijs illius se eius amore priuatum, nec mediocre quiddam pro satisfactione posset edicere, si contra foeminam hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate superabat: utilitatem autem quam Antonio dicit futuram, uerendum est ne potius ille temeritatem existimet, quod affectu tali eum priuaret: unde non est incertum, dicebant, quod maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio compleretur: refutare uerō concubitus, quem illa postulabat, pro tempore honeste

neſte ſuadebant: qui cum hæc designarent, & pericula merito demonſtrarent, conatus eius compreſſerunt. Tunc Herodes Cleopatrae donis & muneribus ſatisfaciens, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepiſſet, Artabazen Tigranis filium cum Satrapis ſuis ligatum in Aegyptum deſtinavit, donans eos Cleopatrae cum omni eorum regio ornatu. Armeniae uerò tenuit principatum Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaserat. Quem cum Archelaus & Nero Cæſar expuliſſent, Tigranem nouiſſimum eius fratrem ordinaverunt. Hæc quidem poſtea cōtigerunt. Veſtigalia uerò, quæ debuiſſet de terra donata ab Antonio, Cleopatrae præbere Herodes iuſtum iudicauit ex integro, ne occaſionem ei odij præſtarent.

De pugna Herodis contra Arabes.

CAP. V.

A Retas autem, cum Herodes reſtitutus eius conduxiſſet, tempore quidē aliquāto reddebat duo millia talenta, poſt autem indeuotus extitit, uix partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; ſecundum iuſtitiam ſacere uolētem, perſequi deliberauit: ſed interim propter bellum Romanorum hanc diſtulit exactionem. Nam dum in Acciaco littore ſperaretur pugna, quæ centeſima octogeſima ſeptima Olympiade contigit, & Cæſar cum Antonio de repub. decertaret, Herodes ex opulētia prouinciæ ſuæ multo tempore reſtitutibus & uiribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere ſe dixit, Arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc Cleopatra, dum ſibi putaret prodeſſe, ſi unus ab altero ſterneretur. Cū hoc ab Antonio iuſſum fuiſſet, Herodes milites cōgregauit, tanquam conſeſſim Arabiam ingreſſurus paratq; equitum & peditem multitudīne, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illic Arabes

Arabes ei occurrissent, pugna maxima commissa est, in qua uicerunt Iudæi. Postea multum exercitum Arabum in Chana uico congregatum, qui est in inferiori Syria, audiens Herodes uenit super eos, ducens maiorem partem suæ militiæ, & prope Calon sua castra metatus est, unde opportune pugnaret. Cumq; hæc disponderet, populus Iudæorum clamabat mora dimissa contra Arabes impetū facere, dum credunt se in hoc paratos esse, quia in priori pugna uictores extitissent. Igitur suum studium milite ostendente, rex statuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non se deesse uirtuti eorū, & prius se armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omniq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: suisq; perempti, nisi Artemon Herodem & Iudæos iuuassisset: nam hic erat dux Cleopatæ ibi constitutus, & inimicus Herodis, futuraq; non imprudenter prospexit: ut si quid clarum agerent Arabes, ipse quiesceret: uictis autem eis, quod & contigit, ex proprijs præparatis militibus, inuaderet Iudæos: quos tunc lassos & iam uicisse putantes, subito superueniens prosternabat. Nam alacritatem animi cōtra manifestos inimicos consumentes Iudæi, & post uictoriam remissiores, citius à recentioribus hostibus obtruntur in locis asperis & saxosis, quorum notitiā inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius uicti sese recuperantes reuersi occidebant, fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugna uictus equo ducere tentauit auxilium, sed non ualuit, licet festinasset subuenire. Sed castra Iudæorum cum Arabes cepissent, non mediocrem felicitatem & sine spe tenuerunt: nam uictoriam quam prius perdiderant, postea obtinuerunt, plurimum aduersariorū prosternentes exercitū. Exinde latrocinij utebatur Herodes, multamq; Arabū terram discurrens uexabat,

dum super mōtes castra disponderet, & omnino recusaret manus cum eis ex aequo conferere. Frequēter tamen laboram diligentia lucrum sibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat, ruinam suam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes instigūte exercitum & uincente.

CAPVT VI.

INterea Acciaco bello inter Casarem & Antonium gesto, septimo imperij anno Herodis, terra Iudæorum commota est: qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta: perempti sunt a ruinis etiam hominū decem milia. Milites uerò cum sub diuo degerent, nihil ab oppressione sunt lesi. Quæ cum Arabes inquirerent, & plus quam in ueritate erat, audirent, quæ facta fuissent, tanquam prouincia hostium euersa hominibus peremptis, nihil ulterius sibi aduersum credebant posse insurgere. Quò cum legati Iudæorum peruenissent, pacem propter hæc quæ euenerant facturi, Arabes peremerunt cos, & cum alacritate contra milites eorum preparabantur. Qui nec inuasionem Arabum sustinuerunt, scilicet calamitatibus oppressi: nec bellare decernunt, dum nō paxes sese prælijs eorum putaret, neq; auxilium haberet, rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit, ut recuperaret eis antiquū alacritatis quimum: & exhortatus aliquos optimatum, ausus est etiam & ad populum sermocinari: nam prius pigebat eum, ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationē proferens: Non ignoro socij quoniam multa per hoc tempus facta sunt contra Rempub. nostram, & fortassis nec hi modo de se cōfidunt, qui multum uirtute præcellunt: sed quoniam cōpellimur pugnare, nec est aliquid quod semel factum, non possit rursus bene tractatū emendari: petere uos elegi simul & docere, per quæ possitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen
præ

primum uobis ostendere, quod iuste bellum id conamur committere, propter iniurias aduersariorum: nam maxima magnanimitatis haec causa uobis existit: post uero declarare, quod nihil sint quae nunc nobis mala superuenerunt, sed et multas nos spes uictoriae possidere. Exordiar autem principia, testes uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitate nostis, et circa alios omnes, ita perfidam tanquam Barbarorum, et quia nec deum cogitent: saepius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut a proprio principatu deciderent, et Cleopatra seruirent, quis alter eos de hoc timore liberauit, nisi mea amicitia quam cum Antonio possidebam? Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere permisit: nam Antonius cauebat agere, quod posset nobis in suspicionem peruenire. Tamen et cum uellet Cleopatrae partes aliquas ab utraque provincia praebere, hoc quoque ego dispensaui, multaque munera secretius offerens, tutelam utrisque acquisiui. Expensas autem ipse suscepi ducenta praestando talenta, duo milia uero fide dicendo, quae etiam pro redditibus adimpleui: unde nos nihil ab eis suscepimus. et oportebat quidem nulli tributa provinciae Iudeos praebere: quod et si praebendum esset, pro nobis, non etiam pro Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nam pro beneficiis iniqua circa nos egerunt, prius quidem quod nos amicos, non hostes, redditibus priuauerint. Nam si fides hostibus necessario seruatur, multo melius amicis. Sed non apud hos ita est, qui modis omnibus optimum putant iniquitate eligere, si solum lucrum eis possit acquiri. Est ergo quaestio nobis, utrum oporteat iniustos punire, dum hoc etiam deus desideret, et praeceperit semper iniquitates et contumelias execrari: quae non tantum uerbo, sed etiam insit per bellum ulcisci: Nam quod uidetur iniustissimum apud Grecos et Barbaros, hoc si dici fas est, in nostros le-

gatos cognoscitur perpetrātū. Græci siquidem sacros & inuolatos dicūt eos esse, nos autem optimū & beatū decretum in lege à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deū placant, & aduersarios hostibus recōciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi, quā si legati qui pro iustitia loquūtur intereant? Quemadmodum autē possint uitam suam innoxiam custodire, seu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetrassent, nūhi quidem nō uidetur. An forsitan rectum & iustum nobiscum est, illi uerō fortiores ob hoc putantur: sed primum quidem indignum est uos hæc credere. Nam ubi iustum est, ibi & deus: deo uerō præsente multitudo cum fortitudine præsist est. Vt ergo de nobis ipsis requiramus, uicimus primo prælio, in posteriore uerō nec substituerunt, sed statim cesserunt, non sustinentes nostræ alacritatis impetum: uincētes autē nos Artemon inuasit, bellum inferens non indictum. In primo uerō prælio nomen & fortitudo nostra apparuit: in posteriori uerō, iniquitate uel insidijs concidimus. Cur igitur minora sapimus in his, ubi maiores spes posidemus? Quomodo autem obstupescimus eos, qui cum palam decertant, semper uincuntur: cum uerō sic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit? Virtus uerō non expugnatione debiliū: sed in oppreſsione fortium appareret. Si tamen quenquā & illa terrent, quæ domi contigerunt, & in terræ motu acciderunt, primū quidem sciat, quoniam hoc ipsum & Arabas decepit, dum maiora quā contigerunt, putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciam, aut nobis timorem immittere. Illi nanq; nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt, quas nos egressi contra eos, uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatē pugnādi, neq; enim intantum sumus cōtriti, neq; ira dei uulnerati, ut quidam putant, quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei prouidentia acciderunt, liquet quod iam secundum illius iudicium

ira desijt, dum satis uindictam de factis nostris acceperit. Nam si uellet amplius nobis nocere, nequaquam flexus fuisset. Bel- lum autem quia & uult fieri, & iustum esse cognouit, ex his nobis ostendit, quod multis per prouinciam terramotu per- emptis, nullus armatus interiit, deo euidenter ostendēte, quod si omnes cum filiis uel uxoribus militarent, nihil penitus eis inopportunum accidisset. Hæc reputantes ergo, quod in omni tempore dei patrociniū possidetis, persequimini fortitudine iusta iniquos, amicis perfidos, maleuolos circa legatos, sem- perq; uestra uirtute deuictos. Cum hæc audissent Iudæi, mul- tum audaciæ sumentes, ad pugnam parabantur. Herodes au- tem hostijs celebratis, cum magno studio eos contra Arabas, transiens Iordanem fluuium produxit, & prope aduersarios castra disposuit. Tum uisum est castellum in medio positum occupare, quod sibi multum prodesse putauit uolenti maturius prælium uel committere, uel differre: nam opportuno uel mu- nito loco constiterat. Cumq; idem prouideret Arabes, bellum pro castello committitur, & primū quidem protelatio, deinde uerò multis ex utraque parte ad manus uenientibus, Arabes afflictī recedunt. Quod statim spes Iudæis non minores erexit, uirtutemq; accendit. Dumq; magis omnia uellent Arabes pa- ti, quàm decertare, & Iudæi castra eorum inuaderent, Arabes coacti recedunt, nullas uincendi spes habentes, sed tantum mul- titudine audaciam sumentes. Itaque pugna facta, multisq; ab utraque parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantam ab aduersarijs terre- bantur, sed ipsi fugientes, sua multitudo contriti morieban- tur. Vnde quinque milia defuncta sunt, reliqui uerò ad castra confugerunt, minime spes salutis firmas habentes necessario- rum inopia, & quod peius erat, aquarū indigentia. Iudæi au- tem licet persequerentur, tamen inuadere castra minime per-

mittebantur : obfidentes ergo vias eorum, fugere uolentes arce-
cebant. In his igitur Arabes constituti, legatos ad Herodem
dirigunt, primū quidem dissolutionem belli petentes: nam sitis
eos urgebat omnia pati, dum tantum in præsenti licentiam a-
quas acciperet hauriendi. Qui nec legatos nec dona suscepit:
neq; mediocre quiddam pactus est, dum obstinate permaneret
ulcisci transgressiones in suos ab illis factas. Qui siti compulsi
nimia semetipsos tradiderunt, ut per quinque dies quatuor mi-
lia caperentur: sexto uero die reliqui de castris egressi, decer-
tare cum aduersarijs nitebantur, eligētes omnia pati, ne pau-
latim sine gloria deperirent. Quæ cū deliberaſſent, nullatenus
decertare ualuerūt: nam animo & corpore calamitatibus affli-
cti, pro lucro mortē esse putauerunt, ne in tribulationibus ui-
tam extenderent, quorum septem milia priori prælio conster-
nuntur. Cū his ergo casibus uteretur, arrogantiam priorem
deponunt, miratiq; Herodis prudentiam ceſſerunt, patronum
eum suæ gentis pronuntiantes. Qui cum multa felicitatis glo-
ria reuertitur, maximam acquirēs suæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanum Herodes occiderit, & Cæsaris gratiam
acquisierit.

C A P. VII.

Igitur licet optime per bellum Herodes res suas disposuiſ-
ſet, tamen in periculum incidit. Siquidē pro Republica de-
certans Antonius, in Acciaco litore à Cæsare uincitur. Tum
in desperationem sui Herodes uenit, dum amici & inimici pu-
tarent non impune amicitias ei prouenire, quas cum Antonio
habuiſſet. Quapropter amici quidē desperabant: inimici uero
licet in speciem contriſtarentur, tamen clam nimium letabantur,
ſperantes meliora ſibi rerū mutatione uentura. Herodes au-
tem Hyrcanum ſolum uidens in dignitate regia conſtitutum,
prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortē illius: ne imminente ſibi
à Cæsare periculo, ille daret occaſionē, qui ſolus regio uide-
batur

batur ex genere. Cum hæc cogitaret, nec daret occasionem Hyrcanus, nam modestia morum nullam rerū gubernationem curabat, nec rebus studebat nouis, omnia concedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, et spem rerum mutatione incoñtinenter credens, uerba ad patrem fecit, ne sustineret Herodis iniquitatem in familiam suā procedere: sed custodire spes eorum petebat, ut et Malacho Arabiam tenenti scriberet, quatenus eos susciperet ad se refugientes. Nam si mors euenerit inimico Cæsaris Herodi, ad se principatum uenturum, et propter populorum fauorem, et propter generis dignitatē. Dum his cū flectere niteretur, Hyrcanus uerba depellebat. Sed per tinacia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdum desinens, Herodis erga se insidias accusaret, cōpellit eum epistolam dare Dositheo cuidam amico, in qua scriptum erat, ut Arabas equites qui deberent eum ad se perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ distat ab Hierosolymis stadijs ducētis. Credebat enim Dositheo, dum nimis eum sibi amicum ipse et Alexandra existimarūt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, ut Isippi cognatus, quē ille peremerat: quia et illorum qui in Tyro prostrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat. Sed hæc Dositheū nullatenus Hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam præponēs illi regis amicitias, porrigit Herodi epistolam: qui eum pro fide non tantum laudauit, uerum inuit ei, ut ministraret reliquæ causæ, quatenus signatam epistolam traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet, cum non paruū putaret et illius sententiā cognoscere. Quæ cū Dositheus alacrius ministraret, Arabs rescripsit et ipsum Hyrcanum se suscipere, et omnes qui cum eo uenirēt. Destinauit etiā qui deberent eos caute perducere. Ut uerò et hanc epistolam Herodes suscepit, confestim uocato Hyrcano, de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille ne-

gasset, epistolas coram cōcilio demonstrans, uirum interfecit. Hæc nos conscripsimus, quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij uerò non ita existimant, sed magis Herodem insidias contra Hyrcanum cōtexisse quatenus eum interficeret, dicunt, ita scribentes. In aliquo conuiuio sine suspitione quendam sermonem Hyrcano intulit, si quas epistolas à Malacho suscepisset. Qui dum se confessus esset saluatorios apices accepisset: illo rursus interrogante, si qua super hæc etiam dona recepisset: nihil amplius respōdit, quàm quatuor iumēta transmissa suscepisse. Occasione hac inuenta, dona esse corruptionis uel proditiōis uociferans, uirum inuit occidi. Signa uerò sunt minime Hyrcanum peccasse, quatenus tali termino occumberet, et modestia morum eius, quod nihil in iuuentute sua atrocius aut temerarius egisset: et quia cū ipse regnū habuisset, plurimā gubernationē Antipatro cōmiserat: cum iam octogesimum duceret annū, et cum multa tutela sciret Herodem regnū possidere, et Euphratē transisse honorantes eum: quæ omnia despexisse eum, et aliquid nouitatis molitū, nimis incredibile est: quia nec naturæ illius aptū erat, sed molitione Herodis occisus est. Ita quidē finem uitæ inuenit Hyrcanus, diuersas et uarias calamitates expertus. Nam principio ut mater eius Alexādra regnauit, principatus sacerdotij gentis Iudeorum nouem annis honorē obtinuit: matremq; defunctā cum imperiū suscepisset, et hoc tribus mēsis gebernasset, depellitur ab Aristobulo fratre: restituitur autem iterū à Pemptio: et quadraginta annis honore usus, secundo regnū per Antigonū perdidit, et corporis diminutionē passus, apud Parthos captiuus perductus est: et exinde ad propria post tempus remeans, propter spes ab Herode promissas, nihil sicut sperauit executus est. Itaq; multis uitæ passionibus inuolutus, et quod pessimū est, ut diximus, in senectute, non dignū uitæ terminum impetra

impetrauit. Siquidē modestus & mediocris in omnibus existerat, & plurima sui imperij sub dispensationibus innocēs tractabat, neq; callidus regnū disponere, Antipatro, & Herodi usq; ad hoc conamē aperuit iter. Herodes autem Hyrcano interfecito, à Cæsare nihil optimū sperās de rebus suis, propter amicitias, quas cū Antonio habuisset, laborabat. Cumq; in suspicionē Alexandrum habuisset, ne tempus nancisceretur, & multitudinem & turbam in regno uel rebus suis concitaret, commendauit omnia fratri suo Pheroræ: matrem autem Cyprin cum sorore & cognatione cuncta in Massadam constituit, iubens, ut si quod de se periculum audirent, principatum sibi assumerent. Mariammen uerò suam uxorem, quod non potuisset ut inimica cum sorore uel matre cōuersari, in Alexandriū cum Alexandra matre sua deposuit: Iosippum, & Iturium, & Soëmum super eas dimittens fidos sibi amicos, quos sub specie honoris custodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat, ut si quid de se periculorum audirent, ambas interficerent, regnum uerò filijs suis cum fratre Pherora custodirēt. Cum hæc mandasset, ipse Rhodum ad Cæsarem properabat. Cumq; in ciuitatem delatus esset, deposuit quidem diadema, aliud uerò nihil de dignitate sua diminuit. Vt uerò cōmunem sermonem cum Cæsare inseruit, tum multò potius suam magnitudinem ostendit, suæq; maiestatis honorem seruauit, dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanquā de peccatis suis satisfaciens: sed ratione actuum suorum confidens sine dubitatione Cæsari dicebat, amicitias sibi maximas cum Antonio fuisse, omniaq; pro uirtute sua egisse, quatenus illerum potentiam sortiretur. militiæ tamen eius nullatenus communicasse, eò quod occupatus Arabas expugnaret: transmississe uerò & pecunias, & frumenta: tamen minora dignitate sua. Nam qui fatetur amicum, uel benefactorem aliquem ha-

bere, debet uiribus animæ uel corporis aut substantiæ se facere participem etiam ad periculum, Quod ego, inquit, minus quam oportebat effeci. Illud uero integrè scio: quia quamuis uictum in Acciaca pugna non reliqui, neq; manifeste transfui, cum & ipsa transfiret fortuna, sed seruaui ei fidem, quanquam non opportunus auxiliator, tamen consiliarius fidiſſimus exiſtens. Nam Antonio causa salutis & rerum potestas qualiter prodesſet ostendi, dum Cleopatram hortarer occidi: quod si perempta illa fuisset, nullatenus à rerum principatu concidiſſet, imò magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo, sed sibi quidem incommode, tibi uero utiliter profuturam præponendo clementiã periit. Nunc ergo siquidem pro Antoniꝝ ira noſtram fidem fuiſſe iudicas, non sum denegaturus, quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter predicans recusabo: si uero persona ablata, quis ſim circa benefactorem, uel qualis amicus requiras, poteris à factis me cognoscere. Nam licet nomẽ ablatum fuerit, nihilo minus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cæſarem maxima, & cunctatione circa uxorem.

C A P. VIII.

CVm hæc dixiſſet, & in omnibus ſui animi libertatem oſtendiſſet, non mediocriter Cæſaris liberalitatem, uel indulgentiam meruit: intantum ut criminum cauſas pro fauore eius uindicari depoſcret. & tunc diadema rurſus ſibi reponſuit, Cæſare inuitante, dum nihil ſecus circa eum, quam prius erga Antonium appareret. Tunc Cæſar omnem ei honorem addidit, cæteris regibus ſcribens, cum omni alacritate Herodem ſibi occuriſſe. Poſtquam uero hanc ſatisfactionem præter ſpem ſuſceptam cognouit, uidensq; ſicut prius, firmiorem ſibi principatum à Cæſare datum, decretumq; Romanorum ſibi pro ſtabilitate ſua mercatum, ſecutus eſt Cæſarem ad Ae-

gyptum ambulantiem. Cumq; super vires suas ei uel amicis dona obtulisset, liberalitatē, magnanimitatēq; suam ostendens, petebat, ne Alexander amicus Antonij aduersi aliquid pateretur. Sed hoc non impetrauit, quia iam iureiurando Caesar praecupatus fuerat. Rediit autem iterum ad Iudaeam cum ampliore honore, et sperantibus contraria stuporem cum metu incussit, quod clarior à periculis dei providentia remeasset. Confestim ergo susceptionem Caesari per Syriam in Aegyptum eunti parabat. Itaq; cum eum suscepisset cum omni regio apparatu Ptolemaide, et praeuisset exercitui sumptus affluenter, omnino inter fidelissimos reputatus est. Cumq; expeditionem Caesar deputaret, in centum quinquaginta domibus ornatis, eum cum amicis suscepit. Praebuit autem per loca arida transeuntibus necessariam humanitatem, ita ut nec uinum, nec aqua, quae potius militibus acceptabilis erat, alicui deficeret: ipse etiam Caesari octingenta talenta donauit: omnibusq; demonstrauit, quod plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset, ut magis fidem eius et alacritatem Caesar probaret. Cui et redeunti rursus Herodes ab Aegypto non minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq; cum ad regnum suum redisset, turbatam omnem domum inuenit, ac grauius ferentes uxorem suam, et matrem eius Alexandram: dum putarent non pro corporum tutela in illo oppido se positas, sed tanquam in carcere, cum nihil illae neq; de suo, neq; de alieno in potestate haberent. Mariamne quidem amorem regis, dissimulationem et deceptionem suam putabat. Angebatur autem, quod si quid ille periculosum pateretur, nec spem uitae posset habere, mandataq; Iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat, magis uero Soëmum, dum illi putaret omnem potestatem creditam. Soëmus autem initio fidelis, nihil penitus de mandatis Hero-

dis pa

dis patefcit: sed cū sermonibus, & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus eſſet, in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit: dum tamen non omnino ſperaret eum cum eadem poteſtate reuerſurum, ſed ſi potius periculum fugeret, ne rediret inſignior: ideoq; non parua mulieribus putauit preſtare, utiq; ampliorem beneficiorum retributionem ſe accepturum ſperans, ſi regnaret. quod ſi proſpere cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam cōtra uoluntatem uxoris cum poſſe facere ſciret: dum cognosceret, omni ratione regis amorem erga Mariammen ampliorem exiſtere. Itaq; cū huiusmodi illum ſpes ſefelliſſet, ſecreta omnia indicauit. Quæ Mariamme grauitè audiens, nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putans, cui & infeſta fuerat, nullatenus eum æquitatem impetrare orabat: & licet difficilem uitam ſuam poſt mortem illius putaret, nihil tamen de ſui animi paſſione celauit. Nam cū ille maximas res præter ſpem impetraſſet, nauigauit, & primū uxori ſuæ de his bona nuntiauit: ſolamq; præponens omnibus, propter amorem, & conſuetudinem, quam cum ea habuiſſet, ſalutauit. Cui dum felicitatem ſuā referret, nullatenus gaudentem, ſed potius grauitè ferentem intellexit. Non enim hæc celare dolorem poterat, ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat: narrationibus uerò eius nequaquam lætabatur, ſed potius contriſtari ſe demonſtrabat. Vt uerò non ſuſpecta tantum, ſed etiam manifeſta facta hæc turbarent Herodem, contriſtabatur, animaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuiſſet, nec in ira nec in amore permancbat, ſemper ab altero in alterum tranſiens, in utroq; inſtans erat. Sic ergo inter odium, & amorem deſtitutus, ſæpius paratus uindicare, ſed timuit, ne præoccupatam ſuam animam cupidine debilitaret: & nullatenus occidere eam ſu-

ſtinus

stinuit, dum uereretur, ne perempta illa maiorem pœnam per amorem pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo eum ita de Mariamme habentem soror eius & mater, optimū putauerunt tempus pro illius odio cepisse: & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odium: qui nec suauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præsumebat. Peius ergo dolorum passione succedebatur, dum neq; illa odium celaret, neq; iste amorem. Constitimq; aliquid nefandissimum actum fuisset, nisi Cæsar nuntiatus esset contrarios uicisse, & interēptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum possedisse. Quapropter festinās ad Cæsarem, reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscens, Mariammen Soëmo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia proferebatur, & partem magistratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

De crudelitate Herodis interficiētis uxorem, & amicos.

C A P V T I X.

Herodes uerò cum in Aegyptū peruenisset, Cæsari cum ampliori fiducia sermonem inseruit, tanquam iam amicus. Siquidem de satellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rursus reddidit, quam per illam perdidit. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, necnon & maritimam Gazam, & Anthedonem, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc acquisisset, & Cæsarem comitatus usq; ad Antiochiam esset, reuertitur: & quantò res suas extrinsecus feliciter tractabat, tantò tum domesticis laboribus affligebatur, præsertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuisse: nam amorem non minorem illis pertulit, quos in historijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito Mariammen dilexit, quæ cum in alijs casta uel fidelis esset, muliebri uel molestum quiddam naturaliter

liter habebat. Nam dominabatur marito seruiendi libidini, & sepius contumeliose eum aggressa est. Quod ille dissimulans ferebat, & blâdiebatur, licet matris eius, uel sororis ignobilitatem illa derideret, & detraheret. Illo uerò tempore maioribus accusationibus à suspicione nutritis, anni spacium completur ex quo Herodes à Casare reuersus erat, & cum iandum culpa uolueretur, tunc erupit tali occasione dati: Meridie namq; dum uoluisset requiescere, accersijt Mariammen, amore quem in eam semper habebat astrictus. Quæ cum intrasset, non cum eo concubuit, sed festinantem eum depulit, & impropertauit ei sui patris uel fratris interitum. Qui cum grauius contumeliam tulisset, & paratus ad facinus esset, sentiens soror regis Salome, paratum olim pincernâ regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter suaderet ei, Mariammen amatorium consecisse regi: & siquidem ille turbaretur, & interrogaret, quale hoc fuisset, responderet uenenum illam tenuisse, petentem seipsum subministrare. Si uerò nullatenus de amatorio rex commoueretur, demitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc eum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam uerisimilia dicturus cum studio ingreditur, asserēs Mariammen præpua sibi præstitisse, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: Venenum, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius uirtutem ipse se non scisse fâtebatur, ideoq; nuntiasse, quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audisset, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur: & eunuchum qui Mariammæ fidelissimus erat, de ueneno torquebat, cōgnosens, quod sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cum necessitatibus interesset, nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet, propter sermones quos Soëmus explanasset, manifestauit ei. Cum hæc

hæc dixisset, magis rex exclamauit, dicēs, nullatenus Soënum sibi fidissimum prioribus temporibus, hæc prodidisse mandata, nisi quiddam amplius inter eum, & Mariammen prouenisset. Et Soënum quidem protinus interim præcipit, uxori uerò iudicium colligens familiarium accusationem parauit, studiosq; executus est de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen sermone incontinens & iracunda, quam postea ita sentientes, qui præsentēs erant, mortiferam in eam sententiam protulerunt. Dum hæc sententia pronuntiaretur, subuenit quidam ei ex aliquibus præsentibus, ne ita temerarie illam interficerent, sed deponerent eam in aliqua regali custodia. Tunc Salome cum suis festinauit e medio mulierem abducere, quæ potius regem impulit: Caue, inquit, seditionem multitudinis, si illa uixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Considerans autem Alexandra tempus, & quod paruum spem haberet, eadem ab Herode passura, contra priorem suam fiduciam, nimis ualde commutabatur. Nam uolens ostendere se ignorasse causam, exiens multa mala contra filiam uociferata est, & omnibus audientibus clamabat, malā circa maritum & ingratam extitisse: quapropter iuste pati, quod audacter ei restitisset, nec retribuisset tantorum beneficiorum remunerationem. Inter hæc talia & inhonesta ea simulante, & audente etiam capillos suos euellere, multa quidē in ea ab alijs uituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum est, cum nec uerbum in initio dedisset, nec ad ullius improperationes turbata respexisset: sed equaliter animi grauitate peccatū matris euidenter ferre demonstrabat. Ipsa quidem non timido gressu, neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generositatem suam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem sic interiit, formina quæ ad continentiam, & ad magnitudinem animi

animi optima erat, modestia uerò ei defuit. Pulchritudine nan-
 que corporis & affabilitatis dignitate, magis quàm quis esti-
 mare posset, omnes mulieres anteibat: occasio tamen exinde
 maior prouenit, ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum
 semper potiretur illius amore, & nihil difficile ab illo spera-
 ret, fiduciam immoderatam habuit: contristabant autem eam,
 quæ erga suos euenerāt. Hæc omnia ei quæ admodū passa fuis-
 set dicendo, ad ultimum inimicas sibi parauit matrem, & so-
 rorem regis, & illum simul, in quo tantum confidens, nihil
 quod molestum sibi oriretur sperabat. Postquàm interijt, re-
 gis potius desiderium exarsit, ut sæpius nomen illius inuoca-
 ret. Moliebatur omnia facere, quæ possent solatium afferre,
 conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt: gubernationes
 etiam regales recusabat, & tantum doloribus tenebat, ut a-
 liquando Mariammen uocare ministris tanquam uiuentem;
 ualentemq; præciperet. Cùm sic haberetur, superuenit ægri-
 tudo pestifera, quæ plures populi uel amicorum eius honestis-
 simos extinxit: & omnibus præbuit suspicari, per iram dei
 hæc contigisse, pro iniquitate erga Mariammen confecta.
 adeoq; ad priora rex peruenit, ut in ultimo solitudines elige-
 ret sub occasione uenationis. His cōfectis cogitationibus, non
 potuit multos dies protrahere: sed incidit in difficilissimam ua-
 letudinem. Nam inflammatione, uel astrictione gutturis, men-
 tisq; mutatione tenebatur: & quæ potuissent curam exhibe-
 re, nihil penitus profuerunt, sed contraria inueniebantur.
 Vnde postea desperatione facta, medici dum nequaquam me-
 dicaminibus allatis ægritudo decresceret, & rex nihil potuis-
 set accipere, omnia quæ ille uellet iusserunt ei præberi, despe-
 rationem salutis casui, deuouentes. Et ille quidem in Samaria
 Sebaste nominata ita inualidus iacebat: Alexandra uerò Hie-
 rosolymis habitans, cùm audisset in quibus esset Herodes, se-
 stinuit

stinavit custodias ciuitatis obtinere, quæ duæ fuerāt: una quidem ciuitatis, altera uerò templi: quas si quis sub potestate sua comprehendisset, omnem gentem sibi subdebat. Nam immolationes nullatenus sine his fiebant, quas nō exercere impossibile Iudæis uidebatur: paratis utiq; magis uitam amittere, quàm religionis Dei solitum sacrificium non implere. Igitur custodibus earum Alexandra sermonem obtulit, quod oportuisset ipsi uel filiis Herodis eas tradere, ne quis alter eas præoccuparet illo defuncto, rerumq; potestatem teneret: dicens, quia si à morbo quo detinetur, euaserit, tutius ea poterit custodire. Cum hæc uerba fecisset, non patienter tulerunt, sed fideles prioribus temporibus, extiterunt tunc magis et propter odiū Alexandræ, putantes non esse optimum Herode uiuente desperare. Quorū unus consobrinus regis nomine Amabec, confestim nuntiauit regi Alexandræ sententiam. Qui nihil remoratus, interfici eam præcepit. Ipse uerò uix et multo labore cum ægritudinem euitasset, animo et corpore debilitatus, simul et fastidiosus in omnibus causis factus, ad poenā peccantium paratior erat: iccirco et amicos sibi necessarios interemit, Custobarum, et Lysimachum, et Antipatrum, Gadium uocatum, necnon et Dositheim, ex hac occasione. Custobarus quidam genere Idumæus erat, inter primos dignitate horum qui à proauis sacerdotes uidebantur Coze, quem Deum Idumæi arbitrabantur. Hyrcano uerò rempublicam eorum sub Iudaicas leges redigente, cum Herodes regno successisset, iudicem Custobarum Idumææ uel Gazæ declarauit: et dat ei sororem Salomen, Iosippum occidens priorem eius maritum, sicuti demonstrauimus. Cumq; hæc Custobarus præter spem libetè impetrasset, eleuatus felicitatem paulatim excedebat, putans non esse bonum, sese iudice Herodis præcepta conficere, neq; Idumæos sub lege Iudaica existere. Quapropter de-

stinavit ad Cleopatram, dicens, Idumæam semper illius maiorum fuisse, ac propterea iustum esse, ut peteret provinciam ab Antonio. Nam se paratum confirmabat transferre favorem suum ad illam. Agebat tamen hæc, non quod potius Cleopatra dominari desideraret, sed existimabat, si pluribus viribus Herodes priuaretur, facilius iam posset sibi gentis Idumæorum principatum uendicare, occasione generis et pecuniarum, quas perpetuo per illicita lucra acquisierat. Et Cleopatra quidem Antonium petens, provinciam minimè obtinuit. Nuntiantur autem hæc verba Herodi. Qui paratus Custoborum interficere, matris petitionibus, et sororis ueniam ei donavit: sed non insuspectum cum in posterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero interiecto, cum contigisset Salomen à Custobaro discordare, mittit statim eî repudiû, connubium renuens, non secundum leges Iudæorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, uxori uero nullatenus separari et ducere alium, nisi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, sed potestatis sanctione cönubium separavit: et ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum se reliquisse, dum cognosceret eum cum Antipatro, et Lysimacho, et Dositheo nouis rebus studentem: fidem uero sermoni de Babe liberis imponebat, quod seruarentur apud eum duodecim annis: quæ multum stuporem regi præter spem uerba fecerunt. Nam Babe liberos destinavit olim persequi, quod inimici sui fuissent: tunc uero per temporis longitudinem de memoria eius exciderunt. Quorum inimicitie, et odium hinc ortum est: Cum Antigonus regnum haberet, et Herodes ciuitatem Hierosolymorum obsideret, necessitate uel malis quanta obsessis assistunt, plures inuocabant Herodem, et ad illum clamabant. Babe autem filij dignitatibus præcellentes, et apud populum ualidi, permanebant

bant cum Antigono, & Herodem accusabant, & seruandum regio generi principatum suadebant. Ciuitate uerò capta, cum Herodes rempublicam tenuisset, Custobarus exitus ciuitatis obstruaturus ordinatur, quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei, aut qui regi contrarij extitissent: sciens uerò in opinione uel honore populi Babæ liberos esse, & putans magnam partem sibi eos fore in rerum mutatione, illorumq; saluti studens, abscondit in proprijs prædijs. Et tunc quidem iurciurando Herodem flexit nihil de illis scisse se, quare liberatus est à suspitione. Rursusq; edicto à rege proposito, & omnem modum excogitante, ut eos inueniret, non est confessus. Sed cum primum negasset, non sine pœna sua esse putauit postea uiros ostendere: & non fide iam tantum, sed & necessitate eos celare festinabat. De his cum nuntiatum à sorore fuisset, rex destinans ad loca ubi commorabantur, simul cum alijs accusatis, illos occidit: ut iam nihil esset residui de genere Hyrcani, sed regnum suo possideret arbitrio, nemine in dignitatibus existente, qui iniquitatibus eius resisteret.

De instituto theatro, & trophæo ab Herode, & cōsequen-
tibus malis: deq; extractione Sebastia: ciuitatis, & alia-
rum.

C A P V T X.

Idcirco potius à patrijs moribus excedebat, & peregrinis inuentionibus ueterem statum corrumpebat, qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt diuersis recedentibus à maiorum pietate corruptelis. Primum quidē certamen quinquennale Casari constituit, & Theatrum in Hierosolymis cōdidit, rursus in campo maximo Amphitheatrum, utraque conspicua, à moribus uerò Iudaicis aliena. Siquidem usus aut apparatus talium nequaquam tradita fuerat. Celebrationem quidem illam clarissimam per quinquennium construebat, nuntians finitimis,

rr 2 & con

et conuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina: et
 de tota terra inuitabat, ut spe propositorum premiorum, et
 uictoriae gloria conuenirent. Igitur collecti sunt capitales ar-
 tifices: nam non tantum eos qui exercitationibus corporis pre-
 ualerent, sed et musica precellentes, quos Thymelicos uo-
 cant, proponens maxima uictoriae premia, omnesque nobilissi-
 mos ad conflictationem conuenire uocitabat. Constituit quo-
 que et quadrigis, et bigis, et unius equi cursui non parua
 dona: et omnia quae munificentia uel decore apud singulos
 praesulgebant, uolens habere clariora, spectaculum liberali-
 tate composuit: theatrum uero circa Caesaris imagines habe-
 bat: et trophaea gentium quas bellando ille deuicerat, auro
 scilicet et argento puro cunctis instructis: et neque de ueste,
 neque de uasis, aut de lapidibus pretiosissimum aliquid defuit.
 quod certantibus non offerebat. Apparatus etiam ferarum fuit.
 Nam leonibus multis congregatis, et alijs quae eminent fero-
 citate, et raro inueniuntur, quorum inter se altercationes et
 pugnae contra homines excogitabantur: peregrinis quidem
 admiratio sumptuum, et delectatio spectaculi uidebatur: pro-
 uincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud eos
 coluntur. Impium est enim feris homines pro hominum spe-
 ctaculo subdere: iniquum etiam peregrinis moribus solita
 permutare. Super omnia uero contristabant eos trophaea,
 dum putarent imagines esse armis obsitas, quia non pa-
 trium illis fuerat talia colere: Quod nec Herodem latebat, qui
 uiolentiam quidem eis inferre opportunum non putauit, lo-
 quebatur autem et solabatur, ut superstitionem eorum aufer-
 ret: sed nullatenus persuadebat, dum grauius illi tulissent, ea
 quae uidebant soluta lege committi. Illi uero unanimiter cla-
 mabant, dicentes: Licet omnia existimemus tolerabilia, tamen
 hominum imagines uel trophaea non esse patrum in ciuitate
 admitti

admitti profitemur. Herodes autem turbatus, & intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio, accersit quosdā primos eorum ad theatrum, & ostendens trophæa, consuluit quid illis hæc uiderentur. Qui cum clamassent, hominum imagines, præcipiens auferre ornatum impositum, ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes, ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidam uerò permanebant in difficultatibus suis, quòd solita minime cõtuebantur, & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimū existimauerunt magis pericula pati, quàm mutatam rempublicam negligi: dum Herodem profpicerent uiolenter introducere, quæ non solita fuissent, & uerbo quidem regem, operibus autem hostem omnium demonstratum. Vnde coniuuauerunt omne periculum se subire decem ciues, & gladios sub uestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus, qui per indignationem eorū, quæ audiebat fieri, seipsum pati, quæ & illi affirmabat, qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cum deliberassent, ex composito ad theatrum pergebant, sperantes non posse Herodem fugere, si subito eum inuaderent. Cumq; parati cum audacia properarent, unus horum qui perscrutantes singula renuntiabant regi, eorum conspirationem intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui cōsestus sciens odium, quod plures in eum habuissent, & seditiones quotidianas, discedens ad aulam, nominatim accusatos uocauit. Qui cum à ministris euidenter capti fuissent, scientes quòd non euitarent periculum, ornauerunt necessarium uitæ finem, nullatenus deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum, sed & demonstrauerunt gladios: confessi q; sunt bene & pie cōiurationē se fecisse, lucri quidem nullius causa,

neque pro suis doloribus, sed pro communibus causis, quas
 seruare aut pro his mori cunctis dignū uideretur. Talia qui-
 dem illi de uoluntate insidiarum fiducialiter prolocuti, à re-
 galibus ministris circunsepti ducebantur, omnemq; pœnam
 passi perimuntur. Non multò post, eum qui talia nuntiavit,
 odio quidam rapientes non tantū interfecerunt, sed & mem-
 bratim dilacerantes canibus apposuerunt. Videbant autem
 multi ciuium, quæ fiebant, & nemo nuntiavit, usq; dum He-
 rodi accrbiores, & certiores inquisitionem facienti, mulie-
 res quædam tortæ cōfessæ sunt, quæ uidissent. Tunc Herodes
 eos qui facinus commiserunt, simul cum tota domo peremit,
 Concurfus uerò & audacia populi, quam pro legibus habe-
 bant, non remissiorem faciebant Herodem, sed multò potius
 cautiorem. Qui statuit sese undiq; munire, ut si qui nouis re-
 bus studerent, manifesta eorum fieret conspiratio: dum ciuitas
 ab aula, in qua conuersabatur, & à templi custodia curaretur,
 quæ Antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit mu-
 ris circundare, quā mutato nomine Sebastiam appellauerunt.
 Putans etiam prodesse prouinciæ locum munire, qui ab Hie-
 rosolymis aberat unius diei uia, & olim uocabatur Stratonis
 turris, etiam eum constructum Cæsareā nominauit, & in ma-
 ximo campo electos equites deputans, locum edificauit, qui
 in Galilæa Gaba uocatur, & trans fluuiū Sobonitidam. Hæc
 ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat, &
 circundans custodijs totam gentem, ut nequaquam potesta-
 tem haberet seditiones promptas agere, quibus paruo motu
 facto frequenter utebantur, nec laterent, si mouerentur, assi-
 stentibus, semper in proximo qui uel cognoscerent. Et mul-
 tos quidem auxiliores suos, plures autem ex finitimis illic
 habitare fecit, dum munificentia ductus, templum construe-
 ret, cui simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existerat:
 quod

quod magis pro tutela sua construens, in honorem Augusti Caesaris Sebastiam appellauit, & prouinciæ partem meliorem, quæ propè fuerat, distribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; fortissimo circumdans altiora loca, custodijs communit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia intus habuit, in medio uerò mensuram unius & semis stadij locum statuit undiq; decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens ædificauit, paulatimq; totam ciuitatem exornans, munitioni quoq; eius prospexit, cuius pulchritudine memoriam posteris uoluit relinquere suæ largitatis.

De insigni liberalitate Herodis ad populum, & fauore
consequente.

CAP. XI.

Eodem tempore, tertiodécimo anno regis Herodis instante, magnæ calamitates prouinciã occupauerant, siue de ultione, siue de casu sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Præterea & ciues per inopiam frumenti, morbus & passio pestifera possidebat. Qui continuè malorum diuersitate cõprehensi, dum indigeret cura uel alimentis, plus peste moriebantur. Morbus autem ita pereuntium, & uiuentiũ solatia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ, horreïsq; exhaustis, nulla spes alimentorum præter pestilentiæ malum nullatenus expectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ, non minus ipsi regi, quàm populo imminabat. Siquidem uestigalia quæ de terra solitus erat accipere, minimè colligere præualebat, & pecunias consumpserat largissimè ciuitates ædificando, nec erat, quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori cõferre præsidium, quod difficilissimum fuerat, dum nec uicini habuissent unde alimẽta præberet, quia nec ipsi leuiora tolerassent,

Et pecunijs deficiētibus, licet potuissent pauca pluribus com-
 parare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium neglige-
 re, ornatum regium incidit, neq; pretiosissimis uasis, neque ar-
 tificiosissimis parcens. Mittebat autē pecunias ad Aegyptum
 Petronio præsidi à Cæsare constituto, et dum non pauci ad
 eum confugissent propter eandem necessitatē, et amicus He-
 rodis priuatim existeret, uolēs subiectis eius subuenire, primis
 ipsis deportare triticum concessit, per omnia eos et in em-
 ptiōe, et in nauigatione subleuans, ut maxima pars ipse hu-
 ius auxiliij fieret. Nam Herodes his deportatis, non tantū sen-
 tentias in horrore se prius habentium mutauit, imō maximam
 ostentationem sui fauoris et patrociniij lucidauit. Siquidem
 primū his quantum potuissent per se panificare, triticum di-
 uisit. Præterea multis existentibus, qui senio uel altera infir-
 mitate tenti, non sufficerent alimenta sibi præparare, provide-
 bat eis constituendo pistorēs, qui paratos panes uendiderunt.
 Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cū
 comprehendisset eos etiam uestium inopia: corruptis enim et
 omnino consumptis pecoribus, neq; lanæ, neq; aliorum uesti-
 mentorum copiam habuerunt. Quæ cū procurasset etiam et
 ciuitatibus finitimis conabatur prodesse, semina Syris præben-
 do: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acqui-
 sisset. Terra enim post hoc fructus suos uberius ostendente,
 non minus quinquaginta millia hominum, quos ipse pauerat,
 ad propria destinauit. Cū hoc modo calamitatibus oppres-
 sum regnum, munificētia uel industria recuperasset non par-
 ua, et in circuitu similibus passionibus afflictos finitimos rele-
 uauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum ueniens, non
 eius auxilium inueniret secundum suam dignitatem. Sed et
 populi uel ciuitates, et priuati ad eum confugientes, solatium
 impetrarunt, in tantum, ut æstimaretur indigentibus extra-
 neis

neis plus decem millia tritici coros dedisse. Corus autem habet modia Attica decem. In ipso autem regno suo octoginta millia expendit. Hanc eius diligentiam, & sollicitudinem, apud Iudeos tantum contigit praeualere, & diuulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro praeuariationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate sua prorsus extingueret, animi sui magnificentiam praefer opinionem demonstrans. Populum autem intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti sunt dudum, sed qualem in necessitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Caesari quingentos electos sui corporis custodes destinauit, quos Eliseus ad mare Rubrum perduxit. Post hæc ad meliora rebus sibi prouenientibus, palatium in superiori ciuitate construxit, magnas erigens domos, & ornatu pretiosissimas, ut plures uiros admiratione sui capere potuissent. Secundum mensuram autem & appellationes eis imposuit. Nam una Caesaris, altera Agrippæ uocabatur.

Herodes sacerdotis cuiusdam filiam uxorem ducens, arces, & oppida extruit, filiosq; erudiendos Romam mittit.

C A P V T

XII.

Desiderio deinde commotus, cum nihil preponeret suae libidini, filiam Simonis sibi coniunxit: qui Hierosolymita filius Buzi cuiusdam Alexandrini, sacerdos inter nobilissimos, cum filiam haberet optimam, & tunc in Hierosolyma nominatam, huius pulchritudo animum Herodis inflammauit. Et ne suspicaretur uolentia uel tyrannide hoc agere, melius arbitratus est nuptiis puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum suum desiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Iesum Boëthi filium à principatu sacerdotij deposuit, & Simonem ordina-

uit, atq; affinitati suæ coniunxit. Cum uerò nuptiæ perfectæ fuissent, edificauit castellum in loco quo prius Iudeos, cum à principatu per Antigonum penè decidisset, euicerat: quod abest ab Hierosolymis sexaginta stadijs, natura munitum, ad edificationem opportunissimum, instar collis manu factum, ut esset in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectum habens ascensum, ducentis gradibus edificationem. Intus autem domus regie pretiosissima & ad munimen & ad ornatum simul effectæ. Circa initium collis habitacula constructionis perspicua, & aqueductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas, sed longè per plurimis sumptibus deductas. Circa campum uerò ciuitas erat edificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem euissent, seditiones contra regnū nequaquam sperauit oboriri, duobus modis subiectos regens: timore quidem, quòd esset ad poenam non mitis: diligentia uerò, quòd in necessitatibus magnanimus appareret. Circumdedit autē tutelam extrinsecus, tanquam murum subiectis parans. Nam & ciuitates extraneas, diuersarumq; regionum reges muneribus ad amicitias suas flectebat. Vnde magnificentia sua Cæsarem & Romanorum potentissimos placabat, transgrediendo leges, dum tēpla erigeret ritui nostro cōtraria. Nam nobis interdicta sunt delubra, nel figuras more paganorum honorare: quæ foris prouinciam Iudeam pro Cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus; pro quarum constructione multas pecunias expendebat. Attendens uerò prope mare locum opportunum ciuitati, quæ quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunq; urbem illic, sed lapide albo palatijsq; pretiosissimis ciuitatem cōstruxit. Portum quoq; tranquillum, magnitudine similem Piræo, tutiq; confugia nauibus præbentē constituit. Quæ ciuitas iacet in Phœnice secundum pelagus ad Aegyptū, inter Ioppen

Et Doram, oppida maritima: quæ stationem navium difficilissimam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati remedium præstans, descripsit in circuitu portû, qui sufficeret maximis classibus locû præbere refugij, lapides in altum ingentes ulnis viginti quinque; deponens: quorum longitudo x x v. pedum erat, altitudo autem non minus decem et octo, latitudo novem: super quos turres disposuit, quarum maxima Drusus nominabatur, à Druso Cæsaris primigno. Ostia uero portus contra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, super quam templum Cæsaris positum nauigantibus apparebat habens statuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæsaris. Civitas autem Cæsarea uocabatur, quæ subtus cloacas non minores superioribus aedificijs habebat, quarum aliæ quidem modice, spatium non longo ad portum et ad mare fundunt: una uero media est, omnium receptaculum purgamentorum, quæ imbribus et mari influente diluuntur. Aedificauit etiam theatrum ab Australi latere portus: Amphitheatrum quoque multa millia hominum capiens, in conspectu pelagi construxit. Itaque perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re lassaretur, neque rex sumptibus deficeret, deliberauit filios suos Romam transmittere ad Cæsarem, Alexandrum et Aristobulum. Qui cum ascendissent, et in domo Pollionis, uiri nimis illustris, et Herodis amici conuersarentur, Cæsar eos cum omni humanitate suscepit: pollicitus licentiam Herodi præstare, quem uellet sibi successorem relinquere: insuper et prouinciam Trachonem et Bathaniam, et Auranitem ei concessit, huiusmodi occasione. Zenodorus quidam conductor domus Lysaniæ fuit: cui dum redditus non sufficerent, de latrocinij per Trachonem amplius acquirebat, quæ loca habitant latrones Damasce norum prædas agentes. Hos Zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri. Cum
ergo

ergo mala paterentur finitimi, Varronem tunc præsidem interpellabant: rogantes ut scriberet Cæsari iniquitatem Zenodori. Cæsar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: provinciam autem Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigētem: quia difficilima domicilia & aquarum receptacula, & deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula munitis speluncis. Cum hæc per gratiam Cæsaris Herodes accepisset, ad provinciam Trachonem pergens, maleuolos latrones oppressit, & in circuitu desideratam pacem omnibus præbuit. Zenodorus autem contristatus, primum quod à magistratu depositus fuisset, magis autem inuidia, quod præfectura Herodi tradita esset, ascendit Romam accusaturus eum: unde nihil agens reuersus est.

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæsare, & de Manachemi prophetia.

CAP. XIII.

INterea Agrippæ successori Cæsaris trans Ionii missio, circa Mitylenem locuturus Herodēs occurrit: pristinaq; amicitia renouata, rediit ad Iudæam. Gadarensium autem quidam cum ad Agrippam peruenissent accusantes Herodē, ille nullo responso dato, ligatos regi transmisit. Arabes quoque iamdudum infesti principatui Herodis, seditionem conabantur rebus eius inferre, occasione huiusmodi nacta. Zenodorus enim cum iam de se diffideret, præfecturæ suæ partem aliquam Auranitidis quinquaginta talentis uendidit: quæ cum in donatione Cæsaris haberetur, tanquam iniuste ea sublata, contendebant sæpius quidem incurfionibus uiolentiam inferre: necnon & inopes milites flectebant, expectantes rebellionem: quam desiderant qui student male uitæ suæ consulere. Quæ cum cognouisset Herodes, prouidentia sua seditionum auferebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni Herodis, Cæsar ad Syriā peruenit, ubi Gadarenses plurimi Herodem

rodem accusabant, grauem eum sibi & tyrannum in præceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Zenodorus, cum iurasset nullatenus eos relinquere, usquequo ab Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarense, & confitentes quòd nihil passi fuissent ab Herode, cum eos Agrippa tradidisset, qui crudelis quidem in proprios, humanus autem erat in aliorum peccatis: accusabāt rapinas & contumelias, probantes & euersiones templorum. Et Herodes quidem indignatus, paratus erat satis facere: Cæsar autem amplectebatur eum, nihil de fauore suo dicens per seditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem die de his sermones prolati sunt, in posterum uerò nulla processit cognitio. Siquidem Gadareni uidentes Cæsaris & cõcilij intentionem, timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam sese noctu gladio percusserunt, alij præcipientes sese dederunt, quidam in fluuii sponte submersi defecerunt, quæ uidebantur temeritatis, non peccati fuisse supplicia. Quapropter nequaquam Cæsar remoratus, Herodem à reatu soluit, necnon occurrit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præcordijs ruptis sanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ uitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non parua Herodi cõcessit, quæ inter Trachonem & Galilæam erat, V latham & Paneada, & in circuitu terram. Dimisit autem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, ut secundum illius sententiam omnia tractarentur: qui in tantum felicitatis processit, ut cum duo isti Romanorum imperium regerent, Cæsar & Agrippa, tertium sibi amicitij Herodem coniunxissent. Qui cum in tanta fiducia consisteret, fratri suo Pherore petiuit tetrarchiam à Cæsare, centum talentorum fideiusor existens: ita ut si quid ille pateretur, filij eius immunes eaderent. Sed cum Cæsarem comitatus esset usque ad mare, rediēs in terra

in terra Zenodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta
 Pancada, ubi spelunca pulcherrima in monte cōsistit: sub qua
 terræ altitudo inaccessibilis est, aquis immobilibus plena, un-
 de fontes Iordanis fluij nascuntur. Quem locum templo cō-
 structo, Cæsari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributo-
 rum concessit subiectis suis occasione sterilitatis: plus au-
 tem reconcilians eos, ne aduersarentur ulterius. Nam in tali-
 bus operibus pietate soluta, moleste de præuaricatis legibus
 ferebant, & sermones faciebant adinuicem. Qui dum his inci-
 tarentur & turbarentur, diligentiam habuit hæc sedare,
 aufrens quidem otium, & præcipiens semper in laboribus
 eos occupari. Nam neque communis deambulatio fiebat, ne-
 que conuentus in ciuitate, sed omnia custodiebantur, & seuis-
 sima tormenta captis inferebantur, cum multi palam & fur-
 tim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, & in-
 tus in ciuitate pariter & in uijs: nam erant qui conuenientes
 in unum speculabantur eos. Dicunt etiam nec ipsum hoc ne-
 glexisse: sed sepius priuatum accipiens habitum, nocte cum
 populis conuersabatur, experimentum faciens quid de prin-
 cipatu suo sentirent, & si quos omnino atroces, nec appro-
 bantes sua opera inuenisset, omnibus modis persequeretur,
 & reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fide-
 lem existere, & cogebat fauorem cum iureiurando sibi uel
 principatui custodire. Quorum multi placantes eum, uel ti-
 mentes, ueniebant ad quod postulasset: alios uerò seruantes
 suam opinionem & grauiter ferentes quod cogercntur, mo-
 dis omnibus occidebat. Flectebat autem & Pollionem Phari-
 sæum, & Samæum, sociosq; illorum sibi iurare: Qui licet non
 obtemperassent, tamen non sunt torti, dum uenerationes eius
 per Pollionem impetrassent. Liberati sunt etiam de hac ne-
 cessitate hi qui dicuntur apud nos Esseni. Genus autem hoc
 est,

est, quod conuersatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat, quia maius quiddam de his sentiebat, quam de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonestus sermo uidebitur in historiarum genere) de his talibus intimare. Quidam Essenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus, præscientiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem uidisset, ut regem Iudæorum salutauit: qui illusum se putans, commonebat eum sermone adhuc priuatus. Manachemus hic ridens, & feriens manu posteriora eius: Regnabis, inquit, feliciter: nā iam à Deo dignus iudicatus es, & recole Manachemi plagas, ut hoc tibi sit signum de peccatis in regno committendis. Nam optima est ratio, si iustitiam & Dei pietatē dilexeris, & modestiam circa ciues habueris: sed non talem te futurum intelligo, dum omnia cognoscam. Felicitate nanque omnes præcelles, & habebis gloriam æternam: obliuionem uerò pietatis & æquitatis possidebis. Hæc non latebunt Deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit, dum spes Herodi deesset: paulatim uerò cum eleuatus usque ad regnum fuisset, & feliciter principatum egisset, accersijt Manachemum, & de tempore quantum regnaret, consuluit eum. Manachemus autem cum omnino nihil respondisset, sed tacuisset, interrogauit eum, si decem tantum anni regni sui essent: respondit, & uiginti & triginta, sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus, Manachemum cum honore dimisit, & omnes Essenos propter illum honorauit. Hæc igitur licet miranda, legentibus demonstrare festinamus, & ostendere, multos apud nos talem diuinationis habuisse notitiam.

De edifi

De ædificatione noui tēpli, & stola pontificali. CAP. XIII.

INterea decimo & octauo anno regni, Herodes post prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: siquidem Dei templum maximum construere, & multū altum & decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilius omnibus suis factis perficere, & ad æternam memoriam peruenire. Sed cū non facīle populo persuaderi cognosceret, propter operis magnitudinem, conuocans eos hac oratione mulcebat dicens: Alia quidem quæ à me in regno sunt acta, ò uiri contribules, ut de his laudem proferam, credo superfluum tanquam mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideātur. Nam in difficultatibus non neglexi, quæ ad uestra commoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis, quàm uobis omnibus festinaui tutelam impendere, & puto quòd Dei cōsilio ad hanc felicitatem euectus sum, ad quantam non prius gens Iudeorum aliquando peruenit. Constructæ nanq; sunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitionibus ornantes genus nostrum exaltauimus, quas operosum mihi uidetur scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere omni pietate præcellentius, explanabo. Bene enim nostis, quòd istud maximū Deo templum nostri patres ædificauerunt, cū à Babylonia remeassent: & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta, ad instar illius quod Salomon construxerat, nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset: quia non culpa illorum factum est breuius templum, sed Cyrus, & Darius Histaspis filius, huiusmodi mensuram ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi seruientes, uel successoribus eorum, & post illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam istius mensuram perducerent. Nunc autem, quando nutu Dei principatui meo pax larga cōcessa est, & diuitiarum possessio, & multitudo

multitudo redituum, & quod maximum est, amicitia fauorq;
 Romanorum, qui omnium rerum domini existunt: cur non stu-
 demus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere, &
 integrum Deo præbere pro beneficijs eius in meo regno colla-
 tis? Talia concionante Herode, multis ammiratione sermo pro-
 nunciatus præter opinionem imposuit: nec aliqua desperatione
 commoti sunt, nisi quod anxiantur, ne eo soluto aliquid emer-
 geret, & opus moraretur ad finem usque perduci: idcirco ma-
 ior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum
 Herodes cerneret dubitantes, adhortabatur eos dicens, se non
 prius deponere templum, nisi omnia præpararentur quæ ad
 perfectionem eius pertinerent. Nam neque mentitus est ex hoc
 quod promiserat. Mille enim plaustra parauit, quæ lapides
 ueherent: decem millia uero elegit peritos artifices, & mille nu-
 mero sacerdotes, quibus stola secundum eorum honorem ha-
 bitumque parauit: sed & quosdam cementarios, alios autem fa-
 bros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur. Cumque
 omnem apparatus alacriter aggregasset, antiquis fundamen-
 tis solutis noua imposuit, super quæ templum crexit, longitu-
 dine centum cubitorum, latitudine centum cubitorum, altitu-
 dine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus funda-
 mentis desiccatis resederunt, quod post hæc temporibus Nero-
 nis renouare deliberauimus. Aedificatum est autem templum
 ex lapidibus albis & tenacissimis, quorum magnitudo in lon-
 gitudine uiginti quinque cubitorum, altitudine octo, latitudi-
 ne duodecim erat. Totius templi nanque circuitus, & por-
 ticus undique humillima, altissimum uero medium fuit, ut à
 multis stadijs conspiceretur, & in prouincia constitutis, &
 contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas
 autem introitus & superliminaria, necnon & uela iuxta tem-
 pli magnitudinem uario ornatu decorauit, & aureos flores

ambientes columnas fecit, super quarum capita uitis tendebatur, botryones aureos habēs pendentes: qui mirandam magnitudinem, & artificij claritatem uidentibus exhibebāt, propter materie pulchritudinem. Circundedit etiam & porticibus maximis omne templum, & secundum quantitatem uniuscuiusque rei sumptibus omnia priora superauit. Porticus autem duæ maximis parietibus fulciebantur, ipsi autem parietes opere inaudito constructi erant. Nam collis erat saxosus, paululum erectus à parte Orientali ciuitatis, pronus super arcem, quam dudum rex Salomon per Dei prouidentia magnis operibus muro circumdederat, ab inferioribus incipiens, quem uallis altissima circumdabat. Saxa uerò Africo exposita, plumbo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum spatium structura comprehendente, & in altum quadrangulo factò, ut uastitas lapidum à fronte uideretur: ab interiore uerò parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret, usq; ad summitatem collis perduxit, & fossas circa murum positas complens, planum super æqualemq; confecit. Quadriporticus uerò in circuitu, unaquaque porticu longitudinem stadij concludente, & intra hanc porticum, murum circa ipsam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab Orientali uerò parte pari longitudine porticum duplicē habebat, contra templi ianuam constitutam, quam multi priores reges construxerant. Circa omnem uerò sacrarij orbem, spolia barbarorum fixa, quæ rex Herodes deuouit, addens etiam quæ & ipse ab Arabis ceperat. Per latus autem Aquilonis turris alta, angulosa, munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges & sacerdotes generis Asamonæorum construxerant, & Barin denominauerant, ut illic sacerdotalem stolam deponerent: qua cum opus habuisset ut immolaret princeps sacerdot

sacerdotum, induebatur. Hanc rex Herodes suo loco seruauit: post cuius obitum sub Romanis fuit usque ad tempora Tiberij Caesaris. Sub quo Vitellius Syriae procurator, cum profectus Hierosolymā, & susceptus à populo clarissime fuisset, uolens eis uices retribuere, ut sacerdotalem stolam sub sua potestate haberent, scripsit Tyberio Caesari, & ille concessit. Et permā sit stola sub potestate Iudeorū, usquequo obiisset rex Agrippa. Post quem Cassius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuspio Fado Iudæe procuratore, imperauerunt Iudæis in Antonianam turrim eam deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius esse, sicut & prius. Destinant igitur Iudæi legatos ad Claudium Caesarem, ut de his peterent. Qui cum peruenissent, iuuenis Agrippa rex Romæ constitutus, petens ab imperatore potestatem eius, accepit, scribente Vitellio Syriae procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum, & custodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem custodiæ Romanorum ascendentes, & requirentes suum sigillum, stolam tollebant: transeunte uerò festiuitate, in eundem locum deportantes, & principi custodiæ ostendentes, similiter cum sigillis reponebant. Hanc autem Barin, id. est, turrim, Iudeorum rex Herodes munitiorem construens pro templi custodia, ad gratiam Antonij, amici quidem sui, principis uerò Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem Occidentalis muri quatuor portæ stabant, quarum una ad aulam tendebat, interposita ualle quæ erat in medio ciuis uie, duæ autem ad suburbana, quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, & exinde rursus ad superiora ascendentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri iacebat, circumdata ualle altissima per omnem australem tractum.

Quarta autem frons, quæ ad meridianum solem posita erat,

habebat & ipsa quidē in medio partas, super quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab Orientali ualle incipiens, & ad Occidentalem finita, amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignū narrari omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima uallis sic erat, ut nullatenus uideri posset, si quis eius altitudinem attendisset, super quā porticus illa steterat. Ex qua si quis à summo, id est à tertio tecto notasset, & profunditatem ædificiorum uidere uellet, tenebris per fudebatur, ita ut non posset uisus ad immensam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines consistebant in quadro per longitudinem, nam quartus paries colligabatur parieti lapideo. Crassitudo uerò uniuscuiusque columnæ, tres coniunctas ulnas habebat: longitudino autem pedes uigintiseptem, duplici spirā supposita: multitudo autem omnium, centum sexaginta due fuerunt. Capita autem columnarum secundum modum Corinthium sculpta, & admiranda propter magnitudinem operis. Cumque quatuor ordines fuissent, tres quidem media loca tenebāt: quorum duo eodem modo facti, latitudinem habebant pedum triginta: longitudine stadia tria, altitudine quinquaginta pedibus tendebantur: Medius uerò ordo latitudinē uiginti quinque pedum habebat; altitudinem centum: nam dupla super utrumque fuerat. Tecta uerò lignis sculptis in figuras diuersas apparebant: mediæ uerò porticus altitudo in immensum tendebat, habens columnas compositas, politas undique, quarum compago incomprehensibilis omnibus uidebatur. Talis quidem primus murus fuerat. A medio uerò non multum secundus distabat, gradibus paucis ascendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per australem partem & aquilonis tractum, tres in pariete ianuas habebat à se distantes: per Orientalem uerò unam maximā,
per quam

per quam transiebamus purificati cum mulieribus. Inaccessibile autem sacrarium fuit, intra quod tertium erat, ubi sacerdotibus solis ingredi licebat. Ante quod sacrarium ara erat, super quam immolationes et holocausta Deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit, cum utique prohiberetur, quia non sacerdos existeret: sed operibus muros, et porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis edificasset, templo per sacerdotes in uno anno et quinq; mensibus perfecto, omnis populus lætitia completus est. Et primum quidem pro celeritate gratias Deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit, laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo, et alij secundum vires suas, quorum numerus nullatenus æstimatur. Nam cum occurrisset templi dedicatio, regisque natalitius dies, quo principatum assumpserrat, insignis est celebrata festiuitas. Construxerat et effosam viam ad aulam, ab Antonia intra templum ducentem per ianuam Orientalem: super quam et turrem edificauit, quatenus et subterraneum haberet accessum, propter populi seditiones. Dicitur autem per illud tempus, dum templum construeretur, quod in die quidem non plueret, nocte uero imbres descenderent, quatenus templi constructio non prohiberetur. Quod uerbum nostri patres tradiderunt, nec est incredibile, si etiam Dei prouidentia aliquis consideret. Templum quidem huiusmodi constructione finitum est.

FLAVII IOSE.

PHIANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber decimus sextus.

Lex Herodis de furibus, & regressus filiorum è Roma.

CAPVT I.

N administratione rerum, studium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem & prouinciam fiebant, legem ponit nullatenus priori similem, in qua firmavit fures uendi. Quæ res non ad pœnam tantum grauis, sed ad confusionem patriæ, solutionemq; consuetudinis existeret. Nam alienigenis, & non eundem uitæ modum habentibus, seruire in his quæ imperassent, peccatum in religione non pœna excedentium erat, dum in prioribus cautum fuisset de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uerò tantum uenundari, non tamen alienigenis, neque in perpetua seruitute, sed Iudeis, & sexto anno absolui. Ergo præter constitutionem, & præter legem reddi hanc pœnam, superbie pars uidebatur: nec regis, sed tyranni in uniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum, quod populi parabat discordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæsarem desiderans salutare, & uidere filios suos Romæ degentes. Cæsar quidem amicabiliter eum suscipiens, perfectos ei doctrina filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uerò ab Italia redissent, studiū populi circa iuuenes erat: & conspicui omnibus facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidiosi statim uisi sunt Salomæ sorori regis, & illis qui accusationibus Mariammen damnauerant: dum putarent, quod si præualerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem

matrem suam cōmissa uidebantur. Causam uerò timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos cōmorari propter matris interitū: & quia iniustum eis uideretur, simul cum interfectore genitricis conuersari: & ex ueritate sumentes initium, ad uerisimile descendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat, auellere. Quod non manifeste ei dicebant, sed in multitudinem rumorem spargentes, Herodi nuntiarī credebant: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatione prætenuissa, rex amore filiorum honores eis largitus est; & uxores nobilissimas iunxit: Aristobulo quidem filiam Salomes Beronicen, Alexandro uerò Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

De prodigalitate Herodis in gratiam Agrippæ, & uectigalibus Iudæorum.

CAP. III.

Cum hæc disposuisset, & audisset Marcū Agrippam nauigasse rursus ab Italia ad Asiam, festinauit ad eū, à quo petijt ut ad regnum eius accederet, ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset, lætus ad Iudeam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placeret reliquit, in nouis ciuitatibus cum suscipiendo, ædificia demonstrando amplissima, & omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebastia, & Cesareæ portu à se constructo, & in oppidis Alexandrio, & Herodio, & Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hierosolymorum, occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem Deo quidem centum boues immolauit, prauit etiam magnificè populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari, tamen propter tempus nauigationis festinauit, rursusq; ad Ioniā munerebus ab Herode multis donatus, unā cum suis amicis nobilibus peruenit. Rex autem post hyemem ueris tempore

properauit rursus ad eum, sciens exercitum ad Bosphorum producturum. Cumq; per Rhodum & Coon nauigasset, putauit eum in Lesbo inuenire, flatu uerò Aquilonis detentus, in Chio remoratus est: ubi multos sibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidisset dirutam, quam in bello Mithridatico depositam, non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat, pecunias præbens quātæ superabundare potuissent ad operis perfectionem, præcepit ciuibus, ut non negligenter, sed citius ornatum suæ ciuitatis erigerent. Ipse uerò cessante procella, ad Mitylenen accessit, & exinde ad Byzantium profectus, cum audisset ultra Cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse, festinauit: & ad Sinopem Ponticam descendens, subito illi insperatus apparuit: à quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cumq; prouincias Põticas ordinasset, per Paphlagoniam & Cappadociam, & exinde per magnam Phrygiam profecti, Ephesum peruenerunt, unde ad Samum nauigauerunt. Multa uerò per ciuitates singulas beneficia regis, secundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: sed & si qui aliquid ab Agrippa petissent, arbitrio suo postulata complebat. Cumq; bonus & largus præstando petētibus esset, nullumq; contristaret, Agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam Iliensibus eū reconciliauit iratum: persoluit & pecunias, quas procuratoribus Cæsaris Chij debebant: aliorum quoq; petitiones munificēter complebat. Cumq; ad Ioniam peruenissent, Iudæorum populi qui ciuitates habitabant, tempus & fidutiam nacti, uiolētias referebant, quas patiebantur dum legibus proprijs uti non sinerentur: damna etiam per calumniam exactorum in festis diebus: darent & pecunias quas ad Hierosolymam transmittabant,

& mul

et multis alijs calamitatibus opprimeretur, Romanis semper
 precipientibus eis secundum proprias leges uiuere. Quæ cum
 suggessissent Herodi, præsentauit eos ut audiret Agrippa eo-
 rum allegationes. Nicolaum autem quendam ex suis amicis de-
 dit, qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobilif-
 simos, et reges et potentes qui tunc præsto erant, cum ad cõ-
 cilium secum perduxisset, Nicolaus ita pro Iudæis locutus est:
 Omnes quidem o maxime Agrippa indigētēs, oportet pro ne-
 cessitate confugere ad eos, qui uiolentiam possint auferre. Hi
 uero qui nunc interpellant, fiduciam prius à uobis datam quā
 sæpius optauerūt, nullatenus se perdere per uos postulant qui
 dedistis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis, qui soli
 potestis præstare, seruentur: Nam damnis afficiuntur, non ab
 aliquo meliore, sed ab his quos pariter secum subiectos uobis
 esse cognoscūt. Et siquidem maxima sunt quæ à uobis merue-
 runt, laudabiles uidentur, quòd ita se probauerunt beneficijs
 dignos: si uero minora sunt, inhonestum est, si nec hæc firma-
 uerint qui præstiterunt. Hi enim qui uiolentiam Iudæis inge-
 runt, nisi putaret bonos eos esse quod à uobis talia meruissent,
 non eis inuiderent, et uestra beneficia cessare niterentur.
 Quòd si quis interroget, utrū uelint patrijs legibus ipsi pri-
 uari, id est, immolationibus et pompis, quas festis diebus offe-
 runt: scio libenter eos omnia pati, quàm patrias leges amit-
 tere. Nam et bella propter hoc multi amplectuntur, uerentes,
 ne transgrediantur patrias leges et libertatem, quibus
 nunc uniuersum hominum genus per uos potitur, quod nos
 etiā petimus, ut liceat nobis per prouinciam seruare solennia.
 Cur ergo hi quæ pati nolunt, in alios committunt? Illud uero
 consideremus: Nunquid est populus, aut ciuitas, aut genus ho-
 minum: quibus non maximum bonum apparuit continentia
 uestri imperij, uel potentia Romanorum, uel audet aliquis

eorum beneficia infirmare, licet sit amens? Nam nemo est, qui non horum particeps, uel publice uel priuatim existat. Quod & si quis auferat quæ uos donastis; nihil firmum neque sibi quod per uos habuerit obtinebit. Vestra enim dona quis enumerare praeualeat? Si recordatum fuerit regnum antiquum; & modernum imperium, multa existunt quæ à felicitate uestra concessa sunt. Nostra uerò licet clara sint, non tamen inuidiosa, propter uos qui donastis. Hoc tantum perfrui postulamus, ut sine impedimento patriam religionem seruemus. Quod & per se non debet inuidiosum esse, siquidem Deus lætatur honoratus. Ex nostris uerò solennibus nihil inhumanum est, omnia uerò religiosa & iustitia sunt salutari deuota. Neque enim celamus mandata, quibus utimur monimentis pictatis & humanarum professionum. Septimum uerò diem remittimus, doctrina nostrorum solennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaque leges probantur quas colimus, si quis per se eas requirat, & antiquæ existentes, licet aliquibus non sic esse uideantur, ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his, qui eas caste custodiunt, quibus nos priuant per uiolentiam. Pecunias namque quas Deo conferimus, rapientes manifestum sacrilegium committunt. Vestigalibus uerò grauantes nos in festis diebus, ad iudicia & ad mercimonia non necessaria trahunt, pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt, de qua non iustum odium habent. Siquidem uestrum imperium, quod omnibus dominatur, probitatem quidem laudat, contumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur maxime Agrippa uolentias auferri, ne prohibeamur legitimis nostris sollemnitatibus perfrui, & ne substantiæ nostræ rapiantur ab his, quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iustæ, sed etiam à uobis primo donata, poscimusque pro his senatus-

consulta

consulta, & tabulas in Capitolio positas relegere, quæ certum est experimēto nostræ circa uos fidei datas. Sed si nullatenus fideles uobis apparuissimus, debet tamen firma esse quæ donastis. & non tantum nobis, sed etiam omnibus hominibus præstitistis, eos beneficiorum largitionibus ampliātes: quorum singula si quis enumeret, potest immensam orationem longo sermone conficere. Nos uerò hæc iuste impetrasse si uelinus ostendere, sufficiet nobis, ut priora taceamus. hic noster rex, qui uobiscum præsens considet, qualiter eius fides erga uestram familiam claruit. Quis enim fauor eius, aut quis in uos nō excogitatus honor, aut causa quæ defuit? Quis autem prohibet uestra circa nos enumerando beneficia explānare? Sed bonum puto, prius patris eius Antipatri res gestas explicare: qui cum in Aegyptum Cæsar intrasset, cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit, neq; in terrestribus certaminibus neq; naualibus armatis minor apparet. Et quid oportet dicere, quantum profecit illo tempore, tot donationibus Cæsaris accumulatus? Singulas uerò memorare Cæsaris epistolæ, quas tunc senatui pro ipso destinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrum ordinasset, superfluum puto referre. Sufficit enim hæc demonstrare, iuste nos beneficia uestra possidere, quæ per uos confirmari postulamus: quæ etsi prius non extitissent, sperabamus affectu circa uos nostri regis, & uestro erga eum acquirere. Nuntiatum enim nobis ab Hierosolymorum Iudæis, qualiter prominciam ingressus esses, & Deo perfectam immolationem honorando eum integris supplicationibus persoluissets, & quomodo populū pauissets, & ab illo munera suscepissets, quæ per gentes & ciuitates signa uel indicia hospitalitatis & amicitie uestræ putantur, quæ meruit Iudæorum gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unā cum

isto

isto tibi cōsidente rege, petimus te nihil superfluum: sed ut quæ uos dedistis, ne concedatis ab alijs auferri. Cū hæc Nicolaus differuisset, nulla est facta à Græcis controuersia. Non enim in iudicio hæc, sed in conuentu uentilabatur: hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt, dicentes: quòd inquilini per prouinciam Iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas se demonstrabant: & licet suis solennibus usi, tamen nihil lederet eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati, hæc respondit: Propter Herodis amicitiam uel fauorem, paratum se esse cuncta Iudæis concedere. Tamen hæc, inquit, quæ postulant, per se iusta perspicuntur: & si amplius petissent, non me piguisset, quæ non ledebant Romanorū imperium, eis concedere. Sed quoniam hæc & prius acceperunt, infirmari nullatenus concedo, quos uolo sine molestia proprijs solennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuisset, concilium dimisit. Herodes autē affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum amplectebatur, & ita tunc discesserunt. Rex autem domum reuerti uolens, nauigauit: & ad Cæsaream deductus non multis diebus prospero flatu uentorum, ad Hierosolymā peruenit. Vbi concilium totius populi congregans, cum multi ex prouincia cōuenissent, cōcione habita, rationem totius sue protectionis explanauit, & quæ Iudæis in Asia per eum prouenissent, ut sine uiolentia in posterum possent degere. Narrauit etiā quid felicitas uel gubernatio sui principatus eis profuisset: necnon & quartam partem fiscalium præteriti anni cōcessit. Quæ illi oratione uel gratia letati, cū summa exultatione bona regi orantes, recesserunt.

Domesticū dissidiū inter Herodē & eius filios. CAP. III.

Procedebat autem seditio domestica, & acerbiorē accipiebat prouectū, cum tanquam hereditarium odiū suscepisset circa adulescentes Salome, & sumpisset de matris eorū

morte

morte audaciam : dumq; uellet neminem illius relinquere, qui posset mortem eius uindicare. Cumq; adulescentes à genitore discordarent, memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interempta, et imperij cupiditate: rursus simile malū prioribus ortum est, dum derogationes ab illis circa Salomen et Pherorā fierent, insidiæ uerò ab his in adulescētes. Nam odiū par alterutris fuerat, modus autem odij nō similis: dum illi manifeste quidem detraherent, inhonestum putantes iram celare: illi uerò non tali modo, sed callidè ac maleuolè accusationibus uterentur, seducētes semper adulescentes, quorum audaciam putabant ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur, nec eam credebant iuste perisse, imò magis festinabant in autorem homicidij uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa, miserabatur innocentiam adulescentium: diligentia uerò Salomes crescebat, et ab illis occasiones accipiebat, dum sic contristarentur propter indignum matris interitū. Dicebāt enim, misere quidem contigisse matris obitum: se uerò miseriore, qui compellerentur cum intersectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in absentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legitimos.

C A P V T I I I I.

Cum ergo Herodes resedisset, et populo interlocutus esset, sicut prædiximus statim sermones ad eum per Pheroram et Salomen proferebantur, magnum ei ab adulescentibus periculum imminere, quòd minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam, quòd Archelai Cappadociæ spe niterentur, tanquam per illum ad Cæsarem profecturi, et patrem Herodem accusaturi. Per quæ Herodes confestim conterritus obstupuit, quòd et alij hæc eadem nuntiaissent. Recordabatur autem priscas calamitates, quòd nec uxore priuatus

natus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum graviora et peiora pateretur. Quapropter contristabatur, quod omnia præter spem feliciter ei forinsecus Deus præstitisset, et domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo et huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adolescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum transtulit: dum putaret sic conterere fiduciam filiorum Mariammes, et temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouersione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit: nam pueris omnino sua deiectione grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus, quam prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus consentire, quibus pater facile credebat, alienatus à filiorum amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animum in fratres accendebat: nam multos iam acquisierat sue uoluntatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uerò patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adolescentibus occasiones crescebant. Nam sæpius ab eis lacrymæ pro contemptu suo, et matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquam iniustum accusabant. Quæ maluoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem commouebat. Quare exacerbatus rex accusationibus, et humiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorem Antipatri excogitabat, adeo, ut et matrem eius dudum contemptam reduceret, et Casari sæpius pro eo scriberet. Agrippa uerò post dispensationem decennalem Asia Romanæ ascendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit, Cui eum cum multis donis commendauit, quatenus

quatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes crederent, contemptis adulescentibus in illum regnum patris transferri. Ipse quoque scribens, Romæ multis amicis Antipatrum commendabat. Qui contristabatur, quod absens fratres suos solito accusare minimè ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modestius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitasset, sua maligna uoluntate usus, exinde incitare patrem sperabat: unde contra fratres, frequenter scribens, uereri patris interitum simulabat: usquequo Herodem ad tantum iræ uel furoris perduxisset, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romanam nauigare, et filios apud Cæsarem accusare: nihilq; sibi tale permittere quod propter magnitudinem impietatis periculosum existeret. Cum uero Romam peruenisset, et ad Aquileiam ciuitatem perrexisset, Cæsarem compellere festinans, tempore apto de maximis suis calamitatibus intimaui, filiosq; suos præsentans, insolentiam et audaciam eorum accusauit, quod festinassent patrem suum perimere, regnumq; tyrannico more inuadere: dum ipse licentiam haberet, non necessitate, sed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem: quam à Cæsare percepisset, ut quem uellet, sibi successorem relinqueret: cum illi non solum regno, sed et uita mererentur priuari, qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæsaris aures talibus uerbis polluere, cum nihil passi sint molestum aut graue à patre: cur uero iniustum eis uideretur, si principatum quem multis laboribus uel periculis suis acquisiuit, cederet et præberet ei què meritum existimaret: nam hoc, inquit, præmiū cum alijs iustitiæ donis existit, si meritis quicquid gratiam præcedentem compensauerit: et talem diligentiam habuerit, ut retributione tanta dignus existat. Impiū enim est uel
 de hoc

de hoc ipso cogitare, dum non possint ad regnum nisi patre perempto accedere, quibus hactenus pater honores uel diuitias administrauit, coniugesq; nobilissimas genere copulauit: Aristobulo quidem filiam suæ sororis, Alexandro uero filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus commissis dum talia fecissent, potestatem habens nō in eos se uindicasse dicebat, sed ad cōmunem benefactorem Cæsarem adduxisse: & auferēdo à se totum, quantum aut pater læsus, aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in iudicio secū fecisse astare: & reliquū esse, aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse uiueret: aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum uel opprobrium forent. Cum hæc Herodes apud Cæsarem filios suos accusando dixisset, iuuenesq; eo dicente lacrymarentur, confusi de tali accusatione, licet liberum sermonem ac fidelem à conscientia possedissent, tamen patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant fore, dum non arbitrarentur honestè & cum fiducia patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lacrymæ cum gemitu: dum timerent, ne putarentur mala conscientia satisfactionem non inuenire. Turbationem autem eorum Cæsar attendens, sicut erant innoxij, credidit quod non conscientia facinorosa, sed imperitia & modestia minimè sese præualcrēt purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis præsentibus, patrem commouerunt ad ueram misericordiam; uidentesq; propitium eum & Cæsarem, & alios præsentem, unus eorum Alexander accusationes dissoluere nisus est: O pater, inquit, tuus quidem erga nos affectus euidenter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses, non nos ad omnium seruatorem Cæsarem deduxisses, dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenquam uolens interficere, ad templa eum, sacra-riaq; perducit, unde uita conquiritur: quæ nobis morte peior existeret,

existeret, si tale aliquid in patrem cogitassetus. Siquidem sermonem fiducia ueritatis inuenit: cum beatos nos fore sciamus, te mitigantes, ac pericula et falsam delationem fugientes: si uerò accusatio praeualuit, solem iam uidere nos superfluum iudicamus. Quod ergo dicis, regnū desiderare nos, uerisimilis cōtra iuuenes causa uidetur: et quod de misera matris interitu subiungis, à priore calamitate argumenta percipiens, nobis ingeris crimen. Considera tamen, quia haec cōmunia cunctis existunt, et similiter in alijs dici possunt: dum nihil prohibeat, si regis filij sint iuuenes, et matre eorum defuncta, omnes in suspitione patris esse tanquam insidiatores. Sed opinio ad talem crudelitatem non sufficit. Dicat uerò quisquam, si tale aliquid praesumptum est à nobis, unde credibilia haec appareant. Nunquid hoc manifestis indicijs poterit approbari, aut ueneni confectio, aut equalium coniuratio, aut seruorum corruptio, aut literae contra te destinatae: dum et haec possint, licet non facta, criminationibus consingi, domo regia non cōcordante? Principatum etiam, quem tu dicis praemium esse pietatis, saepius euenit causam fieri malignae rei. Culpam quidem nostram nullus probauit. Accusationes uerò quomodo soluat, qui excusationes non uult audire? Locuti sumus quiddam, sed non cōtra te: nam hoc iniustum esset: sed in eos, qui si quid dictum fuerat, minimè tacuerunt. Matrem uerò quidam nostrum planxit, non quòd defuncta esset, sed quia derogabatur ei ab indignis, uolentibus principatū inuadere. Scimus nec patrem possidere quicquam, quod nos non posidemus. Et dum regijs honoribus fruamur, frustra festinamus, si te occidendo regnum tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore nec terra peruia, nec mare nauigabile uidetur. Nunquid subiectorum pietas, et gens religiosa concedere habuit parricidae Rempub. obtinere, aut sanctissimū à te confectum ingredi

t t templum?

templum? Vt uerò hæc omnia omittam, homicidium inultum
 Cæsare uiuente posset dimitti? Sed neq; filios impios creasti,
 aut stultos, sed infelices, teq; indignos. Si neque causas habes,
 neq; insidias inuenis, quid tibi ad fidem sufficiet in tali credu-
 litate? An putas de matris interitu coniecturam sumere, quæ
 nos non incutire, sed magis mitigare posset? Ampliorem qui-
 dem satisfactioni uolebamus sermonem inferere, sed non reci-
 piunt prolixiorē orationem, quæ minime commissæ credun-
 tur. Quapropter ante omnium dominum Cæsarem præsentī
 tempore paciscimur, si sine suspitione tua cum ueritate circa
 nos tuum recipimus affectum, pariter possumus uiuere, licet
 non feliciter: quia maxima mala sæpius ex falso crimine ge-
 nerantur. Permanente autem in te aliquo mœrore culpæ no-
 stræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, si tu eam ut immeriti-
 tis largiaris. Cum hæc dixisset, & Cæsar nec prius magnitu-
 dinem criminatōis crederet, tunc magis placabatur: & fre-
 quenter Herodem attendens, uidebatur mitigari. Cumq; præ-
 sentium miseratione rumor in aula diuulgatus esset, regem fa-
 ciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adolescentum
 ætas, corporis pulchritudo, miserandum eis auxilium confere-
 bat: plus uerò, quia oratio conuenienter & sapienter in Ale-
 xandri uerbis occurrerat. Cæsar autem modicum remoratus,
 adulescentes quidem licet ab accusatione extranei uiderentur,
 hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit, quod non tales se
 patri præbuissem, ut nō darent criminatōis occasionem. He-
 rodem uerò petebat, ut omnem opinionem abiiciens, reconci-
 liaretur cum filiis: dum nō esset credibile ab eis scelus hoc po-
 tuisse committi. Cum hæc persuasisset, iuuenibus innuit, ad ue-
 stigia patris sese projicere. Qua supplicatione pater eos la-
 crymabiliter & flebiliter est amplexus: quod cernentes qui
 aderant, flexi miseratione, in lacrymas facile proruperunt.

Illi autem gratias Cæsari agētes, pariter discesserunt: & una
 cum his Antipater, simulans letitiam pro eorum reconcilia-
 tione celebrata. Postero die Herodes Cæsari quidem donauit
 trecenta talenta, spectacula & munera populo Romano tri-
 buenti. Cæsar autē ei metalli æris Cyprij dimidios redditus, &
 dimidiam procurationē præbuit, & hospitalibus cum mune-
 ribus honorauit: & de regno potestatem cōcessit, quem uellet
 filiorum successorē redinquere; uel partiri unicuiq; regnum,
 ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuēte, hoc agere nō per-
 misit, dicēs: oportere cum dum uiueret, & regni & filiorum
 dominationem possidere. Hæc dum ordinasset, rursus redit ad
 Iudæam. In cuius absentia, non parua pars regni defecerat
 Trachonitidis: quos relictī iudices iterum sub imperiū rede-
 gerunt. Herodes uerò cum filijs dum nauigaret, & peruenis-
 set in Eleasam Cilicia, quæ postea Sebaste dicta est, inuenit
 Cappadociæ regem Archelaum expectantem, & de filiorum
 reconciliatione gaudentem: & quod Alexander, qui filiū eius
 habuit, ab accusatione solutus esset: donationesq; inuicem ut
 reges dederunt. Vnde cum Herodes ad Iudæam peruenisset,
 & ingressus in templū fuisset, de suis prosperis actibus locu-
 tus est populo, Cæsaris in se munificentiam explanans. In fine
 uerò ad persuasionem filiorum sermonem cōuertit, ut in eula
 & in alijs cunctis concordarent: quos & post reges futuros
 demonstrauit: primum quidem Antipatrum, postea uerò filios
 Mariammos, Alexandrum & Aristobulū, hortabaturq; eos,
 ut dum ipse uiueret, sibi in omnibus obedirent, quia nec per
 ætatem impediretur, nec per senectutem suam Rempub. guber-
 nare. Cum hæc dixisset, concione dimissa, multi sub expecta-
 tione filiorum eius, nouis rebus studebant.

De magnanimitate & munificentia Herodis, & urbibus ab eo
 conditis, & crudelitate in suos.

CAP. XV.

tt 2

Eodem

Eodem tempore perfecta est Cesarea, quam edificauit decenniali tempore, uicesimo octauo anno regni sui, Olympiade centesima et nonagesima secunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentissimus fuit. Nam preceperat certamina musica, et palastras conuenire. Preparaue rat etiam feras, et gladiatores, cursusque equorum: et reliqua miranda spectacula, in honore quinquenniali Cesaris. Cui Cesar cum sua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate summum direxerat apparatus: quorum summa quingentis talentis aestimata est. Cumque multitudo ad ciuitatem conuenisset pro spectaculis, et legationes quas populi destinauerant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurrissent, cunctos suscepit in diuersorijs et conuiujs: et per dies quindecim spectacula et delicias ministravit, unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cesarem et Agrippam sepius dixisse, quod magnanimitati Herodis, imperium eius deesset: et dignum cum esse Syriæ uel Aegypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo, qui Capharsaba uocabatur, in loco aquoso, et optima terra arboribus, et fluuiio circumdata, ciuitatem edificauit, quam nomine patris sui Antipatridem nuncupauit, pulchritudine et amœnitate decoratam: necnon et nomine matris locum iuxta Hiericuntem edificans, munitione et domicilijs optimum, Cyprum nominauit: imò et nomine fratris sui Phaseli, propter amorem quem in eum habuerat, construxit turrim in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina, pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriam Phaselum uocauit. Appellationis uero eiusdem, et ciuitatem iuxta Hiericuntem condidit. Beneficia uero ipsius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam et Græciam, et ad quos cõtigat eum proficisci, donauit, minime possumus explanare: nobilissima uero, et maxima

xima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythiū ipse suis sumptibus cōstruxit, et prębuit multa talenta ad nauium confectiōes. In Nicopolitana etiā ciuitate, quam in Accio Cęsar edificauerat, multa publica loca cōdidit. Antiochenis uerō magnam ciuitatem Syrię habitantibus, plateam longam in media ciuitate positam, ex utraq; parte porticibus ornauit, et uiam lapide polito strauit, ad ornatum et uoluptatem habitantium: necnon et Olympiacum certamen appellatione dignum, propter pecuniarum inopiā melius redditibus deputatis refecit, et immolationibus et reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit: pro qua munificētia perpetuus Agnotheta nominatus est. Alijs quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturę eius. Nam si largitiōes considerentur, et beneficia, quę omnibus donauit hominibus, quis potest negare munificentissimam naturam eum fuisse? Si uerō tormenta et iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur, durissimus et ferus, omniq; pietate alienus putatur. Unde inconstantem et sibi contrariam uoluntatem eius existimant, quod ego minime puto, dum unam causam in utroque dominantem considero. Nam dum ad immensam largitiōem, munificentiamq; produceretur, si alicubi pręsentis glorię spes occurrisset, uel futurę, sumptibus profusis alacriter eam emere festinabat. Quapropter cōpellebatur sęuus in subiectos existere, dum pręsentibus consumptis pecunijs, alias uellet acquirere. Cumq; cognosceret propter uiolētias suas se subiectorū odio teneri, corrigere quidem uitia non facile poterat, conabatur autem odium suū occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uerō, qui eum uerbo non placasset, sese seruum dicendo: aut si suspicatus fuisset aliquē de principatu cogitare, nullatenus se poterat moderari, sed persequēbatur et cognatos, et amicos, tanquam hostes. Et dum uellet solum se honorari, talibus

delictis succubuit. Testimonium autem mihi præbent, huiusmodi passionis eum fuisse, in Cæsarem uel Agrippam, uel in alios amicos, honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus, similiter sibi fieri à subditis expetebat. Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria, solam spectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat, quòd non potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in suos quidem seuissimū, in extraneos uerò munificum apparuisse.

De Augusti & Agrippæ datis ad prouinciarum præfides
litteris,

CAPVT VI.

INterea Iudæi per Asiam & Lybiam atrociter affligebantur, dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterentur, sed uiolentia paganorum opprimerentur, ut pecunias sacras uiolenter amitterent: ideoq; ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens per prouincias, suis eos legibus uti præcepit. quarum exempla subiungimus: demonstrant enim uoluntatē, quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerūt. Cæsar Augustus pontifex tribunitia potestatis dicit. Quoniam gens Iudæorum fidelis non solū præfenti tempore, sed etiam priori, & magis patri meo dictatori Cæsari, P. Q. Romano, & princeps Hyrcanus apparuit, placuit mihi & senatui, cum sententia populi Romani, Iudeos suis legibus, & patrio iure frui permittere, sicut & sub Hyrcano principe sacerdotum altissimi Dei, & sacraria eorū inuiolata permanere, & pecunias ab eis ad Hierusalem transmissas, reddi custodibus pecuniarum: neq; uadimonia sabbato, uel sexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorum codices, aut pecunias à synagogis, huiusmodi sacrilegio teneatur, & substantia eius publico

blico deputetur. Suggestionem uero eorum pro pietate mea, quam habeo super omnes homines, per C. Martium Censorium mihi porrectam, & hoc decretum, precipio proponi in nobilissimo loco, quem omnis Asia meo nomini dedicauit. Si quis autem transgressus fuerit hanc constitutionem, non mediocrem poenam exoluet. Scriptum est in templo Caesaris. Caesar Norbano Flacco salutem. Iudaei, qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad Hierosolymam transmittere, sine impedimento hoc faciant. Haec quidem Caesar. Agrippa uero scripsit pro Iudaeis hoc modo: Agrippa magistratibus, senatui, populoque Ephesiorum salutem. Pecuniarum sacrarum, quae in Hierosolymorum templum transmittuntur, diligentiam & custodiam in Asia Iudaeos habere precipio, secundum patrium morem. Hos autem, qui sacras pecunias Iudaeorum auferunt, & ad asylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudaeisque reddi: quo iure etiam sacrilegi detrahuntur. Scripsit uero Syllano magistratum gerenti, ne sabbato Iudaei compellantur uadimonia praebere. M. Agrippa Cyrenensium magistratibus, senatui, & populo salutem. Iudaei, qui per Cyrenem habitant, pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio magistratum gerenti, aliisque ibi prouinciae procuratoribus, quatenus sine impedimento pecuniae in Hierosolymam secundum morem suum transmittantur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occasione tributorum, quae nequaquam debent, & prohibentur solennia sua peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed & si quas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt, has ipsas reddi precipio, & in reliquo corrigi, ne talia committantur. C. Norbanus Flaccus, proconsul, Sardiensium magistratibus, & senatui salutem. Caesar scripsit mihi, precipiens nequaquam Iudaeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes,

ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo vobis, ut sciatis, quoniam Cæsar & ego sic volumus. Nihilominus & Iulius proconsul scripsit ita: Ephesiorum magistratibus senatui, & populo salutem. Per Asiam Iudæi habitantes, Idibus Februarijs Ephesum mihi iudicanti demonstraerunt, Cæsarem Augustum, & M. Agrippam concessisse eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas singuli eorum sua uoluntate pietatis causa, quam in Deum habent, solent transmittere, habeant licentiam sine impedimēto hoc agere. Petierunt autem, ut & ego similiter cum decretis à Cæsare, & Agrippa, meam sententiam confirmarem. Volo igitur uos cognoscere, quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanauimus, quoniam conscripta nostra amplius apud Græcos uentura sunt, ut demonstrem eis, quia cunctum honorem ab initio impetrâtes, nihil ex patrijs legibus prohibiti sumus à magistratibus agere: sed & defendebamur, religionē & honores in Deum seruantes: quarum facio sæpius mentionem, ut mutatis seculi odijs, causæ quæ nobis ob hoc uel illis irratiōnabiliter insertæ sunt, euellantur. Nam legibus eisdem nulla gens semper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia seruetur: iustitiæ uerò à cunctis hominibus similiter studetur, quæ commoda Græcis & Barbaris existit: de qua nostræ leges cum sint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, sed conseruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uerò ad reliqua monumenta conscriptionis.

De sepulchro Dauidis, & Salomes incontinentia, & Herodis perturbatione.

CAP. VII.

Igitur

Igitur Herodes sicut prædixi, consumptis suis pecunijs, audiens Hyrcanum ante se regem aperuisse tumulum David, et tria millia talentorum inuenisse, multo plura credens deposita, quæ ad omnes sumptus suos sufficerent, tumulum aperiens ingreditur noctu, dum nequaquam uellet hoc ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantum ducens, pecunias quidem depositas sicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uerò, et uasa aurea plura tulit. Dum uerò omne studium poneret, et inquisitionem diligentiores faceret, ac uellet interius ingredi ad urnas, in quibus David, et Salomonis corpora posita erant, duo eius satellites flammis exusti sunt, ab interiore parte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus, egreditur: et pro piaculo, monumentum ex lapide candido, ante ianuam magnificentissimis construxit expensis. Cuius et Nicolaus historiographus meminit, sed descensum regis obtinuit, dum inhonestum hoc factum cognosceret, quod semper in suis egit conscriptis. Nam uiuente rege cum eo degens, ad gratiam eius et fauorem illa tantummodo dicebat, quæ ad gloriam eius pertinebant: multas uerò iniquitates eius mutabat, et cum multo studio celabat. Nam Mariammes, filiorumque eius mortes crudeliter factas, ad satisfactionem cupiens perducere, ut luxuriosam illam, et adulescentes patris insidiatores accusauit. Res gestas autem regis, amplioribus laudibus extollens, de delictis eius studiosè satisfaciebat. Cui danda uenia est, quia non historiam, sed laudem conscripsit. Nos uerò generi Asamonæorum regum propinqui, et cum honore sacerdotium habentes, aliquid mentiri sordum putauimus: ideoque cum ueritate gestorum memoriam recensemus. In domesticis ergo malis Herodes constitutus affligebatur, nam multi ex regis ira capientes audaciam, accusabant propinquos, et amicos eius. Quibus ita inter se dispositis, nulla requies erat. Siqui-

dem Salomone inimica filijs Mariammes, Aristobulo suam filiam cōiunctam, nullatenus fidelem ei esse sinebat: dum flecteret eam, ut quicquid locutus secretè fuisset; nuntiaret sibi: & in altercationibus quæ inter iugales sæpius contingunt, coge-
bat puellam dicere, quæ de marito sciebat. Illa uerò dicebat, quòd sæpius memoriam suæ matris Mariammes faceret; & quòd patrem odio haberet: frequenter autem interminaretur, quia si principatum obtineret, filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat, magistros literarum in agris constitueret: dum magis apti essent ad hoc opus, quàm haberent circa studia diligentiam: uxores uerò, si quando uideret maternum indui ornatum, pro præsentibus ornamētis, cilicijs intercludi, ne solem uiderēt. Quæ confestim per Salomen regi nuntiata, dolorem eius inflammabant. Urgebatur uerò multò peius omnibus credens, inuicem se accusantibus. Tunc autem filijs interminatus, satisfactionibus eorum ad præsens mollitus, in posterum atrocius exarsit. Nam Pherora cū ad Alexandrum uenisset, filiam Archelai Glaphyram, sicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentem audiui, quòd Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset, & minimè desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens, adulescētia uel æmulatione commotus, quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebāt, propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans, patri nuntiavit cum lacrymis, quæ Pherora dixisset. Herodes autem multò magis furens, & mendacium impudicæ criminationis non ferens, turbabatur: & sæpius exclamans maleuolentiam familiarium, qualis ipse erga eos fuisset, & quales eos inuenisset, conuocauit Pheroram: quem huiusmodi uerbis aggressus: Pessime, inquit, omnī ad tam immensam, & infandam indeuotionem peruenisti, ut talia de nobis existimes, aut loquaris? Non ne uideo tuam uoluntatem

luntatem, quia non ad meam iniuriam talia uerba producere, sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate Dei retentus, quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram, quam hoc uerbum in animum eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me, nisi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti, quæ tuæ impietati fuissent cogitanda. Abscede iam pessime circa fratrem, ac benefactorem, & tecum quidem hæc malitia conscientie conuiuat. Ego uerò uincere soleo meos, nec uindicans merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Pherora uerò statim mœstitia plenus: Salome, inquit, hæc persuasit, & ab illa sermones audiui. Quæ mox, ut audiuit (nam præsens erat) exclamauit, quòd nihil tale ab ipsa dictum fuisset, & quod festinarent omnes ad odium regis eam perducere: cunctisq; modis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent: in præsentem uerò plus sibi insidiari, quòd sola reflecteret fratrem, ne uxorem quam nunc haberet, repudiaret, regisq; filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis, inquit, accusationibus est aggressus. Cum hæc dixisset, crines suos dilacerans, & pectora manibus tundens, uerisimilis ad negationem esse constabat: maleuolentia uerò morum, dissimulationem redarguebat. Pheroras autem in medio restitit, nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro se dixisse confessus est, audisse uerò à Salome minimè comprobauit. Vnde diu confessione sermonum facta, rex fratrem, & sororem auersatus, filium pro constantia laudauit, quòd sibi sermones Pheroræ nuntiasset. Hac lite facta, Salome ut accusationis commotæ caput, omnium odio tenebatur, quam

quam uxores regis ut maleuolam abhorrebant, eo quod natura malignam eam cognoscerent. Occasione ergo data, semper eam accusabant Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter segnis, et regni negotijs penè inefficax, habebat dispensatorcm regni sui astutum iuuenem, et in omnibus nimis ornatum: cuius et ditioni omnis Arabia subiacebat. Hic pro causa quadam cum ad Herodem peruénisset, et coenaret cum rege, uidit Salomen, et desiderio eius captus est: audiens praesertim quod uidua esset, amplius inflammatus, loquitur de nuptijs eius. Salome uero male tunc à fratre tractata, iuuenisq; accensa amore, libenter consentit ad nuptias. Et cum rursus ad coenam conuenissent, monstrabantur plurima, nec mediocria signa cupidinis eorum. Quae mulieres regi nuntiauerunt, deridentes impudentiam illius. Herodes uero, cum Pheroram interrogasset, et obseruare praecipisset in coena, quid illi facerent inter se, nunciauit ei, quod nutibus et oculis non laterent de suo pudore. Post haec Arabs quidem in suspicionem ueniens, recessit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset, rursus rediit, adhuc ipsum sermonem Herodi facturum, postulatq; dari sibi matrimoniali iure Salomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quem iam sibi nunc adesse, magis uero futurum ex plano credebat. Cumq; hunc Herodes sermonem sorori retulisset, interrogans, si ad nuptias consentiret, illa sine mora consensit. Tum illum quoq; inquiri, si uellet inscribi legibus Iudeorum, et circumcidi, eo quod aliter non posset Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed et uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari coepit, nec tantum ille, quantum regis uxores, quae dicerent

dicèrent eam cum Arabo adulterium cōmisisse. Puellam nanque, quam fratri suo Pherore rex desponsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autē rogabat filio suo de Custobaro nato, eam coniungi: & dissuadetur rex à Pherora, dum adulescentē suspectum haberet propter patris interitū: iustius autem esse, si duceret eam filius suus, qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore pacto soluta puella, duceretur à filio Pheroræ, præstitit rex dotem centum talenta. Itaq; dissensiones familiares non cessabant, sed maiores ei turbe crescebant, & incidit tale aliquid ex causa non honesta, & diutius ad difficultatem usque processit. Fuerunt enim eunuchi regi, propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerus, alter infertor, alter uerò lectuli regis crediarius, qui ex consilio eius intererant. De quibus nuntiavit quidam regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti essent. Qui requirenti regi, de facta quidem cōmunione, uel permixtione confessi sunt: aliud uerò nihil acerbum scire de patre dixerunt. Cumq; magis torquerentur, & in necessitatibus essent, semperq; ministri atroces in eos insisterent, ad gratiam Antipatri hoc confessi sunt, quod odium circa patrem & inimicitia Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem quidem spernere, uelut superfluum, & cooperientem senectutis sue tempora, dum annos ætatis elaret: & ad se iam respicere, tur quam regnum habentem inuito patre: & quod alij nullatenus, sed sibi citius primus locus uenturus esset: non propter genus tantum, sed præparationibus præparatam ei dominationem, esseq; quam plures, qui cuncta pro se pati, uel facere essent parati. Hæc cum Herodes audisset, totus in furorē, metumq; tractus, ea quæ ad contumeliam dicta cognouit, molesto tulit: alii uerò in suspicionem periculosam suscepit. Vnde

ex utrisq; incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore: & custodias undiq; communiens, secretè quæstionē fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabatur, apposuit: & dum in suspitione uel odio cunctos haberet, arbitrium pro tutela concipiēns, multum contra infantes acerbus factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter insolidam conuersationem: & si fortè uocasset, statim de interitu suo securi non erant. Postea uerò omnes propinquā, dum nihil habuissent firmum ad spem suæ salutis, contra se uerſi, existimabant utile, si quis anticipans alium accusasset: & hoc sibi salutem posse cōferre, si suis facinoribus alios oneraret: & eò cadebāt, in quod ceteros insidiabantur immittere. Nam regis poenitētia, ne eos occideret, quod non manifestè peccassent, intercedebat: ipsi uerò, quod peius est, non desistebant similia committere, sed ad poenam currebant parati: dum ulciscerentur in eos, qui prius eos accusassent.

De dissidio Herodis cū filio Alexandro, & eorum amicis.

CAPVT

Talis igitur dum fuisset in aula turbatio, multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maxime constituti his, qui fiduciam potius em habebant. Siquidem Andromachum, & Gemellum, uiros ab initio amissimos, qui multam in republica eius legationibus, & consilijs domesticis profuerant, eiusq; filios docuerant: & qui pro filijs primum fiduciæ locum haberent, recusant suscipere. Andromachum quidem, quod filius eius Demetrius iuuenis Alexandri esset: Gemellum uerò fidelem illi sciens, quia & in conuiuijs, & insidijs Romæ cum ipso degebat: Quos honestè quidem expulsi, ne indecens aliquid contra uiros nobilissimos constiturere uideretur: sed cantè agens, fiduciā eorum cum honore amputauit

amputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconstantiam intellexerat, cum iandudum ei consedisset. Vnde magis suadere uidebatur, ut auferretur unusquisque potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum ceteris expulso de colloquio, et fiducia, reliquos fidelissimos Alexandri cum tormentis interrogabat, ut si quid contra se conflatum scirent, edicerent. Qui moriebantur, dum non haberent, quod dicerent. Ille uero consumebatur, quia tales, quales existimabat, non inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueritate ad constantiam, et fidem deducere non ualebat, plus incitabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset, quod cognosceret adulescentem, cum laudaretur corporis eius magnitudo uel sagittarum peritia, cunctaque alia quæ ad uirtutem super omnes haberet, hæc sibi dixisse potius bonæ naturæ officere, dum pater inuideret: et idcirco ambulando cum eo sese humiliare, ne longior appareret: in uenationibus uero cum sagittaret, illo presente non rectè iaculari propter genitoris inuidiam, quam de gloria sua haberet. Cumque uerbum scrutaretur, et remissio poenarum corporis interuenisset, addebat, quod fratrem Aristobulum conscium haberet, ut in uenatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumque peterent: reperiatis uero et literas adulescentis ad fratrem Aristobulum, in quibus patrem accusabat, non iuste fecisse, dum terram tribuisset Antipatro ducentorum talentorum redditus. Quibus relictis, putauit Herodes uerum existere, quod de filiis suspicabatur: et statim apprehendens Alexandrum ligauit. Deinde uero remisit suam atrocitatem, dum nec quæ audisset, crederet, et existimaret nihil dignum pro insidijs ex his constat apparuisse, sed querela esset uel iuuenilis temeritas: et quod manifestè interficietes eum Romam confug

confugerent, non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum, dicebat non placere sibi temerariè filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos, nihil penitus, de quibus suspicabatur, confessos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus existeret, et terrore uel turba palatium plenum esset, unus quidam iuuenis, ut in necessitates peruenit, Romã dixit transmississe Alexadrum, et petisse, ut citius euocaretur à Cesare: habere se manifestè causam suggerere contra patrem, quòd regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi reconciliaisset: addens quia uenenum etiam Alexander in Ascalone ei parasset. Tunc Herodes cum hæc audisset, credens, quòd solatium temeritatis inuenisset, statim de ueneno præcepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare, negare quidem distulit, incitando temeritatem patris ad multò maiora delicta: forsitan autem et per hoc amputare uolens facilitatem eius, quam in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnum concutere uoluisset. Siquidem literas in quatuor libris destinauit, dicens, quòd non oporteret torqueri quèquam, nec ulterius hoc procedere: quia re uera insidiæ factæ essent, in quas coniurasse Rheroram et fidelissimos amicos eius asseribat: Salomon autem noctu super se ingressam, et cum inuito concubuisse: cunctosq; simul illic contra eum ire uenturos, quatenus eum occidentes perficerent, quod semper habere in expectatione mediati essent. Inter hos etiam Ptolemæus, et Sapphinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur, quàm si rabies quædam incidisset belluarum more, ut amicissimi cõtra se armarentur. Idcirco nec satisfactio ueritatis habebatur, sed indiscrete perditiones pronuntiabantur. Cumq; aliquibus uincula, et
alijs

alijs mortes, alijs uerò insperate dolores infligeret, turpiter regnum à priore felicitate dehonestatum est: & seuissima erat Herodi uita, dum turbatus nemini crederet, magnamq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus, in furorem & insaniam penè lapsus est.

De conciliatione Herodis cum suo filio, & interfectione latronum.

C A P. I X.

Archelaus autem rex Cappadociæ, cum hæc de Herode audisset, territus pro filia, & de adulescente cōtristatus, pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerāt ponens, diligenter prius cuncta percontatus est: nec tamen in aliquo quasi culpās Herodem, quod temere fecisset, aggressus est: uerens, ne non ad reconciliationem furoris eum perduceret: sed alium tenēs ordinem, emendare quæ acciderāt, coepit. Nam iuueni interminabatur, Herodem autē mitem dicebat, dum nihil temerariè fecisset, matrimonium quoque filię soluere se promittens: & nec ipsi parcere, si in aliquo reperta illi conscia non indicaret. Cum talē præter expectationem Herodes Archelaum uidisset, & quia plus ipso furorem suum demonstrasset, rex ab iracundia mutatus, dum putaret iustè acta, quæ fecisset, paulatim ad patris affectum redijt. Misericordia ergo inter utrosque apparuit, cum aliqui pro iuvene satisfecissent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaum similiter increpantem attendens, petebat, ut nuptias solueret, quod minatus esset: quia quamuis parum iræ adhuc habebat, in his quæ iuuenis commiserat, Archelaus tamen uti modestiorem eum faceret, criminationes in amicos referebat: dicens illorum esse, quod iuuenem malignitate sua corrumpere: fratremq; regis magis in suspicionem mittebat. Nam cum Herodes iam contra Pheroram habuisset, & Pherora indigeret regis reconciliatione, simulq; credens,

u u quod

quòd Archelaus eum flectere potuisset, accessit ad eum cum ueste nigra: petens, ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec spreuit, nec confestim se Herodem suadere posse promissit. Imò hortatus est eum, ad regem accedere, & supplicando confiteri, se omnium malorum autorem extitisse: quia prodesse hæc ad eius indignationem mitigandam plus quam sua suggestio. His flexus Pheroras, quæ inter se ambo constituerant, præter spem adulescētis accusationes absoluit. Cumq; & Pheroram reconciliaisset Archelaus, ad Cappadociam reuersus est: & gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit, & omnibus magnificè ditauit, & inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit autem Romam proficisci, quoniam de his Cæsaris scripta susceperat: & usque ad Antiochiam eis simul euntibus, Syriæ procuratorem Titium, inimicum Archelai, ei Herodes amicum fecit. Cumq; Romæ fuisset, & inde reuerteretur, factum est bellum inter ipsum & Arabes, ex huiusmodi causa: Qui Trachonitidē habitant regionem, quam Cæsar à Zenodoro tollens, Herodis prouinciæ addidit, latrocinandi licentiam non habebant, sed agrum colere, & sub quiete uiuere cogeantur, quòd illis minime commodum erat: multaq; Herodi gloria pro diligentia sua surrexerat. igitur quando nauigauit Romam, ut filium Alexandrum accusans, Cæsari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum esse mortuum. Quo comperto, Trachonitidem habitantes, subtrahentes se ab eius principatu, rursus ad solitum morē reuersi, finitimos agros depopulabantur. Contra quos egressi procuratores regis, omnes domuerūt. Ex quibus quadraginta principes latronum cum cognatione sua, à Trachone prouincia ad Arabiam recesserunt: Syleo suscipiente eos pro causa iræ, quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibus cum

bus cū locum munitum dedisset, illi non tantum Iudæam, sed
 & inferiorem Syriam deprædabantur: refugia sibi præstante
 Syleo. Herodes autem Roma reuertens, comperit plurima re-
 gni sui à latronibus male tractata, nec posse duces suos latro-
 nes comprehendere, nec habere qualiter tutelam suam muni-
 ret, illis Arabū patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauitè ferret,
 ipse quidem Trachonem perueniens familiares eorum pere-
 mit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati, legemq; haben-
 tes, ut in eos uindicarent, qui familiares suos occidissent, cun-
 ctam Herodis terram uexabant, & deprædabantur. Ille uerò
 referebat hæc Cesaris ducibus, Saturnino, & Volumnio, uo-
 lens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores & plures
 facti, omnia perturbabant, affligendo regis Herodis prouin-
 ciam, & uillas deprædando, & captos homines interimendo,
 ut & bello similis esset uiolentia quam faciebant. nam iam
 plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat,
 & debitum quod per Syleum mutuasset Obodæ talentorum
 sexaginta, iam constituto die transacto, in quo statutum fue-
 rat reddi pecunias. Syleus autē Obodam despiciens, dum ipse
 cuncta gubernaret, latrones quidem denegauit per Arabiam
 esse, de pecunijs uerò differebat. Quapropter cognitiones co-
 ram Saturnino, & Volumnio procuratoribus Syriæ commit-
 tebantur. Qui statuerunt, intra tricesimum diem Herodē pecu-
 nias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugissent,
 inuicem reddere. Et apud Herodē quidē nullus Arabum peni-
 tus inuentus est, nec per afflictionē, nec alio modo tentus: Ara-
 bes autē passi sunt latrones apud se tenere Iudæos. Cumq; cō-
 stitutus dies transisset, nec Syleus de quo statuerat aliquid cō-
 posuisset, Romā ascendit. Redditionem uerò pecuniarū & la-
 tronū Herodes exequabatur. Cumq; Saturninus, & Volūnius
 præcessissent induotos persequi, exercitū assumens Herodes,

Arabiam ingreſſus , diebus ſeptem mäfiones fecit. Cumq; prope caſtellum ubi latrones erant perueniſſet , cepit quidem omnes eos inſidijs. Euertit uerò caſtellum , quod Repta uocabatur , cum neminem penitus laſiſſet. Itaque Arabis ad auxilium uenientibus , cum Nacebo duce , pugna committitur : in qua pauci quidem Herodis , Nacebus autem Arabum dux cum uiginti quinq; ſuis cecidit : reliqui uerò ad fugam conuerſi receſſerunt. Puniens autem rex horum tria milia , circa Trachonem Idumæorum locauit exercitum , & latrones ibi conſtitutos arcebat : & de his ducibus circa Phœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando , quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas , quàm oportebat egiſſet : quæ illi quidem rēquirentes , inueniebant nequaquam eum fuiſſe mentitum.

De geſtis inter Cæſarem , & Arabes.

C A P. X.

NVntij uerò Sylæo cum Romæ geſta indicaiſſent , & magis ad ſingula exaggeraiſſent , & ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos , ſtatim hæc audiens , mutata nigræ ueste ad eum ingreſſus , ſuggeſſit quod bello cuncta Arabia conſicta , totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet : & lachrymis ſuſis , quingentos quidem cum duobus milibus Arabum primates periſſe dicebat : interfectum autem & ducem eorum Nacebum , propinquum & affinem ſibi : diuitias autem Reptæ caſtello conſtitutas deprædaſſe : dum pro ægritudine contemptus Obodas ei non ſuffeciſſet occurrere : quia nec ipſe , nec exercitus Arabiæ interfuſſent. Talia Sylæo dicente , & inuidioſè inſuper addente , quòd nec ipſe rediret ad provinciam , niſi crederet , quia Cæſar de pace omnium cogitaret : neque ſi præſens fuiſſet , commodum eſſe cum Herode bellum committere. His dictis Caſar iratus , præſentes homines Herodis percunctatus eſt , qui tunc à Syria ueniſſent ,

nissent, si exercitum Herodes ad Arabiam deduxisset. Qui cum ei hoc dicere compelleretur, nec causam facti suggererent, ira Cæsar commotus, scripsit Herodi cuncta quidem graua. Summa uerò epistolæ hæc erat: Olim amico, nunc uerò subiecto. Scripsit autem de his Sylæus Arabis, qui releuatineque latrones ad se fugientes reddiderunt, neque pecunias: sed etiam et pascua, quæ mercede tenebant, minime soluto reditu possidebant, Iudeorum rege Cæsaris furore humiliato. Tunc quoque Trachonitidem habitantes, cum Arabis aggressi custodiam Iudeorum affligerunt eos, non tantum pro sua utilitate, sed et memoria prioris belli per Herodem sibi in irrogati. Quæ rex ferebat perdita fiducia, quam Cæsaris amicitijs habuerat, dum secundo legationes suas satisfactorius proculpis non susceptas ab eo cognosceret. Aestuabat etiam de Sylæo, cui credebatur à Cæsare, qui præsens Romæ conabatur defuncto Oboda rege Arabum in regno succedere, multis Cæsari promissis pecunijs, alijsque in aula potentibus. Interea Oboda moriente, Dineas, qui post Aretæ dictus est, regnum arripuit. Cæsar autem Aretæ minabatur, quod regnare præsumpsisset, prius quam sibi de hoc scriberet. Ille uerò cum donis Cæsari coronam auream multorum talentorum destinauit: et epistolam, per quam Sylæum criminabatur ut maleuolum seruum, et Obodam uenenis eius peremptum, uxoresque Arabum ab eo adulteratas, dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret, imò et ære alieno sibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæsar intendens, remisit dona. Arabia uerò et Iudæa pluribus malis affligebantur: dum regum unus quidem, quia necdum firmum imperium habebat, prædatores nullatenus prohiberet. Herodes autem iratum Cæsarem pro sua uindicta uidens, omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circumstantibus malis,

iudicauit iterum Romam transmittere, si posset mediooriter per amicos Cæsarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damascenum.

De accusatione filiorum Herodis coram Cæsare. CAP. XI.

Domus autem et filij sui multò peius illo tempore erant dispositi: et licet sine suspitione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex huiusmodi causa prænauit. Lacedæmonius Eurycles, nobilis domi, malus autem animo, luxuriosusq; ad Herodem ueniens, multis donis eius fauorem comparauit, ut inter necessarios amicos deputeretur. Qui manens apud Antipatrum, aditum et consuetudinem cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci sese dicebat hospitem, et ideo propter Glaphyram ualde honorabat eum, cunctisq; blandiebatur. Semper autem dicta uel facta notabat, ut exinde posset accusationibus consertis gratias Herodis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus Alexander ut adulescens, et dolens de his, quæ passus fuisset, narrauit quomodo pater alienatus fuisset, et mater sua interfecta ab eo perisset, Antipatrum autem sibi præposuisset: et quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset, et ad odium illum incitasset, ut nec conuiujs eos, nec conuentu dignaretur. Cum ergo dolens talia defleuisset, statim Eurycles Antipatro nuntiauit, dicens: Non pro mea utilitate tibi hæc nuntio, sed tuis iam uictus honoribus et rei magnitudine, præcipio cauere Alexandrum. Nam hæc non sine dolore dicens, inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidum esse existimasset, magnas ei donationes obtulit, et deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab Alexandro audiuerat, intimauit, sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationibus addens, animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Qui à rege donatio-

nem

nem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelaū regem Cappadociae profectus, Alexandrum modestum & bonū referebat: multumq; laborasse, quatenus patri eum reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiens recepit. Qui nec in Lacedæmone talia facere desistens, multis iniquitatibus immersus, patria priuatus excessit. Rex autem Iudeorū, non sicut prius cōtra Alexandrum uel Aristobulum tantummodo accusationes audiebat, sed & si nullus aliquid ei nuntiasset, ipse perscrutabatur: licentiamq; dedit uolentibus quiddā contra eos referre. Tum uerō Euaretum quendam, licet uellet, tamen non libenter accusantem audiuit: quia & ipsum ut consocium abhorrebat. Superuenit autem contra adulescentes aliquid peius, dum omnes præmiorum promissione ducerentur, aliquid acerbum contra eos nuntiare: qui tanquam pro salute regis dicentes, etiam falsa suggerebāt. Duo enim fuerunt amici Herodi, fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes, Iocundus, & Tyrānus nomine. Qui cū offēdissent regem, expulsi, & Alexandrum secuti, in exercitationibus ab eo honorabantur, pecuniasq; & donationes accipiebant. Quorum statim rex in suspiciōe ductus, torquebat eos. Qui cū multo tempore sustentassent, post uicti, dicebant quōd eis suassisset Alexander Herodem in uenatione fr̄as sequentem ab equo deicere, ut ita facile eum suis telis perfoderent. quod olim ei contigerat. Demonstrauerunt etiam aurum in Ioppe oppido celatum: & præpositum uenationis conuincebant, quōd sibi tela regalia Alexandri iussuibus dedisset. Post hæc princeps custodie Alexandrij oppidi apprehensus torquebatur, quasi uellet suscipere custodiam adulescentium, & præbere eis in castello positas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confessus est: filius uerō eius ista facta fuisse dicebat, literasque porrexit, quasi manu Alexandri factas, quæ ita continebant:

Cum dei auxilio quæ proposuimus, omnia confecta sunt. Ergo ueniemus ad uos, et sicut promisistis, in castello nos suscipite. Post hanc epistolam Herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem Diophantum inquit, scriptorem imitatum manum suam, et has propter Antipatrum literas astute scripsisse: Diophantus enim talis erat, quapropter in huiusmodi et alijs rebus conuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxisset in Hierichuntem filios, et accusatores eorum, hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cumq; impetum super Alexandrum occidendum fecissent, rex eos per Ptolemæum, et Pheroram prohibuit. Custodiebantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, et speculabantur, ne quid facerent, uel dicerent. Et quid amplius? Cum damnatorum infamia tenerentur, horum unus Aristobulus exstimans suam socrum condolore suis calamitatibus, et regem in odio habere: Et tu, inquit, in periculo perditionis communicas, dum accusata de nuptijs Sylæi, cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nuntiavit. Qui nullatenus sese continens, ligari eos, et distractos ab inuicem, quæ male de patre sensissent, scriptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti scribunt, insidias quidem contra eum nec cogitasse, nec instruxisse: fugam uerò meditados, et hanc propter necessitatem, dum in suspitione uel difficultate uitam suam haberent. Eodẽ tẽpore cum de Cappadocia legatus ab Archelao, Mila nomine, nobilissimus peruenisset, Herodes uolens erga se perfidiam Archelai manifestã facere, uocauit Alexandrũ sicut in uinculis erat: et rursus consuluit de fuga, qualiter uel ubi staret discedere: cum Alexãder ad Archelaũ dixisset, et ab eo promissum sibi fuisse, ut Romæ destina-retur: nihil uerò aliud, neq; importunũ aut acerbũ in patrẽ cogitasse: nec ea quæ per maleuolentiã aduersariorum cõficta essent, uera existere: ac uelle si adhuc

si adhuc Tyrannus uiueret, ut quæstione cautiore facta ueritas appareret: sed hūc citius perisse, Antipatri per amicos populum incitante. Cum talia retulisset, iussit Milā cum Alexandro simul ad Glaphyram produci, ut interrogaretur, si quid ea cognouisset de insidijs in Herodem constructis. Qui cum uenissent, statim Glaphyra Alexandrum ligatum uidens, caput suum percussit, et stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem et adulescentis, et presentium lachrymæ, spectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. Deinde multo post Ptolemæo, qui iussus erat eos perducere, interrogante Glaphyram, si quid de his quæ fiebant cognosceret, Alexander respondit: Quid meū hæc ignoraret, quæ anima mea plus mihi diligitur, dum et communes filios habermus? At illa clamauit, quod nihil cognosceret importunum: si tamen aliquid saluti eius prodesset, non recusaret etiam mentiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec quod pater suspicatur, quia nullatenus hoc ipse cogitauit. Tu uerò mulier, quid aliud scis, nisi quod ad Archelaum fugere deliberauimus, et exinde Romam ascendere? Eadem et illa confessa, Herodes in Archelaum de perfidia suspicionem habuit: deditque Olympo et Volumnio literas, precipiens transcendendo per Eleusam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere, culpans eum quod insidiarum particeps cum filijs suis esset: et exinde Romam nauigarent: ubi si Nicolaum inuenirent aliquid proficisse, ne Cæsar in eadē difficultate permaneret, darent literas et argumenta, quæ contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autem literas accipiens, suscipere se quidem adulescentes confessus est, quia prodesset eis uel patri, ne quid peius per discordiā eueniret: ad Cæsarem autē transmittere, uel aliud perfidum contra illum agere, nihil adulescentibus penitus promississe. Legati uerò cum hæc audissent,

et Romanam pervenissent, literas porrexerunt: quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter enenit: ut hic ad aulam ascendit, primum quidem non pro quo venerat, sed Sylæum accusare deliberavit. Quod multi intelligentes, Nicolaum adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nuntiabant, et quod multos Obodæ peremisset, quorum indicia manifestæ ex literis eius demonstrabant.

De reconciliatione Cæsaris cum Herode, deq; accusato Sylæo,
qui morte damnatus est.

C A P. XII.

Nicolaus felicitatem quandam sibi existimans oblatum, moliebatur per accusationem Sylæi Cæsarem Herodis reconciliare. Sciebat enim quia si uellet satisfacere de factis eius, non permetteretur: si uero Sylæum accusaret, tempus pro Herode dicendi posset inuenire. Constituto ergo die, Nicolaus presentibus legatis Aretæ, accusabat Sylæum, et cum ceteris addebat regis multorumq; Arabum simul interitum: et pecunias mutuo accepisse pro nullo Reipub. commodo: nec non adulteria, non tantummodo per Arabiam, sed etiam Romanorum mulierum. Addebat autem, quò acerbius concitaret Cæsarem, nihil uerum docuisse de factis Herodis. Cumq; ad hunc locum pervenisset, Cæsar quidem interrogavit, si Herodes exercitum contra Arabiam non duxisset, nec duo milia quingentos occidisset, nec captiuos traxisset, prouinciamq; deuastasset. Ad quæ Nicolaus respondit: pro his magis se uelle suggerere, quòd nihil aut multo minus ut audierat factum fuisset: Sed tu, inquit, uir iustus hæc atrociter existimasti. Quod cum præter opinionem Cæsar audisset, et iussisset ut diceret: Nicolaus satisfaciendo, quingentorum talentorum syngrapham produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi constituto die transacto, pecunijsq; non redditis, totam Arabiam

intra

innadere. Introductam uerò per provinciam militiam, non expeditionem dicebat, sed multitudinem suas pecunias uolentem exigere: nec constituto die, sed multo post introductam. De qua re cum sapius quidem Saturninum et Volumnium procuratores Syria interpellasset, deinde coram illis in Beryto cum Syleus per tuam fortunam intrasset, intra tricesimum diem pecunias se præbere, nec non et eos qui à regno Herodis transfugissent, nihil horum eo faciente, rursus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cum præcepissent pignora sumere, statim provinciam cum suis ingressus est, quod iste bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denuntiauerunt secundum conscriptionum statuta. Iste uerò, inquit, non tantum deos, sed et tuum nomen periurans decipit. Restat mihi iam de captiuis differere. Latrones Trachonem habitantes, quadraginta primum, deinde multi tormenta factorum timentes, refugium sibi fecerunt Arabiam: quos Syleus cum suscepisset, contra omnes homines uastabant terram, quam eis habitandam præbuit: et lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem sacramenta et hos reddere, et die quo promiserat se debitum soluturum. Quid ergo? Potest ne demonstrare in presenti quenquam alium ex Arabum provincia, quam hos abstractos quos refero? nec cunctos, ut ait, sed qui nequam latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Cæsar intellige mendacium, et falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confictam. Nam cum ingressus Arabiam noster exercitus fuisset, et unus uel alter de socijs Herodis concidissent, coactus resistere, Nacebum ducem eorum cum uiginti quinque prostrauit. Quorum pro unoquoque eorum centum iste referens, duo milia quingentos perisse dixit. Hac oratione Cæsar permotus, ad Syleum

leum cōuersus, furorc plenus, interrogauit quàm multi Arabum perissent. Qui conturbatus, errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæsar, Sylæum quidem mortis sententia damnauit, Herodi uerò reconciliatur, satisfaciens quòd ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset. Nam ita Sylæo respondisse perhibetur: Quis est iste, qui me impulsit mendosa suggestione uirum mihi amicum offendere? Sylæus quidem pecunias creditoribus redditurus, & post puniendus destinatur. Cæsar autem adhuc irascebatur Aretæ, quia principatum nō suis præceptis, sed propria præsumptione cepisset. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, sed impediuntur literæ quas rex miserat per Olympum & Volumnium. Qui cum Cæsarem audissent placatum, statim pro præcepto Herodis literas uel probationes, quas de filiis miserat, porrexerunt. Quas cum Cæsar legisset, principatum alium addere feni, & male sentienti de filiis, non estimauit. Admittens ergo legatos Aretæ, & improprians quòd temerarie nisus esset, & non à se regnum accepisset, dona suscepit, & principatum ei confirmauit.

De occisione filiorum Herodis à patre crudelissimo.

C A P V T X I I I .

Herodi uerò scripsit, quòd placatus ei fuisset, & de filiis eius contristaretur: præcipiens ut si quid acerbum contra eum præsumpsissent, persequeretur tanquam patris præuicinatores: nam huiusmodi potestatem ei concessit: si uerò suam tantummodo cogitassent, ut improprians mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit uerò, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & simul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadociæ, alijsq; quâtos existimaret amicitijs uel honoribus clarissimos, eorum senten-

sententijs quod oporteret impleretur. Herodes autem cum li-
tere uenissent, letus pro recôciliatione, et quòd sibi potestas
super filios fuisset concessa, statim accersit cunctos à Cesare
constitutos ad concilium, præter Archelaum, quem propter
offensam noluit intererese, ne quid uoluntati sue impediret.
Cumq; in Beryto imperatores et alij cõuenissent, filios qui-
dem non permisit ad conciliam accedere, sed in uilla quadam
Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatē reliquit, ut uocati
ad concilium præsentarentur. Solus autem ingressus, centum et
quingenta uiris confidentibus, accusabat filios: et causa
quidem nõ erat acerba, quantum ad ueritatis indicia: multum
uere dissimilis patri filios criminanti. Nam uiolenter perora-
bat, et in approbatione cause turbabatur, et maximi furoris
et ferocitatis signa monstrabat. Defendebat etiam tanquam
uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant: et quæ ipse contra
filios scripserat legebat, in quibus insidiarum quidem nulla
conscriptio fuit: tantum uerò quòd fugere cogitassent, et de-
rogationes quædam, et opprobria propter odiũ quod in eos
habebat. Quæ cũ legisset, clamauit iurando, quòd melius uita
priuaretur, quàm talia uellet audire. Deinde cũ dixisset quòd
et natura, et Cesare cõcedente potestatem haberet, addidit:
et patriam legem sibi præcipere, si quando parentes filios
accusarent, et super capita eorum manus suas imponerēt, ne-
cesse esse populos circumstantes lapidare eos, et huiusmodi
morte perimere: quam legem ipse paratam in patria quidem
uel in regno habebat, si facere uoluisset: sed spectasse illorum
iudicia: cognitores autem inuenisse eos in manifestis filiorum
et non paruis criminibus, ut tempus habentes dignum, nul-
latenus deberent negligere, ne alijs talia prouenirent. Cum
hec rex itaq; dixisset, et adulescentes ad satisfactionem trans-
issent: uidentes iudices quòd modestiam uel reconciliationem
mini

minime rex assumeret, potestatem ei confirmauerunt. Et primus quidem Saturninus, uir consularis, et in dignitatibus clarissimus, mentem sententiam protulit, dicens: Damno filios Herodis, interfici uero non iustum arbitror: quia et ipse filios habeo, et regem puto sic uelle, quamuis infelices filios se habere consentiat. Post quem Saturnini filij tres, qui eius erant legati, sententiam eandem cum patre pronuntiauerunt. Volumnus autem e contra, morte puniendos filios Herodis respondit, ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixissent, ut cum nihil ambiguum esset, quò minus intelligeretur morte damnatos adulescentes, statim Herodes ad Tyrum peruenit, ducens miseros adulescentes. Cumq; Nicolaus ad eum Roma delatus esset, et prius ipse sententias in Beryto de filiis pronunciatas audisset: Herodes eum consuluit, quid amici eius de hoc Romæ deliberassent. Ille ait: Quod et mihi uidetur, impia esse quæ illi de te senserunt: oportere uero ligatos et custoditos coerceri, et si quid tibi aliud uisum fuerit. Prouide tamen, ne plus iracundia quam modestia usus esse uidearis. Nam minime dimitti solutos puto, ne talia committant, quæ nullatenus possent corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem Romæ deliberauerunt. Herodes autem cum tacuisset moestitia tentus, post iussit Nicolaum secum nauigare. Moxq; ut ad Cesaream delatus est, rumor à populo de filiis eius euolabat, cunctis sustinentibus ubi causa eueniret dum sic periclitarentur: et cum doloribus eorum condolerent, dicere aliquid palam, aut dicentem audire, sine periculo non erat. Vnde misericordiam cum dolore conclusam sine uoce comprimebant. Vnus autem miles nomine Tyro, cum filio suo æque uo et amico Alexandri, cuncta quæ alij timore tacite dolebant, cum libertate loquebatur: et sæpius clamabat inter multitudinem dicēs, quòd perisset ueritas, quòd iniustitia ab hominibus recepsi

recessisset. Vigent, inquit, mendacia & malignitas, tantamq;
 nebulam humanis negotijs intulerunt, ut maxima calamitates
 & miserie pro nihilo iudicentur. Cum talia saepius exclamas-
 set, licet non sine discrimine, veritas tamen omnes mouebat.
 Quapropter singuli timentes occultabant, & hæc illum di-
 centem libenter audiebant. Qui cum regem petisset, ut solus
 soli quæ uellet ediceret, concessumq; ei fuisset: Non possum,
 inquit, rex continere pro tui dolore fiduciam uel audaciam
 meam, necessariam quidem tibi & cōmodam, si quid utile ue-
 lis ab ea suscipere: mea uerò tutela cōtrariam. Deinde subse-
 cutus ait: Quò tua mens sagacissima recessit? aut cur super-
 abundans sapientia sensu mutatur, quo plures uel maxi-
 mos acquisisti triumphos? Quid est quòd cognati uel amici
 remorantur petitionibus tuâ flectere pietatem? quos tibi mi-
 nime iudico esse cognatos uel amicos, si despexerint tale sce-
 lus in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uerò non prauides
 quid eueniat, si duos adulescētes ab uxore regia tibi creatos,
 & in omni summitate uirtutis præcellentes, occidis: teq; so-
 lum in senectute relinquis, cum uno filio male suam spem di-
 sponente, & cū cognatis, quos ipse toties iam morte damna-
 sti. Non nunc cogitas, quòd multitudo tacens crudelitatem tuam
 conspicit & odit? exercitus quoq; cunctus & primates eius,
 qui misericordiam quidē de infelicibus, odium uerò in te hæc
 faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libenter
 audisset, & commouissent eum uerba Tyronis, per quæ ma-
 nifeste familiarium perfidiam exprobrauerat: paulatim im-
 mensa & militari fiducia usus Tyro, concidit, & turbatione
 compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admo-
 neri se putasset, & quia milites eum abhorrerēt, & primates
 eorū indignarētur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone
 ligatos in custodia detineri. Cum hoc factum fuisset, & Try-
 phon

phon quidam tonsor regis, inuenta occasione regem adisset, ait: Suasit mihi Tyro sapius, ut regē tondens, guttur eius in-
ciderem: Nam inter primos apud Alexandrum, inquit, poteris esse, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum dixisset, eum rex comprehendi præcepit, & tormentis Tyronem & eius filium atq; tonsorem subdi. Cumq; Tyro ita consisteret, uidens filius patrem suū crudeliter laceratum, nec habentem spem salutis, futurumq; sibi iudicium ex tormentis intelligens: Se, inquit, regi ueritatem nunciare: si uerbo cōfirmaret, tormenta patris & sua remittere. Cumq; rex fidem dedisset, dixit, cōstituisse sibi Tyronem manu sua regem adire & occidere, si copia daretur, ut solum eum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexādro præstaret. Quæ cum ille dixisset, patrem à neceſsitate soluit. Incertum autem est, utrum hæc ueritate an neceſsitate retulerit, ut aliquod perfugiū in præsentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberasset iandudum filios interimere, tunc tamen festinauit crudelitati suæ finem imponere: & in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, et accusatore tonsore, criminabantur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit: Alexander autem & Aristobulus in Cæsaream tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. corpora uero eorum noctu ad Alexandrium ponuntur: quo matris eorū pater, pluresq; cognati, & pro-
auī positi esse uidebantur.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber decimus septimus.

De pessimis studiis Antipatri in patrem, & alios.

CAPVT

I.

ANTIPATRO autē, postquā fratrum extitit accusator, & patris in facinus extremae impietatis & crudelitatis impulsor, haud sanē pro uoto spes uitæ sequentis aperitur. Nanq; iam amittēdi regni metu fuerat liberatus, quod iam uidelicet illud cum fratribus se cōmunicaturū fore non cerneret: operosius tamen & ambiguum regnum sibi fieri magis magisq; sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gentis aduersus illum erat exortum. Fuit uerō illi etiam hoc ualde contrariū, quod totam contristabat militiam, dum auersam ab ea gereret protinus uoluntatem, in qua proculdubio omnia regni monimenta consistunt: & maxime, quoties gentem aut populum uniuersum, nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Veruntamen cum patre pariter participabatur regnandi negotium, non aliter quā si rex etiam ipse consisteret: amplioraq; à patre ei negotia credebantur: & unde perire debuisset, firmitatem magis fauoris inuenerat, quod quasi pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset, & non inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur. Talibus enim eum maleloquijs induxerat. Quæ omnia machinationes erant, uiam construētes, quæ aduersus Herodem tenderet, ut Antipater accusatores non haberet de his quæ parare cogitabat: Herodes autem omni refugio nudaretur, non habens qui sibi auxiliaretur, cum Antipater ho-

xx

stis

stis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat. Pulsabat autem eum amplius, ut ab incepto non desisteret, quod cernebat moriente quidem Herode certo sibi principatum esse uenturum: prolixius autem uiuente patre multa sibi surrectura pericula, si eius factio proderetur, cuius extabat ipse compositor: et quæ si palam fieret, hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus et affluens: et etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulsabat ingentibus, ut aduersus eum omnium odia concitarent; et maximè illos, quos Romæ possidebat amicos, missionibus magnorum munerum sibi beneuolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum, qui tunc curam Syriæ gerebat, inducere magna spe incitabatur: sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam, suo modo utens, ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus, et ad odium dissimulandum ualde credibilis, et ad celandum semetipsum astutissimus. Non tamen decipere ualebat suam nutricem, quæ illum iam antè abunde cognouerat, et ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat relictata, ob morum improbitatem: quamuis eius filiam haberet uxorem prouidentia matris Antipatri, et eius ipsius instantia illam suscipiens, quæ primo fuerat Aristobuli sociata connubio. Nam alteram Calpurnias uiri eius filius habebat uxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat, quò minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicquam obstititrat, quò minus odibilis haberetur. Interea Salomen festinantem Sylæo Arabi coniungi corporali libidine concitatum, Herodes compellit cum Alexa inire connubium, cooperante quoque illi Iulia, et persuadente Salome ne illius renueret nuptias, ne ini-

mic

micitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquam se circa Salomen beneuolum fore, nisi coniugium Alexæ susciperet, & obediret Iuliæ, utpote Cæsaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata, dotem etiam restituens, ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus, & filiis filiorum: deq; Zamari Iudæo
Babylonico.

CAP. II.

Ipsæ autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo: Aristobulo autem ex Beronice Salomes filia masculis tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos, filiorum quoque fortunam casumq; deplorans, orabat, ne tale quicquam illorum filiis accideret: sed ut cum uirtute crescentibus, uicissitudinem illi nutritionis & educationis exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente, maiori natu quidem Alexandri filiorum, filiam Pheroræ: Aristobuli uero filio, filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem conjugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat autem cum studiū patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore, præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium ne-

potibus præbituro, uiro in regni culmine constituto: & Pherora, in nulum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuersa quoque multitudo, quæ circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur, aduersus eum autem odium in omnibus gerebat, eò quòd clauerat tantæ in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoque dissoluere quæ patri placuerant: aduersum sibi reputans, si contra se talium adunaretur potentia. Et differebat quidem Herodes sequi postulationes Antipatri, ut ipse quidem Aristobuli filiam in connubio susciperet: Pheroræ uerò filius, fratris eius Alexandri filiam. Et sponsiones quidem nuptiarum huiusmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uerò regi ea tempestate uxores erant nouem: Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiusdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente Samaræorum una, ex qua filij extiterāt Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine: & hanc quidem postea Iosippus suscepit uxorem, qui regis fuerat fratrueis: Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, sed Hierosolymitis: & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas, quæ Phasellum ei pepererat filium. Super has quoque Phædra & Hælpis erant uxores, ex quibus duæ filie fuerant procreatæ, Roxana nomine, & Salome. Filie autem eius maiores natæ, & una matre procreatæ, cum Alexandro, quarum intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, una quidem Antipatri sororis filio, altera uerò Phaselo: & iste quoque fratris Herodis fuerat filius: & hoc quidem ex dispositione factum fuerat Herodis.

dis. Tunc autem uolens aduersus Trachonitas munitus existere, cogitauit uicum Iudæis edificare, non distantem magnitudine ciuitatis, ut per hoc inaccessibiles hostibus faceret limites sue provincie. Et cognoscens uirum quendam Iudæum ex Babylonia, cum equitibus quingentis et sagittarijs plurimis, cognatorum etiam multitudine, usque ad centum ferme numerum uirorum, Euphratem fluuium transmeasse, et in Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ consistebat, illum ei locum ad habitandum benigna largitate, cui Balathana nomen erat, concedere promissit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omnium, qui eum furrant consecuti: spondens daturum se terrā in regione quæ dicitur Bathanea. Determinauerat enim eum in Trachonitide constituendum, uolens eius habitationem obstaculum contra hostes habere. Promittebat itaque illam regionem sine tributis esse daturum, et liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunemque eis terram et nullis illationibus obnoxiam præbiturum. His persuasus Babylonius uenit: et suscipiens regionem, oppida, et municipia plurima construxit. Et uicum Bathyra nomine constituens, obstaculum erat et oppositio quedam, ille uir indigenis aduersus Trachonitas, et Iudæis de Babylonia uenientibus ad Hierosolymam per sacrificiorum tempora, ne quis eorum latrocinij Trachonitarum insidijsque lederetur. Et aduentabant ad eum plurimi, maximeque illi undique concurrebant, a quibus paternus mos Iudæorum, et instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est, propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat uiuente duntaxat Herode. Ceterum postquam Philippus filius eius principatum regni suscepit, modicas paruo tempore illis functiones imposuit. Agrippa uero maior, et filius

eiusdem nominis, eos admodum grauauere: nō tamen eis de libertate ipsorum, cum possent, ullam intulere molestiam. Sed Romani deinde dominatū illius regionis adepti, libertati quidem eorū etiam ipsi seruauere dignitatem, impositionibus autem eos functionum usquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportuno tempore diligenter exequar, oratione procedēte. Zamaris autem Babylonius inter hæc uita defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab Herode fuerat accitus: quiq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimum quidem, qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui sub illo fuerant, continebat) & Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in senectute defunctus, Philippum filium dereliquit, & manu bonum, & alijs uirtutis artibus usui supa quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, & firmissimus fauor cum Agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat, iste curabat: & ubicunque deducendam ratio postulabat, eius regimine ducebatur.

Insidiæ Antipatri in patrem Herodem, sed deprehensæ in Pharisæis.

C A P V T III.

HERODE autem in quibus retuli constituto, in Antipatrum spectabant cuncta negotia, propter quod utilis ac promptus a rege putabatur, & rex ex hoc firmitatem non amiserat potestatis, quam ei pater propitius indulgebat, spe quasi fauoris eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in se potestatem audacissimus, quoniam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis, non tantum magnitudine potestatis, quantum peruersitate morum, & quod erat ad male loquendum procacissimus. Maxime autem eum Pheroras accurabat, uicissimq; curabatur. Nam cum callide ualde circumuenerat Antipater, & maxime per mulieres, ad occupandos

dos eius animos ambierat. Deditus quippe fuerat Pheroras uxori, matriq; eius, atque sorori, licet mulierum genus horreret, ob iniuriam filiarum suarum uirginum: ueruntamen has patiebatur, ab hisq; ducebatur, & nihil ab eo sine illis mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant, & sibi met inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater inuixerat, partim per semetipsum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentiebant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis sanè rebus sententia mutabatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis soror, tandiu cuncta circumspectans, & amicitiam eorum in perniciem Herodis construi cernens, & à nunciando non abstinens. Illi autem sentientes molestam esse regi suam ad inuicem beneuolentiã, consilium ineunt, ut manifesta eorum non esset amicitia, neq; palam conuētum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tempus exigeret, contra semetipsos confingerent: maximè autem sub Herodis præsentia, ut ad eum de semetipsis talia deferret: secreto uerò beneuolentia inter eos firmior certiorq; constaret. Et sic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorsus latebat, neque primum eorum propositum ad huiusmodi negotia festinare, neq; tunc, quãdo secretas machinationes construebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quæ amplificans & atrociora faciēs, ad fratrem propriū perserebat, secretos eorum conuentus insinuans: & coruiuiã, & consultationes occuite semotimq; consertas, ad eius interitum tendere, nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidem aduersarios sibi metipsos quasi constare, & ad lusiones mutuas fiste loqui, finemq; festinare: secreta & ab alterutris remotos, beneuolentiã inter se confirmare maximam;

Et quoties in quibuscunque negotijs singuli forent, illud agere, quod amicitia postularet: et polliceri sibi, etiam pugnare contra quos opus esset, modo ut illud astu uel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hæc et huiusmodi inuestigabat omnia, et integra ad fratrem conueniens cuncta deferbat, sentientem quidem iam etiam ipsum plurima per semetipsum: sed ad audendum aliquid, licet excitatus esset sororis accusationibus, retardantem. Erat enim portio quædam Iudeorum hominum, de scrupulositate et subtilitate paternæ legis gloriantium, et culturam diuinitatis simulantium, à quibus inducebantur mulieres illæ supra memoratæ: hi Pharisei dicebantur, qui possent maxime regi non modicum afferre præsidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum, læsionesque inferendas immaturius elcuiati. Cum igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iurasset, Cæsaris se propriam fore, et omnibus regis rebus fauere, isti non iurauerunt. Erant autem numero supra sex fere millia, quos rex pecuniario damno multauerat. Quod damnum uxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi uero beneuolentiam quasi pro uicissitudine referentes, futurorum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse prædicabant: quod Herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus, tam ipsi quam eius uniuersæ cognationi. Illam autem regnum possesuram, atque Pheroram, et filios qui ex eorum essent semine descensuri. Et hæc quidem regi nunciabantur: non enim Salomen ista fugiebant, et quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niteretur. Rex autem interfecit Phariseos, qui causa seditionis extiterant: et Bagoan eunuchum, et Carum quendam, qui tunc primatum inter eos habebat, honestate dignitatis decoratum, filiosque eius peremit: omnesque ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariseus præsagiebat.

sagiebat. Magnificabatur autem apud eos etiam Bagoas uti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore predicabat, præbente illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

De similitate inter Herodem & Pheroram. CAP. II. III.

Herodes itaq; ultus ex Phariseis qui fuere conuicti, conuentum congregat amicorum: & accusationem Pheroræ coniugis, iniuriarumq; uirginum, & audaciam illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminum seditiones aduersus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; consurgerent: & quantum poterat hortabatur, ut illa inter eos simulatio solueretur: quod fore firmabat, si societatem illius effugeret propter illa quæ gesserat. Nihil enim cum fratre Pherora gratiæ permanere posse definiebat, si secum illam retineret, quæ bonum ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quæ inter fratres causa belli constaret: & si magni pretij consanguinitatem suam duceret, illam non iugaret: sic enim posset nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroræ licet illo sermone moueretur, tamen affirmabat neque aliquid iuris ex germanitatis necessitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere: eligere se potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quæ sibi grata constaret. Herodes uerò differebat circa Pheroram super hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus gestis ultionem sumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cum Pherora miscere colloquium, uel cum illis mulieribus quæ cum eo erant: obseruarentq; ne in unum aliquatenus conuenirent. Illi uerò profitebantur quidem, conueniebant tamen, quando temporis opportunitas prouocabat, &

xx 5 simul

simul etiam canuiabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiam sermo, quod Antipater Pheroræ cōiugi misceretur, cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Suspectum autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa se amplius eius odium procederet, scribit amicis Romæ, postulans ut scriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, simulq; cum eo munera digna mandaret, & testamentum etiam, in quo post se regem declararet Antipatrum: quoniam iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis erat procreatus. Quo facto, pergit unâ quoque cum Antipatro & Sylæus Arabs, nihil ex his quæ præceperat Cæsar peragens: unde quoque Antipater ante Cæsarem eius accusator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inuidiam. Accusabatur etiam & ab Areta Sylæus, eo quod plures occiderit in Petra castello benemeritorum hominum, præter suam conscientiam: maxime autem Sondum virum omni virtute decoratum, iustitiâq; pollentem, secâ etiam Fabatum Cæsaris seruum. Sylæus autem causas habuit ex hisdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthius, Herodis regis unus custodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic persuadet Sylæus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiserat. Quod agnoscens Fabatus Sylæo indicante, statim regi denunciat. Ille uerò Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem & secum duos Arabes, confessioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylæi fuisset amicus: qui etiam ipsi (nam eos rex tormentis affecerat) confessi fuerant quod eos exhortaretur, nuncians Corinthum non agere molliter, & sicubi opus esset rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos complacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denunciatis, Romam eos destinat, Pheroram

uero

uero fortiter in amore coniugis permanentem, discedere ad propria Herodes præcepit. Ille uero gratanter accipiens, ad suam tetrarchiam non moratus abscessit: plurimum se iureiurando constringens, non prius reuerti, quam mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo constricto petitus, ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisiurandi uiolator existeret. Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa Pheroram uoluntatem sue mentis ostendens. Nam paulò post ipse coepit ægritudine laborare. Ad quam Herodes non solum non euocatus aduenit, sed etiam mortuum eum recepit, atque ad Hierosolymam detulit, & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit: ingentemq; luctum super eum, supra quam quisquam ratus erat, exposuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigasset, malorum tamen extitit aduersorumq; principium: exhinc enim iam coepit fratricidij factio denudari. Narrabo itaque omnem super hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permansurum, ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores.

De ueneno parato Herodi à filio.

C A P V T V.

Pherora itaque mortuo, humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis eius, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbe mortis & calamitose, repentinæq; translationis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus (fidelia nanque narrabant) apud coniugem die proxima antequam ægritudinem incurreret eum coenasse retulerunt: uenenum autem in cibo sumpsisse, ex eoq; perisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica muliere

muliere, amoris faciendi gratia. Amare se nanq; fingeat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ petatum. Sunt quippe ad uenena cōficienda artificiosissimæ Arabicæ mulieres. Persuasum illi dicebat, ut uenenum uenundaret: ad loca quippe illa uenisse referebat matrem Pheroræ coniugis & sororem, unde illud uenenum apportantes, cœnam illi præparauere, in qua ille ueneno sumpto perijt. His uerbis protinus excitatus, ancillas earum mulierum tormentis examinat, inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negotio, quia nulla earum aliquid depalaret: nouissima quædam, inflictis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud dixit, nisi Deum inuocans, ut talibus supplicijs Antipatri matrem traderet imprecata est, quæ omnium illorum malorum causa consisteret. Hæc ad instandum Herodem magis magisq; cōeegerunt, ut cuncta mulierum illarum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palam facta sunt, & conuiuia, & conuentus secreto facti sepiissime: sed etiam sermocinationes, quæ ad ipsos & ad filium solum factæ fuerant, & illa quæ ab eo ad mulieres Pheroræ deferebantur (erant autem munerum centum talentorum) ut secreto Pheroræ persuaderent, quicquid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium, quo in patrem concitaretur, & lamentationes, quas ad matrem propriam frequentabat, quod tam prolixè pater adiuuaret: sibi iam imminere senium, ut etiam ei si regnum ueniret, non liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque molestiam: Ad hæc etiam, multos sibi fratres in regno illo coalescere, & fratrum plures filios, ex quibus omnibus minus spem suam tutam haberet. His etiam addebat dixisse, quod per idem iam tempus fratri potius in regno suo licentiam habere concederet, crudelitatem quoque plurimam regis accusare, & filiorum cædes: se quoque timere, ne usque ad
ipsum

ipsum hoc malum pertingeret. Artem quoque Romam per-
gendi consiliumq; narrabat: Pheroram quoque ad suam te-
trarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus Herodes audi-
tis, agnoscebat sororis suæ sermones, quos ad se sepe detule-
rat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, iussitq;
matrem eius ornamenta sua cuncta contradere, quæ multo-
rum constarent pretio talentorum. Quæ postquam abstulit,
reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damna-
tione dedicauit. Amplius autem aduersus filium iracundiam
regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio
regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius
in tormentis aperuisset, illud quoq; prodiderat, quomodo ue-
nenum mortiferum confecerat, dederatq; Pheroræ: iubens, ut
post eius abscessum, cum iam spatium aliquanti temporis cu-
currisset, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret:
& dicebat attulisse illud uenenum ex Aegypto Antiphilum,
unum ex amicis Antipatri: transmissum autem Pheroræ per
Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxo-
rem Pheroræ peruenisse, dante marito ad custodiendum.
Quod illa quoque fatebatur, rege scrutante negotium: &
procurrrens tanquam uenenum allatura, misit se de tecto de-
orsum: non tamen interiit, quòd cadens in pedes terra susce-
pta sit: ac deinde postquam recreauit animam, promittit ei
Herodes salutem, eiusq; domesticis, dummodo ab ea nequa-
quam occultaretur ueritas. Neque se illi malum pro ingrat-
titudine redditurum iurabat, si cuncta cum ueritate proderet,
uel modum quo gesta constarent. Ad hæc illa dicebat ista ab
alijs enunciata: firmabatq; allatum esse uenenum ex Aegypto
ab Antiphilo: medicum quippe esse fratrem eius aiebat, à quo
prouisum fuerat: per Theudionem autem uiro suo trans-
missum: se nerò custodire illud à Pherora susceptum, aduer-
sum

sum ipsum sanè ab Antipatro præparatum. Cùm igitur Pheroras agritudine, inquit, teneretur, & eum aduentu tuo consolationeq; curares, uidens circa se tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: O mulier, inquit, induxit me Antipater, aduersus patrem suum fratrem meum, consilia iniqua constituens. Nam uenenum in eius perniciem nundinatus est. Nunc itaque quoniam frater erga me, nec antè iniquum aliquid gesit, & nunc propositum bonæ uoluntatis ostendit, me autem non multum post de hac luce sentio recessurum, age ne cum conscientia fratricidij ad nostros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epistolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni contradens, aliquantulum rescruau, ut Pherora defuncto, si me, ô rex, male fortassis attenderes, illo usa, seculi huius necessitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum, & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili, & mater eius eadem fatebantur, tormentorum uehementia compulsi, pyxidem quoque illam nihilominus agnoscebant. Accusabatur quoque filia pontificis, uxor regis, tanquam omnium conscia fuisset, sed ea celare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emisit: filium autem eius ex testamento deleuit, in cæteris permanente: sed etiam socerum pontificatu priuauit Simonem Boëthi: substituit uerò Matthiam Theophili, Hierosolymitem genere. Cùm ea geruntur, Bathillus quoque ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attulisse, quod matri daret Antipatri, ab illa Pherora tradendum: ut si primum uenenum minus regem forsitan peremisset, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ constitutis, consilio Antipatri & dictatione compositis, accusationem habentes Archelai atq; Philippi

Philippi, quod quasi de patre quererentur pro nece Aristobuli & Alexandri: semetipsos quoque Herodem miserari nunciabant: & euocabantur quidem à patre, ueluti non ob alias res, nisi ut etiam ipsos extingueret. Hac quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripsit etiam Antipater de fratribus, culparum genera magna confingens, omnimodo eos adiudicans, ætati eorum causam ascribens, qua impelli possent nequitiam sui patrare propositi. Ipse uerò certamini quod cum Sylæo gerebat, magno studio fuit intentus: & accusationi primorum uirorum Romæ constitutorum se totum dederat. Monilia quoque pretiosissima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis, quomodo tantis aduersus eum in Iudæa motis turbibus, ferme septem mensium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Causa uerò huius rei erat obseruatio uiarum atque custodia, & odium hominum, quo circa eum tenebatur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; conquirere.

Accusatio Antipatri de ueneno patri præparato. CAP. VI.

Herodes sanè, Antipatro scribente, quòd cuncta quæ oporteret peragens, maturius adueniret, celans suam indignationem, rescribit iubens, ne ulla desidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoque de matre ipsius minimum quiddam ex postulando causatur, promittens tamè ei se reconciliatum iri, cum ipse protinus adueniret: & in omnibus erga eum dilectionem suæ quasi mentis aperiebat, formidans, ne fortè quicquam sufficiens differret ineundæ uiæ negotium, atque Romæ demorans, aliquas possibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret minister. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ declarab

deklarabatur occasus. Quibus lectis, egre satis tulit & aspe-
 re, non propter Pheroræ gratiam: sed quia patris interitu,
 ut promiserat, non peracto defecerat. Circa Celenderim au-
 tem Ciliciæ ueniens, cepit de causa nauigationis ambigere,
 utrum deberet domum, sicut instituerat, tendere, abiectione
 matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebant
 expectare, donec agnosceret, quæ domi mota gestaq; fuissent.
 Alij uerò hortabantur ne nauigationem domum differret: so-
 luturum enim suo aduentu omnes aduersitatis causas aiebant:
 nam neque tunc aliunde illos fluctus euenisse, nisi eius ab-
 sentia facultatē accusatoribus uirtutemq; tribuisset. His per-
 suasus protinus nauigauit: & exceptus est portu nomine Se-
 basto, quem Herodes magnis opibus constructum, Sebastum
 ad honorem Cæsaris appellauit. In apertis iam malis erat
 Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquen-
 te, sicuti cum fuisset egressus, uotis eum ac secundis preci-
 bus prosequerantur: nunc econtra aduersis eum maledictis
 non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod
 pœnam esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempe-
 state contigerat fortè Varum Quintilium in Hierosolymis
 agere, qui successor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat de-
 stinatus. Venerat quippe consultatum Herodi, ab eodem po-
 stulatus, pro causis in quarum dispositionibus hæsitabat. Qui-
 bus unà confessum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi
 rebus incognitis, ingressus aulam regiam, indutus purpura.
 & ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui cir-
 ca illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque
 perturbari, in quæ mala deuenerit manifeste cognoscens. De-
 nique illum pater salutatum accedentem repulit, fratricidij
 simul accusans, & consilia obiectans super suimetipsius in-
 teritu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum

Varum

Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminēte, ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & uxor accurrunt, quæ residua fuerat de filiabus Antigoni, qui ante Herodē in Iudæa regnauerat: ex quibus uniuersa cognoscēs, cœpit se certamini iudicioq; præparare. Sed die postero confessum faciunt Varus simul atque rex, amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis consanguinei, & Salome soror: & si qui nuntiaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormētorum. Serui deniq; Antipatri, ex materno illi iure conuenientes, qui paulò ante fuerant comprehensi epistolam deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc per scripta sententiam: ne ad patriam repedaret, quòd cuncta uidelicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remāsisse Cæsarem, & sub patris potestate nō cadere. Antipatro uerò patris genibus prouoluto, atque deprecante, ne iudiciū de illo rebus incognitis promeretur, qui potius facultate sibi auditorij contributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamētari primitus cœpit, quòd tales illi filios habere cōtigisset, per quos ei fortune tales exurgerent, aut unde tantam diuinitatis indignationem cōparauerit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiā enutritiones, & educationes, quas filijs studiosè præbuerat: opum quoque ac fucultatum affluentiam, in quibuscunq; temporibus illi cuperent, semper illis protinus adiacere: & quòd nullū esset impedimentum, quin eorum cōsilio periculum mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antè quàm ipse legi naturæ concederet. Vnde se ualde mirari dicebat Antipatrum, quorū spe subleuatus auderet sine ulla refrænatione ad tanta tantq; prorumpere, quandoquidem eum regni successorē etiam scribēdo declarasset: sed etiam uitæ suæ tempore in

nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non uirtute potentia: quinquaginta deniq; illum talenta ex redditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratribus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uerò innocētes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confecisset. Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundebat lacrymas, quæ illum interclusa uoce loqui amplius nō sinebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, & in omnibus cum eo unā semperq; uersatus, & modum quo res gestæ fuerant affecutus, rogabatur à rege, ut ipse residua loqueretur, quæcūq; ad demonstrationem causæ redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaque cuncta suæ circa illum benignitatis exempla, honoresq; sibi à patre concessos, quos minimè percepisset, nisi uirtute dignus & officijs circa illum meritis haberetur: enim uerò prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliumq; semper circūspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sæpius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effici, ut deleret omnia suæ uirtutis uetera monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, cum successor regni iam fuisset ostensus, & simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus cum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cunctarum rerum dinudium sine sui periculo, & cum uirtutis honestate

honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere: præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extinctos, quorum facinoris et nunciatorem, et accusatorem ipsum esse constaret: quod nisi ab ipso proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam postmodum, quod esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et tibi quidem hæc sua dicebat esse monumenta, quibus conuersationem suam cum magna beneuolentia circa patrem agitasse probaretur. Romæ uerò quæ gesserit, testem Cæsarem conuocabat, quem iuxta ac Deum fallere nemo posset, quorum fidem facere literas ab eodem Cæsare destinatas: quibus literis haud rectum esse fortiores aut fideliores reputare accusationes hominum, uolentium inter eos turbas et iurgia concitare, quas accusationes à suis inimicis confictas aiebat, quas se reuerso ultrà iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum esset, ut falsa dicerentur: doloris quippe ac necessitatis eam esse naturam, ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum se potestate tormentis adigi sentiant. His dictis, mutatio est facta totius confessus. Satis etenim miserabantur Antipatrum, profusione lachrymarum et uultus humilitate miserabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur suam mentem alijs non esse manifestam. Nicolaus autem exorsus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, causam amplificare coepit: et cuncta quæ uel tormentis eruta, uel testibus erant relata prostrans, congregabat undique criminis probamenta: maxime uerò uirtutem regis et elementiam, longa narratione proferebat:

yy 2 qualiter

qualiter nutritiones & educationes in studijs doctrinarum filijs suis impenderat: quarum rerum labor in nullo ei proficisset accommodus, in alias ex alijs calamitatibus irruenti: quanquàm se non mirari diceret priorum filiorum inconsiderationem, quòd & adhuc fuissent adulescentuli, & deceptui faciles, à prauis suaseribus corrupti, in transuersum declinassent, naturæq; iura reliquissent, ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipatri uerò furiam admodum se prorsus expauescere, propter paterna beneficia, in quibus eum affatim fuerat muneratus, quæ cum essent tam multa magnaq; eius tamen animum lenem reddere non quivere, more uenenatorum repentium: licet illa repentia quamlibet sint aspera, beneficijs aliquatenus leniuntur. Non solum ergo in hoc expauescere se dicebat prauitatem Antipatri, uerum etiam quòd fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent, quo minus imitator eorum existens, impetum suum à crudelitate retineret. Quanquàm ô Antipater, qui temeritatis fratrum nuntiator extitisti, & scrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repulisti animum, quem in illis te prodente culpabamus, sed potius ad imitandū flagitium illorum insana libidine raptus es? Vnde claret, quòd nec illa à te pro tutamine gesta sunt patris, sed pro fratrum infeliciū interitu festinata: ut illorum odium ostentando, amator quasi patris credereris, quatenus posses ad eius insidias iter facilius adipisci, potestatem à patre percipiēs, quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerentur de nequitia redarguti: ut autem conscij eis proderentur, minime curasti. Vnde certum est, te quoque cum illis aduersus patrem insidias cōstruxisse, accusationem illis præparando: ut si fortè ad effectum uenissent, tibi lucrum parricidij prouenisset, ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorū, tuis moribus

moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris, manifestus es: nam super eorum morte, uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem esset dignum, ita se sapere, si tu non deterior extitisses. Sed te occulto aduersario patris extante, claret quia illos non ueluti patris insidiatores habebas exosos (nam haud ita exorbitares, similem nequitiam cupiens perpetrare) sed timens, ne regni fierent successores, quos tibi uidebas iustius posse præponi: patrem autem super fratres extinguere festinabas, ne celeriter tua aduersus fratres factio proderetur: et pro quibus tu merebaris poenas luere, ab infelici patre supplicium sumere conabaris: ac paricidium non commune cogitasti, sed quale uix à quoquam nunc usq; in uita hominum uel uideri potuit, uel audiri. Non solum enim filius patri insidias præparabas, uerum diligenti quoq; et beneficia multa præstanti. Socius quippe regni constabas, successor in nomine, in dispositionibus particeps, in fruendo communis. Nam et successor antè iam denunciatus, et iucunditatem ac fructum regni iam antè capere in nullo prohibitus, ad spem etiam futuri gerendam es sententia patris et literis cõmunitus. Sed tu non ex Herodis clementia iudex rerum eras, sed tua uoluntate ac nequitia opera paterna pensabas: uolens patre in omnibus tibi obediente, etiam partem quam possedisset abripere: et cõfingebas uerbis uelle seruare eum, quem rebus ipsis et operibus interimere nitebaris. Et nõ solum tu malignus extabas, uerum etiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; uoluntatem aduersam seditionisq; reddebas: qui etiam patrem, bestiam appellare ausus es, cum habeas ipse mentem omni serpente pciores. Siquidem illorum aduersus patrem uenena colligebas. Et quem patrem? qui te tantis beneficijs muneratus est. Et contra eum auxilia diuersa postulabas, et artibus uarijs per uiros atq; mulieres

utebaris, quatenus interimeres hominem senio & ætate confectum, quasi ad nocendum non sufficeret sola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uenisti post tormenta liberorum atque seruorum, quæ propter te uiris atque mulieribus constat inflicta, & contra denuntiationes coniuratorum tuorum inficiatum ire festinas. Et non solum patrem hominibus auferre meditatus es, sed etiam leges, uirtutemq; Vari, & ipsius iura naturæ, ipsamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne tua confidis impudentia, ut etiam tormentis temetipsum subijci uelis? cum causeris de tormentis eorū qui examinati sunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quæ ad liberationē tui patris attineant, ueritatem minime tenuisse uideantur: tormētis uerò quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagasse ueritatem. Non ne saluas Vare, non ne liberas regem, factiōem à suo sanguine sustentem? Per maiestatem imperij Romani, per uirtutem tuam obtestamur, ut hanc atrocissimam bestiam, quæ per proditiōem fratrum, patri se beneuolum esse simulabat, quatenus posset solitarium & omni consanguinitate desertum de regno propellere, adiudices atque condemnes. Non pronuncias hunc sceleratum ducendum ad necem, sciens quoniam parricidium communis iniuria est, & naturæ ipsius, & totius uitæ hominum? Neque minus facinorosus reputandus est qui cogitauerit, tametsi cum effectu non contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat, qui talibus supplicia non importat. Addebat etiam illa, quæ mater Antipatri ad aliquos stoliditate muliebri locuta est: ariolationes quoque ac diuinationes super rege factas, & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pheroræ mulieribus lasciuire dicebatur: comessationes quoque sordidas, amoresq; narrabat. Denique examinationes tormentorum, & testificationes plurimas inferebat, quæ sanè plurimæ constabant. Nam alias quidem ante para-

uerat

uerat; alias ex repentinis nuntijs summatim acceperat; ex quibus priora magis magisq; firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri silentio prætereunda mandabant, cernentes eum accusationibus plurimis odibilem & aduersa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contraditum, quòd odio ineffabili aduersus eum nitebantur, tunc omnia prodebant. Incitabantur quoque ad accusandam non solum honore factorum eius & magnitudine scelerum, quæ uel patrauerat, uel patratum ire præsumpserat: sed & improbitate, quam circa patrem & fratres exercuerat parricidij: & quòd semper eum senserant, neque odium merito, neque amorem benignitate circa quempiam habuisse, sed suæ tantum commoditatis intuitu. Quorum omnium illud eum amplius aggrauabat, quòd nulli extiterant, qui res ex æquo bono, & iudicabant, quòd eorum animus amicitiarum iure careret. Dicebant ergo se olim ista sensisse, prohibitos, & semper à nunciando: libertate uerò data, in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta, nequaquam accusari de falsitate ualentia: quòd neque benignitate circa Herodem, neque timore periculoso tacerent: sed solo rerum indicio iniquitatem Antipatri proferebant: dicentes, quòd non in suis actibus Antipater utilitatem Herodis & munimen attenderit, sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni poena dignum esse loquebantur. Multa etiam à plurimis sine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quam in omnibus rebus impudens, & ad mentiendum promptissimus atque callidissimus: tamen tunc tanta confusione fuerit oppressus, ut neque negare, neque contradicere ualisset. Nicolao igitur finem dicendi redarguendique faciente, Varus iubebat Antipatrum, ut se tantis criminibus

expurgeret, si aliquas astructiones haberet, quibus obnoxius illorum quæ importata erant, nō esse monstraretur. Nam ipse quoq; optare patrem se certe nosse dicebat, ut in nullo contra se cogitasse fieret manifestus. Ille uerò in faciem prouolutus, Deo rem omnibusq; commendabat, qui sibi testificarentur, nihil se improbum cogitasse: atque signum à Deo fieri postulabat, insidiatorem se patris penitus non fuisse. Solent quippe uniuerſi, quibus iustitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt, dicere, sibi liberum arbitrium ex diuinitate cōcessum: quando uerò in pericula ceciderint, iustum recipientes iudicium, per inuocationem eius omnia testimonia conantur auertere: quod etiam Antipatro contingebat. Cum tanta nanq; uelut absente diuinitate, antè gesserat, tunc autem iusto iudicio undiq; cōcludente, defectu purgationum ad Dei iudicium accusationum absolutionem omniumq; criminum ferebat: potentiae diuinæ causam tribuēs, ut eius testimonium in medium ueniret, quanta pro patre gesserit, quantaq; pericula pro eius salute præsumpserit. Varus autem cum sæpius interrogaret Antipatrum, & nihil amplius ille quàm Dei proferret inuocationem, uidens in infinitum rem pergere, iussit uenenū in medium proferri, ut experiretur quanam esset uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte dammati, bibit iubēte Varo, confestimq; moritur. Tunc exurgens, abibat è confessu, & die postera in Antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuersatio, eò quòd Syrorum regnum ibi fuerat constitutum.

De epistolis contra Herodem scriptis machinatione filii.

C A P V T V I I .

Herodes autem continuò in uinculis filium obstringi iussit. Incertæ autem erant plurimis confabulationes Vari, quæ ad regem habebantur. Dicebant nonnulli, quòd ex eius
sententia

sententia fecerit, quæcunq; de Antipatro gesta sunt. Ligans ergo cum, destinauit Romam ad Cæsarem literas, omne declarantes negotium: sed etiam qui præsentî relatione Cæsarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epistola ab Antiphilo ad Antipatrum scripta. In Aegypto autem erat iste. Quæ soluta à rege, talia declarabat: Misi tibi epistolam ab Acme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domesticis, si hoc fuerit agnitum. Tibi autem prosperitas ad gerendam causam proueniat. Et epistola quidē talia loquebatur. Rex autē quærebat alteram epistolā, quæ tamen inueniri non poterat. Nam et seruus Antiphili, qui lectam apportauerat epistolā, aliam se suscepisse denegabat. Cū autem hæsitaret rex, unus amicorum Herodis inspicies interiorem tunicam serui (nam duobus erat indutus) arbitratus est in interiori tunica literas obcellari: et erat ita. Inuenitur ergo epistola, in qua erant scripta hæc: Acme Antipatro. Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolam: et rescriptum facies epistola, quæ ad meā dominam, ueluti à Salome directā est, destinauit. Quā cūm legerit, certo scio puniturum Salomen, tanquam insidiatricem. Erat autē epistola tanquā Salomes ad dominā eius, ab Antipatro dictata, sub Salomes nomine, quantū ad sentētias pertinebat: stylo autē Acmes cōposita, in qua cōtinebantur ista: Acme regi Herodi. Ego studium habens, ne te quicquam lateat, quæ aduersum te geruntur, inueniens epistolam Salomes ad meam dominam contra te conscriptam, cum periculo quidem meo, sed cum tua tamen utilitate conscripsi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit, uolens Sylæo coniungi. Scidi igitur hanc epistolam, ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum autem Antipatrum epistola scripta erat, quod eius iussionibus ministerium gesserat, ut ad Herodem scriberet, quasi Salome

insidias illi preparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistolæ, quæ quasi ad suam dominam fuerat à Salome destinata, direxerat. Erat autem Acme Indæa quidem genere, in seruitio autem erat Iuliæ Cæsaris coniugis: & hæc gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarum muneribus, ut eius aduersus patrem, & nutricem suffragaretur insidijs. Herodes autem obstupefactus magnitudine nequitiarum Antipatri, impellebatur quidem, ut confestim cum perimeret, uelut procellam magnarum, turbinemq; causarum, & non solum sibi, sed etiã sorori insidiantem, domumq; Cæsaris sua iniquitate corrumperentem. Accedebat autem etiam Salome, crebrò pectus percutiens, & se interfici postulans, siquid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat, iubens, ut si quid haberet, aperiret: increpabaturq; à patre, dicente: Quoniam inimicus omnino repertus es, age nunc, & qui tecum ad hæc negotia operam dedere, nullo modo moreris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumq; alium causam horum extitisse firmabat. Herodes uerò admodum dolens, uolebat Romam ad Cæsarem filium destinare, ut supplicium pro suis factionibus sumeret: timens uerò, ne fortassis amicorum suffragio ualeret effugere, ipsum quidem uinctum, sicut & antea, custodiebat. Verum legatos misit ad accusandum filium cum literis, intimandaq; omnia, quæ Acme illi ad perficiendam factionem fuerat suffragata: exemplaria quoque transmisit epistolarum. Interea legati Romam proficiscuntur, docti in præsentia quæ loqui, respondereq; deberent.

De aurea Aquila pro foribus templi posita, & uindicata.

CAPVT

VIII.

Sed

Sed rex morbo prægrauatus, testamentum scribit, iuniori filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum, Philippumq; ex Antipatri accusatione conceperat. Cæsari uerò mille talenta dereliquit: Iuliæ uerò Cæsaris uxori, & filiis, & amicis, & libertis Cæsaris, quingenta: filijs etiam suis, filiorumq; filijs pecunias & redditus distribuit. Salomen sororem magnifice locupletauit, quòd eam scilicet erga se beneuolam semper agnouerit, & nunquam aliquid ex aduerso molientè. Desperans autem contra morbum se posse subsistere (nam annum agebat circiter septuagesimum) exasperatus est, irruocabili furia & amaritudine mentis incensus, uolebatq; si posset, Iudæorum cuncta disperdere. Causa uerò huius rei erat, quòd se contemni putabat, eò quòd casum suum iucundè gentem totam existimabat accipere. Super hæc quoq; quidam popularium hominum seditionem excitauerant, propter huiusmodi causam. Erat quidam Iudas Arisæi, & Matthias Carga lothi, Iudæorum eruditissimi, & supra ceteros legis expostitores doctissimi: populo etiā amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos consumeabant dies cuncti, quibus inerat studium, & cura uirtutis. Isti igitur audientes regem morbo prægrauatum, & remedij minime receptabilem, omnem excitauere iuuentutem: ut opera quæcūq; à rege præter patriam legem facta fuissent euerterentes, pro lege Dei gloriosè niterentur exercere certamina. Etenim propter eius præsumptionem, & propter quod præter humanum morem fuerat conuersatus in plures, omnia illi mala contigisse firmabant: ægritudinem quoq; præsentem, non ei ob aliud accidisse. Fecerat enim Herodes quædam contra legem, quæ Iudas, & Matthias uociferabantur. Nam construxerat supra portam templi munus, quasi Deo propositum, aquilam auream immanem, & qualitate, & quantitate satis opulentam. Prohibet autem

tem lex imaginum eleuationes, & animalium propositiones
 constituere, his qui uolunt secundum eius præcepta conuersa
 ri. Proinde hortabantur illi sophistæ aquilam illam loco dinel
 lere. Enimuero mortalibus, inquebant, multò iucundius debet
 esse periculum, quod pro cōuersatione paternæ legis, & pro
 uirtute suscipitur, quam uitæ quātacūq; dulcedo. Nam morte
 quidem fama, & laus sempiterna conquiritur, & nascituris
 hominibus memoria iucunda relinquitur, exemplumq; uirtu
 tis, & gloriæ. Nam etiam si quisquam sine periculo ualeat ali
 quod præclarum opus efficere, post paululum tamen uentu
 ram mortem naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pul
 chrum est his, qui studium habent, amoremq; uirtutis, cum lau
 dibus & cū honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quip
 pe maxima est, pro bonis operibus interire, quæ non nisi me
 ditatione periculi conquiruntur, filiis atque cognatis, & alijs
 quibuscūque, qui ab eodem stemmate deducuntur, siue fuerūt
 uiri, siue mulieres, siue quilibet alteri: quibus prouideri debet
 in posterum, ut ad eos utilitas gloriæ perueniat. Et illi quidē
 huiusmodi uerbis iuuenes excitauit. Defertur autem ad eos
 repentinè rumor, regē uitæ discessisse, qui sophistis illis admodū
 suffragatus est: mediaq; die ascendentes euulsere aquilam, &
 securibus occidere. Cumq; plurimus esset tumultus in templo,
 ecce dux regis cum militibus uenit: nuntiatus quippe illi fue
 rat nifus eorum: & existimans ex maiore illos conspiratione
 etiam manu congressuros ad prælium, ampliorem secum nu
 merum militum duxerat, qui possent impetum sustinere illo
 rum, qui moliebantur anathema templi deiicere. Quo irruen
 te super eos, nequaquam uim eius sustinere ualuerunt: sed si
 cut solet turba uulgaris, præsumptione magis stulta, quā cau
 ta prouidentia congregata, omnes continuo fugerunt. E quib
 us quadraginta soli iuuenes animi cōsidentia remāsere, quos
 dux

dux comprehendit, cum principibus facti, Iuda, & Matthia. In glorium enim iudicauerunt loco cedere, aduentumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cum interrogasset, cur in tantam audaciam prorupissent, ut ornamenta templi conuellerent. Et illi: Gesimus, inquiunt, quæ gesta sunt, & consulto nos illa gessisse profitemur, quæ ad uirtutē attinēt, quam uiros decere certum est. Siquidem prudentum est defendere dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes, si tuis institutis instituta præferimus, quæ nobis Moses inspiratione Dei cōscripta dereliquit. Mortem autē ac supplicia quælibet importes, cū iucūditate subimus. Non enim pro iniusto facinore, sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nullo minora uerba, quàm fuerat cōmissi præsumptio proferentes. Rex autem uinculis eos constringi præcipiens, euocauit ex Hierichunte Iudeorum principes. Quibus aduenientibus, confessus omnium congregatur: ipse uerō in lecto recumbebat, quod præ uoletudine stare non poterat. Enumerabat igitur præsumptiones seditiosorum iuuenum, in quibus sæpius fuerant deprehensi: templi quoq; ornamenta quæ suis fuissent magnis sumptibus constructa, memorabat: qualia per annos centum uiginti sex, neq; Asamoneum regem construere, neq; prosapiā eius ualuisse narrabat: se autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornasse: quò post eius mortem, gratiam sui memoriam, iucundamq; relinqueret. Exprobrabat etiā, quòd iniuriam illi non dubitaret ingerere. Cæterum præsumptum facinus uerbo quidem ad suas pertinere licebat iniurias, re autem ipsa & ueritate, si quis uellet meritum examinare facinoris, sacrilegium commissum esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne contra se quoq; fortassis exasperatus, ultiones in eos aliquas moliretur, humiliter responderunt, dicētes:

tes: neq; ex sua sententia contigisse, neq; illa commissa inulta esse debere. Ille uerò circa ceteros quidem quasi mansuetus extitit. Matthiam autem pontificem sacerdotio remouit, uelut huius facti conscius, et causam seditionis extantem: promouet autem Azarum pontificem, fratrem uxoris sue: Matthie autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitisse pontificem, ad unius uidelicet dici functionem quam Iudei cum ieiunio celebrant. Causa uerò talis erat: Matthie sacerdotali fungenti officio nocte, quæ in solennè lucefcebat diem, in qua futurum erat ieiunium, uisum est se omnino mulieri esse commixtum: proptereaq; sacerdotio perfungi non potuit: sed Iosephus Elimi filius, cognatus eius secundū carnem, pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Matthiam Herodes pontificatu remouit: alterum uerò Matthiam qui seditionem excitauerat, et aliquos uiros ex socijs seditionis illius, uiuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

De luctu quem sibi Herodes moriturus instituit. CAP. IX.

Herodem porro amarior in dies morbus urgebat, supplicia Deo commissi sceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat, non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens, quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. Auditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas unquam rabidis incitatis faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina internis ulceribus tabida putrescebant, doloribus quoq; coli sæuissimis cruciabatur, humor liquidus, ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; et circa pubem erat afflictio. Sed et uerenda ipsa putredine corrupta scatebāt uermibus: spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo, quæ fuerat satis obscœna diritate factoris, et anhelitus respiratione creberrima: contractus quoq; per cuncta membra subsistens, nim noxiā operabatur, quæ omnem toleran

tolerantiæ contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia, diuinitus has poenas ob impietatem eius, & multa crudeliter gesta deposci. Ipse tamen multum spe salutis instabat, si forte posset contra morbos aliqua remedia providere. Medicos quoque aduocans, ut uterentur si quid possent ad salutem proficere, postulabat: & transiens Iordanem fluuium, aquis calidis, quæ sunt circa Calliroën, die, noctuque fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, super alia quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem, quæ sulphurifera uocatur. Præterea uisum est medicis, ut eum in dolio oleo pleno confouerent: quò cum missus esset, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruatorum ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinquagenas drachmas auri distribui: plurima quoque ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hierichuntem, præualente nigra cholera, exasperatus iniquius est, ut ipso moriente indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudeorum optimates, & erant plurimi: siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter culpabiles, inculpabilesque in Hippodromo concludens, sororem suam Salomen, uirumque eius Alexam conuocat, & mortem suam non in longum differri denuntiat: tantis se doloribus circumuentum, fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione periturum, quod regibus, maxime autem sibi, magni mæroris esse firmabat: neque suum arbitratum Iudeorum falli proposito, quòd eis sua mors amabilis foret & grata. Nam etiam se uiuente sæpius illos & seditiones, & secessiones fuisse molitos, & in eius iniurias semper fuisse festinos: cæterum

ceterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat, quòd talibus ipse doloribus urgeretur : proinde petere se ab illis, quòd eos sciret cōtra eius gloriam in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super ceteros reges, & luctus amplior ageretur. Quod futurū dicebat, si peregrissent, ut Iudæi ex animo in eius morte deplorare, lamentariq; cogerentur. Cū igitur me, inquit, animam uideritis expirantem, circumuallantes Hippodromū omni militia, necdum mea morte uulgata, confestim omnes illos inclusos iugulari perficite : & ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quòd & regnum illis post suam mortem firmum perseueret, hostibus amputatis, & super suam mortem luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lacrymabundus talia lamentatur, & cognatos omnes beneuolentiam circa se, fidemq; seruare postulat, inuocationem diuinam in his interponens : ne cū inhonorificentia sua mors, & cum indignitate tractaretur. Illi uerò profitebantur in nullo se eius præcepta transgressuros. Sed ego comperio illius hominis mentem, considerans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quòd ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus gessit, considerans etiam præsentia mandata nihil humanū penitus habuisse. Siquidem etiam de hac uita discedens procurabat, quatenus omnem gentem orbatam, & desertam parentibus dilectissimisq; relinqueret : iubens unum ex unaquaq; domo interimi, qui nihil iniustum neque in ipsum, neque in alios admisisse fuerant deprehēsi. Hæc igitur illo suis parentibus demandante, deportantur & literæ ab legatis, qui ad Cæsarem Romam fuerant missi. Quarum hæc erat sententia, quòd Acme indignatione Cæsaris extincta sit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat : ipsum autem Antipatrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex eius

eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse, & regem: siue illum in exilium detrudi, siue illum morte multari uellet, in eius proposito constitutum. His auditis Herodes, paulisper animum resouit, uoluntate scriptorum & morte Acmes in superbiam subleuatus, & potestate puniendi, quam acceperat in filium. Sed præ ualentibus, crescentibusq; doloribus, interitui propinquabat: & quanquam in multo defectu contineretur, appetebat tamē cibum: & postulans malum, quæsiuit & cultrum. Erat enim illi talis mos, ut ipse per semetipsum malum excorians, per partes modicas recideret, & comederet. Sumens ergo cultrum, circumspectansq; ne quis adesset, uoluit semetipsum interimere: quod forsitan perfecisset, nisi præueniens manum eius Aciabus contineret: nepos autem eius erat: & magnum clamans, statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus. Quæ cum ad Antipatrum peruenissent, credidit suum patrem uitæ terminum suscepisse: præcipiensq; fiduciam tam uerbis, quam motibus, ita totus animo gestiebat, tanquam fuisset liberatus è uinculis, & regnum in suis manibus sine ullo labore percepisset. Tunc coepit cum custode carceris de sua dimissione fabulari, magna se continuo spondens dona tributurum. Ille uerò non solum non acquieuit, ut faceret, quæ uolebat Antipater, uerum etiam cuncta regi denuntiat, intimans eius mentem, & quæ ab eo munera spondebantur. Tunc Herodes, quamuis & antè non minore odio ferretur in filium, cum audisset custodem carceris illa narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput, quanquam in extremo uitæ teneretur, & cubito sese attollens statim destinans quendam armigerorum suorum, sine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, sepulturamq; eius in Hyrcanio sine ullo honore fieri.

Testamentum Herodis.

C A P. X.

ZZ

Testam

Testamentum interea scribebat mente mutabili, & Antipatrum quidem, quem sibi successorem in regno designauerat, tetrarcham facit Galilææ regionis atq; Beroæ: Archelao uerò regnum cōtribuit. Gaulanitidem autem, & Trachonitidem, & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidem suo: fratri autem Archelai germano, tetrarchiæ iure concessit. Iamnam uerò, & Azatum, & Phaselidem Salomæ sorori distribuit, sed & argenti signati myriadas quinquaginta. Disposuit etiam de cæteris suis consanguineis, atq; cognatis, opibus eos, redditibusq; locupletans. Cæsari sanè argenti signati mille myriadas, præter uasa quedam aurea, quedam argentea, & metallis pretiosa, & artificis opere uenustissima dereliquit, indumenta quoque pretiosa. Iuliæ Cæsaris coniugi, & alijs nonnullis, quingentas myriadas. His dispositis, quinto die postquam Antipatrum filium necauerat defungitur: regnans postquam Antigonom interemit, annos triginta quatuor: postquam autem à Romanis regnum perceperat triginta septem, uir crudelis quidē in omnes æqualiter: ira quidem subditus, à iustitia uerò effrenatus: fortuna porrò propitia super quemlibet affluenter abusus, & ex plebeio in regnum assurgēs, & pericula plurima eludens quibus sæpius fuerat circumspectus, diuturnitate uitæ perfruitus est. Domi uerò circa filios, quantum quidem ad eius sententiam, etiam ibi prosperitate potitus, eò quòd se suos inimicos superasse censebat, meo uerò iudicio super omnes infeliciissimus. At Salome, & Alexas antè quàm mors regis diuulgata foret, ex Hippodromo Iudæos abire permittunt ad proprias domos, dicentes, regem iussisse, ut unusquisq; in suas regiones abscederet. Hoc autem fecerunt, beneficium illi genti præstare cupientes: Interea mors magis, magisq; diuulgatur.

De sepultura Herodis, & successore Archelao.

C A P. XI.

Tunc

Tunc Salome, & Alexas cunctam militiam congregantes in amphitheatro quod Hierichunti erat, primum quidem epistolam regis legi fecerunt, quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia, quam circa eum exhibuerunt, insinuant: petitiones quoque eius, ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberent, quem regem constituit, intimabant. Ptolemæus etiam, cui fuerat testamentum à rege creditum, anulusque quo signauerat commissus, continentia testamenti denuntiat: quod testamentum non posse robur, firmitatemque suscipere dicebat, nisi cuncta quæ in eo essent, deferrentur ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens, honorantium Archelaum, regemque proclamantium: milites quoque cuncti, & uniuersi duces fauorem, & beneuolentiam promittebant: paratosque se, ac promptos ad omnia profitentur, adiutoremque deum supplicationibus aduocabant. Dehinc sepulturam regi præparabant. Curæ namque fuit Archelao, ut exequiæ patris quam magnifica possent celebritate ageretur, utque memoratum testamentum proferret cum mortuo producendum. Portabatur itaque in lecto aureo, lapidibus depicto uarijs atque pretiosis: stramina uero erant ostro, auroque contexta: eratque ipse mortuus circumamictus purpureis uestimentis, caput eius diademate coronatum: sceptrum quoque in manu eius, uelut si à uiuo teneretur, erat appositum: Circa lectum autem erat frequentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia stipata pergebat, per proprias distincta nationes, & discreta nominibus. Erant autem tali ordine distributi: Nam primi quidam pergebant eius armigeri, post quos omnis Thracum manus: post istos etiam natio Germanorum, atque Galatarum. Hos item sequebatur cum ornatu maximo cuncta bellicatoria multitudo. Cetera uero militia postrema sequebatur, in eum scilicet modum digesti, qualiter solebant in bellum

procedere, & à suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur seruatorum eius quingenti, odores uarios, & aromata deportantes. Pergebant autē in Herodium stad ijs distans octo : illie enim est eius sepultura ex eius iussione confecta. Et Herodes quidem hoc modo defungitur. Archelaus autem per septē dies luctum super patrem honore regio ex more gerit : tantos etenim dies lex paterna præcepit obseruari. Cōuiuia itaq; celebrans, & luctum exoluens, ascendit in templum. ibi magnis ei clamoribus fauebatur, magnisq; prædicabatur laudibus, secundum quod unusquisq; arbitrabatur ei maiora quàm alius conferre præconia. Tum uerò tribunal ille conscendens, quod sibi fuerat præparatum, & considens, omnibus benigna loquebatur, & sibi propitios cōparabat, gaudio fauoris omniū, & uoluntate, quam ex beneuolentia circa se cunctorum ceperat: gratiasq; illis habere narrabat, quòd cum essent læsi à patre, nihil circa se malum ab illis reciprocaretur : se autem adnissurum, ut eis bonorū uiciissitudinē reddere, eorumq; remuneraret alacritatis affectum : rogabatq; , ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare, sufficere sibi dignitatem potestatis aiebat, quam tunc firmam esse dicebat, cum testamentum à patre scriptum à Cæsare firmaretur: ob quam causam neq; in Hierichunte, cuncta militia diadema illi imponere cupiente, uoluisse suscipere: ambiguum honorem existimando ex tali re sibi prouenturum, quod esset adhuc incerta uoluntas eius, qui posset illi regnum propriè, firmissq; concedere: non sibi defuturam circa illos benignitatem, quæ beneuolentiæ eorum uiciissitudinem reportaret. Festinare quippe se in omnibus enarrabat, meliorē se suo patre circa illos ostendere. Illi uerò, sicut plebeia multitudo consuevit, in ipsis primis diebus uidentes regis lene principium, uoluntates suas laudibus, & fauoribus aperiebant, & quanto mansuetius cum eis loqueba

loquebatur Archelaus, tantò amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munera petitiones, intercessionèsq; uertuntur. Alij quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore postulabant, pars uerò uinctorum solutiones expetebant, qui fuerant ab Herode deuincti: alij uerò grauedines, quas Herodes in emptionibus et in publicis nundinis constituerat, auferri uociferabantur. Archelaus porrò in nullo illis contraria respòdebat, sed in omnibus eos placabat, accurans regni fore suffragium, si multitudinis beneuolentiam comparasset. Dehinc ad sacrificia offerenda Deo conuertitur, et cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam.

C A P V T X I I.

Cum hæc interim aguntur, congregantur Iudæorum iuvenes plurimi, nouarum rerum cupidine concitati: et cœperunt de morte Matthiæ, aliorumq; cum eo ab Herode interemptorum, tumultuosa uoce causari: dicentes, quòd iniuste perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem isti, pro quibus turba loquebatur, qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnū ergo illa turba proclamante, et clamitationibus utente, quasdam etiam iniurias, quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire, proterue, procaciterq; iactante, cōgregabatur magis, magisque numerosa multitudo, et ultionem mortuorum ab Archelao fieri debere poscebant, supplicijs eorū, qui sub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat: proclamabant: uirum mundum, et secundum leges suas dignum, ad pontificatum promouendum esse dicebant. Archelaus autem licet ista grauitè ferret, annuebat tamen, impetum eorum mitigare festinans, donec iter ad Romam, quod propositum ha-

bebat, sine tumultu perageret: et cum de sese uoluntatem Cæsaris agnouisset, respicere dixit, quid agendū foret, et de cunctis petitionibus eorum legitime dispositurum: neque tunc tempus esse dissensionis, aut iniurias uel contumelias ingerendi, magis autem unitatis atque concordiae, donec ex præcepto Cæsaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in commune consulendum, de quibuscumque illis tractandum esse uideretur: tum autem sustinendū esse, ne forte seditionis quoque crimen incurreret. Et ille quidem hæc dicens, ducemque suum edocens, mittit ad eos, hæc ipsa locuturum. Illi porro proclamantes, ducem loqui penitus non sinebant: periculum quoque minabantur, si quis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset: et instabant sua libidine magis expleri, quam imperantium subiacerere consilijs. Graue namque illis uidebatur, si cum Herode uiuente amicis priuati fuissent, eodem quoque mortuo nullam ultionem fieri mortuorum. Illud enim iustum, legitimumque dicebant, non quod ratio dictaret, sed quod eorum libidini uoluptatem posset afferre: fatui ad prouidendum, quantum illis esset ex ea re periculum nasciturum. Plurimis itaque ab Archelao missis, ut tumultum, seditionemque mitigaret, alijs ex regis persona loquentibus, alijs autem ex illius quidam sententia, sed ueluti ex sua mente monentibus, illi nullum penitus aduertebat: sed amplior fremitus et turba fouebatur: concurrente etiam plurima multitudine, quod illa tempestate Iudæis dies festus imminebat, quando azyma secundum obseruationem paterni moris exercent. Pascha enim illa festiuitas uocatur, ad recordationem et memoriam exitus ex Aegypto: et sacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum innumerosa multitudo, quanta in nulla alia solennitate acta. Concurrunt ergo ex uniuersa regione magna copia populorum, plures etiam ex montanis locis adueniunt, religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionem

tionem excitauere, Iudam, Matthiamq; lamentabantur, ueluti doctores, expositoresq; legis antiquæ: & persistebant in templo, suffragatione quoq; uictualium abunde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos ex- petere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum proce- deret audacia, cohortē destinat armatorum: cum quibus etiam tribunum militarem mittit, ut eorum coërceat impetum: & primum quidem, ut illos seditiosos repellerent, & alia multi- tudine seperarent. Sed uenientibus militibus, illi seditiosi cum ingēti alacritate, excitata secum etiam turba, super tribunum ac tota præsidia, cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi, pauci autem cum tribuno sau- ciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessum ire cēsebat, nisi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum resectum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam, ut alij eos qui sibi in templo habitacula construxerant, exinde repel- lerent. Caduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia homi- num, reliqua uerò in montes proximos refugit multitudo. Cæ- teros autem ex edicto, cunctos ad suas regiones discedere iu- bet Archelaus. Qui continuo discesserunt, festiuitatem deserentes minime celebratam, maioris timore periculi propulsati, li- cet essent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descēdit, Nicolaum secum, & Ptolemæum habens, & amicorum plurimum comitatum: Phi- lippoq; fratri omnia gubernanda reliquit, domum ei, re- gnumq; commendans. Salome quoquo soror Herodis, cum eo simul egreditur, omnem secum ducens prosapiam: ad hæc etiam plurimi cognatorum, uerbo quidem, ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cesare firmare- tur: re autem uera, ut aduersus eum niterentur: maxime illa, quæ ab eo in templo gesta sunt, accusando proponerent.

Obuiam fit Archelao Sabinus Cæsaris curator earum rerum quas in Syria possidebat, in Iudæam pergens, pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit, per Ptolemæum, qui transibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia, neq; arces obtinuit, quæcûq; fuerant in Iudæorum ciuitatibus constitutæ, neque thesauros consignauit: sed omnia sub iure dimisit Archelai, donec quid de his Cæsari uideretur, agnosceret. Proinde Cæsareæ se sustinuit: sic enim se promiserat esse facturum.

Certamen duorum de regno Iudææ, Antipatri, & Archelai.

C A P V T

XIII.

SEd cum Roman nauigasset Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus ascendit in Hierosolymam, & aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppidorum præfectos, & quotquot rerum dispensatores fuerant, ratiocinari coepit, & arces ut sibi traderentur expetere. Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus, mandata eius implere non poterant: sed custodiebant omnia secundum interdictum Sabini, usq; ad Cæsaris præceptum. Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius, regnū etiam ipse petiturus, hortatu Salomes & promissionibus incitatus, dicentis, iustiores causas illum habere Archelao ad regnum percipiendum: quod primum testamentū, in quo is successor regni fuerat constitutus, firmitus esset, quàm illud, quod posteriore tempore factum est: illud sana siquidem mente fecisse Herodem, hoc autē iam sensu præ uoletudine diminuto conscripsisse. Ducebat secum etiam matrem, & fratrem Nicolai Ptolemæum, amicum Herodis satis honorabilem, sed etiam sibi ualde gratissimum, atque fauentem. Maximè autem eum incitabat ad regnum petendum Irenæus rhetor, uir opinione clarus, & ad dicendum acerrimus. Idcirco etiā fr̃s, eos qui persuadebāt ceden-

dum

dum Archelao, siue quòd regio testamento successor fuerit institutus, siue quòd maior natus esset, aduerrere contemnebant. Sed cum Romam uenissent, omnes cognati ab Archelao discedentes, ad istum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua cōstricti, sed odio, quo aduersus Archelaum irritabantur. Maxime autem libertatem desiderabant, & Romanorum indices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quòd si hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum sibi regem cōducibilius existimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationē Archelai apud Cæsare deposuit, Inter hæc Cæsar suscipiens ab Archelao literas, in quibus iura à patre sibi relicta proposuit, testamentum quoq; cognoscens, & ratiocinia thesaurorum Herodis cum anulo consignatorio, quē Ptolemæus apportauerat, cepit dispicere quid ordinandum ratio postularet. Legens quoq; literas Vari, & epistolas Sabini, summam quoq; thesaurorum, & quid pecuniæ per singulos annos ingrederetur, aduertens: literas quoq; quas Antipater pro regno promerendo transmiserat recensens, congregabat ad consultandum omnes senatorij ordinis, & amicos, in quibus etiam Caium filium Agrippæ & Iuliæ filiæ suum adoptiuum. Deinde illis omnibus in confessum inductis, copiam facit, ut quisq; de quibus moneretur, ediceret. Ibi primum Salomes filius Antipater, dicendi potentissimus, & Archelao satis infestus, huiusmodi uerba locutus est, dicēs: Archelatum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare, opere uerò omnem regni potestatem possidere: antè quàm ei à Cæsare, in quo cuncta potestas sita esset, indulgeretur. Huius testimonium esse dicebat eius audaciam, qua præsumpserat in die festo Iudæos interimere. Qui etsi iniustum aliquid gefissent, alios eos debere ulcisci, qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & non ab illo tan-

tam eadem fieri oportere. Qui si ut rex illud fecisset, contem-
 meliam grandem Cæsari intulisse firmabat, quòd ignorans
 quid de eo adhuc dispositurus esset, regia iam uti potestate
 præsumeret. Si autem uti priuatus illa gessisset, amplius eum
 deliquisse narrabat: quòd regnum non possidens, supplicia
 quibuslibet intulerit, de quibus decretum Cæsaris debuit ex-
 pectari. Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes,
 et ordinationes: ad hæc etiam sedisse illum in solio regali, et
 causas plurimas iudicasse, ac determinasse proclamabat, tan-
 quam à rege legitimo eius ius potestatis integrum possiden-
 te: petitionum quoque plurimarum promissa publice facta
 memorabat, quid eum amplius iuris ac potestatis habiturum,
 dum in regno à Cæsare firmaretur? Opponebat illi etiam,
 quòd ex hippodromo uinctos sponte dimiserit, et plurima,
 siue quæ facta fuerant, seu quæ facta quidè non erant, sed cre-
 dibilia uidebantur propter naturam sui: quòd fieri posse in-
 dicabantur à iuvene, tum etià ab accenso regnandi cupidine.
 Dicebat etiam luctum cum patris penitus neglexisse, prohi-
 bitos quoque omnes à rege eum moreretur uidendo: unde ini-
 tium quoque seditionis affirmabat exortum, quòd eum uide-
 bant circa patrem suum mortuum, qui ei multa et magna bo-
 na præstiterat, tam nequiter conuersari, uelut in se lachrymas
 per diem publice confingentem: occulte autem uoluptate re-
 gni percepti perfrui, et noctes in delicijs agitare. erga Cæ-
 sarem quoque huiusmodi se præbiturum Archelaum, cum ei re-
 gnandi iura tribuerit, qualem se circa patrem exhibuisse co-
 gnoscitur: Tripudiare namque, et cantus exercere in morte pa-
 tris, tanquam si hostis aliquis interiret. et quòd nunc adue-
 nisset ad Cæsarem, calliditate usum dicebat, ut se regni perci-
 pere firmitatem desiderare simularet, cum omni iam usus esset
 antea potestate, quanta illi nec amplior à Cæsare rerum do-
 mino

mino posset attribui. Maxime uero cædem, quæ in templo sancta fuerat, uerbis exaggerabat: et impietate obiecit, quod in die festo sacrificijs diuinis instantibus, multa milia hominum cæsa fuissent, in quibus multi peregrini, plurimi insontes indigne et miserabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorum fuerit, non alienigena hoste perimenter, sed eo qui se regni iura legitime percepisse iactabat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregisse, ut integre se plenum tyrannidis negotium profectum esse testetur, per iniquitatem admissam, qua cunctis hominibus constaret odibilis. Festinabat enim quoquo modo regnum accipere, sciens quod pro sui merito nunquam posset uel in somnis regiam potestatem legitimo iure promereri. Nam et patri suo certos esse suos mores agnouerat, unde se regni ab eo successorem disponi procul dubio desperabat, nisi per ægritudinem ac morbos, quibus non solum corpore confectio defecerat, uerum etiam animo parum ualido erat. Ceterum quando mens eius sopor fuisset et sana, et corpore forti, ut digne ac merite negotia cuncta disponderet, in Antipatrum potestatem regnandi contulerat, testamento iure legitimeque confectio: Nam qualis porro rex iste possit existere, qui aut contempto Cæsare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si à Cæsare se dominum fieri et ab eo regnum sperabat accipere, cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc, et in templo die festo instante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus, testes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos sua dicta firmaret. Cumque is loquendi finem faceret, surgit Nicolaus pro Archelao uerba factururus, dicebat itaque: Illa quidem quæ in templo contigerant improbitate potius eorum qui passi sunt, quam Archelai potestate contigisse: siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse,

ut non

ut non solum iniuriam contumeliasq; iactarent, sed etiam eos qui deuote humiliterq; uiuere disponebant, ulcisci prætenderent. Cumq; hostilia multa operarentur, uerbo quidē aduersus Archelaum, rei autem acerbitate aduersus Cæsarem, necessarium Archelaus iudicauit, ut eos ab hac insolentia et improbitate reuocaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad sedandas turbas miserat, interimere festinabant, sine ulla uel Dei uel loci festiuitatis uel reuerentia. Mirari se sanè dicebat, nō cōfundi Antipatrū, quod talium defensor existeret; dummodo inimicitiae suae, quam contra Archelaum gerebat, libitum faceret: et odio magis quā natura iustitiae iudicaret: illos purgare gestiēdo, qui cum tanto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cetera uerō de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens: nihil sine ipsorum consultatione uel consensu factum gestum uel fuisse: sed animo ledendi nunc in trāsuersum ab equitate discedere. Nam neq; scire taliter res esse dispositas, qualiter accusabant: sed ad inuidiā Archelai cuncta deprauare: et tantam illos cupidinem inuasisse obsistēdi Archelao, uiro quidem consanguinitate propinquo, conuersatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentum etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat, firmitusq; esse quod posterius fuisset scriptum, quod in hoc posteriore dominum cunctae ordinationis Cæsarem constituerit: quem minime illorum improbitatē imitaturum dicebat, qui Herodi iniuriam facerent, in cuius uita omnibus bonis omniq; potestate perfuncti essent, nunc autem ad contumelias uoluntatis eius et intellectus in omnibus festinarent. sed nequaquam Cæsarem iniurias illius uiri permittere, qui et amicus fuerit, et auxiliator, et omnia in sua potestate dimiserit: neque pati ut testamentum eius solueretur, quod de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutem Cæsaris imitatu

taturam esse illorum accusatorum criminatumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exemplar propositam, et indubitam cunctis gentibus esse referebat: unde nequaquam possit Herodi alienationem et mentis furorem ascribere, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successioneq; optimo filio dedicasse. Sed neq; iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat, imò magis prudenter et optime iudicasse, quòd omnia ad uoluntatem potestatemq; Caesaris redegisset. Postquàm hæc Nicolaus enarrauit et finem loquendi fecit, Cæsar Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificètia subleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnumq; sue mentis monimentum gratiamq; declarauit: et non aliter esse se facturum, nisi quæcunq; testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fœuere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De conspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus
& pugna.

C A P V T X I I I I.

Igitur facta solutione confessus, apud seipsum Cæsar considerabat, utrum ne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dissipari. Interea mater Archelai, morbo pregrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magister erat, literæ ueniunt, significantes seditiones decessionesq; Iudæorum. Postquàm enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uarijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus adueniens, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs et tormentis adegit: rebusq; compositis ad Antiochiam repedabat, una legione Hierosolymis relicta, quæ Iudæis, si fortè aliquid seditionis molirètur, obuiam irret: sed nec sic tamen seditio terminatur. Nam postquàm Varus abscessit, Sabinus curator Cæsaris illic remanens, Iudeos cepit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum

quorum satellitio aduersus Iudæos affligēdos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces uiolenter obtinuerat, & thesauros regios scrutatus sumptserat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur Pentecoste (festiuitas nanq; hæc apud nos sic patrio more appellatur) non tantum religionis gratia, quantum indignatione succensi, propter improbitatē & oppressionem Sabini, multa milia congregata sunt hominum Galilæorum & Hierichuntinorum immensa multitudo, et quotquot trans Iordanē fluiuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata, qui plus alijs incensi, in ultionem Sabini conspirauerant. In tres itaq; partes diuisi, diuersa loca occupant. Et una quidem pars hippodromum tenuerat: ceterarum uerò duarū altera pars ab Aquilone ad Austrum uersa circa tēplum erat: altera uerò ad Orientem loca posita detinebat. Tertia uerò pars hippodromū, sicut diximus, ad Occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autē illis tota festinatio, ut Romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quā mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat, dummodo cœpta perficerēt, confestim scribit ad Varum, postulans ut quā citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam à se ibi militiam derelictam: ipse autē altissimam turrium arcis ascendens, cognomento Phaselum, in honorem fratris Herodis Phaseli ædificatam atq; ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudæos exeuntes aggredirentur. Cumq; ipse neque ad amicos aude-ret ullo pacto descendere, alios ante se pro suarum facinore rapinarum mortē hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cum fiducia, pugna utrinque aspera satis exorta est. Et licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent,

& plu

et plures ex Iudeis occumberet, obstinatio tamen Iudeorum nequaquam tam dira belli facies frangebatur: sed circumcunctes ponere templum, ascendunt in porticus, quae fani arcem continebant, et ibi multum praelium profligatur: saxa quaedam manibus uolebant, quaedam fundis et tormētis ceteris emittebant: ad haec etiam cum arcubus intermixti, Romanorum plurimos sauciabant. Nam opportunitate loci, Iudaei superiores extiterant. Romani uero in incerto positi, nec ictus ancipites cuitare, nec hostem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, postremo Romani impune se talia perpeti non ferentes, ignem porticibus submittunt, Iudaeis qui super porticus erant, non sentientibus. Ignis porro à plurimis appositus, continuo in flammam exaestuauit, testaque corripuit: quorum materies, quod erat pice cum cera peruncta, et in superficiem deaurata, ignem confestim suscepit: quo incendio opera illa magna et admiratione digna disperiunt. Sed etiam eos, qui super porticus pugnantes astitierant, repentinus corripit et insperatus interitus: alij simul cum testis concidentibus pessum ibant, pars hostium confixi periere uulneribus: plerique defectu consilij, et sub tali cladis stupore, aut igni sese contradunt, aut gladijs abusi suis intereunt: ut malum quasi quo se uidebant circumseptos, effugerent. Quotquot autem retrorsum uia qua ascenderant, recurrentes, à ruina uel incendio liberabantur, à Romanis continuo sine ullo negotio necabantur. Quippe nudi armis, et animi timore soluti, ueniebant in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui testam ascendierant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati, interius progredimur: et erarium ubi templi opes seruabantur, arripiunt, et plurima quidem à militibus furata sunt. Sabinus autem

nix inde quadringenta talenta publica ualuit ratione conquirere. Interea Iudeos plurimum contristabat, tam interitus sociorum, quàm ararij, anathematumq; direptio: et tamen quotquot eorum uel peruersitate mentis obstinati, uel pugnaces promptiq; constabant, aulam regiam undiq; uallantes minabantur incendium, et cunctos ibidem unà interitui dare, nisi celeriter abscederent. Nam se quoque copiam illis exeundi, si id eligerent, daturus. Sabino quoque, si etiam ipse uellet, exeundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum ista geruntur, nonnulli ex regijs militibus ad Iudeos transeunt. Rufus autem et Gracchus tria millia pugnatorum ex militia Herodis sub se habebant, uiribus corporis exercitatos, et strenuos. Cum his igitur omnibus sese Romanis adiiciunt. Rufus etiam equites aliquantos habebat, ipsos quoque secum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obsidionem minimè negligebant, sed etiam moenia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes, ut illam opportunitatem se saluandi, et in libertatem paternam respirandi non perderent. Sabino uerò optabile fuit, ut egrediens abscederet: sed committere semetipsum non audebat, suorum consideratione factorum, et quòd hostes admodum infideli mente esse cognouerat: simul etiam Vari præstolabatur aduentum: eumq; si adesset, obsidionem illam esse soluturum.

De tumultu Iudæorum uario pro libertate & regno.

C A P V T

XV.

EA tempestate etià alia plurima, turbis tumultibusq; plenissima prouenerunt, quæ totam Iudææ regionem grauitè desolabant. In quibusque nanq; locis, alij lucri cupiditate concitati, pars inimicitia Iudæorum, ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quondam Herodi duo millia hominum, hinc inde congregatorū. Hi ergo in unū collecti, et seorsum à cæteris

ceteris discedentes, aduersus regios milites pugna congregiuntur. Vtebantur autem duce, Herodis nepote, quem sibi præfecerant: qui tam in campis ad pugnam strenuè ferebatur, quam in locis asperis arte præualebat, propter experientiam, quam ex usu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechiae præpositi latronum, qui multum quondam præualuerat, sed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehensus. Iste igitur Iudas circa Sephorim Galilææ congregans multitudinem uirorum perditorum atque desperatorum, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit. Ex qua copiam armorum, quantamcunq; ille locus habebat, abripuit: et exinde suos omnes armans, sumit etiam cunctas opes, quæ ibidem pro custodia fuerant derelictæ. Hinc terribilis uniuersis effectus est. Nam huc atque illuc agebat et ductabat exercitum, libidine rei maioris accensus, et emulatione regnandi, sine ulla uirtute ullaq; prudētia: sed ad uim inferendam tantum, et ledendum pronior, et procliuius extabat: sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoque Simon seruus quidem Herodis regis, uerum decorus uir, magnitudine corporis ac fortitudine præstans, cui magna fuerāt credita commissaq; negotia. Is igitur rerum intemperantia subleuatus, diadema suo capiti præsumpsit imponere, et aliquanta multitudine congregata, rex pronunciatur, insania simulq; furia populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans, super omnes qui regnum antè gessissent, aulam regiam in Hierichunte succēdit, et omnia quæ ibi habebātur abripuit, multa quoque in diuersis locis per uniuersam prouinciam, ubi regia consistebant tabernacula, comburebat: cunctaq; exterminio dabat, ignibus cōcremādo. Ampliora quoq; iste gessisset, et amplius illa regio fuisset deleta, nisi celeriter mutatio contigisset: nam exercitus militum regionum, qui se

A A Romanis

Romanis addiderant, tota manu totaq; uirtute congregi-
 occurrit Simoni: ubi multa ui die longo certatur. Sed plures,
 qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant congrega-
 ti, neq; ordinis neque dispositionis bellica gnari (siquidem
 temeritate magis quàm disciplina pugnabant) à regijs occu-
 buere militibus. Sed & ipsi Simoni, per fugas se & per mon-
 tis fauces seruare cupienti, Gracchus occurrens, caput absci-
 dit. Incensus est etiam illis diebus super Iordanem locus, nomi-
 ne Emachoës, à quibusdam hominibus Simoni confimilibus.
 Sic igitur in illa gente dementia uagabatur, cò quòd
 regem proprium non habebat, qui populum uirtute ac mo-
 deratione disponderet: & propterea alienigena irruerant,
 per quos seditiosæ mentes occasionem accipientes, ad bella
 excitanda successe sunt, intentione sola deuastandi, & rapien-
 di aliena. Caterum & Athrongæus, uir neque generis digni-
 tate conspicuus, neq; uirtute decoratus, sed opum tantum con-
 fisis abundantia (pastor enim erat iste, & cunctis in omnibus
 rebus obscurus, uerum magnitudine corporis & robore præ-
 ualens) ausus est etiam ipse in regni conspirare potentiam.
 Erant quippe illi fratres quatuor, uasti etiam ipsi corpore,
 & magnum de fortitudine gloriâtes, & ex hoc credebât sese
 regnum omnibus modis obtinere: nam unusquisq; eorum tur-
 mam propriam ductabat. Congregatur itaque ad eos plurima
 multitudo. Et illi quidem ductorumungebantur officio: &
 sicubi opus erat, discurrebant, bellicos exercendo conflictus.
 Ille uerò diadema suo capiti circumponens, ad consultandum
 concilium cõuocabat, ut quid factò opus esset, decerneret. Vi-
 dens autem cuncta in sua potestate, cœpit insania ferri, ma-
 ximè quòd rex à populo uocabatur, quod sibi ad regendum
 quæ uellet, nihil esse impedimento cernebat. Denique tam ipse
 quàm fratres eius magna conspiratione frementes, odio Ro-
 manorum

manorum & regionum militum, bellum gerere festinabant. Nam æqualiter aduersus utrosq; infesta mēte ferebantur: aduersus regiones quidem milites, propter iniurias, quas eos sub Herode perpetrasse reputabant: aduersus Romanos autem, quod eorum in præsentia potestas existeret. Igitur asperitas huius mali tempore currente crescebat, nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem spe lucri exterminabant, alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circumdantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: cæteri uerò timore fugientes, à Graccho qui multitudinem regie militiæ sub se habebat, defensati saluantur, suos mortuos relinquentes. Et multa parte dici Romanæ legionis milites insequentes, plurimos sauciabant. Superantur tamen postea, & comprehenduntur: alius quidem cum Graccho confligens, alter autem cum Ptolemæo. Maiorē autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouissimus autem eorum super his quæ contingeant mœrore confectus hæstare cœpit, qualiter saluaretur. Nam se solum remansisse cernens, & omni manu militum spoliatum, fidei patruelis Archelai se committit, ac tradit: sed hæc quidem postea contigerunt. Igitur sic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ secum ad seditiones faciendas conspirare præsumeret, statim rex effiebat exurgens ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxij existentes, inuidia tamen contribulium, ciuiumq; suorum, ad omnia nequitia opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hierosolyma obfessos liberāte, trucidantēq; seditiosos.

CAP. XVI.

AA 2 Interea

INterea Varus, mox ubi quæ gesta sunt Sabino scribente cognouit, timens illi legioni, quam in Hierosolymis dereliquerat, duas reliquas legiones assumens (tres quippe in Syria fuerant constitutæ) assumens etiam equitum alas quatuor, et auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuersi mādauerant, maturabat præsidium illis, qui in Iudæa obsidione tenebantur, afferre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret. Dant illi etiam Berytij transenti subsidium mille quingentorum uirorum. Mandat illi et Arctas quoque Petreus, qui odio circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruum peditum et equitum manum. Congregato itaque in Ptolemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, unum amicorum suorum destinat Galileos expugnatum, qui super Ptolemaidem habitabāt. Ille autem Galileam ingrediens, magnam pugnare cepit. Et primum Sephorim capiens, habitatores quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur, sed à ciuitate abstinuit: erat etiam crimine seditionis immunis: sed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, castra collocat, quem uicum Arabes odio Herodis hostili more comburunt. Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnum atque opulentum, iidem Arabes comprehendentes, incendio concremarunt, et quaquauersum exercitus ibat, igne cuncta et cæde replebantur. Succenditur enim Emmaus castellum, Varo iubente gratia mortuorum. Hinc itaque in Hierosolymam tendit. Illi porro qui ad obsidionem fuerant congregati, faciem ipsam non ferentes exercitus, passim cuncti diffugiunt, imperfecta seditionis operare relinquētes: qui uero in Hierosolymis fuere Iudæi, Varo grauiter incusante excusationibus diuersis semetipsos purgare nitebantur, quod multitudo illa propter festiuitatem fuerit congregata: bellum autem nequaquam

quaquam ex eorum sententia contigisse, sed temeritate aduenarum fuisse commotum: seipsos autem cum Romanis obsessos potius quam obsidendi gessisse propositum. Venerunt autem in occursum Varo Iosippus Herodis regis nepos, & Gracchus atque Rufus, omnem exercitum quem sub se habebant, secum pariter adducentes: occurrunt etiam Romani, qui obsidione tenebatur. Sabinus autem non uolens in faciem Vari uenire, ex alia parte Hierosolymis egrediens, mare uersus abscessit. Interea Varus per omnem regionem partem militie mittit quæsitum eos, qui causa seditionis extiterant. Deprehensis autem qui manifestabantur, alios qui causa mali extitere, supplicij cruciabat: quosdam uero dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere autem, qui propter hanc causam in crucem acti sunt, ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis, atque compositis, maximam partem militie ad sedes proprias dimittit, grauem eam illis locis existimans: nam in plurimus excesserant, & eius decreta plurima contempserant, luctorum ac rapinae cupidine. Ipse uero decem millia Iudæorum in unum locum fuisse congregatos audiens, festinus occurrit, ut eos comprehenderet. Illi autem antequam comprehensi fuissent, semetipsos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidem ueniam contribuit, ipsos autem ductores, qui causam secessionis excitauerant, ad Cæsarem mittit. Cæsar autem plerosque ex eis dimittit: illos autem qui Herodis cognati fuere, supplicij adegit; quod nullum iustitiae gerentes respectum, contra familiares & consanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem ista disponens, & propter praesidia unam legionem, quam etiam primo dimiserat, Hierosolymis relinquens, Antiochiam redire festinat.

Iudæorum querela contra reges, & Cæsaris decretum. CAP. XVIII.

Archelao uero apud Romam commorante, aliorum negotiorum principia pullulabant, quorum hæc erat causa.

AA 3 Venerat

Venerat Romam legatio Iudæorum, super octo millia hominum, petentium, ut suis legibus uiuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant missi, quinquaginta fuere. cætera uero multitudo Romæ ad eos fuerat uocata. Cæsare autem concilium faciente cum amicis, cæterisque Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum congregante, quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisque fundatum, legati quidem cum uniuerfa multitudine indigenarum Iudæorum, causam acturi conueniunt. Archelaus autem e contra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere consanguinei ab Archelao per odium separantur. Iudæis autem aduersus eum consociabantur: non tamen semetipsos publice demonstrabant, graue putantes, & ad confusionem propriam pertinere, si ante Cæsarem contra consanguineum & familiarem loqui præsumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniens, Vari cōcitus hortatu, prima quidem causa, ut fratri adesset. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur, quia illo regno soluto, per partes posset distribui: siquidem plures essent, qui suis legibus uiuere postulabant. Vnde Philippum hortabatur, ut pro se laboraret, quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudæorum legatis copia dicendi, coeperunt pro dissoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multa sumere: dicentes, cum nomine tantum fuisse regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetrasse, & multam per eum desolationem rerum factam esse Iudæorum: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabant, & tantos quidem Iudæorum eius crudelitatibus interisse, quãtos nunquam ex historia perisse cognoscerent: sed multo amplius semet qui uiuerent, infeliciores existere, non solum eis, quibus ostensione uultus asperi, & indignatione mentis terribilis

ribilis apparebat, sed etiam eis quibus substantias suas abripuit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas, cum ornare & locupletare, cum perditione & exterminio eorum, qui sub eius regno habitabant: omnem gentem penuria necessitatiq; contradidisse, cum paucis autem regno delictisq; frueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus subsistentibus caussis, nisi ut eorum substantias raperet, & quibus uitam fortasse concessisset, rerum suarum amissione damnaret. Iam uero in exactionibus functionum, alia quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia uero lucrorum gratia post functiones à seruis exactoribus, uel amicis eius diripi solere causabantur: nec solum ista quæ ad damnum auri uel argenti pertinebant agi: uirgines etiam corrumpi, matronas pollui, quæ pudore sui similiter ab eis qui passi fuerant, tacebantur, sicut ab illis qui gerebant desiderabantur: qui uidelicet facinora sua timebant, ne in publicum proderentur: tantasq; sub Herode iniurias, & contumelias passos fuisse, quantis nec ulla bestia posset ingerere, si facultas daretur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem sæpius calamitates suam gentem passam dicebant, sed nunquam se in tantam infelicitatem, tantamq; cladem prorsus incidisse. Exemplum nanq; iniquitatis & facinoris Herodem uniuersæ genti fuisse. Et optabiliter se Archelaum quidem regem denominasse firmabant, quia post Herodem quemlibet malum ferendum & tolerandum utiq; decernebant: qui tamen ipsis initijs se quasi mitiorem Herode conabatur ostendere: uerum postea uerens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra distulit, sed statim aperuit suæ mentis indicia: & cum nodum erat regni consecutus integram firmitatem, quod in Cæsaris arbitrio consisteret, illius regni potestatem uel tribuere uel negare,

re, dedit tamen ingenij sui propositiq; specimen, qualiter posset in futuro illud regnum gerere, ex his quæ in ipsis initijs perpetrare præsumpsit: ut ciues in templo die festo uelut numini eos offerens, auderet occidere: unde iuste uniuersæ genti illum fuisse exosum, propter merita suæ crudelitatis & sceleris. Ob id quoq; & has querelas, legationem totam gētem destinasse firmabant. Petebant ergo, ut eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterentur: & tunc cognosci posse dicebant, utrum ne seditiosi essent, & tumultuū cōcitatores, an subiecti & deuoti, si probis iudicibus, & rectoribus uteretur. Talia Iudæis dicētib; Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quo ad uixerit, nunquā fuerit accusatus. Non enim uera posse dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid unde causarentur, illo uiuente prætermittentes, quando possent in quibus læsi fuerant uindictam, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uerò quæ sub Archelao acta essent, ad illorum improbitatem iniuriasq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commisisse præsumpserint, quiq; cædis fecere principium in eis, qui se à tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam, quòd seditionis libidine tenerentur, & quòd peruicaces essent ad obediendum uel legibus, uel iustitiæ, dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente, Cæsar hinc inde quæ dicta sunt audiens, cōuentum dimisit: & post paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat, dimidiæ uerò Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham constituit: spondens ei regiam quoq; dignitatem, si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritis appareret, alteram uerò dimidiam, bifariam distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo uidelicet

delicet & Antipæ, qui contra fratrem Archelaum de uniuerso regno certauerat. Et huic quidem regio trans Iordanem Galilæa tributa reddebat, quæ constabant in talentis ducentis per singulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachonitide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zenodori dicebatur, reddebant talenta centum. Cæterum Archelao Idumæa, & Iudæa, & Samaria. Hæc enim leuigata fuerant quarta parte functionum, ex decreto Cæsaris: propter quod in seditione cætera multitudini participes non fuere. Erant autem ciuitates, quæ Archelao tributa reddebant, Stratonis turris, & Sebastia, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza uero, & Gadara, & ipsæ fuere Græcæ ciuitates: quas abscindens à dispensatione Syriæ, additamento Iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo Archelao tributa per unumquemque annum talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua potestate susceperat. Et hæc quidem de filiis Herodis ordinata sunt. Salome uero super illa quæ frater in testamento reliquerat (erat autem Iamnia, & Azotus, & Phaselis, & argenti signati myriades quinquaginta) Cæsar etiam donat ad habitandum aulam regiam, quæ fuerat in Ascalone constituta. Intrabant autem etiam huic redditus ex omnibus suis, talenta per singulos annos sexaginta. Domus autem eius in regionibus erat, quæ sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sanè regis quoque consanguinei, quæcunque in testamento declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginibus, præter illa quæ pater reliquerat, Cæsar etiam utriq; dona largitur uicinas quinas myriadas argenti signati, easq; cōiunxit Pheroræ filiis. Cuncta uero, quæ illi fuerat dimissa, per filios Herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talenta, pauca sibi sumens uascula, quæ non tam ei magnitudine uel pretio quàm recollectione regis accepta constabat.

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium, interceptum à patre, deprehenso.

CAP. XVIII.

HIS igitur à Cæsare dispositis iuuenis quidā, Iudæus quidem genere, sed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorum libertino, qui cum in cognitionem Herodis induxerat, similitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexandro consimilis, filio Herodis, qui fuerat interceptus (testificabantur quoque illi cuncti, quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibi met esse reputabat, quò regnum posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominem scientem cuncta quæ in palatio gerebantur, et ingenio callidum ad magna negotia perturbada, eo sibi huius fictionis magisterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus cum ut perimerent, fuerat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iussuonis ostenderet, et expectatores fallerent, illum eiusque fratrem Aristobulum saluauisse. His igitur figmentis et ipse in superbiam extollitur, et alios quotquot occurrerent, erudiebat. Interea Cretam appulsus, Iudæorum omnibus, qui cum illo colloquia miscuere, persuasit. Vnde ille quoque pecuniarum abundantia coepit affluere, plurimis hinc inde donantibus. Præter hæc uenit ad Melum, ibique congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ, fide, quæ ex regio sanguine illum descendere iudicabant: et spe quòd posset paterni regni iura suscipere, uicemque præstantibus rependere. Ibat igitur Romam, plurimis in eius obsequium uenientibus, et Dicearchiam appulsus, ibidem quoque qui habitabant Iudæos similibus fallacijs illudere decipereque non destitit. Occurrebant nanque illi, ueluti regi, et alij quidem plurimi, maxime tamen illi, qui familiaritatem et amicitiam cum Herode possederant. Causa uero maxima deceptionis erat

erat hominibus, quòd illum casum cum uoluptate à referentibus aduertebat. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uultusq; similitudine: etenim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati, nihilominus inducti fuerant ad credendum, illum non fuisse alterum, sed Alexandrum Herodis filium: ita ut etiam alijs nescientibus iurare præsumerent. Proinde ingredienti Romam, et fama sui cuncta replenti, in occursum egreditur Iudeorum plurima multitudo, instar miraculi, salutem eius factam diuinitus admirantes, et cum gaudio illum maiore suscipiunt: maxime propter maternum genus, quòd erat ualde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret, per plateas et uicos in sella portabatur, cuncto regali cultu cõpositus ex opibus et quæstibus, quos per diuersa loca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo, uoces plurimæ, clamoresq; cum fauore reddebantur, et omnia fiebant, quæ solent ad gaudia mentes hominum concitare, præsertim in tali euentu, ubi præter spem salutem illius factam esse mirabantur. Sed ubi Cæsari nuntium illud allatum est, non quidem credebat, eò quòd sciret Herodem non facile posse in quibuslibet negotijs decipi, præsertim in illis, in quibus animum intenderet: tamen sperans potuisse contingere, Celadum quendam suum libertum, qui sæpius fuerat cum illis infantulis collocutus, mittit ut uideret Alexandrum. Ille autem cum uidisset, nulla meliori discretionem usus est, quàm usa fuerat multitudo. Verum Cæsar decipi omnino non potuit, quoniam erat quidem ille similis Alexandro, sed nõ ita, ut eos posset inducere, qui prudenter inspicere discernereq; ualeret. Siquidem iste falsus Alexander, ex labore et opere ualde cõstabat attritus: in illum autem delicatudo ex delicijs, et fortitudo de frequẽti exercitatione concurrant: huic autẽ durius et crassius erat corpus. Intuens igitur mendacia, conspirante,

iuxta

iuxta discipulum atq; doctorem, & cum fiducia uerba professantes examinabat: rem etiam de Aristobulo cunctam perquirens, quid de illo quoque fuerit factum, & semetipsum obstupescere simulans, rogabat ob quā causam Aristobulus quoq; non uenisset, quò regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respondisset, in Cypro illum insula remansisse, marinis periculis simul fatigatum, & territum, ut si forte sibi aliquid accidisset, saltem ille saluaretur, ne omne genus Mariammes penitus interiret (talia enim eum doctor ille responderenda docuerat) Cæsar semotum adulescentulum à cæteris abducēs, Tibi, inquit, mercedis gratia salus à me præstabitur, si non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi tu quis sis, & quis te ad talia consingenda perpulerit: maior quippe est tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille (neq; enim ultrā mentiri potuit in periculo constitutus) aperit Cæsari omne figmentum, & quali modo, & à quo fuerit commentatum. Tunc Cæsar falli quidem Alexandrum nequaquam contra quod promiserat fecit: uidens enim eum laboribus aptum, in ordine constituit numeroq; nauarum: illum uerò qui talia præsumenda persuasit, morte condemnat. Meliensibus autem cōdemnatio sufficiens uisa est, ut quanto scūq; sumptus uel pecunias in falsum Alexandrū erogassent, irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidē Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ, finem huiusmodi perceperunt.

Archelai accusatio & relegatio.

C A P V T XIX.

Archelaus autem toparchiam suscipiens, mox ut Iudæam attigit Iozarum Boëthi de pontificatu remouit: exprobrans ei, quòd cum seditiosis unā conuenerit. Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum surrogat. Aedificat etiam in Hierichunte aulam regiam, cum elegantiā & decore mirabilis mediet

medietatem quoque aquarum, quæ ad irrigationem agrorum influebant, traſtu ductuq; cōſtructo, diuertit in campum, qui ab ipſo fuerat palmarum arboribus cōſitus. Vicum etiam ædificat, cui nomen Archelaidem conſtituit. Paternam quoq; legem tranſgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uerò fratris coniugem, ex qua filios quoq; ſuſceperat, ſibimet accerſit uxorem. Iudæis autem ſas non erat, fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perſeuerauit. Si quidem etiam ſuper ipſum conſtituit Ieſum Scæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudæorum, primatesq; Samariæ, non ſerentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæſarem accusationem ei inſtituunt: maxime quia cognouerant eum Cæſaris mandata tranſgreſſum. Nam ei præceperat, ut manſuete, clementerq; conuerſaretur ad populum. Cæſar igitur ut hæc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiſdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere (Archelaus etiam ipſe dicebatur) aduocat: cæterum ſcribendum Archelao, indignum exiſtimat: illum autē deſtinat, ut Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatione nauem aſcendens, nauigationem celeriter peragit, et in Iudæam uenit: Archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mentem ei Cæſaris aperit, atq; ut conſeſſim egrederetur ciuitatem, compellit. Cæſar uerò, ueniente Archelao, aliquibus accuſatoribus aſtantibus, cauſam hinc inde cognoscit: ſed ubi ſe parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Gallie habitaculo contributo: pecunias uerò eius, rationibus iuſſit ſociari ſiſcalibus. Sed antequam Romam uocatus fuiſſet Archelaus, ſomnium ſuis amicis tale recitauit: Vidiffe ſe nanq; dicebat, ſpicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis, uigoremq; integrum poſidētes, quas uidebat à bubus comedi.

Sed hoc

Sed hoc uidens, magnis fluctibus eius animus satigabatur: à quibus dum sciscitaretur, illi per diuersas contraria: q; opiniones, solutiones q; discinduntur. Tunc Simon, uir Essenus, ueniens, mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao, non sanè in rebus secundis aut commodis prouenturã. Boues nanque labores, & miseriam significare firmabat, eò quòd solcat illud genus animalium laboribus affligi & conterri: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat, quòd terra bouum laboribus & operibus exarata in seipsa permanere penitus non sinatur: per spicas autem decem, periodũ decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram æstatem, & tempus suppleri asseuerabat Archelao, quo de principatu sue potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uerò die, postquam illud somnium Archelao fuerat demonstratum, euocator eius Archelaus procurator suus, in Iudeam uenit à Cæsare destinatus, Similiter & Glaphyræ uxori eius, & regis Archelai filiæ prouenit. Quæ primo, sicut suprã ostendimus, Alexandro in coniugium sociata constabat, Herodis quidem filio, sed fratri Archelai. Postea uerò quàm idem Alexander à patre fuerat interemptus, Iubæ Maurorum regi coniungitur. Quo defuncto, item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium suscepit, Mariam excludens, quæ sibi fuerat coniugata. Tãtus siquidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uerò iuncta esset Archelao, tale somniũ ipsa quoq; contuetur. Videbat quasi Alexandrum sibi astantem, & se quidem illi adgaudere, eumq; libenter & alacriter amplexari: illum uerò exprobrationes ei protinus imputare, dicentem: O Glaphyra, nempe uel nunc confirmas prouerbiũ, quo dicitur, Fidem mulicribus non habendam. Non ne mihi iurciurando constricta es, & iugali foedere uirgo sociata? Postquã
filios

filios quoq; suscepimus, amores nostros oblita es, secundarum
 cupidine nuptiarum: sed neque hoc tibi sufficere iudicasti,
 quin etiam cum tertio sponso concumbere præsumpsis: &
 sine pudore domum nostram ingrediens, thorum genialem
 polluisti, cum Archelao ius coniugale consocians, ut illum ui-
 rum haberes, quem meum fratrem esse constaret. Verum ego
 nunquam tui penitus obliuiscar: neq; beneuolentia, qua sem-
 per circa te detentus sum, carebo. Liberabo sanè te uniuersis
 opprobrijs, meam, sicuti fuisti, firmam stabilemq; perficiens.
 Que cum illa familiaribus mulieribus retulisset, post paucos
 dies uita defungitur. Hæc ergo haud sanè importuna huic no-
 stro operi ratus inserui: primum quidem, quia ea sunt, quæ
 circa ipsos reges cōtigisse noscuntur: deinde, ut exemplo uera
 probentur dicere illi à quibus immortalitas disputatur anima-
 rum: ac etiam, ut appareat diuina providentia rerum huma-
 narum cuncta disponi, ne incredulitate huiusmodi rerum, ho-
 mines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc credide-
 rit, nullo modo prohibebitur per diēs singulos ad
 uirtutis augmenta procedere. Archelai uerò
 regio tributaria facta, Syriæ dispensatio-
 ni coniungitur. Interea Cyrenius,
 uir consularis, à Cæsare de-
 stinatur, censum in Syria
 dispositurus, & do-
 mum Arche-
 lai reddi-
 turus.

FLAV

FLAVII IOSE,

PHIANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber decimus octauus.

De descriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Christi.

CAPVT I.

YRENIVS autem, unus de his qui semper in consultatione cōgregabantur, uir per omnium magisteriorum & principatuum officia celebratus, per cunctas administrationes ad consulatus culmen ascendens, & in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cesare destinatus, & approbator uniuscuiusq; sententiæ. Mittitur etiam cum eo Coponius, ductor totius equestris agminis, potestatemq; Iudæorum omnium gerens. Venit etiā Cyrenius in Iudæam (nam dispensationi Syriæ fuerat adunata) uniuersorū depretiaturus substantias, & Archelai redditurus pecunias. Porro Iudæi licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent, subiiciuntur tamen, ne amplius resisterent, persuadente illis pontifice Iozaro: Boëthi nanque erat iste filius, & illi quidem euicti ratione pontificis depretiari suas permisere substantias, nihil amplius hæsitantes. Sed Iudas Gaulonites, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddochum Phariseum sibi coniungens, recessionem facere festinabat, depretiationemq; & censum nihil aliud esse dicebant, quàm integram seruitutem. Proinde ad defendendam suam libertatem, totam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoque illis cooperaturam esse creaturam, si pro bono libertatis honorem suum & gloriam magnanimitate tuerentur: sed etiam Deum non aliter illis auxiliatorem fore, nisi talibus consilijs ad agendum procederent.

rent. His ita dictis, amplius eorum animus concitatur, ut etiam homicidijs nullo modo parcerent: quoniam cum magna uoluptate, quicquid ab illis dicebatur, hauriebant: atque hoc modo in magnum malum seditio illorum et audacia prorumpbat: nihilque fuit malorum, quod per illos non pullulauerit uiros, et supra quam dici potest, illa gens continuationibus est repleta bellorum: et clades inter eos et latrocinia, depredationesque gerebantur, obtentu quidem utilitatis defensionisque communis, re uera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multae itaque caedes ciuium sociorumque perpetrantur: postremo in inuicem conuertuntur, non secus quam contra hostes insensius agerent bellum. Itaque quotidie depredationes, captiuitates, caedes ubique concurrebant: ita ut etiam templum Dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas, et institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste Iudas et Saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes, seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere, per insolentiam in consuetam philosophiam: de qua uolo pauca differere.

De quatuor haeresibus apud Iudaeos.

CAP. II.

Iudaeis igitur philosophiae tres erant, iam inde ab initio institutis patrijs derelictae, Essenorum, Sadduceorum, et tertia qua philosophabantur, qui dicebantur Pharisei. Et quanquam de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli, tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Pharisei enim quotidianam conuersationem exiguam habent, et prorsus abiectam, nihil mollitudini aut delicatitudini penitus indulgentes: sed quaecumque iudicio rationis oportere comperta sunt, illa sequuntur: praepositis nullo modo reluctantur:

B B

maiores

maiores natu competentem honore uenerantur, ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium Dei futurū esse sentiunt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem qui secundum uirtutem uixerint, quā illos qui nequitia deprauati sunt. Animas autem immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua unicuique habitacula, pro merito uel uirtutis uel iniquitatis attribui, sicut unicuiq; uiuenti gerebatur studium: & alias quidem animas aternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiscendi percipere: & ob hæc populis quidem sunt acceptabiles, credibilesq;. Quæcumq; item ad culturam diuinitatis pertinent, orationum celebrationes, templorum constitutiones, expositionibus suis faciēda esse prædicant. Nam tantum uirtutibus eorū prælatum est testimonium, ut ad eos plurime ciuitates, & maxima multitudo cum studio grandi confluerent, opinione adducti, qua meliores cæteris existimātur. Sadducæi autē animas mortales existimant, simulq; cum corporibus interire. Nullas uerò alias obseruationes præter legem custodiunt: aduersus doctores autē philosophiæ sue certare, & reniti, gloriosum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit, & modus exercitationis. Prælati autem apud eos dignitatibus honoribusq; celebrantur. Esseni autem ad Deum cuncta redigunt: immortalem animam dicunt: iustitiam autem rem pretiosam, pro qua etiam usq; ad mortem pugnandum esse prædicant: in templo autem anathemata proponenda prohibent: sacrificia uel hostias cum populo non celebrant, quòd se plurimum ab eis putant munditia uel sanctitate differre: & merito se à communi congregatione discernunt, remotim sacrificia facientes: cultus uerò morum atque conuersationis optimi: ad colendam terram &

ram & exercendam omni studio intenti. Illud etiam habent dignum & ualde mirabile, quod in alijs non inuenias gentibus tam Græcorum quam etiā Barbarorum, quod omnes illis opes in medio sunt, & ab eis omnia communia possidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac si nihil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerunt. Sunt autem super quatuor millia hominum numero. Vxores non ducunt, neque seruos habere festinant: aliud quippe iniquitatis, aliud seditionis opportunitatē existimant. Isti ergo semotim apud semetipsos adiuuunt, mutua: sibi uicissitudines ministrantes: susceptores autem reddituum promouent, curatoresq; constituunt, qui cuncta quæ terra profert, in usus necessarios administrant. Sacerdotes autem optimos uiros eligunt: cibis illis simplex est, habitus insumptuosus & mūdus. Quartæ ergo philosophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionem. Huius sequaces in uestitu, in habitu, cæterisq; alijs, Phariseis consentiunt: circa libertatē uerò immobilē retinent atq; immutabilem sententiam. Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixæ. Solum enim principem & dominum dicunt Deum omnium. mortis etenim multas & uarias species sustinere pro nihilo pendunt: uel cognatorum supplicia, uel amicorum amissiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli nanque uiderunt, qualiter sapius aliqui eorum in supplicijs immutabiles permanserunt. Vnde plurimi quoque illius gentis hoc stultitiæ morbo insanabiliter egrotarunt: Gessio Floro principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoque superbia ad seditiones excitandas Romanis, recedendiq; ab eis, & ipse præcipitatus est, & alios præcipientes dedit. Et philosophiæ quidem genera, hæc atque huiusmodi sunt apud Iudæos.

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenii, & pollutione
templi.

CAPVT

III.

INterea Cyrenius opibus restitutus Archelai, descriptioneq; perfecta, quæ facta est tricesimo septimo anno, postquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cæsare superatus: Iozarum quoque pontificem, seditionem à multitudine passus, sacerdotali deposuit officio, Ananum in pontificatu substituens. Herodes autem & Philippus tetrarchiam suam eorum unusquisque suscipiens, Herodes Sephorim muro circumdedit, ad instar & similitudinem Galilææ, quam Autocratorida appellat. Aliam autem Betharāta. Ciuitas autem ipsa est, quam muro circumscripsit, Iuliam ex nomine Iuliæ uxoris Cæsaris nominat. Philippus autem Paneadem, quæ est circa fontem Iordanis fluminis construens, Cæsarem nuncupauit. Tum etiam Bethsaidam proximam stagno Genesaræ ædificat, & dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitatorumq; multitudine replet, aliarumq; necessariarū copia rerum refertam facit, & Iuliam cognominem Cæsaris filie uocat. Coponio autem Iudeam illo tempore gubernante, quem supra docuimus cum Cyrenio destinatum, huiusmodi factum in Iudea prouenit. Azymorum dies agebantur, quam festiuitatē Pascha uocamus, in qua mos erat ex media nocte portas templi à sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis, uiri quidā Samaritæ occulte in Hierosolymam uenientes, per templi cunctas porticus, & per totum sanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo custodia maior à sacerdotibus exerceri.

De morte Cæsaris, & Parthorum imperatoris, de Artabano Pilatoq;.

CAPVT

IIII.

Coponius autem non post multum temporis Romam reuertitur, cui successor regendæ provincie Marcus efficitur, sub quo etiam Salome Herodis regis soror uita defungitur,

gitur, Iulie Caesaris uxori derelinquens Ianniam, et omnem suam toparchiam: et in campo Phaselidem et Archelaidem constitutam, quae etiam plurimis consistat suere palmetis, quorum fructus optimus et ualde praecipuus. Sed huic quoque succedit Annius Rufus, sub quo etiam Caesar moritur Romanorum secundus imperator, septem et quinquaginta annos in imperio adiuuens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius Reipub. gubernacula rexit. Viuens itaque annos septuaginta septem, uita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius Nero uxoris eius Liuiæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: sub quo quintus Iudeorum rector Valerius Gratus efficitur, Annij Rufi successor. Is Ananum remouens sacerdotio, Ismaëlium filium Iabi pontificem designauit. Sed et hunc non multo post abijciens, Eleazarum Annae pontificis filium, sacerdotio surrogauit. Post annum uero etiam hunc arcet officio, et Simonem cuidam Camiti filio, ministerium pontificatus attribuit. Sed non amplius et ipse quam unius anni spatio eodem perfunctus officio, Iosephum cui Caiaphas nomen fuit, habuit ordinis successorem. Et Gratus quidem talia gerens, Romam reuertitur, postquam undecim annos in Iudaea cōpleuerat. Huic successor Pontius Pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberij perueniens, edificat ciuitatem, quam ex eius cognomento Tiberiadem denominat, mœnibus eam firmis fortibusque circumdans, in regione Galilæe iuxta stagnum Genesar, unde aquae calidae non longè distabant in uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plurimi confluxere, atque etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrat. Ex omni quoque regione, quae sub illo fuerat constituta, ab eo coacti conueniunt, ut ibidem commanerent. Multi etiā ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur.

Suscepit etiam quotquot hinc inde ueniebant inopes & egenos, plerosque etiam quos liberos non esse constaret, quibus tamen securitatem libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas etiam domos ex proprijs opibus fabricabat, agros largiebatur, ut his omnibus stabiles habitatores efficeret: maxime autem ex paterna lege transcribens, in qua significatur, ut habitatio septem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam Phraates Parthorum imperator insidijs illi à Phraate filio preparatis, secundum hunc modum: Phraates imperator postquam legitimos filios habuit, asciuit sibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermusa. à Cesare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primum quidem ea, sicut dixi, pro concubina utebatur, captus mira pulchritudine mulieris. Proecedente uerò tempore, filioq; ex ea Phraate suscepto, coniugem eam legitimam designauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaque festinans, ut Parthorum principatus filio suo contingeret, quòd uidebat aliter fieri non posse, nisi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet: persuadet imperatori, ut illos Romam obsides destinaret. Proinde illi (non enim facile fuit Phraati, dispositionibus Thermuse resistere) Romam à patre mittuntur, & solus in regno Phraates filius enutritur. Sed postquam adoleuit, graue reputans ac molestum, ut principatum patre tribuente susciperet, insidias præparat patri, cooperante sibi etiam matre. Nam sermo quoque ferebatur, quòd ei concubitu misceretur. Itaque pro utroque facinore genti factus est exosus, tam parricidio quàm amore matris infandus: & seditionibus excitatis, antè quàm amplior fieret, ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaque in
unum

unum Parthorum fortissimi, cernentesq; sine principe se non valere consistere, coeperunt inspicere quisnam illis ex genere Arsacidarum fieret imperator: nam aliunde fieri non licebat: unde quoque usque in hodiernum diem pollutum dicunt, & iniuriatum ex semine mulieris Italicae illud imperium. Herodem itaque per legatos asciscunt. Sed postquam iste quoque suscepit imperium, coepit invidiosus esse multitudini, atque suspectus, propter immensam crudelitatem: erat quippe ferus, & omnibus modis inmitis. Hunc ergo congregati simul extinguunt. Plerique autem dicebant, quod cum in sacrificijs inter altaria peremerunt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est, quod dum uenatum pergit, occisus est. Legationem itaque Romam mittunt, unum ex obsidibus ad imperium postulantes: & mittitur illis Vonones, ceteris suis fratribus antelatus: quod iudicabatur fortunam suam, potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbara multitudo celerrima couersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius coeperunt contemnere: indignum putantes, ut seruo subijcerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse desiniebant: neq; enim iure belli datum: sed quod prius putabant, in pace ad iniuriam suae gentis & regni alienigenis esse contraditum. His ergo querelis gens uniuersa commota, illum proturbat imperio, confestimq; Artabanum euocant Medorum regem, ab Arsacidarum genere descendentem. Persuasus itaque Artabanus, uenit cum omni militia. Cui Vonones occurrit: & multitudine congregata Parthorum, cum eo bello concreditur. Artabanus autem uictus, confugit ad montes Mediae: & non post multum tempus congregans etiam ipse magnas turmas exercitus, cum Vonone configit: & uictus Vonones, cum paucis ad Seleuciam fugit.

equitatu. Artabanus autem fufum Parthorum exercitum infequens, magnam stragem operatus est. Tunc Barbaris grandi metu comprefis, ad Ctesiphontem cum magna multitudine pergit. Illo itaque Parthis imperante, Vonones in Armeniam uenit: & primò quidem in illa regione cœpit imperare, deinde uerò ad Romanos legationem mittit. Sed ubi Tiberius petitionem eius abnuit, ille rectà ad Parthos conuertitur, & bellum Artabano denuntiat, quandoquidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Caterum Armenij, qui circa Nifatem habitabant, Artabano fuere sociati: à quibus detentus Vonones, Syllano Syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uerecundia, quoniam cum Romæ nouerat, custodiuit, honorificeq; tractauit. Armeniam autem Artabanus Herodi uni fuorum filiorū tradidit. Ea tempeftate moritur etiam Comagene rex Antiochus, & plebs aduersus nobilitatem scinditur, & mittit utraq; pars legationem Romam: nobilitas quidem statum Reipub. habitumq; mutare desiderans, ut præfidi dispensatione regeretur: multitudo uerò regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraque legatione fufcepta, ex decreto Germanicum mittit, cuncta Syriæ negotia correcturum, agente fortuna, quò facilius interiret. Nam ueniens in partes Orientis, & in melius cuncta difponens, à Pifone ueneno perimitur, ficut iam in alijs indicatum est.

De Iudæorum cæde à Pilato commiffa.

CAP. V.

Pilatus autem Iudææ rector, exercitum de Cafarea fecum affumens, tendit ad Hierofolymam, ut leges folueret Iudæorum. Nam fecum ftatuas Cafaris, quæ in fignis militari-
bus inerant, intromittit. Imagines autē, aut aliquid huiusmodi facere, lex noſtra prohibet: & propter hoc ante illum omnes Iudææ rectores, ſine ſignis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus autē Pilatus ignorantibus populus introgreſſus,
ſigna

signa quæ secum apportabat, in ciuitate constituit. Illi uerò mox ut rem cognouere, congregati ueniunt Cæsaream, diebus plurimis supplicantes, ut imagines de Hierosolymis auferrentur. Pilato uerò abnuente, quòd iniuriam Cæsari facere, si fieret, existimabat, Iudæi nullo modo discedūt. Tunc ille occultè in insidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali sedisset, quod ei fuerat ornatum in stadio (nam eum locum insidijs, quas præparauerat, aptum esse perspexerat) Iudæiq; iterum supplicarent, signo dato milites processere, Iudæisq; undiq; circumdatis, cœpit Pilatus mortem comminari, nisi quiescissent. At illi mortem se potius electuros, quàm constitutiones legis suæ transgressum ire firmabant. Tunc Pilatus admirans fortitudinē Iudæorum in conseruandis legibus suis, cōfestim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareamq; perducere. Voluit etiam ex opibus templi aquæductum pergentem in Hierosolymam fabricare, suscipiens initium torrentis, qui stadiorum duorum intervallo distabat. Sed Iudæi non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa millia hominum congregata, clamabant, ut ab illo opere cessaretur. Pleriq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq; iactantes, sicut uulgaris solet multitudo. Ille uerò milites à dorso Iudæos circumuenire præcipiens, iubebat, ut decederent. Illis autem ad contumelias, iniuriasq; conuersis, dato signo militibus, iussit, ut Iudæos inuaderent. Milites porro ampliora quàm iussi erant perpetrantes, multitudinem magnam cede prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plerique autem sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

Dedomino Iesu Christo.

CAP. VI.

Fuit autem eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen uirum cum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector: & doctor hominum eorum, qui libetè quæ ue-

B B 3 ra sunt,

ra sunt, audiunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatio-
ne primorum nostræ gentis uirorum, cum Pilatus in crucem
agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio
eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus:
secundum quod diuinitus inspirati prophete, uel hæc uel alia
de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in
hodiernum, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, &
nomen perseuerat, & genus.

De stupro nobilis Paulinæ in templo Isidis Romæ: deq;
Iudæorū turbatione Romæ, & in Iudæa per Pilatum:

CAPVT

VII.

Eisdem temporibus alia Iudæos seuiora perturbant. Nam
etiam in templo Isidis, quod Romæ fuerat constitutum,
factum quoddam turpitudine plenum, opprobriq; contigit,
quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iu-
dæos euenire transibo. Paulina quædam mulier erat Romæ,
maiorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honesta-
tis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locu-
ples, & uultus pulchritudine decora: ætate autem quando ma-
ximè mulieres pudicitia decorantur. Hæc nuptia erat Satur-
nino, etiam ipsi genere, opibus, ceteroq; cultu consimili. Hu-
ius itaque amore detinetur iuuenis quidam, nomine Mundus,
ex numero equestri, sed in gradu iam emerito constitutus, &
dignitate magna sublimis, idoneus etiam ad munera largien-
da, sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri ma-
iora dona promiserat, quæ illa contemnente maximo fuerat
amoresuccensus, ut etiam uiginti myriadas drachmarum At-
ticarum se daturum pro uno concubitu spondidisset: sed neq;
sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infelicitatem morbi susti-
nens: siquidem neq; cibum ualebat accipere, morti se addixe-
rat:

rat: hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo inficiens, per dies singulos hoc agebat, ut celeri morte raperetur. Erat autem eidem Mundo liberta quædam ex parentibus, nomine Ida, omnium malorum et iniquitatum coagulum. Quæ grauiter ferens, quod ille iuuenis se damnalet in mortē (nam clarebat omnino periturus) accedens erexit eum: et cœpit cum eo talia fabulari, quæ animum eius bonæ spei facerent. Promittebat se namq; acturam apud Paulinam, ut quinq; myriadas accipiens, concederet iuueni, quod uolebat. His itaq; dictis iuuenē de morte renocans, sumpsit ab eo pecuniæ quantum placuerat: sed nō eadem uia Paulinam aggreditur, qua fuerat antē tentata: cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens uerò quòd admodum esset illa cultura Isidis occupata, tale aliquid machinatur: Accedit ad quosdā ex templo Isidis sacerdotes, quibus interpositione iurisiurandi fidem seruare persuasit, dans etiam in præsentī duas myriadas et dimidiam: promittens etiam aliud tantum, si quod uellet, habuisset effectum. Tunc causam aperit, amorem iuuenis indicat: orat, ut et mulierem quibus posset modis, induceret. Illi autem pecuniarum cupidine capti, promittunt quicquid imperaret, protinus impleturos: præsertim autem ipse maximus sacerdotum, ut Paulinam cōueniret, ac suis uerbis impelleret, pollicetur. Finit itaq; se ex Aegypto uenisse, ab Anubi destinatum, quòd is grandi circa Paulinam amore teneretur: eumq; Deum sibi iussisse, ut Romā ueniret, mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libèter illa et exoptabiliter suscipit, atq; ad amicas gloriādo denūtiat, quòd ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat, et marito, quòd ab ea thorum et cœnam Anubis concupiscat. Ille autem grātē concessit, pudicitiam coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templū: et cum cœnasset, tempusq; quiescendi

scendi uenisset, uniuerſe ianua à ſacerdote claudūtur, cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui poſtquàm ſilentium factum eſt, ad mulierem deuenit. Illa autem exiſtimans Deum eſſe, reuerenter accipit: atq; ita cum ea Mundus pernoctans, circa uiciniam lucis abſceſſit. Illa autem mane facto conſurgens, atque ad ſuam uirum ueniens, aduentum ad ſe naminis enarrauit. Similiter etià loquitur ad amicas, magnam ſibi ex hoc glorificationem reputans proueniſſe: et quia uerba quoq; ad illam feciſſet Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebant, naturam inſpicientes rei, alij autem credebant: quidam uerò admiraculum ducebant, pudicitiam attendentes, dignitatem referentes. Tertia uerò die poſtquàm factū eſt, occurrens ei Mundus: O Paulina, inquit, ſaluasti mihi uiginti myriadas, quas potuiſſes familiaribus tuis rebus adijcere, nunc autem nec meis poſtulationibus deſuiſti, et damnificatione liberaſti. Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta eſt: nec mei nominis intereſt uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negotium obſuit, quòd Anubis uocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceſſit. Illa uerò in mentem ſuam rediens, tunc primum illud facinus intellexit: et ſciſis protinus ueſtimentis, ad uirum accurrit, fictionemq; aperuit tam magni facinoris, deprecata, ne ſuam iniuriam negligeret. At ille imperatori cuncta denuntiat. Tunc Tiberius diligēter cauſam examinans, uniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit: et ipſos quidem cum Ida, quæ cauſa totius iniquitatis extiterat, adegit in cruces: templum autem ipſum funditus euertit, ſtatuumq; Iſidis in Tybrim fluuium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum eum maiore pœna non iudicans, quòd amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenire, tali ſine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem,

quæ

quæ Iudeis Romæ eodem tempore contigerunt, sicut etiam
 ante perstrinxi. Erat quidam uir genere Iudeus, de sua pa-
 tria profugus; accusabatur autem de legalium transgressione
 præceptorum, unde apud suos quoque reus habebatur, et ma-
 lignus in omnibus. Iste per multos dies legem se Mosi expo-
 nere simulabat: et tres uiros in omnibus similes sibi conso-
 cians, seducunt Fuluiam quandam, unam de cœtu nobilium, ut
 legi Iudaicæ animum suum dederet. Cui persuadent, ut ostri
 et auri plurimum in Hierosolymam mitteret, templi orna-
 tui profuturum. Quod illi sumentes, proprijs usibus assumpse-
 re, propter quod etiam argumentis, et fallacijs antea cuncta
 peregerant. Tunc Tyberius (nam ei totum negotium Sa-
 turninus insinuat, uir Fuluiæ pariter amicus et tutor) iubet
 Roma cunctos Iudeos excedere. Consules autem quatuor mil-
 lia ex Iudeis militantes mittunt in Sardorum insulam: pluri-
 mos autem militare nolentes, propter legis paternæ custodiã,
 afficere tormentis: atque hoc modo propter nequitiam qua-
 tuor hominum, uniuerſa ex urbe multitudo pellitur. Sed neque
 Samaræorum gens turbarum fuit expers, uel à tumultibus a-
 lienis. Hos enim peruerſit uir quidam, mentiri pro nihilo du-
 cens, Caphedon nomine, qui omnem plebem suasionibus arti-
 ficioſis induxerat, ut in montem Garizin omnes accurrerent,
 quod eum sanctum, ac uenerabilem haberent. Pollicebatur
 enim se ascendentibus ostensurum uniuerſa uasa, quæ ibidem à
 Mose fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur,
 et confidunt in quodam uico, cuius nomen Tirathua: atque
 hinc inde plurimos cōgregabant, ut cum maxima multitudine
 montem ascenderent. Sed hos in ipso ascensu Pilatus occu-
 pat, omnem equitatum præcedere iubens, et peditum uelocif-
 simos: atque ibi circa memoratum uicum pugna committitur,
 et alios obruncant, plerosque in fugam uertunt, maximā par-
 tem

tem capiunt : quorum seditionis principes, uel eos qui in surgendo plurimum ualuerant, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorum gente turbata, cuncti priores ad Vitellum ueniunt, qui per id tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pilatum accusant, quod iniuste tantos occiderit. Non enim à Romanis discedendo, sed iniuriam Pilati declinādo, in Tirathua congregatos esse profitebantur. Tunc Vitellius Marcellum, unum ex suis amicis, qui curaret in Iudæa, constituit: Pilatum autem Romam pergere, ut de his quibus à Iudæis accusabatur, se in iudicio Cæsaris expurgaret. Tunc Pilatus, postquam in Iudæa decimum compleuit annum, pergit Romam, Vitellij iussione compulsus: non enim posse eius dispositionibus reluctari. Sed antè quàm Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abscessit.

Vitellij gesta circa Caipham pontificem, & de bello Parthorum.

CAP. VIII.

Vitellius autem ueniens in Iudæam, ascendit Hierosolyman: & erat forte tunc festiuitas à maioribus instituta, que pascha uocatur. Vitellius itaq; magnificus, ac munificus extitit in populos: nam & uenaliū rerum pretia leuigauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit: sed etiam stolam pontificis, uniuersumq; eius cultum atq; ornatum, in templo haberi permisit, & sub pontificum potestate seruari, secundum institutionem moris antiqui. Nam antè quàm Vitellius uenisset, in Antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur. Vt autem ibidem seruaretur, talis extiterat causa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine, unus ex multis (Nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum construxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam stolam pontificalem habuit. Nam custos eius existerat, eo quòd eam soli licebat induere, quando intrab

intrabat templum. Ceterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; consuetudinem & ipse & filij eius multo tempore conseruabant. Sed postquam Herodes accessit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco sibi situm existimans, opulētius construit: & Antoniā ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: sed etiam stolam sicut eam ibi reperit, ita etiam praecepit custodiri, existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, postquam Herodi successit in regnum. Et deinde Archelao excluso, à Romanis seruabatur stola pōtificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sanè pontificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cetera templi ornāmēta & candelabrum quoq; seruabatur, quòd tantum per dies festos ad usum pontificum tradebatur. Transacta uerò festiuitate, iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; festiuitates singulis quibusq; annis, & per ieiunia dabatur, atq; reddebatur. Vitellius autem tunc secundum morem antiquum stolam illam pontificum potestati contribuit: neq; permisit, ut quando usui opus esset, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudeis indulgens, pontificem Iosephum cognomēto Caiapham, sacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Anne in pontificale ministerium subrogauit. Quae cum egisset, iter confestim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quòd inimicus extaret, & Armeniam inuasisset, ne forte amplius eius concepta progredederetur audacia: monetq; ut non aliter eius amicitiae crederetur, nisi suos filios obsides praeuisset. Haec itaq; ad Vitellium scribente Tiberio, ille magnis muneribus persuadet Iberorum, & Albanorum regi, ut cum Ar-
tabano

tabano sine ulla dilatione pugnarent. At illi à pugna quidem abstinēt, uerum Scythas, concesso eis transitu, aperientes. Casspias pylas, in Artabani regiones immittunt, atq; ita deuastatur Armenia, omnisq; terra Parthorum hostibus impletur et cladibus. Nam primi eorum passim ubiq; perimuntur, turbis et luctu cuncta complētur. Filius etiam ipsius imperatoris in ea pugna perimitur, cum exercitu numerofo. Nā multa myriades ibi defecere Parthorum: ipsumq; Arthabanū, per munera Vitellius corruptis amicis eius et consanguineis, penē perdiderat. Sed cū dolos intelligeret Artabanus, seq; circumuentum irremediabiliter agnouisset (nam erant et plures et primi, à quibus insidia parabantur) cum paucis fidelibus ad superiores satrapias abscesit, atq; ita se insidiantium dolis eripuit. Postea uerò magnam manum Dacorum, suorumq; congregans, et superans, suum tutatus est principatum. Hæc igitur Tiberius audiens, iussit postea cum Artabano amicitiam fieri: quod etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur, circa Euphraten fluuium erant Artabanus, et Vitellius, atque ibidem paucis de fœdere colloquuntur, in medio sibi ponte fluminis occurrentes, paucos secum uterq; , qui sibi munimēto forent, adducens. Ibi postquam de pace locuti sunt, Herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præparat, tabernaculum ex uelamentis pretiosis exornans. Tunc Artabanus dat obsidem Tyberio Darium filium suum, cum quo etiā munera magna, multaq; trāsmittit. In quibus etiam hominem magnitudine septem cubitorum, genere Iudæum, nomine Lazarum, misit: qui propter corporis uastitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiā, Artabanus autem in Babyloniam reuertitur. Herodes autem uolens semetipsum Cæsari tali nuntio commendare, literas per huiusmodi destinat portitores, in quibus intimat pacē factam, obsidemq; suscept

susceptum, postremo cuncta denuntiat, quæ ad negotium pertinebant, nihil penitus prætermittens. Postea uero cum à Vitellio de his rebus destinarentur epistolæ, rescribitur à Cæsare, quod cuncta iam antè cognouerit, Herode de omnibus edocente. Ex hoc Vitellius suprà quàm quisquam ratus erat, indignatione turbatur: non tamè suum animum aperit, sed iram mente seruabat, donec reuerteretur, Caio sumente regimen principatus.

De bello inter Herodem, & Aretam propter Herodiadam.

C A P V T I X.

Tunc etiam Philippus Herodis huius frater uita defungitur, uicesimo quidem secundo anno imperante Tiberio ipse autem per uigintiduos annos rectus aduixit, sub suo iure possidens Trachonitidis, & Gaulanitidis regionem. Ad hæc etiam Bathaneorum uniuersam gentem suo regimine gubernabat. Is moderatum & mansuetum se cunctis quibus imperabat, exhibuit, nullas oppressiones aliquibus importans: nam eius ad subiectos conuersatio talis erat. Procebat itinere cum paucis electis, sibiq; gratissimis: in causis iusta iudicia proferebat: occurrentibus uel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac si forte oppressionem senserat alicuius, statim in solio confidens causam audiebat, iustæ parti adiutor, iniustæ autem punitor existens. Hic ergo moritur in Iuliada: una de magnis exequiis in monumentum deferitur, quod ab ipso antè fuerat constitutum. Iustaq; sunt illi magnificè celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cæsar assumens, siquidem nullum reliquerat filium, dispensationi Syriæ, regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetrarchia seruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petream, & Herodem regem simultas magna contigit, propter huiusmodi causam: Herodes Tetrarches

uxorem habuit, Aretæ filiam, cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, trāsīens in domo Herodis exceptus est. Frater eius erat etiam ipse, sed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis sacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi esset, Herodiadis amore captus est, uxoris alterius Herodis: filia enim erat ista Aristobuli, soror autē Agrippæ maioris. Audet igitur cum mulicre de nuptijs incundis miscere sermonem. Illa uerò suscipiente, pacta firman- tur: ut cum Roma reuersus fuisset, illa connubij iura susci- peret. Erat enim in pactis, ut filiam Aretæ regis excludere- ret. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis adue- hitur. Sed cum reuersus fuisset, peragens Romæ propter que fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoscens, que in- ter cum fuerant Herodiademq; composita: antè quàm eam ille cuncta cognouisse sentiret, rogat uirum ut in Machærantia, ubi limes erat Aretæ, Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, ni- hil suæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens, mittit uxorem, nihil eam sensisse penitus arbitratus. Illa uerò (præmiserat enim ante multum tempus ad patrem, ut ei apud Machærantia omnia pararetur, quæ itineris usus exposceret) à ductoribus Aretæ suscipitur: confestimq; intrat Arabiam, atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illisq; rursus ad alteros transmissa, cum summa celeritate patri perducitur, cui cuncta Herodis aperit uoluntatem. Ille uerò exhinc inimicitiarum sumpsit initium, atq; ab utroq; exercitu congregato, in regio- ne Gamalica bello configitur: non quidem ipsis presentibus, sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta, et exercitu Herodis afflicto, proditione perfugarum, qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quasi auxiliandi causa con- uenerant, hæc Herodes scribit ad Tiberium. Ille autem indi- gnatus, quòd Aretæ talia perpetraverit, scribit Vitellio, ut ei bellum

bellum incunſtanter inferret, & aut uiuum eum uinctum adduceret, aut certe mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret, reſtori Syriæ demandabat.

De Ioanne Baptiſta.

C A P. X.

Quiſdam autem Iudæorum uidebatur idco periſſe Herodis exircitum, quòd in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonum: qui præcipiebat Iudæis, uirtuti operam dare, iuſtitiam colere, in deum ſeruare pietatem, & per baptiſmum in unum coire. Tum deum enim baptiſmum acceptabile fore, ſi non ſolum ad ablucenda peccata ſumatur, uerumetiam ad caſtimoniam corporis, atque ad animæ iuſtitiam, purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur, atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret, ueritus Herodes, ne fortè doctrinæ eius perſuaſione populi à ſuo regno diſcederent (uidebat enim, quòd præceptis eius ac monitiſ parata eſſet plebs in omnibus obedire) melius credidit prius, quàm noui aliquid fieret, præuenire hominem nece, quàm poſtmodum turbatis rebus, ſeram poenitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpicionem Herodis, uinctus in caſtellum Machærunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudæis autem, ſicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importuſſe, quo Herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia.

De morte Tiberii, & Herodis progenie uniuerſa.

C A P. XI.

Vitellius uerò cæpit omnia præparare. ut bellum cum Areta perageret. Sumens igitur duas legiones, & peditem, & equitum uniuerſam manum, cunctoſq; auxiliarios ex

CC 2 regibus

regibus qui sub Romanis erant, simul adducēs, pergebat per Iudeam transitum facere. Sed uenientes in occursum eius primates Iudeorum, postulabant, ne per eorum regionem iter ageret, ne compellerentur contra legem suam imagines & signa suscipere. Quibus auditis ille persuasus, mutata sententia, quam antè consulto prouiderat, per campum magnū ire præcepit exercitum: ipse autem cum Herode tetrarcha & amicis ascendit in Hierosolymā, deo hostias immolaturus. Nam dies festus Iudeorum propinquus instabat. Ad quam festiuitatem occurrens, fauorabiliter, ac decenter ab omni multitudine Iudeorum exceptus est: ibiq; peragens dies tres, Ionathan pontificali rempuit officio, quod Theophilo eius fratri contradiidit. Quarto autem die allatæ sunt illi literæ, in quibus significabatur mors Tiberij: & ut omnem multitudinem congregans, ad deuotionem Caij iurare compelleret, milites quoque & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat, quod bellū iam gerere non ualeret, nesciens Caij propositum, in quem potestas rerum translata constaret. Dicebatur etiam, quod hoc Aretas ex Augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum Vitellius nuntium belli misisset, fertur Vitellij militibus respondisse, impossibile prorsus, ut ad Petreos Romanus exercitus adueniret; antea enim unum ex principibus moriturum, uel eum qui bellum imperauisset, uel illum qui imperantis proposito ministraret, uel illum aduersus quem prælium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa uerò Aristobuli filius, anno antè quàm Tiberius moreretur, Romam uenit: uolens apud imperatorem agere, ut sibi aliquam tribueret potestatem. Volo igitur plenius explicare de uniuerso Herodis genere, qualiter fuerit propagatum: simul enim & sermo ad hanc historiam pertinens, amplius enitescet: & nihil prodesse, uel exercitus, aut uim corporis, uel alia, quæ uiden-

tur

tur mortalibus appetenda, sine pietate qua colitur deus. Si-
quidem intra centum annorum spatium, præter paucos (nam
admodum plures erant) cuncta Herodis origo consumpta est.
Super hæc etiam ad humilitatem et modestiam humanum ge-
nus adducitur, cum illius familiæ calamitates audierit. Postre-
mò etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore mi-
raculo, qualiter ex priuato et abiecto, ad tantam magnitudi-
nem potestatis ascenderit, quòd nullus de illo homine, aut spe-
rare posset, aut credere. Dixi quidem et antea de his, tamen
nunc quoque diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex
Mariammæ Hyrcani filiæ due: ex quibus una, id est, Salome,
nupta fuerat Phaselo nepoti suo, filio Phaseli fratris Herodis:
banc enim pater ipse tradiderat: altera uerò, id est, Cypris,
Antipatro, et ipsa nepoti quidem Herodis, filio autem sor-
oris eius Salomes. Et Phaselo quidem ex Salome procreantur
liberi quinq: Antipater, Herodes, et Alexander: filiæ autem,
Alexandra, et Cypris: quam in coniugium acceperat Agrip-
pa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cy-
prianus ex nobilibus habebat uxorem: sed nullos suscipiens
filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidè pueri pro-
creantur duo, filiæ autem tres: Beronice, Mariammæ, Drusila:
Agrippa autem, et Drusus pueri uocabantur: quorù Dru-
sus, antè quàm ad adulescentiam ueniret, emoritur: Agrippa
autem à patre enutriebatur. Herodes autem, et Aristobulus,
et Beronice, etiam hi quoque filij fuerunt filij Herodis maioris:
Beronice autem Custobari, fuit Salomes filia, sororis Herodis.
Hos Aristobulus infantulos dereliquerat, occisus à patre cum
Alexandro fratre, sicut antè iam diximus. Sed hi postquam
adoleuerunt, ducunt: Herodes quidem iste Agrippæ frater,
Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filiæ, et Iosippi,
qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filiù Ari-

stobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotopalam, Sigerammi filiam, Emesorum regis : ex quibus nascitur puella, cuius audiendi sensus fuerat obturatus, nomine Iotapa: Et isti quidem masculorum filij fuere. Herodias quoque erat his soror progenita, quæ Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme susceperat, Simonis pontificis filia. Ex istis etiam Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternam transgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri sui, ex uno patre progeniti, uiuum deserens uirum. Hic autem cui coniuncta est, tetrarchiam habebat Galilæe. Filia uero eius Salome, Philippo filio Herodis nupta est, tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed isto sine filiis moriente, Aristobulus eam in coniugem suscepit, filius Herodis, fratris Agrippæ. Ex quibus filij quoque nascuntur tres : Herodes, Agrippa, Aristobulus. Et Salomes quidem tali modo prosapia propagatur. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris, quam Alexas Selcias sumit uxorem. Alaxæ uero, huiusque mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes autem, et Alexander, quos fratres diximus Antipatri, sine filiis moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander, et Tigranes filij generantur, ex Archelai Capadocum regis filia : et Tigranes quidem cum regnaret in Armenia, accusatus in Roma, sine prole defungitur. Alexandro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius : Et iste Alexander, qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine, Lesidi Ciliciæ ciuitatis à Vespasiano rex efficitur. Et Alexandri quidem origo confestim ut pullulauit, culturam gentis suæ dereliquit, ad ritus transiens, moresque gentilium: ceteræ uero filie Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autem quam memoraui prosapia, permansit usque ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit,

Agrippæ

Agrippæ fortunæ in Iudæa, & cum Cæsare. C A P. X I I.

His itaq; de Herodis genere declaratis, nunc de Agrippa narrabo: uel qualis illi aduersitas fortuna prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem, potestatemq; conscenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de uita discederet, Agrippa apud Romanam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druso Tiberij filio conquieserat, & cum Antonia Drusi maioris coningeret: eò quòd hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agrippa uerò magnanimus & natura largus existens, & ad donandum ualde munificus, uiuente quidem matre suam uoluntatem non ualebat ostendere. uertit, ne illà in aliquo contristaret. Mortua uerò matre, & proprii factus arbitrii, coepit opes suas abundanter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogare: alia muneribus in diuersos expendere, plurima uerò libertis Cæsaris dare. quòd ipse per eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc modo semetipsum exhibens, breui ad magnam penuriam, egestatemq; peruenit. Acceffit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tiberij filium mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij sui, omnesq; familiares ante faciem suam accedere: ne illis uisis, recordatione filij facta, dolor ei, luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit, uidens se apud Romā miserabiliter uiuere, eò quòd omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset, unde posset aliquos quæstus habere: nam multas etiam ibi pecunias sub scenore acceperat. à quibus cum urgeretur, unde debitum consolueret, non habebat. Defectu igitur consilij, & confusione, quòd se saliter uideret, discessit in quādam turrim, quæ in Malathoës fuerat constituta: addicens semetipsum, ut hac luce defungeretur.

retur. Quæ cum uxor eius Cypris ita esse sentiret, coepit omnibus modis laborare, ut eum à morte prohiberet. Inuenit ergo consilium, ut ad suam sororem Herodiadem scriberet, quam Herodes tetrarcha uxorem acceperat, intimans ei, in quibus Agrippa esset constitutus, uel qualiter se uellet morte dammare, oportere illam propter consanguinitatem auxilium ferre. Illi uerò euocantes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem construunt, et aliquantum æris per singulos dies, quòd ad uictum eis subministraretur, dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perseuerat, licet etiam ipsa quæ daret, sufficientia non essent. Nam cum aliquo die in Tyro per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abscessit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum consularem, cum quo Romæ amicitiam non paruum induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ dispensabat. Cumq; susceptus esset à Flacco, apud eum interim degerebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Aristobulum fratrem Agrippæ, sed similitate diuersum: haud sanè per hoc in aliquo præpediebantur, quò minus amicitiam consulis, honoremq; mererentur. Sed non tamen Aristobulus aduersando cessauit, donec cum Flacco quoq; reddidisset inuisum, huiusmodi causam offensionis inueniens: Damasceni cum Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoscentes Agrippam, quòd apud eum plurimum posset, rogabant: ut patris eorum fautor existeret, argentum ei plurimum promittentes: Et ille quidem omnia studiosè gerebat, quod Damascenus suffragaretur auxilium. Aristobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promissio) causam deportat ad Flaccum. Quæ cum fieret examinatione manifestior, à sua gratia repellit Agrippam. Ille autem extrema penuria circumseptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi

neceßi

necessitate rei familiaris astrictus, consilium capit in Italiam
 nauigandi. Sed cum cum sumptuum prohiberet inopia, Mar-
 syam libertum suum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor
 existeret, ab aliquibus pecunias mutuando. Et Marsyas pri-
 mum quendam Beronices matris Agrippæ libertum, sed iure
 testamēti eius factum ditionis Antonie, postulat ut ei aliquas
 pecunias daret, scriptura et fide mediante. Ille uerò quere-
 batur de Agrippa pro cuiusdam fraude pecunie: et compella-
 lit Marsyam, cautionem dare trium milium Atticarum, facere-
 reque ut duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro con-
 cessit, quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaque pecunia,
 Agrippa Anthedonem uenit, et reperiens nauim, iter propo-
 situm peragebat. Hoc agnoscens Herennius Capito, Iamniæ
 curator, milites mittit, ut ab eo argenti triginta myriadas exi-
 gerent, quæ Romæ thesauris Caesaris debebantur. Qui ueni-
 entes, Agrippam pecuniam dare compellant. Ille uerò factu-
 rum se quod inebatur asinus, nocte Alexandriam pro-
 fugit, ubi Alexandrum deprecatur Alabarchum, ut ei uiginti
 myriades mutuans largiretur. At ille ipsi quidem daturum se
 non promisit. Cypridi autem similia postulanti non abnuit,
 obstupescens studium dilectionis eius erga proprium uirum,
 et quod eam uidebat honestatis cuncto genere decoratam.
 Alexander igitur quinque illis talenta in Alexandria mutua-
 tur, promittens ut cum in Dicearchiam ueniret, ibi reliquum
 daret: timens Agrippam, quod esset in expensis profusior. Et
 Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimit-
 tens, ipsa cum filiis in Iudæam reuertitur. Agrippa uerò Pu-
 teolos appulsus, epistolam ad Tiberium Cæsarem scribit, qui
 tunc Capreis agebat, præsentiam suam significans, ut dignus
 fieret uultui Caesaris apparere, quò continentiam ab eo me-
 reretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tibe-

rius autem nihil dilatione producēs, clementer illi et humane rescripsit : inter alia gaudere se quoque significans, illum ad se sossitem repedare. Cumq; ille Capreas aduenisset, nihil minus ei Caesar alacritatis exhibuit, quam per literas ostenderat. Nam eum et amplexatus est, et magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis literis ab Herennio Capitone, in quibus significabatur, quod Agrippa triginta myriadas debens, soluendo non esset, et ob id tempore quo se sponderat redditurū, profugit, exactores euitans, animus Caesaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolam, indignatione commotus, ingressum ad se interdixit, donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquam ex Caesaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem et Claudij, qui postea Caesar effectus est, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret, ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uero Beronices matris Agrippæ recordatione (nam se hæ mulieres admodum diligebant, siquidem pariter Claudio las præbuerant, pariterq; illum enutrierant) argentum quod postulabat impartitur. Quod cum pro debito reddidisset, nullo modo post hæc ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde Tiberius Caesar eum suo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus processionibus adhereret. Agrippa uero, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuisset exceptus, cepit omni ope niti, ut Caium eius filium in omnibus accuraret, qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere Samaræus, libertus Caesaris, ab eo mutuaturæ myriadas centum, ex quibus Antonia restituit quod debebat: ex reliquo autem Caium amplius accurabat, unde apud eum maiorem adipiscitur dignitatem.

De moribus & morte Tiberii, deq; captiuitate Agrippæ, & exaltatione eius in regnum.

C A P. XIII.

In dies

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedente, quodam die sermo fit de Tiberio : quumq; Agrippa ex affectu uota perfunderet, ut celeriter defuncto Tiberio, Caio daretur imperium, quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat : inter auditores horum uerborum forte fuit quidam Eutychus, Agrippæ libertus et auriga : et tunc quidem filitio quod audiuerat tradidit, postea uero cum cum Agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus, et re uera aliqua uestimenta subtraxerat, fugiens comprehenditur. Cumq; ad Pisonē duceretur, qui tunc custos fuerat ciuitatis, causam fugæ requisitus, uerba quædam secreta Cæsari se nūciare dicit, eius munimini salutiq; profutura. Proinde uinctum mandat ad Capreas. Tiberius autem more suo utens, habuit eum in uinculis custoditum. Magnam enim sollicitudinem pro semetipso gerebat, super quemlibet aut imperatorem cogitans, aut tyrannum. Nam neq; legationes facîle suscipiebat : neq; ducum suorum, uel curatorum, uel aliorum in cæteris constitutorū officiis remotiones, prouectionesq; celebrabat : nisi forte cum quisquam in aliqua deprehenderetur offensa. Alioqui nulli ab eodabatur nisi morte successor : nam uinctorum aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent, respondisse fertur : legationes quidem ideo nec facîle suscipere, nec cito dimittere : ne cæteri uidentes alios facilius absolutos, ex hoc plures ad se uenire incitarentur, et sibi frequentia legatorū molestiam inquietudinis apportaret, præsertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. Magistratus autē semel dados ideo se iugiter permittere dicebat illis, quibus fuerat cōcessi, quod intelligeret consuli per hoc et præstari ex magna parte subactis. In natura nanque omnem administrationem hoc habere firmabat, ut circa opes acquirēdas faceret homines studiose festinare. Cū igitur non se
aliquis

aliquis perennē in officio permanere perspexerit, manifestum quod omne gerat studiū, ut antē quā arceatur officio, quā plurimum possit acquirat. Vnde quoque ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si uerō perseueraturos se in administrationibus certo cognoscant: licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt, ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres successiones dātur hominibus, nequaquam subiecti sufficiunt ducibus depradantibus, quibus largitas temporis non est attributa: qui repleti si essent, studium omne lucrandi deponerent. Exemplum etiam eis proferebat, quendam uulneratum, ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ: quem quidam transeuntium cum uidisset, miseratus est eius calamitatem: ratusq; quod imbecillitate nimia muscas illas à se non posset abijcere, opusq; haberet alterius beneficio, interrogauit eum causam, cur sibi ipse non auxiliaretur, molestiam repellendo muscarum. Cui ille respondens: Amplius, inquit, lesionis importas, si has presentes fugaueris. Iste quidem iam repletæ sanguine, non eo modo moleste sunt, quin etiam aliquantulum remissius insistent: si uerō bis amotis aliæ famelicæ congregentur, ita illud uulnus inuadunt, ut etiam si intereant, non ualeant effugari. Propterea igitur & se ipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere, per hoc quod non crebrò in administrationibus alios subrogaret: qui more muscarū, cum naturaliter ad lucra ferantur, tum etiam remotionis timore, amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni, quod huius esset naturæ Tiberius, ipsum eius opus inspectum: quandoquidem duobus & uiginti annis in imperio actis, duos tantum dispensatores in Iudæam misit, quorum illa gens gubernatione regeretur, Gratum, atq; Pilatum, qui ei successerat: nec in sola Iudæa fortē talis extitit, sed etiam in cæteris

ceteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes differre propterea se dicebat, quia si condemnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorum imminentium illis adesset: cum uero in custodia tenerentur, maiorem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter has igitur et huiusmodi causas, etiam Eutychus auditus non fuerat, sed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrente, Tiberius ex Capreis Tusculanum uenit, distantem à Roma intervallo stadiorum centum. Agrippa uero rogabat Antoniam, ut ageret, quo Eutychi aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tiberium habebatur Antonia, et cognationis et dignitatis gratia: nam Drusi fratris eius uxor extiterat, tum etiam uirtute pudicitie. Aetate namque uiridi uiduata, permansit, spernens secundi uiri coniugium, cum etiam ab Augusto cuiusque nubere iuberetur, omnemque suam uitam liberam detractionibus gessit. Tiberio quoque beneficium grande praestiterat, cum fuissent à Seiano insidie preparatae, amico uiri sui, et potentiam tunc magnam habente, eo quod multarum tunc militiarum ductor existeret, et quod in consilium eius per plures ex nobilitate concurrerent, libertorumque se ad eum magna manus addiderit: sed militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat insidijs, et pene Seianus totum opus impleuisset, nisi Antonia Seiani malignitate prudentior, suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset quae de Tiberio tractarentur, scribit ad eum omnia diligenter: et per Pallantem quendam seruorum suorum fidelissimum, literas in Capreas destinat ad Tiberium. Ille autem insinuata cognoscens, Seianum cum consocijs uniuersis interemit. Antoniam autem licet etiam ante uenerabilem haberet, uenerabiliorem tamen ex eo habuit, eaque in omnibus obediebat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut exami-

mini

mini daret Eutychum: Siquidem, inquit, mendacium est aduersus Agrippam quod dicitur, meritum habebit Eutychus dignumq; sibi supplicium: si uerò in examine quæ dicit uera clauerint, in illum qui causam examinari cōpellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis instabat, deprecans examinationē causæ fieri. Antonia uerò (non enim ualebat Agrippam contemnere, quòd erat uenemens in petendo) tempus opportunum inueniens, procedēte etiam Caio eius filio et Agrippa pomeridiano (iam quippe pransi processerant) postulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dii, quia non ex mea sententia, sed à te coactus geram, quicquid in hac causa fuerit gestū. Hæc dicens, iubet Macroñē, qui Sciano successerat, ut adduceret Eutychum. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus, coepit eum Tiberius percontari, quidnam dicēdum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O' domine, inquit, uehebatur carruca Caius, et Agrippa cum eo, ego autem ante pedes eorum a sidebam. Et cum multi formones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O' si ueniat aliquando dies, ut isto sene defuncto mūdi tu suscipias principatum: nihil enim Tiberius filius eius impediet, quòd à te facile ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit, et ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tiberius credibilia quæ dicta sunt reputans, simul etiam quòd iram ueterem reseruaret Agrippæ; eò quòd eum iusserat Tiberium nepotem suum filium Drusi frequentare suis conuentis et curare, quam iussione Agrippa contempsit, totumq; se Caio dederat: Hunc, inquit, Macro zirciri facito. Sed Macro nō satis intelligēs, de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: ininterrogauit, ut certius de eo id quod iuberet agnosceret. Cum quo

quo Caesar in hippodromo deambulabat, et peruenit ad Agrippam, cumque manu comprehēdens, dixit ei: O Macro, hunc iussi uinciri. Illo etiam tum requirente, quemnam preciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa subito perturbatus, ad deprecationes cōuertitur, cōmemorationē eius filij faciens, cum quo fuisset una nutritus, et Tiberij, cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamē proficiebat aliquid, sed ducebatur ostro uesitus in uincula: et erat ardor magnus: nam astatim tempus extabat: et ex uino quo in epulis multo fuerant usi, coepit sitis uehementer incendi. Vnde quoque anxius factus, prater decus atque dignitatem coepit cuncta respicere, unde posset sitis inuenire remediū: et conspiciens quendam ex famulis Caij, Thaumastum nomine, aquam in uase portantem, petiuit bibere. Illo autem porrigente, suscepit atque auidē bibit: Et spero, inquit, o puer, quod in bono tibi haec effecta fuerit administratio. Nam cum haec effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri, qui mihi etiā uincto ministerium praebuisti: sicut etiam antē nunquā neglexisti, cum fuissē in dignitate constitutus. Neque haec dicens, mentitus est, sed uicissitudinem ei meritum reddidit. Nam postmodum rex effectus, Thaumasto libertatem à Caio promeruit, curatoremque cum fecit suae substantiae: sed etiam moriens, filio suo Agrippae et Beronicae filiae in eodem ministraturū officio dereliquit: atque in hoc honore senio grandaeuus defungitur. Et haec quidem postea facta sunt. Agrippa uerò tunc uinctus stabat ante palatium, in quadam arbore pra anxietate reclinatus cum plurimis, qui simul fuerant uincti. et quadam alite confidente super arborem, in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonem Romani uocant: quidā ex uinctis Germanus natione cōtemplatus, interrogauit milites, quis nā esset ille qui ostro uesiretur. et agnoscēs quod Agrippa uocaretur, genere autem esset

esset Iudeus, ex his qui in illa gente primates haberentur: petiuit colligatum sibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quod uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei cōcederetur, accessit: et per interpretem, O iuuenis, inquit, affligit quidem te repentina mutatio, magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denuncia- bo, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo, deos tibi tam meæ patriæ quàm huius loci testes inuoco, ex quorum providentia hæc nobis uincula prouenerunt, quod neq; cupidine fallendi, neque uanum tibi gaudium asserre desiderans dicam, quæ dixerō. Siquidem tales præ-nunciationes, quæ non ualent ipsis operibus approbari, magis faciunt mororis augmentum, quàm si nihil uerborum aduertat illorum: ideoq; iustum putauī hoc decorum præ-sagio nunciare. Impossibile nanq; est, non te confestim de his uinculis libera- ri, et ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis et pote- statis ascendere: ita ut inuidiā ab uniuersis habeas, qui te nunc miseranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te re- periet constitutum: diuiciasq; plurimas, omniaq; quæ prima- mortales ducunt, tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem, cum iterū hanc alitem uideris, intra quin- dies finem uitæ tibi uenturū. Et hæc quidem tibi cuncta com- plentur, nisi uano hæc à numine disponuntur, cui placuit præ- nunciandi causa illam alitem destinare. Ego autē iniustū pu- tauī, si talia cognoscens, te quoq; cognoscere defraudarē. Nam atile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mororibus, cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint, et omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicēs, tantū risum excitauit Agrippa, quan- tum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauitèr frēs Agrippæ calamitatem, intercedere quidem pro eo apud Tiberi

Tiberium, suspectum esse cernebat: ad hæc etiã infructuosum fore. Sanè inuēti sunt ei à Macrone ex militibus tales, qui cum sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præesset militibus: sed etiam qui cum eo ligaretur, talis inuentus est. Laucra quotidiana concedebantur, sed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliaq; omnia permittuntur, quibus solícite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Syllas, & ex libertis Marsyas, & Stoccheus: cibos afferentes quos libenter edebat, aliamq; diligentiam, quæ necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoque deportantes sub obtentu uendendi. Cùm autem noctis adesset aduentus, stramina cõponebant, cõscijs fauētibusq; militibus. Nam eis Macro commēdans antè prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autem reuersus in Capream, februm ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, sed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amantissimus ei omnium libertorum. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat, ut cum eis loqueretur, antequam terminũ uitæ susciperet. Erant autem illi filij, non quidem proprij, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gemellus: & Caius, Germanici fratris filius, iam adulescētibus, et liberalibus ap̄prime disciplinis institutus, qui etiã populo & honorabilis erat, & charus, propter Germanici patris eius uirtutē. Nam hic ad magnum honorē apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinē morū, & propter affabilitatē qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, nō se tamē præferebat, sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solum apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisq;

diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibusq; cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Caterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut affolet, ut principi placceretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia moerebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputaret pro eo mori, si ratio postularet, quò ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adulescentes illos adduceret. Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem providentiæ, ideo à dijs sibi met demonstrari desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens, mittit ad nepotis sui pædagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret, putans illa re numinis superare sententiam. Sed Deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodum, ut quisquis foris esset adolescentum, eum ad se primitus euocaret: ille autem egressus, Caium ante tabernaculum reperit: nam Tiberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille autem ignorans totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: Veni, inquit, uocat te pater. Et cum dicto eum in tabernaculū introduxit. Tiberius autem ut uidit Caium, tum primum intellexit maiestatis supernæ potentiā, et quòd non sit in hominum potestate

potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primū lamentatur: semetipsum quidem, quòd eius consilium fuerat infirmatum, & ei potestas ordinandi quem uellet ablata: Tiberium autē nepotem, quòd non solum de imperio decidisset, sed etiam ipsam salutem ac uitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiā illi ex cognatione futurā esse. Nam timore uel odio suspectum fieri Caium rebatur, tam ex eo quòd principatum accipere festinauerit, quā ex eo quòd eum insidiaturum sibi putaturus esset: quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei presagium fuerat, quòd eius nepos amisset imperium. Vnde multum anxius, se quoq; culpabat, quòd illud augurium postulasset accipere: & quòd cum liceret de hac uita mœroribus liberum abscedere ignorantia futurorum, per suam ipsius imprudentiam factum esset, ut cum magna infelicitate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet ualde turbatus, quòd imperium ad quos nollet cernebat esse uenturum, pugnauit cum animo suo, ut huiusmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propinquiorem Tiberium, tamen ex mea sententia deorumq; decreto, imperij tibi contribuo potestatem. Rogo autem te, ut nihil aduersus aliquem recorderis, qui mihi in principatu administer extiterit, uel qui mihi beneuolentiam exhibuerit aut fauorem, neque aliquem ladas propter me, qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quā te & cognationi debere cognoscis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor existo: ut dignam uicissitudinem mea circa te beneuolentie reddas, & simul Tiberium cures: ut etiam consanguinitati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel salutis acquiras, cum tibi eum feceris adiunctū. Nam solitarius

quisque amplius pater periculis, maxime cum in tanta rerum celsitudine quisquam fuerit constitutus: ad hæc quoque, quia nec dii impunitum quicquam relinquunt, quod contra sædus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tiberius loquebatur. Caius autem, & si ficta locutum Tiberium senserat, & ipse longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne respondit, & facturum se omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens, & Tiberium extinxit, & ipse non post multum tempus insidijs interemptus est. Sed hæc postea. Tunc autem Tiberius Caium successorem in principatu pronuncians, paucis diebus adiuuens uita defungitur. Imperauit autem dies tres, menses sex, annos duos & uiginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audientes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, prospero letificati nuncio: non tamen ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent (nam multis suis pecunijs comparare diligerent, ut illud nuncium uerum esset) sed timuere, ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent, ab illo cogniti perirent, quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorum extinxerat. Nam erat importabilis in ira, irrevocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulsisset, & sine ratione quoque malorum occasionem inueniens, & in omnibus quæ faciendæ decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audiētes, suam letitiam manifestare uerebantur. Interea Marsyas libertus Agrippæ bonum deportarat nuncium, quem cum in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbum intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantum ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ custodiendo

diendo præerat, intendens tam festinationem Marſyæ qui aduenerat, quàm gaudium Agrippæ, quod ex eius uerbis illi contigerat, ratus nouitatem quandam ſignificatam, interrogabat eos quid uellet ille ſermo, qui fuiſſet allatus. Illi tantisper ſecretum eſſe trepidabant: ſed dum urgeret, nihil hæſitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum illo ſermone percipiens, quòd etiam proſperitatem ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuium ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidam dicens uiuere Tiberium, & intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aſſere ualde illo ſermone turbatus, eò quòd cernebat morte digna quæ geſſerat, quòd mortem Caſaris audita cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere feſtinasti, mortem imperatoris falſo denūcians: ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens, conſeſtim ligari iubet Agrippam, & cōſtringi arctiore cuſtodia. Et non ite quidem illa, Agrippa in malis fuerat conſtitutus: ſequenti uerò die, per omnem ciuitatem de morte Tiberij ſermo firmatur, & iam iamq; homines illum ſermonem confidenter ac publice proferbant. A Caio quoq; deſtinatur epiſtolæ, una quidem ad ſenatum, mortem Tiberij nuncians: altera uerò ad Piſonem, præſectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri cuſtodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequam haberetur in uinculis: & ibi tūc interim erat in remiſſiore cuſtodia. Sed Caius poſtquā Roman uenit, Tiberij corpus ſecum adducens, iuſta ei ſecundum morem patriū opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uerò, cum ipſo die cuperet abſoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctum, ſed opinionem conſulens Caij: ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, ſi eum tam

celeriter absoluisse, quem ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, eum accersuit in domum, tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans ei etiam Lyſanie alteram tetrarchiam. Pro catena uerò ferrea quam gerebat, auream ei parem pondere condonauit. Magistrum autem equitum in Iudæa constitutorum Maxillum destinat. Verum secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciam sibi commissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriâ: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cunctis apparebat, quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, comparantes penuriam hominis, in quam tempore priori deciderat, & prosperitatem, quia fuerat sublimatus. Plerique etiam beatificabant hominem, quòd non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabant, licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Herodes qua ratione missus in exilium Lugdunum Galliæ.

CAPVT XIII.

Herodias autem soror Agrippæ, quæ Herodi coniuncta fuerat (tetrarcha enim erat iste Galiliæ prouinciæ & trans Iordanem) potestatem fratris ex inuidia non ferebat, quòd eum in maiore dignitate cerneret quàm maritum, & quòd de prouincia quidem cum fuga discesserit, debitum non ualens resolvere, reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur, grauiterq; portabat tantam mutationem fratris: maxime autem, quando eum intuebatur cum
regal

regalibus insignibus incedentem, atque hinc inde circumferri multitudine populorum; infelicitatem suæ non tolerabat inuidia. Sed et uiri animum concitabat, exhortando ut Romam nauigaret, similemque sibi dignitatem imploraret à Cæsare: intolerabilem nanque sibi metipsis uitam esse firmabat, si Agrippa filius Aristobuli, qui culpatus à patre mori meruerit, inopia magna compressus, ita ut aliter non posset euadere creditores, nisi nauigatione diffugeret, atque hoc modo patria decedens, cum regali fuisset dignitate reuersus: ipse uero cum esset filius regis, et frater eius qui tetrarchiā illam antea possederat, unde magis ei cognationis iure deberetur, sederet in humilitate priuatæ degens uita. Quod si antea nihil Herodem contristabat, quod minorem honorem parente proprio possideret, saltem tunc excitari debere consanguinei tam præclarissima dignitate: neque se pati debere superari ab eo, cui pecunia sua subuentum est: confusionemque debere putare, ut ille præiret honoribus, qui anteriori tempore sua sustentabatur misericordia. Verum Romam, inquit, pergamus, nec labori parcetes, nec sumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores ascendere: sed omne quicquid nobis est expendamus, ut regnum ualeas adipisci. Ille uero repugnabat, otium diligens et quietem: et molestiam Romæ declinans, moliebatur eam ratione deplacare. At illa quanto uidebat eum quiescere cupientem, tanto amplius instabat: iubens ne aliquid agendum prætermitteret, quod posset regnum à Cæsare promereri. His igitur illa mulier nullo modo cessabat, donec sæpius fatigando, in suam eum fecit transire sententiam. Ille igitur præparans opulenter uniuersa, et nihil sumptibus parcens, nauigat Romam, simul secum Herodiadem adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens, nec qualiter præparabantur attendens, etiam

ipse seipsum præparat. Cum autem nauigassent eos cognosceret, mittit etiam ipse Romam quendam ex libertis suis, nomine Fortunatum, plurima Cæsari munera deportantem, et epistolas aduersus Herodem. Ipsum etiam instruit, quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum subsecutus esset Herodem, epistolas Cæsari reddidit. Nam simul in Dicearchiam uenientes, Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas est parua Campaniæ, quinque stadiorum intervallo distans à Dicearchia. Habitacula quoque ibi imperialia opulenter constructa sunt, opibus diuersorum per tempora principum magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultrò manantibus, aptis saluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem, mox ut Herodem suscepit, et primum sermonem cum eo cōmiscuit, confestim Agrippæ suscepit epistolas, quibus accusationes continebantur Herodis. Accusationes autem erant huiusmodi: consilium habuisse Herodem cum Seiano aduersus Tiberium, et cum Artabano Partho aduersus Caium. Probamentum autem huius rei dicebatur, quòd haberet Herodes constructionem immensam armorum, quæ septuaginta milibus pugnatorum sufficisset: hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem, si uerum esset quod de armis nunciaretur. Ille uerò cum aliter dicere non posset, ne ueritate conuinceretur, respondit esse arma. Tunc Cæsar ueram credens accusationem, tetrarchiam eius abstulit, et Agrippæ regno coniunxit: sed etiam omnes opes similiter Agrippæ contribuit: ipsum autem æterno condemnauit exilio, habitaculū illi constituens in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Cognoscens uerò Herodiadem Agrippæ esse sororē, opes et alia quæcunque propria esse probarentur, ei restituit, arbitrans in cōsilio uiri consciam non fuisse: tutabatur enim etiam eam quòd sororem Agrippæ

Agrippæ cognouerat. At illa: Tu quidem, inquit, imperator magnificè satus, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti non possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cōstringor: cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrem gerebat, et Herodi ob id quod muliebres hortationes et uanitates aduertit, tale iudicium ex providentia diuinitatis illatum est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnificè rebus utebatur, et mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quam apud ceteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudinis dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, et sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera est inhonorans.

De statua Caii Cæsaris impedita ne statueretur in templo.

C A P V T

XV.

Illo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudeos ibidem habitantes atque paganos, terni ex unaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat uerò inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudeos plurimum blasphemabat, multa quidem et alia dicens: illud autem præ ceteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria construere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudeis duci proclamabat in glorium: debere quoq; istos simulachris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, et alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus cum in super-

D D 3

biam

biam eleuari posse censebat: Philo econtra suscepit, qui præerat legationi Iudeorum, uir in omnibus quidem magnæ gloriæ: nam Alexandri Halabarchi germanus exabat: philosophiæ quoque non expers: idoneus etiam defendere causas, & purgare quæcunque acensationibus subiacebant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus est, ut crederetur aliquid sæuissimum perpetrare. Tum Philo egrediens è secretario, dicit ad Iudeos, qui fortè circa illum fuerant, ut animo confidentes existerent, neque Caij furore terrentur: nam propè esse, ut ipsis operibus Deum repugnare claresceret. Interea Caius grauitè ferens, quòd in tanto despectu apud Iudeos solus existeret, legatum in Syriam mittit Petronium, successorem Vitellio, iubens ut cum numerosa manu Iudeam inuaderet. & si quidem susciperèt sponte eius simulachrũ, erigeretur in templo Dei: si uerò resistere molirentur, pugnando superans id ipsum incunctanter efficeret: atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cæsaris exigens, pergebat, ut mandatis Cæsaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit cõgregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones assumeret, Ptolemaidem uenit: ut ibidem hyberna perageret, ut primo ueris tempore prælium posset agere cum Iudeis: inde quoque consilium suum Cæsari per literas intimauit. Ille autem laudabat eius sententiã, iubens ut nullo modo prætermitteret: & si minus obediētes essent, prælium Iudeis intentius importaret. Interea Iudeorum multa millia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem, deprecantes, ne ad solutionem & ad transgressionem paternæ legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus, si placeret, interim postulabant. Neque enim possumus, inquiunt, quoad uiuimus rem istam admittere: quæ nobis ne

bis ne ficeret interdicta est ab eo legislatore, cuius auctoritatem non ualemus omnino contemnere: neque illas constitutiones paruipendere possumus, quas proaui maioresq; nostri usque ad suum interitum seruauere. Petronius autem respondit: Si in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret consilijs, et iusta uobis ad me hæc esset oratio: nunc autem Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero, aliud periculum maius incurram. Tunc Iudei: Quoniã, inquiunt, ita sapias ô Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neque nos legis diuinæ præcepta transgredimur, qui uirtute maiorum nostrorum et laboribus insiti uiti, nunc usq; sine transgressionem uiuimus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam, ut quæ à Deo interdicta sunt fecerimus, uel aliquibus bonis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus, spem gerentes fortissimam, Deum nobis auxiliaturum in præsentia, et mercedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpepsi. Si uerò tibi uoluerimus obedire, non solum insatiã debilitatis incurrimus, quod timore transgressores legis efficiamur, uerum etiã immaniter offendimus Deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum, et sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigendo simulachro, nec sine multa cæde negotium illud euadere: assumens omnes amicos, et cuncta sua seruitia, in Tiberiadem pergit, uolens Iudeorũ instituta cognoscere, uel cuiusmodi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudei uerò magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi, quàm impij efficerentur in Deũ. Multa itaq;

itaq; millia Petronio in occursum ueniunt, ad Tiberiadem undique confluentes: & supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia, ut pollueretur ciuitas erectione simulachri. Ad hæc Petronius: Et pugnabitis, inquit, contra Casarē, neq; illius potentiam, neque uestram putantes infirmitatem: At illi: Minime nos, inquit, pugnare disponimus, uerum etiam sumus mori parati, antequam legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciem prostrati, perimise paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentis, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terræ mādari. Tantus quippe eos moriendi seruator accenderat, ne simulachrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Ellicius maior, alij quoque optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsentis consuleret, neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Caio decerneret, significans immobilem animum Iudæorum, neque eos constitutionem simulachri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere. sed & in occursum suum uenisse: & pugnare quidem uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequam transgressores suæ legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intentam multitudinem, terra inculcare maneant, & postea per inopiam latrocinia perpetrentur: fortassis enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, alijq; qui cum illo erant talibus Petronium deprecabantur. Petronius uero instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiam Iudæorum constantiam: se uum
quoq;

quoq; ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furiae ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus adiuuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, nihil per eum iniquum contingeret: aut si forsitan indignatione commoueretur, quod eius mandata minime compleuerit, & aduersus eum aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudeorum (nam multa millia illic fuerant congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primo non suam, sed Caesaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quae sibi praeepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum non pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternae legis uestrae instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi Dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriae uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit Deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestrae protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quod si etiam exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, sumam omne periculum, omnem miseriam, quaecumq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereuntes intuear. Ite igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terrae uestrae culturam impedit.

Ego

Ego uerò Romam literas destinabo, & omnia pro uobis, tam per me quàm per amicos, quæ rei conueniant agere non omit tam. Hæc dicens, Iudæorum dimitti congregationem iubet, ut culturæ terræ diligētiam exhiberent. Omnes autem alloquio nobiles populi adhortabatur, ut spem meliorem gererēt. Et ille quidem hoc modo multitudinem lætificare festinabat. Deus autem suam manifestauit repentinè præsentiam, & adiutorium suum in omnibus fere Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit, confestim ingens descendit pluuia præter spem omnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat, nullumque signum pluuiæ in cælo fuerat uisum: sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut desperatio fuisset exorta, non solum pluuiæ, sed etiam si unquam posset cælum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter consuetudinem tanta inundatio uenit aquarum, ut Iudæis spes magna fieret in nullo frustratū iri Petronium, pro eorum negotio laborantem. Petronius autem amplius obstupuerat, uidens manifestissime Deum Iudæorum se consolatorem ostendere, & multum suam declarasse sententiam, ita ut nec illi fortè contradicere ualerent, quibus religioni nostræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caium, postulans ne tanta millia hominum contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli: peritura quoque tanta tributa, quæ ab illa gente darentur: memoriam etiam non bonam Romani nominis in posteriora tempora relinqui: super hoc quoque uirtutem diuinam Iudæis præbere præsidium. Nam exploratum esse firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiusmodi literas destinauit. Agrippa uerò rex (iam enim tunc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiaq; Caij crescebat. Et fortè quadam die epulum præparauerat Cæsari, ubi

ri, ubi magnam impenderat diligentiam, ut omnium in cibis elegantiam uinceret, omnesq; suauitates & delicias studiosius prouideret, ita ut non solum ceteros anteciret ad inuentionibus epularum: sed nec ipse Caius multum cupiens ei posset equari. Tunc Caius admodum admiratus tam ingenium eius, quam magnificentiam animi, quod super uirtutem suam sumptus expendere ut sibi placcret, uoluit magnificentiam Agrippæ remunerare. Tum itaque ex delicijs & uoluptate ac uino hilarior effectus, cum ab Agrippa ad potum inuitaretur: Et primum, inquit, quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beneuolentia & fauore, quem circa me semper habuisti, ut etiam apud Tiberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum, & nos amore superantem, indecorum existimo tuo circa me studio superari. Volo itaque, quod antea minus feci, modo perficere, & tantas tibi munerum copias attribuere, ut magnum momentum tuis opibus, & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, existimans quod posceret aliquos redditus sibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat, timens, haud suam uoluit aperire sententiam: sed respondens confestim Caio, quia neque primo lucro, sed eius gratia delectatus, ut contra Tiberij præceptum studium accurationis ei impenderet, neque modo se aliquid agere intentione lucri, sed sola eius gratia semper se fuisse contentum aiebat: nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata: Quæ si tua, inquit, uirtute tuaq; potentia minora sunt, meo tamen, hoc est, accipientis merito & dignitate mea multum constat esse maiora. Caius autem obstupescens eius continentiam, magis instabat ut diceret, quid sibi cuperet donari: Ille quoniam, inquit, o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimat,

stimus, populo nihil quidē quod ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidisti: sed illud peto, quod tibi et opinionem pietatis efficiat, et diuinitatis mereatur auxilium, unā etiam mihi gloriæ fuerit apud audientes: quod nihil à te petieram, ad usus pertinens temporalium rerum. Postulo igitur, ut erectionem statuæ, quam in templo Iudæorum faciendam Petronio præceperisti, ultrā nolis effici. Et ille quidem, licet periculosum existimaret illud exposcere: nam nisi rectum quod petebatur, iudicaret Cæsar, nihil aliud nisi mortem afferret illa petitio: ergo quamuis periculosum esse censeret, tamen cōtemptis alijs sibi necessarijs et utilibus, illud Cæsarem postulauit. Caius autē, tum eò quod ab Agrippa taliter fuerit accuratus, tum quia indignum existimabat mendax corā tantis arbitris apparere, ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expectere, paululum sui poenitēs, mox uerò uirtutem Agrippæ miratus, quod suum regnum non redditibus, non pecunijs, nō alio quocunque munere amplificari cupiuerit, sed pro conseruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit, concessit: ac scribit ad Petronium, laudans quidem eum, quod exercitus instruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit preparatus, et omni nisu laborauerit iniuncta perficere. Verum statuam, inquit, si contigerit erexisse, ut cōstituta est, perseueret: si uerò necdum erecta est, nihil ultrā fātigandus exercitus, et auxilia dimittenda: te ipsum uerò ad ea quæ missus es curanda, cōuenit proficisci: nam ultrā iam opus non habeo, ut erigatur statua. Hoc enim Agrippæ gratiæ concessum esse uolo, uiro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando. Et Caius quidē talia scribit Petronio, antequam seditio maior oriretur. Nam ita iam mētes omnium tumebant, atq; talia uoluntatum eorum indicia mōstrabantur, ut si fortē contrarium
nuncium

nuntium adueniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus boro consilio: et in omnibus quæ faciēda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullo modo sciens: sed beatitudinem iudicans, si omne quod sibi esset uoluptati perficeret: postea scribit Petronio huiusmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quæ tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm mea complere præcepta, et cuncta quæ illis libita sunt studes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipsum iudicem fieri, et eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam concitasti: ut exemplum efficiare cunctis et presentibus et futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epistolam destinauit quidē Petronio, non tamen ipso uiuente perlata est. Petronius autē tardius eam aliquanto suscepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantum ut etiam ante hanc epistolam alias literas accepisset, in quibus de morte Cæsaris certior redderetur. Non enim obliuisci poterat Deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna subierat, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præstitisset: et Caium de medio aufrens, mercedem illi dignam pro illius impietate restituit, cooperatus est autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata est, tam Romæ quàm in unoquoque regno, ut Dei gratia super eum euidentis appareret. Romæ nanque senatorij ordinis, et quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemque conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem est non post multum temporis, quàm fuerat epistola scripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quam extinctus est, et totum ordinem insidiarū, narrabo procedēte sermone. Petronio uerò prima uenit epistola, mor-

tem indicans Caij : post aliquantum uerò temporis ea, in qua propria manu semetipsum interimere iuebatur. Vbi miranda est diuinæ clementiæ prouidentia, quomodo sine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulsit, pro honore quem exhibuit templo Dei, & pro adiutorio quod Iudæis præstitit, ut per eum beneficium salutis acciperent.

De actis Afinei & Anilei fratrum, & maxima strage Iudæorum in Babylonia & Seleucia.

CAP. XVI.

Contigit etiam per idem tempus Iudæis illis, qui in Mesopotamia & Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoque multa cædes accidit, quanta nunquam antè refertur in historia: de qua cuncta diligenter absoluam, ut causas ipsas ex quibus prouenit insinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, admodum populosa, habens circa se plurimam fecundamq; regionem: quæ cum alijs plurimis bonis, tum etiam hominibus ipsa referta est, hostibus quoque inadibilis. Nam eam Euphrates undique circumiens, in medio continet uniuersam. Ad hæc etiam moenibus est munita firmissimis. Est autem alia ciuitas, cuius Nisibis uocabulum, circa eiusdæ fluminis fluenta constructa: unde Iudæi quoque natura confidentes locorum, censum quem solent in honore Dei tribuere, ibidem custodiendum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti penu, uel promptuario munitissimo securius utebantur: hinc autem in Hierosolymam, cum tempus expeteret, pecunias dirigeabant. Plurima quoque inde hominum millia passcebantur. Erant itaq; duo quidam homines, Afineus & Anileus nomine, Neerdatenses quidem genere, & inter se germani fratres. His præceperat mater (nam patre orbatu fuisse) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiam plures apud eos

eos uirorum, eis exerceantur operibus, quæ usui marino pro-
 ficiant. Hos quadam die magister, qui eidem operi præerat,
 apud quem etiam ipsam artem didicerant, de aduentu & tar-
 ditate culpauit, eosq; uerberibus ultus est. Illi uerò grauiter
 hoc ferentes, arma quantacunque in eius domo seruabantur,
 abripiunt: pergunt in quendam uicum, qui diruptio flumi-
 num uocatur, ubi optima solebant pascua germinari, ibiq; ea
 reposuerunt. Quo factò, congregantur ad eos plurimi iuue-
 nes, quotquot egestate laborabant. Hos armis instruunt, ipsi
 uerò ueluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes
 arcem, demandant uniuerfis, qui per illa pascua armenta du-
 ctabant, ut illis censum redderēt, atq; ex hoc & cum eis ami-
 citiam haberent: & aduersus hostem qui depopulatum for-
 tē prorumperet, auxilio fore se firmabant. Illi uero dicto au-
 dientes fuere, non enim aliter facere ualebant, & ex pecori-
 bus mittebant quantacunque iuebantur: ac proinde manus
 & uirtus illis amplior accedebat, & potestati habebant quæ-
 cunq; animus uellet efficere, alios fugare uel ledere, alios re-
 gere uel curare, non solum incolas regionis, sed etiam quos
 fortē transire contingeret: nomenq; eorum formidolosum sa-
 tis habebatur, & per singulos dies de eis sermo crescebat: do-
 nec ad regem Parthorum usq; peruenit rumor. Satrapa uerò
 Babylonie postquàm ista cognouit, uoluit eos in ipsis initijs
 reprimere, antè quàm eis licentia crescente malam amplius
 oriretur. Et congregans manum quàm plurimam potuit, sed
 etiam ex Parthis Babylonijsq; quàm plurimos, aduersum eos
 repente tendebat, nolens eos nuncium sui antè quàm ueniret,
 accipere. Igitur per occulta ductans exercitum, & ueniens
 in quendam nemorosum locum, ibidem latitabat. Et sequenti
 die (illucescebat nanq; sabbatū, in quo Iudæi nihil operātur)
 ratus est resistere non ausuros, atque hoc modo sine pugna

uinctos posse abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum, ut cum proximus fieret, statim in eos irrueret. Sed Asineus, sicut fortè cum alijs nonnullis confederat, ante quos arma fuere iacentia: O uiri, inquit, hinnitus equorum meas aures allapsus est, non equarum amor: sed equorum uiros uehementium hinnitus scio existere: nam etiam strepitum frænorum simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex uobis spectatum procurrat, qui nobis quidnam istud sit manifeste denunciaret. Opto autem falsa me locutum fuisse, & deceptum potius uerisimilitudine sonitus, quàm uera sensisse. Et ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cum ecce simul quidam adueniunt speculati negotium; & celeriter accurrentes, Neq; tu, inquiunt, falleris, sed integre cōiectasti, quæ aduersus nos gerantur. Ab hostibus circumdati quippe sumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eo præsertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paternæ uacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Asineus porro, non secundum speculatoris sententiam quid deberet fieri decernebat: sed legale magis existimans, ne demissis manibus pereuntes, lætitiâ hostibus exhiberēt, oportere iudicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illum erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere fessos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerunt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisset, obstupescens super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, & cum eis miscere colloquium: & mittit ex armigeris fidelissimū, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis læsus à uobis

à uobis, & quamuis sua provincia deprædata, tamē nulla circa uos indignatione, qua debebat accensus est: sed consideratione uirtutis uestre, magis in uestram gratiam factus attonitus, misit me, dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum ueniat, & eius habeatis amicitiam, nullum dolum aut insidias formidantes: dona etiam se daturam promittit, & honoribus sublimare, ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum muneribus mittit, quæ præparare potuerunt. Et ille quidē ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anileum uenisse, interrogabat causam, cur etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quod timore suum aduentum subtraxerit, cepit per deos patrios obtestari, nihil se mali facturum in eos, si se eius committerent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam quisquam inter eos, postquam dextram præbuerit, mentiatur: nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artabanus quidem ista gerens, mittit Anileum persuasurum fratri, ut ad eum etiam pariter ipse adueniret. Agebat autē hæc imperator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapie, eò quod in aliena regione facile possent ab imperio suo decedere, ut antequam tale aliquid contingeret, ipse illos per amicitiam occuparet. Timebat etiā ne in Babylonia plurimi se Asineo coniungerent, & ille manu ualida cōgregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarum imperio defensaret. Et ille quidem talia reputans, mandabat Asineo. Anileus autem persuasit fratri, intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebat. Ille autem eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur. Asineum, quod ita magnanimus extitisset, cum corpus possi-

deret ad uidendum breue, & quòd contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatemq; considerans, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendenteq; Asineum uni ductorum suorum, Abdagadi nomine, atq; eius nomine indicante, omnemq; uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi cōtribui, ut cum occideret, atq; iniurias eius & depopulationes, quas in provincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præsumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil perinrijs meis opus est, ut Parthorum iniurias ulciscaris: discedentem uerò, si cupis, insequere, eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaque factò, accersiri iubet Asineum. Tempus tibi est, inquit, ò iuuenis ad propria discedendi, ne fortè plurimos ad te ductorum irrites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babylonia regionem, ut eam ledi à latronibus non permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine hanc reciprocationem accipere, qui tibi fideles animos omnino seruauerim: neque ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitum irritati, sed ad salutem tuam tutandam sedulo festinaui. Hæc dicens, cum donatum muneribus competentibus, in propriam destinat regionem. Ille autem domum reuersus, oppida constituit, & castella quæ primò fuere restaurando confirmat, atque ita breui magnus effectus est: tantaq; per eum negotia gerebantur, quanta nunquam ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, ut etiam ab ipsis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam solam Babyloniæ honorificentiam

centiam habere minorem ducebat, quam suæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Mesopotamia gerebantur, ex eius potestate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata crescebat, & bonorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali prosperitate fruerentur, subito malorum illos occupauere principia, quæ huiusmodi causis occipiunt. Postquam enim strenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam, conuertuntur ad iniurias perpetrandas, & transgressiones paternarum legum, cupiditatibus in transuersum agentibus. Denique Parthorum quendam ductorem inuadunt, qui ad gubernandam illam missus fuerat regionem, quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas foeminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc Anileus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens, siue proprio uisu conspiciens, adamauit. Deinde coepit insidias eius uiro præparare, cumq; hostiliter inuadens interemit, illam autem abripiens sibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus Anilei domum ingressa est, sed tam ipsi quam Asineo fratri, magnorum malorum deportauit aggeriem, per huiusmodi causam: Cum enim illa post mortem uiri, deorum suorum simulachra sumpisset, quæ more paterno tam ab ipsa, quam à uiro eius religiosè colebantur: coepit ea domi habere, & simili cultu uenerari: sed etiam cum alicubi fortè peregebant in exteras regiones, secum illa simulachra portabat. Et primò quidem latenter hunc ritum religionis exercebat, postea coepit etiã marito monstrare, quali modo uel lege deos illos cum primo suo coniuge coleret. Tunc socij eorum, qui ab eis inter primos honorabantur, primum quidem ad ipsum

Anileum locuti sunt: quia non deberet Hebraico ritu contempto, & neglectis suis legibus, eam mulierē accipere, quæ contrario ritu aliam religionem habens, interdicta sibi sacrificia dijs extraneis exhiberet: debere illum aiebant rebus suis bene consulere, ne fortē amore mulieris & uoluptate corporis captus, illa celebrari permittens scq; regnumq; suum pessundaret. Sed cum nihil proficerent talia cōmonentes, uirum etiam quendam illorum, qui maximē inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fiducia locutus sit, interemit. Ille uerō moriens, maledixit ipsi Anileo fratriq; ipsi Asineo, cunctisq; socijs, ut similiter ab hostibus interirent: ipsi quidem, quod tale in se facinus perpetraret: illis autem, quod non prohibuerint, neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquente. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant tamen non ob aliud, nisi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audissent, ultrā tolerandum non esse iudicabant opus Anilei, quod in legem patriam iniuria gerebatur. Itaque plurimi congregati, ad Asineum accedunt: & eum magnis uocibus increpabant, dicentes: Bene quidem esset, si neq; primum tale aliquid fieret: sed quia iam factum est, saltem nunc correctio consequatur, antē quā illud peccatum illi cum ceteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra consuetudinem legis ipsorum: & superstitionē mulieris, quæ in iniuriam Dei sui fuisset inducta. Ille autem, quamuis peccatum fratris cognosceret magnorum malorum fuisse causam & fore, ueruntamen uictus consanguinitatis fauore tolerabat: ueniamq; fratri dabat, quod fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eū in dies, accusationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui compulsi

compulsus est, increpans eum, & quiescere de cetero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad sua propria, parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiens tumultum, qui propter se populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Afineo. Quo ille accepto, defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere coepit, solum sui iudicē habens, quem sentiebat suo amore constrictum. Porro Anileus solus regni moderamina excipiens, exercitum sumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco constituti, & regis Artabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numerosum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias, opulentiamq; pertinere noscuntur. Sed cum hæc Mithridates audisset, quod talis in suis uicis prædæ & captiuitas fuisset effecta, grauiter tulit, quod ipse antè nihil læsisset Anileū. Anileus uerò quod exordium tantæ sumpsisset iniuriæ, tanta in se dignitate contempta: congregansq; quam plurimum potuit equitatum, sed etiam ætate feruentium non minimam manum, aduersus Anileum uenit, & contendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antè quàm ad eum uenisset, in quodā uico occultè castra constituit, ut inde proxima die in hostes irrumperet: quoniam sabbatum illucescebat, cum à Iudæis otium & uacuitas exercetur. Anileus autem ista cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cum alia integrè nuntiaret, tum etiam uicum intimabat, ubi Mithridates mansionem fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, castris egressus est, cunctis ignorantibus, quod aduersus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam uigiliam, hostes inuadit, alios dormientes obtruncat, plerosq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, secum ducebat, super asinum nudum imponens, quod

ualde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contra ipsum consilium aliud dicebat, non rectum esse dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, et necessitudine connubij apud regem Artabanum magnifice honorabilem: nunc autem utcunque tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam et si iniuriatus est Mithridates, uerum tamen beneficio salutis erit se liberantibus gratiam debiturus: si uero quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudeis importaturum in Babylonia constitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, et propter consanguinitatem, qua regi coniunctus est, et pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis, ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, nisi festinaret utpote regis gener, et in tanta dignitate constitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe namq; illa esse dicebat, ut salutem eligeret, postquam captiuus in manus Iudei hominis fuisset, et nunc aut ultum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minime ferens, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coniugium solueretur, non sponte quidem neque uolens congregans manum quam plurimam potuit aduersus Iudeos tendebat, intolerandam et ipse salutem existimans, si Parthus impune fuisset à Iudeis repulsus belli certamine. Anileus autem, ut cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, inglorium iudicauit si in locis suis maneret, et non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidens iterum se pugnaturum, credens audientibus uirtutis etiam

etiam robur accrescere. Multi itaq; illi superiorum exercitus
 se coniungere, sperantes prædam se sicut antea relatores, &
 in ipsa prima facie terrorem hostibus illaturos. Pergunt itaq;
 illo die stadia nonaginta, per loca uasta & inaquosa iter fa-
 cientes: sed medio die, ardore solis ingenti, sitis Iudæos oc-
 cupat. Mithridates autem apparens continuo, fessos itinere,
 ac siti fatigatos inuadit. Illi nec æstum nec arma ferre ualen-
 tes, profugiunt. Parthi uerò insequentes, magnam cædem fa-
 ciunt, Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem,
 & quotquot circa eum erant, in syluam se recipiunt. Mithri-
 dates uerò magnam uictoriam sumens, magno gaudio cœpit
 exultare. Congregatur autem ad Anileum infinita multitudo
 hominum pessimorum, & suam salutem parui pendentium,
 quos Anileus suscipiebat, uolens ex his recompensationem ef-
 ficere multitudinis, quæ bello perierat: sed haud sanè similes
 illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed
 etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum,
 eosq; passim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bel-
 lum parati, mittunt tamen in Neerdam ad Iudæos qui ibidem
 habitabant, tradi sibi Anileum expetentes. Illi uerò uequa-
 quam illorum sermonem accipientes, neque cum traditione
 Anilei pacem facere uolentes, prouocabant eos ad prælium.
 Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permiserunt, ut ad
 Anileum uenirent, & cum eo quicquid uellent protinus lo-
 querentur. Babylonij locum integre specularantes quo se con-
 stituerat Anileus, & cuncta diligenter inspicientes, occulte no-
 cte somno oppressos inuadunt, necantq; quantoscumq; repe-
 riunt, ipsumq; Anileum obtruncant, atque hoc modo Baby-
 lonij inurijs Anilei, & grauedine liberati sunt. Impressio
 nanque eis illa magno constabat odio, quod circa eos detine-
 batur; nam penè semper inimicitias exercebant. Causa ue-
 rò bu

rò huius iræ, fuit lex eorum paterna, quam ille oppugnabat:
 & propterea sibi semper inuicem amulabantur: unde si eo-
 rum quisquā opportunitatem inuenerat, ab iniurijs non par-
 cebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo, cœpere Babylo-
 nij Iudeis instare. Illi uerò & grauiter ferentes impressio-
 nem Babyloniorum, & repugnare penitus non ualentes, in
 Seleuciam cum suis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas est
 admodum opulens, & decora, quam Seleucus Nicanor fabri-
 catus est. Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, &
 Græcorum abundantissimi. Est ibi etiam Syrorum non mini-
 ma multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quin-
 quidam annos illæsi, & expertes malorum fuisse. Sexto uerò
 anno (nam Babylonie corruptio eorum magna contigit &
 ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis, magisq; confu-
 giunt) eos amplior ibi clades suscipit, propter causam quam
 breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduersus
 Syros ex maxima parte inimicitie acutæ gerebatur, sed Græ-
 ci semper superiores extabant. Tunc itaque cohabitabant eis
 & Iudæi, qui aduenerant. Syri autem seditionem mouentes,
 cœperunt superiores existere, ex consensu & auxilio Iudæo-
 rum, hominum inconsiderate se in pericula præcipitantium,
 & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc
 Græci hac seditione superantur. Illi uerò nullam aliam ra-
 tionem cernebant, qua possent statum suum pristinum, &
 dignitatem reformare, nisi Syros à Iudæis separarent. Vnus-
 quisq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cum quo quisq;
 se familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem in-
 ter se, amicitiamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraque
 parte, pacta quibus pax & concordia seruaretur, instituunt:
 atque hoc modo inuicem exhortantur, ut cum Iudæis bellum
 gerant. Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq;
 super

super quinquaginta millia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos, qui fortè aut amicorum, aut uicinorum misericordia conseruati sunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, discedunt exinde Ctesiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciae: ubi consuetus est Parthorum rex, per singulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, et plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi spes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudeorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios, quàm Seleucios formidolosos habebant: sed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipsum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudeis. Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neerdam, et in Nisibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse censebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicosiss. Et ea quidem quæ circa Iudeos Babylonie constitutos, acta sunt, huiusmodi fuere.

F L A V I I I O S E.

P H I A N T I Q V I T A -
tis Iudaicæ liber decimus nonus.

Qualiter C. Caligula Cæsar insidiis extinctus sit.

C A P V T I.

A I V S autem non in solos Iudeos, qui Hierosolymis fuere, et eos qui in his regionibus habitabant, iniustitiæ suæ demonstrabat insaniam, sed per omnem terram, et per omne mare super eos præcepta destinabat, quaqua uersum imperium Romanum protenditur: et pluribus cunctis calamitatibus adimpleuit, quales antè nunquā historie

*storiæ prodiderunt. Maxime autem omnium Roma cladem
 perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuita-
 tibus existimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter
 tractaret, non ita senatum, et omnes quanticumq; ex nobili-
 bus uel generosis clarissimi constabant. Multa etiam crimina
 perpetrabat, aduersus equites Romanos. Quidam autem hoc
 dignitatis nomine censebantur, opibus autē penè pares sena-
 toribus existebant: propter quod etiam in conuentu sena-
 tus interesse solebant, quos ualde inhonoros habuit: pluri-
 mosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam simul pecunias
 auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, nisi ut eo-
 rum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uerò sibi cul-
 tum et honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: sed
 etiā in templum Iouis ueniens, quod Capitolum quidem uo-
 eant, magis autem uenerabile illis est omnium templorum, fra-
 trem se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia quæ gerebat,
 non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicaarchia ciuita-
 te, quæ in Campania constituta est, ad Messanam, quæ alia
 quoq; maritima ciuitas est, graue putans uti remis trāsitusq;
 facere, putansq; sibi subijcere etiam hoc elementum posse, ue-
 lut domino maris existiētī, talia etiam uolebat in fluctibus ge-
 vere, qualia solet terræ natura sustinere. Voluit ergo et à lit-
 tore ad littus, stadia ferme trecenta in medio mari, et intra
 tam uastum sinum, pontem cōstruere, super quem carrucis et
 diuersis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed et templorum
 paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quæcunque
 enim pictura aut sculptura uenusta fuere, uel alio quolibet opi-
 ficio pulchra simulachra, atque omnimodo anathematizata,
 deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat
 oportere, nisi in pulchriori loco. hunc autem Romam esse fir-
 mabat. Non solum autem suam domū, sed etiam hortos, aliāq;
 sua*

Sua habitacula, ubicunq; terrarum Italiae constabant, ex talibus repleuerat ornamētis. Nam etiam Iouem Olympiū, qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur, quē Phidias Atheniensis fecerat, ausus est in Romanam transferre ciuitatem: non tamen ad effectū res perducta est, architectis dicētibus ad Mennium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quod si illud simulachrum moueretur, aliquod malū posset accidere. Fertur autem Mennius, etiā prodigijs propter hoc multis acceptis distulisse negotium. Vcruntamen eiusmodi uerba scribit ad Caium, unde periculum mortis illi protinus imminabat: euasit tamen, quoniam Caius morte praeuentus est. Intantum etiā proruperat eius insania, ut cū ei filia fuisset exorta, eam perducens in Capitolium, super genua simulachri cōstitueret, communem sibi natam, Iouiq; confirmans, duos patres uni proli constituens. Et haec illum etiam talia perpetrantem, pro nefas, homines tolerabant. Molitus est et seruos ad accusationē excitare dominorum, quaecunq; uellent in publicum crimina deportare. Illi autem, quaecūq; illis pessima oriebantur in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fore, quicquid mali dixissent: ita ut etiam Claudiu auderet Polydeuces seruus eius accusare: et ille patiebatur, aduersus patrem suum geri capitale iudicium: sperans etiam ipsum, quod faciliorem potentiam aduersus ceteros adipisceretur, extinguere: non tamen affecutus est, quod uolebat. Repleta igitur uniuersa repub. diuersis malis, diuersisq; calumnijs, ex audacia seruorum aduersus dominos ubiq; insidiae gerebantur: ab alijs quidem, ut suas iniurias quas passi sunt ulciscerentur: ab alijs autem, praeuenire dominos cupientibus, cū sibi ab eis pro culpis suis aliquid supplicij imminere sentirent. Proinde quoniam corruptis legibus et hominibus in afflictione constitutis, non paruum beatitudinis momentum mors illius ho-
minis

minis apportauit : sed etiam genti nostræ , quæ breui iam omnis interfisset , nisi mors illum celeriter occupasset : uolo super eo cunctis differere . Nam aliàs quoq; magnam felicitatem confert hominibus , & solatium in calamitatibus constitutis : ac etiam correctionem his , qui putant prosperitatem esse perpetuam : docetq; , ne rebus secundis quisque pessime commutetur , sed uirtutis studium esse percolendum . Vias equidẽ tres mors illa parauerat : & harum uniuscuiusq; uiri boni primatum in consilijs habebant . Aemilius enim Regulus , ex Corduba Hispaniæ ciuitate originem ducens , congregauit plurimos , ut siue per illos , siue per semetipsum alacriter Caium interimeret : alterius autem principatum gerebat Cassius Charea tribunus : sed & Minutianus non paruam partem hominũ ad hoc opus aggregauerat . Causa autẽ erat illis odium , quo circa Caium uniuerſi tenebantur . Et Regulus quidem iracundiam eius , & iniustitiam , qua in cunctos utebatur , horrebat . Gerit quippe indignationis aliquid animus liber , ut iniquitatem ferre non ualeat . Hic igitur cum multis aduersus Caium consilium capit , cum amicis & cum alijs , qui efficaces ei uidebantur ad causam : Minutianus autem , ut Lepidum ulcisceretur amicum suum : hunc enim cum aliquibus suis conciuibus Caius extinxerat . Super hoc quoq; sibi timebat , ne à Caio similiter pateretur . Nam uidens ex alijs exemplis sibi mortem imminere , festinabat suum præuenire periculum . Chareas uero confusionem suam , & Caij opprobria non ferebat , quibus eum arguebat , quòd quasi nihil in se fortitudinis haberet , insuper etiam periculum sibi per singulas dies imminere cernebat . Mortem quoq; Caij , omnes honestum opus & liberũ libenter excipere reputabant : ceteri uerò cupiebant super hoc habere commune consilium : uidentes tantas iniurias , & exemplum prauum dari cupientibus principatum . Omnes ergo , ut

tantis

tantis cladibus liberarentur, desiderabāt aduersus Caium ali-
 quid geri: decere nanq; ad talia negotia bonos uiros accede-
 re, pro salute pietatis, & imperij macula auferēda, etiam cum
 suo discrimine. super omnia autem Cheream ad opus geren-
 dum excitabat melioris famæ cupiditas: & quia cernebat fa-
 cilem sibi aditum fore ad Caium: tribunus nanq; erat, & per
 hoc se opportunitatem reperturū putabat, qua perimeret Ca-
 ium. Interea ludi currules agebātur: circa quæ spectacula ma-
 gnum geritur à Romanis studium. Concurrunt enim alacriter
 ad circum: & pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab impe-
 ratoribus congregatione facta, deposcūt. Illi uerò, quod mul-
 titudini non iudicant resistendum, confestim grate petita con-
 cedunt. Rogabant itaq; tunc Caium, cum omni intentione po-
 stulationibus utentes, ut censuū releuationes efficeret, & gra-
 uedines cunctas auferret. Ille uerò nolebat ista concedere. At
 illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa lo-
 ca mittens, iubet clamantes abripi, & sine ulla dilatione con-
 festim interimi. Et ille quidem talia iusserat: quibus autē præ-
 ceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa
 morientibus, populus spectans clamare cessauit. Tunc omni-
 bus suæ facultates in contemptu fuerunt, uidentibus alios pro
 suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Cha-
 ream excitabāt, ut magnanimiter ingrederetur in causam, &
 insidias quas parauerat Caio, perficeret, & eum tam nequiter
 aduersus hominēs exasperatum reprimeret. Et sæpius in con-
 uiuijs Caij, rem uoluit aggredi, & tamen consideratione re-
 uocabatur: non se cernens inuenire opportunitatem, qualem
 negotio aptam esse iudicabat: uerēs, ne frustra ad tantū opus
 accederet: sed ita rem moderabatur, ut consiliū animi sui con-
 sequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat,
 non libenter conuersationem sustinens Caij. Cum autem cum

constituisset Caius super omnes publicas functiones, & cetera alia quæ Cæsaris erant inferenda thesauris, per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiore sibi uirtutem implendi operis aggregabat, quòd more suo magis rebus utebatur, quàm Caij obedibat imperio: parcebat enim humilibus atq; depreßis. Vnde ad iracundiã prouocauit Caium, ita ut cum de mollitie, & de socordia crimineretur, non ualentem sicut ipse uellet, pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina, omni confusione plenissima. Et hæc quidem cum alijs increparet, ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorum, quas ipse constituerat. Stolas nanque muliebres induebatur, et circumpositionem crinium complicatorum adhibens, aliaq; quæ ad ornamentum, cultumq; muliebrem pertinent, ipse sustinens, huius confusionem criminis audebat alijs exprobrare. Charea autem, quando hæc uestimenta Cæsar sumebat, indignatione ferebatur: maxime autem, cùm illa uestimenta ministris irridentibus redderet, ita ut etiam tribuni in derisionem eum haberent & opprobrium. Nam cùm sumpturi essent ministri à Cæsare muliebria uestimēta, prædicabant aliquas, ut consueti erant, ad lusum illū proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior accessit, ut socios quosdā acciperet, quibus se ostenderet, non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiam Pompidius senatorius, qui penè per omnes ordines & gradus administrationis transierat. Epicureus autē erat, & propter hoc otij & quietis studiosus. Hunc Timidius inimicus eius accusauit, quòd posset Caium maleficijs turpibus infamare, eò assumēs Quintiliam mulierem, quæ in rebus scenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat et studium: nam etiam ab ipso Pompidio diligebatur: accusatio autem erat falsa.

Illa uerò graue iudicante, testimonium in causa mortis aduersus amatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excisus, iubet Cheream sine ulla dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunq; tormentis opus esset, eodem Cherea utebatur: eò quòd eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & socordia culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur, consciorum cuiusdam pedem calce deprimens, significauit eos debere confidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chereas tamen etsi nolens, tormentis eam adigit: timens propter illam ipse subire periculum. Et nihil diffrens, eam in conspectum Caii deducit. scædatam tormentis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illā speciem non sustinens, sed admodum compassus Quintiliæ, eò quòd grauiter tormentis fuisset affecta, liberam crimine absolutamq; pronuntiat, & cum ea simul Pompeiū. Ipsam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi solatium esset, propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat, sed etiam pulchritudo defædata. Hæc igitur grauiter Cheream commouerunt, quòd per eum homines torquerentur. Vnde quoque suamiracundiam non sustinens, dixit ad Clementem, atque Papinium: quorum Clemens quidem super militiam constitutus erat, Papinius super eos qui Caii fuere custodes: O Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos, qui aduersus eius principatum coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus desudantes, alios quidem extinximus, allos autem tormentis affecimus: intantum, ut etiam ipsi Caio miserabiles uideantur. Ita nostram militiam cum nimia seueritate

tractamus. Tacente autem Clemente, grauius quidem se ferre, quæ imperabantur, tam oculis erat, quam uultu & colore manifestus: uerbis autem insaniam imperatoris aperire, iniustum esse iudicauit. Chereas autem cohortes prouidenter præparans, cœpit fiducialibus uti sermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem, & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum esse causa malorum diceretur: Si uerò quisquam rem, inquit, cum ueritate discutiat, inueniet ô Clemens, quòd ego sim totius mali causa, & hic Papinius, & tu, qui Romanis & uniuersæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulsi Caij, sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantum iniuratorem in ciues suos, omnesq; subiectos, cui non ministerium exhibemus: & ueluti satellites, atque carnifices, ad eius crudelitates explendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus in nostros ciues conuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano: sed pro salute eius, qui suæ iniquitati festinat cuncta subijcere. Nam simul & nostra corpora, & nostras conscientias, per singulos dies polluius tormentis & sanguine miserorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio ministerium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit, cum fauore circa nos conuersabitur, magis autem cum suspitione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam stragem fecerit (non enim poterit Caij unquam scuitia terminari, quoniam non iudicio in talibus causis intendit, sed sola libidine ad hominum cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clementis consilium Chereæ manifestius approbat: taceri autem iubebat, ne in plures sermo ferretur: & diffusis passim rebus quæ gerebantur, antè quàm res consequatur effectum,

secreto

secreto prodito, & insidijs propalatis, ipsi ducerentur ad pœnam: sed tempore procedente, rem spei permittere, ut opportunitatem fortuna tribuente, opus gnauius adimpleretur: se tamen dicebat per senectutem non posse audaciam gerere, ad tantum negotium inchoandum. His uerò quæ à te ô Chærea tractata, dictaq; sunt, cautius aliquid fortassis inueniam: decen-
tius autem quis poterit inuenire? Et Clemens quidem continuo mutare sententiam, omniaq; quæ audierat, quæq; ipse dixerat, coepit efferre per plurimos. Chæreas autem formidans, perrexit ad Sabinum, existentem uirum dignum, quem etiam libertatis cognouerat amatorem, & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans, ut celeriter quæ cogitabat inciperet, opportunum ratus est, ut cum eorum communicarent maximo timore, ne à Clemente secreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus tali cogitationi, taliq; uoluntati consentiret, tunc quidem tacere se dixit, & ad nullum de tali re suam proferre uoluntatem: si uerò tempus & hominem nanciscerentur, tunc non solum silentium abiecturum, sed etiam suam uoluntatem manifestaturum esse firmabat: sed si aliquid uiriliter uolumus efficere, nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis, exinde conuertuntur ad Minutianum, ipsis quidem studijs & uirtute parem, & similia ex animi magnitudine cupientem: consanguineum tamen Caij, sed suspectum propter mortem Lepidi. Multam nanq; inter se amicitiam Minutianus, Lepidusq; possidebant: & propterea etiam ipse timore periclitabatur, ne similiter eum perire contingeret. Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis, ut putaretur aduersus unumquemq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibi met erant pro rerum necessitate formidini: & uoluntatem,

quam circa odium Caij gerebant, indicare non poterant. Ob huius utique suspicionem, nec deuotionem sibi met apertè impendere præsuebant. Dum igitur conuenissent, & Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent, erat enim dignitate præclarus, & cunctorum ore laudatus, inter principia sermonum, præcedens ille uerba fecit ad Cheream: requirens quod signum illa die perceperit. Per totam nanque ciuitatem grata Chereæ uidebatur iniuria, quam per signorum dationem ipse portabat. Et ille inter uerba iucunda nihil motus, Minutiano respondit, eiq; sermonem de rebus talibus faciendum esse commisit: Et tu mihi, inquit, da libertatis signum, gratias agenti tibi, qui me amplius acuisi, quàm egomet implere consueui. Neque mihi sermonibus iam pluribus opus erit, sed hoc sufficiet iudicio, si etiam tibi idem placeat, quod & mihi: quando & prius quàm conueniremus, eiusdem cognoscimur fuisse communionis. Vno itaque gladio sum accinctus, qui sufficere possit ambobus, in quo cōsecuti fortiter & accedamus ad opus. Princeps autem si uis, ipse consisto, iubens operibus imminere. Quod si cepero tui cooperationem solatij, persequar grassatione ferri, concessa mihi te confirmante fiducia: per hoc enim, ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his, quæ patior ego, dum spe ipse circumferar. Non enim hæc lenitas, mea pericula tantummodo me considerare permittit: dum & libera patriæ atque legibus, & ademptæ uirtuti, & tantæ condoleam pesti, quæ cunctos simul propter Caium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi, quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus considerans ardorem sermonum eius, libenter amplexus est, & eius audaciam approbavit, atque laudauit: & uale dicto, cum uotis eum, precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabant, ea quæ con-

tinge

tingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam, uox cuiusdam de populo fertur emissâ, quæ quasi admoneret, dicens: Perfice quod agendum est, opitulante diuinitate. Quo factô, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum uideretur prodidisse secretum: nouissime uerò considerando, quia hæc pro inuitatione dicerentur, siue commonente aliquo sociorum, seu certe deo (qui cuncta humana respicit) consulente, omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset, uniuersi simul armati sunt: alij quidem ex ordine senatorio, alij uerò Romanorum militum, qui conscij esse uidebantur. Neque enim erat uir nobilitate, seu felicitate præditus, qui Caij exitium non ardentè appeteret. Quapropter omnes, quo possent studio, ut uita priuaretur, totaq; confidentia, atque uirtute, ad tyrannicidium erant et sermonibus, et operibus præparati. Nam et Calistus libertus Caij, uir unus potentia summi culminis eleuatus, qui nihil aliud potestate sua, quàm tyranno æquus esse putaretur, timore cunctorum, et magnitudine pecuniarum, quæ ei nimis accesserant, eò quòd esset in muneribus accipiendis, et iniurijs exercendis accerrimus, et uigorem ultra modum haberet, cum naturam Caij instabilem esse sciret, et in quibus declinasset, nequaquam posse reuocari: et multas quidem alias periculi causas, nec uon et magnitudinem pecuniarum haberet, accedens latenter ad Claudium, sperans, quia si ei cederet principatus, deficiente Caio, honorem similem ei præberet, eò quòd illi gratiam et uerba clementiæ impendisset primitus, ait, quia iussus à Caio Claudium ueneno perimere, crebras huius rei dilationes quæsisset, ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur, quia fingebat hæc Calistus, uolens capere Claudium. Nam neque Caius studens interfici Claudium honestas poterat occasiones ex-

quirere, neque Calistus iussus optabilem rem Caio perpetrare si distulisset mandata domini sui, pericula potuit declinare. Sed Claudium quidem diuinitas à Caij uesania liberauit. Calistus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem, qui circa Cheream erant, differebant quotidie, dum multos segnitie detineret: Chereas autem nullam moram gerebat, sed omne tempus ad agendum opportunissimum iudicabat. Nam dum Caius in Capitolium ascendisset, ut pro filia sacrificaret, uenit frequenter ad eum, et in imperialis loci culmine stantem, ac populo auri et argenti pecunias dispergentem, dum hæc ministeria gererentur, præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se à nullo uideri putaret, nec insidias fecisse crederetur. Et licet non optata mors euenisset, ipsi tamen accessisset audacia, ut etiam præter ferrum perimeret Caium. Tantum habuit cum coniuratis Chereas ardorem, metuens, ne tempora opportuna disfluere. Illi uero uidebant quidem eum pro sua libertate sollicitum: poscebant autem, ut paucum tempus usque ad solennitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conscij requirerentur à Caio: et insidiarum non ualeret utilitas in futuro: sed hoc utile fore, ut in celebratione spectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc spectacula in palatio ob honorem Cesaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani nobiles cum filiis simul et coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita faciles erat incursus, quando multa milia hominum paruo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoque custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facile deportarent. Ex-

pecta

pectabat ergo Chereas, et uenientibus spectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat praecogitatum, sine dilatione fortune solatijs adimpleret: a quo tamen tribus diebus ludorum transactis, uix die nouissimo opus ualebat terminari. Itaque Chereas aduocans cōiuratos, Satis, inquit, o uiri praeteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiam, pro his quae cum tanta uirtute tractata sunt, et neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, et potius Caius nos afficiat, cunctorumque auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijcimus, cum et nos de cetero debeamus esse liberi, et alijs causam praebere felicitatis, praeteriti seculi honorem et miracula reparare. Illis uero nequaquam contradicentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neque actum hunc aduersae suscipientibus, sed potius conticescentibus: Cur, inquit, o fortissimi, segnes sumus? An non uidetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum, et Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum cōtempletur? Bonum ergo uobis est, ut uestris manibus Romanae gloriae anfratis opprobrium, et hoc terra marique diuulgetur. Nam quomodo non iuste crimis cōfusioni obnoxij, si quis cum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam non ferens libertatis oppressae? Ego siquidem nequaquam cogitationes uestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo scilicet consistens ad pericula omnia praeparato, quam ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Haec ille dicens, et ipse audacius armatus est, et reliquis fiduciam praeparauit: cunctisque iam erat desiderium, ut conamen attingeretur, nihilque differens, diluculo ad palatium multitudo equestrum armata conuenit. Mos erat tribunis ense cinctis, petere ab imperatore signum, quod ei competeat, ut signum acciperet. Concurrerant ergo ad palatium omnes, ut pro spectaculo

loca sibi met occuparent. Cumq; multa plebe atq; cōpressionē Caius exultaret, ita ut prae multitudine, neq; senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum uiris pariter mulieres, et liberi una cum seruis, Caius processu sibi met facto, Diuo Casari solenniter immolabat: cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, uestis adimpleretur: quod factum Caio quidem praeiuit risum, Asprenati uero augurium fuit apertum, qui scilicet una cum Caio peremptus est. Ferunt itaque Caium ultra suam naturam illa die fuisse misissimum, ita ut omnibus eius humilis salutatio mira uideretur. Qui post sacrificia ad spectacula ueniens, praesidebat: et circa eum primi procerum. Est autem ipsum spectaculum, ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atrium, altera uero ad porticum, ingressibus et egressibus apta, quatenus non turbentur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic et alia cella, ubi lufiores exerceri solent, atque cantores. Residente itaq; populo, et Cherea cum tribunis non procul à Caio (dextrum namq; cornu Caesar tenebat) quidam Ba-
tibijs ex ordine senatorum, uir militaris, Cluditum cōsularem uirum iuxta se residentem, nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil sibi ea die nunciatum: O' Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, O' fortissime, inquit, tace: et mox uersum Homeri subiecit, dicens: nequis alius maleuolus sermonem exaudiat. Cumq; multa poma in theatro spectantibus spergerentur, et pariter aues innumerae, et quae pro raritate sua sunt comparantibus pretiosae, Caius lites et rapinas propter haec actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Minus nanque introducitur,
quo

quo actum est, ut iudex deprehensus crucifigeretur, & pan-
tomimus fabulam saltauit Cynaræ, in qua & ipse occisus, &
eius filia Myrrha uidebatur: atq; sanguis mimica arte diffu-
sus, & circa iudicē crucifixum, & circa Cynaram & Myr-
rham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum
Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingre-
dientem, unus sociorum sustineret in spectaculo, usque in fi-
nem, eò quòd nouissimus erat dies, aut certe usus balneis, atq;
oibis illic, deinde remearet, sicut & prius. Minutianus iuxta
Caïum sedens, ac metuens, ne in uacuum tempus efflueret, sur-
gens, cum etiam Chaream uideret egressum, pergebat ut con-
fortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à ueste, & quasi
per amicitiam, Quò, inquit, pergis ò beatissime? At ille reue-
ritus Casarem, cum timore resedit, & paululum quiescens, de-
nuò surrexit, & abiit. Cui egredienti nō impediuit iter Caius,
credens cum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum
esset & ipse particeps operis, admonebat Caïum, sicut &
prius, ut ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula
remearet: querens ut ad finem sua tractata perducerentur.
Illisiquidem, qui circa Chaream erant, exacuebant alteru-
tros, quasi tempus esset singulos præparari, ne ad opus ab-
sentes inuenirentur, & negligentes opportunū tempus amit-
terent. Erat nanq; etiam dies, iam circa horam nonam. Che-
reas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad
sedem eius: præscijs tamen, quia illie necē principis cum mul-
to sanguine senatorum, & simul equestrium adimpleret: li-
cetq; arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutamen
libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum
uota conuersi, Caius signum surgendi fecit: turbaq; repenti
facta, conuersi sunt coniurati, & populos impellebant, ut
quasi Caio secreti officium præberent, opere uerò uolētes ha-
bere

bere licentiam, ut eum in silentio trucidarent. Præcedebant itaq; Claudius patruus eius & M. Minutianus sororis coniunx, & Valerius Asiaticus: quos etiam si uoluissent repellere, propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Caius uerò sequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam esset intra regalia, rectum dimisit iter, ubi constituti erant famuli, qui ei gratifice ministrabant, Claudio scilicet præcedente. Et conuersus est ad locum quendam angustum, silentio iturus ad balneas, simul & pueros qui uenerant ex Asia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos mysteriorum, quæ erat celebrare consuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti esse uiderentur. Tunc itaq; occurrit ei Chæreas, ut signum peteret. Quo quasi ad illusionē eius signum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur aduersus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Chærea de industria factum: ne Caius unius plagæ uulnere moreretur, sed plagarum multitudine sauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi non uidetur hic sermo credibilis, eò quòd in huiusmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam si Chæreas ita cogitauit, omnes stultitia præcessisse credendus est, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens, dum possent multæ machinationes auxilium Caio conferre, antè quàm potuisset mori. Vnde certum est, quia Chæreas non circa supplicia Caij restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiā acta causa silentio magis usus est, ut uindicum fugeret iracundiam, & quatenus res gesta celaretur: ne sermonibus usus, & se perderet, simul & tempus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Caius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli ossibus est retentus, ne ulterius

rius

rius posset accedere. Quo factò, neque clamauit, neq; uocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, siue imprudentia, sed dolorem fortiter ferens, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, & ipse iam sua mente præstructus, impulit. Tum genu flexo cadentem, multi circumstantes, singuli adinuicem gladijs, & quasi ad certamina discerpserunt. Constat autem, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; causa, Chæreæ indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit, primus tamen cogitauit quemadmodum gereretur, & primus cæteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipientibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens, ubi erat sententiarum adhibenda professio, etiam sermonibus locutus est utilibus: nec non necessitatem suæ præsumptionis imposuit, ut dum tempus exigeret, manibus uterentur. Is quoq; rem prior aggressus est, & uirtutem illius necis impleuit: atq; nisum facilem Caius iam moriente concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quæcunq; cæteri gesserunt, Chæreæ cogitationi & labori manuum ac uirtutibus applicentur. Caius itaq; hoc modo, multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas autē & cæteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter hæc utique, quæ fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum, peremisse principem, stultitia populi sæpius honoratum: cum & à militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cū essent angustæ uiae, in quibus hoc opus effectum est, & maxima turba repletæ eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes, ad domum uenere Germanici patris Caij. Erat enim domus coniuncta regalibus, eò quòd hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suæ potentiae in talibus habitare noscuntur: & declinantes multitudinis inua-

sionem,

tionem, esse iam uidebantur in requie. Cum itaque lateret adhuc pestis illata Caio, primum Germanis est agnita. Erant enim armigeri, equiuocum gentis suae Celticae habentes stigma, quorum patriae mos est, importabili uti furore, sicut Hispanis, aut ceteris Barbaris: eò quòd omnes huiusmodi homines ratione minore sint, corporisq; robusti: et impetu primo, quibuscunq; congressi hostibus, praevalentes: cum non haberent uirtutis discretionem, pro utilitate cunctorum, sed tantum sibi prospicerent: quibus Caius charissimus ob hoc erat, quòd pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginati ergo gladijs, ingressi sunt domum, perscrutantes Caesaris peremptores, quorum tribunus Sabinus erat: qui non tantum uirtute et fortitudine maiorum, quantum suo robore, cum monomachus esset, hanc obtinuerat dignitatē. His itaq; requirētibz Asprenas primus occurrens exoluit poenas: cuius uestem sacrificiorum sanguis, sicut praediximus, cruentauerat, et non ei bonum fecisse uidebatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus, fortissimus ciuium, et de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciues eminentiam non ignorabant. Is cum esset ualetudine robustus, primo sibi met occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs contendebat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum agmine constipatus, frequentium uulnerum illatione defunctus est. Tertius autem Anteijs, ex ordine senatorio, Germanis sicuti priores occurrit. Is ut uideret Caium iacentem, et letaretur, aduenerat: quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat: eumq; nec sic satiatus, militibus destinatis, occiderat. Aderat ergo Anteijs, ut Caij uideret funus, turbataq; subito domo, dum se uellet occulere, furentes Germanos, et tunc subtiliter inquirentes qui Caium occiderant, etiam innoxios uia perimētes, latere non potuit. Et illi quidem ita sunt mortui.

igitur

igitur in theatrum de Caij morte uenisset sermo, admiratio et incredulitas facta est. Alij namq; ualde delectabatur in eius morte: & licet dudum scirent sibi metum utilem fore, hoc non sinebantur credere per timorē. Quibusdam uerò hoc in desperatione erat, cum neq; uellent circa Caium huiusmodi aliquid prouenire, nec uerè hoc crederent, quasi non posset aliquis hominum, opus huius uirtutis implere. Erant enim, quibus non erat grata mors Caij, mulieres & infantes, & quidam militum: alij propter mercedem, & qui ad nihil aliud, quam tyranno conueniente ad iniurias potentissimorum ciuium, illius ministerio erant preparati: mulieres autem ac iuuenes, propter spectaculorum & gladiatorum munera, in quibus solet uulgo delectatio ministrari, & propter carnum dilacerationes, quas in ludis agebat Caius, ut quasi populo uoluptatem exhiberet: pro ueritate autē ad satiandam suae crudelitatis insaniam. Serui autem dominos contemnebant, & ad iniuriandum eos, eius fulciebantur auxilio. Facile namq; eis mentitibus contra dominos credebatur: eorumq; pecunias ostendentibus, & libertas & diuitiae succedebant: nec accusationis metuebant poenam, quibus erant proposita praemia, octaua pars substantiae senatorum. Igitur etsi aliquibus in theatro credibilis uidebatur de Caij peremptione sermo, eò quòd aut praescissent insidias, aut optassent, de his quae nunciabantur non solum gaudio retinebant, sed etiam audire hoc aut dicere fugiebant, metuentes, ne cum uerū non appareret, poenae succuberent, quasi uota suae uoluntatis aperientes. Illi uerò qui insidias praesciebant, amplius se celabant: formidantes ne dum alicui amatori tyrānidis hoc panderet, proditi uiuēte Caio punirentur. Nam & alius sermo fuerat dispersus in populo, quia res quidem à coniuratis fuisset tentata, non tamen Caius extinctus, sed ablatu à medicis, ductus fuisset ad curā: nullusq; erat uerax, cui se quicum

quicumq; committeret, aut suam panderet uoluntatem. Nam & si quis amicus erat, propter fauorem tyranni uidebatur esse suspectus, & multo magis odiosus non poterat credi. Dicebatur autem senatoribus, à quibusdam eorum animos perturbantibus, quòd inter ipsa pericula atque uulnera, ut erat sanguine cruentus, uenisset in forum & concionem habuisset ad populum: quæ reficiebant eorum mentes, neque loca suæ custodiæ relinquebant, formidantes ne illis qualibet impingeretur culpa quando non qua uolūtate discederent accusari poterant aut damnari: sed quemadmodum uellent accusatores aut iudices. Cum itaq; turba Germanorum euaginatīs gladijs spectaculum circūdedisset, cunētis spectantibus metus suæ perditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat, quasi repente ingredientium gladijs caperentur: & neq; discedendi securitatem habebant, neque in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruētibus, in theatro fragor eruptus est, supplicantium atq; dicentium, quia & quæ cogitata fuissent, (si tamen aliquid prouenisset) & quæ dicebantur gesta, nescirent: & deberent parcere, nec alienam præsumptionem eis, qui non essent culpabiles, irrogarent: sed exquirerent commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum. Et illi quidē hæc & his potiora cum lachrymis & percussione uultus sæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira cessauit & poenitentia ducti sunt, in spectaculo constitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis, licet uiderentur exasperati: portabant enim capita Asprenatis & eorum quos unā peremerunt. Quæ cum uiderent in spectaculo positi, amplius sunt concussi, pro dignitate uirorum, & misericordia huiusmodi casuum. Quapropter & semetipsos à tabilis ærumnis euadere non credebāt: & incertum sibi fore, si tanta pericula possent

sent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuste odium circa Caium habuissent, eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula peruenissent, & spe totius cecidissent uite. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum uenaliū, & propterea magnitudine uocis utebantur, indutus uestibus diuersi coloris, ad instar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate, in his quæ tunc & postea gerebantur. Is aptauit semetipsum ueluti lugeñtem, licet & ipse odio Caium haberet: eratq; timore superior eius concio, atque militia, qua nitebatur salutem in rebus præsentibus apparare: & omnem ornatum, quasi de charissimi principis morte amisisse confingens, progressus est in theatrum, ut mortem Caij denuntiaret. Quo facto, quies omnibus affluit, ne possent ulterius ignorantia fluctuare. Deinde statuas etiã Aruntius, & loca singula circuibat, reuocãs Germanos, & cum eo tribui, iubentes recondi ferrum, atque manifestantes Caium fuisse defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuersos qui furorem incurrerant Germanorum à morte seruauit: nam prius spem habentes uiuere Caium, à nulla fæctione penitus abstinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant, ut etiam post amissionem animæ eius fauorabiles essent. Quem dum aperte mortuum cognouissent, ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerunt, eò quòd uindicta illis utilis iam non esset: nec foret, qui eis pro talibus recompensaret: deinde timentes ad potioreni iniuriam prorumpere, ne senatum contra se prouocarent, si ad eos imperij summa deueniret. Igitur Germani à sua rabie, quæ eos inuaserat pro Caij morte, quieuerunt. Chæreas autem cum nimis esset de Minutiano sollicitus, ne Germanorum fuisset insania extinctus, singulos militum de eius salute requirebat. & Minutianum quidam Clemens adduxit in

medium: ad Cheream uerò cōuersus, cum multis alijs senatoribus, iustitiæ & uirtuti testabatur, eius laudās cogitatum, & actum sine formidine completum, tyrannidem dicēs ad nihilū fuisse perductam, eò quòd iniuriarū uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non posset felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, sed cum tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum consensum, proprium facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum, & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, sibi hostes efficeret, & sermone quidem alios eius esse peremptores, opere uerò semetipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodie, quæ principio perniciosæ fuerant, quādo omnes abscedere festinabāt. Cuius mali tūc causa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quasi ad curam aliquorum uulneratorum, & mittens qui cum eo erant, ut quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & senatus: inter quos Asiaticus Valerius, uir consularis, stans in populo, tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus, eò quòd imperator eis ignorantibus uideretur occisus: dum eum cuncti requirerent: qui sunt qui Caium interemerūt? Vtinam, inquit, ego. Ad hæc autem & consules edita proposuerunt, accusantes Caium: atq; iubentes populo simul & militibus, ut ad propria remearent: populo quidem multam requiem promittentes, militibus autem honores, si tamen solita disciplina consisterent, & nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus, ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent, & ad rapinas aut ad templorum spolia uerterētur. Conueniebat itaq; omnis multitudo senatorum, & maxime consentientes adu

tes aduersus Caium: fiducia iam utentes, & in contemptu maximo constituti, quasi in eis respublica resideret.

Sentii oratio pro libertate Romana, & mors uxoris filizq; Caii.

CAP. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio, alterutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore, ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret: nec sibi utile, si quis illorū qui cooperatores in nece Caii fuerunt, ad imperium perueniret: sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerent, de functi patrum, & omnium senatoria dignitate præcipuum, uirtute maiorum fultum, militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt, in medio statuantes; imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaque Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum, & quasi pro laude fugientem, qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere, non tamen declinabat integra uoluntate, stans in medio senatus, nihilq; metuens, apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens: Licet incredibile sit ô Romani, libertatis nos acquisisse dignitatē, eò quod longo tempore nobis abfuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem, quantum ad magnitudinem pristinae scruitutis: sed tamen alacritatem ferre possibile est, si eius felicitatem nequiuerimus amittere. Satis est enim, & una hora sensum uirtutis habentibus, cum securâ uoluntate in libera patria uitam degere, & legibus florentibus aliquando communicare. Ego si quidem iam prioris libertatis oblitus, quā olim quidem amissimus, nunc autem magna beatitudine retinemus, reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atque nutriti sunt, & non minorem à dijs honorem his uiris præbendum esse decerno: qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo

eius præmia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hæc dies, & iuuenibus nostris, & quicunq; senuimus: senibus quidem, quando eius conspicientes libertatem, cum dulcedine moriemur: iunioribus autem, eò quòd sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat uiros esse istos, quorum labore. consistimus, propter hæc. quæ nuper gesta noscuntur: quia nihil quàm cum uirtute degerere maius est, de qua consuevit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens: quæ uerò uisu conspexi, ualde sunt graua. Malis enim ingentibus inuasertunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes utiq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium, libertati derogantes, docente blandimenta pariter & timorem eò quòd principum uoluntati cuncta subiiciuntur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit, & ornamenta legum comprimens, rempublicam conturbauit, iustitiam præuariatus, & sua delectatione uictus, nihil est mali quod non irruit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret, arbitrati suam esse munitionem, si uitiosis uterentur hominibus, & uirtute præcelsos, non solum gloriæ immanitate priuarent, sed etiam ad mortem usque perducerent. Singuli namq; regnantium quæq; sunt graua commiserunt. Quorum Caius, qui hodie mortuus est, amplius extitit scuior uniuersis, qui nò solum in ciues, sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit suæ ferocitatis insaniam, iniuste pœnas exigens, & ueluti furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nihil etenim tyrannus suauitatis habere potest. Non ne cum iniuria uobis abusus est? Non ne in pecunijs uos & coniugibus contristauit? Non ne omne uotum uestrum precibusangebatur insistentibus inimicis? Aduersa quidem tyrannis cuncta libertas est, nec eis unquam faueri

faueri potest: sed nec ipsi, qui cōsentiant eis, patiuntur turpia
sustinere. Sentientes nanq; tyranni quibus malis insignes ut-
ros affligant, & eos uidentes patienter talia sustinere, nec ta-
men ignorare quod geritur, sed solatium expectare, hōc so-
lummodo suam credunt comparare securitatem, si eos potue-
rint penitus amputare. His igitur erepti malis, & sub alteru-
tra uestri ditione cōstituti, quod reipublicæ maxime prodest,
& ad præsentem respicit deuotionē, insidijs amputatis, & re-
stituta republica, iustum est utilitati communi provideatis, &
quod placet non imminente periculo censeatis: quādo nō erit
dominus, qui rempublicam gubernaturus eligitur, ut ciuita-
tem ledere, & imperiali iure cuiuslibet loquenti poenarū multa
genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displicet
dici non potest, nec diuersa sententia reluctari. Hactenus
igitur amittentes delectationē pacis, & cōsueti degere modo
seruili, importabiles incurrentes erumnas, etiam proximis ma-
lorum uidebamur autores: fugientesq; cum uirtute mori, no-
uissima confusione peribimus. Quapropter primum tyrannici-
dis decernite honores egregios, & maxime Cassium Chæ-
ream principem fortium uirorum annūtiare, qui cum alijs uir-
tutibus & consilio, & opere acquiritor nostræ libertatis appa-
ruit: cuius nunquam dignum est obliuisci, qui contra tyranni-
dem nostrā pro libertate primus consilium sumpsit, & semet-
ipsum periculo pro salute nostra ante cunctos ingessit. Opus
est enim optimū, & uiris liberis beneficiū opportunū præstan-
tibus, aliquid recompensare dignum: qualis scilicet uir iste est
ex uos extitit, non similis Cassio & Bruto, qui Caium Iulium
peremerunt. Illi nanq; seditionis principia bellorumq; civilium,
subuersionem ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannici-
dij grāssatione, etiam malis eius priuauit urbem. Sentius itaq;
his sermonibus usus est, senatū delectabiliter audiēte, & equi-

tibus Romanis, qui praesentes erant. Quo facto, quidam Trebellius Maximus insiliens, anulum de digito traxit, habentem lapidem clausum, in quo forma Caij caelata uidebatur: quem ille sibi met studio dicendi, quae suadebat impleri, fuerat oblitus auferre. Et caelatura quidem est agnita, nox autem continuo subsecuta. Chereas uero cum signum à cōsulis petisset: et illi libertatem ei dedissent, miraculum fuit cunctis, et ueluti incredulitas, quia reuersa uideretur ad consules haec potestas. Hi si quidem, antequam tyrannus inuaderet ciuitatem, rebus militaribus ciuilibusq; praesidebant, qui senatui consensiebant. Chereas uero percepto signo militanti bus praesidebat. Erant autem cohortes quatuor, quibus uiuere sine principe magis quam sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant, et populi discedebant laeti, hanc spem habentes atque cogitationem, quasi ipsi gubernationem rei publicae rursus acquirerent, et nequaquam alij subiacerent: inter quos Chereas praecipuus existeret. Igitur Chereas periculum credens, si Caij uxor et filia superessent, et non omnis domus eius pariter deperiret: quando si quis ex eis derelingeretur, non hoc sine peste ciuitatis lethoq; constaret: insuper et propositum suum perficere, et odium quod circa Caium habebat, explere festinans, misit Lupum, unum tribunorum, qui uxorem Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clementis, cui hoc officium tradiderunt, quatenus uel hoc opere et uirtute tyrannicidij particeps esset, et quasi in omnibus uideretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam uero coniuratorum crudele uidebatur, ut contra mulierem taliter uteretur, dicentibus Caium sua magis natura malis usum, quam uxoris consilio facinora molitum, quibus et ciuitas uexata esset, et flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitentur: omnium autem malorum quae à Caio gesta fuerant,

fuerant, hæc erat caput. Caio nanq; dederat poculum, ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amor: & incantationibus ad uesaniam transformatum ita sibi deuinxerat, quatenus fortune omnium Romanorum, & totius urbis cui præsidebat, ei subdite uideretur, nihilq; defensores eius ualere potuerunt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministerium eo momento differre, ne culpabilis esset in his, quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: ueniensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caij coniugem, iuxta uiri corpus humi prostratam, & omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus: eratq; sanguine uulnerû eius plena, & maxima calamitate circumdata: necnô & filia iacebat simul: nihil illic aliud audiebatur, nisi culpa Caij, tanquam non bene gubernantis, & quia uxor eius frequenter talia uertura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc, & nunc similiter existimatur, & in omnium mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alij nanq; dicebant, quia suassisset Caio, ut recedens à seuitia & crudelitatem ciuium, humiliter & cû uirtute rempub. gubernaret: qui cû in sua seueritate uiueret, propter talia deperisset: alij uerò, quia cû sermo de cõiuratis peruenisset ad Caium, suassisset illa, ut sine ulla dilatione uelociter cunctos placaret, quia licet nihil iniuste tētassee aliqui probaretur, tamē hoc agēs cūcta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt, & quæ de ea homines dicebāt, hæc sunt. At illa cum uidisset uenientē Lupum, corpus Caij monstrabat, & ut ad proximū ueniret, cum cum lacrymis exorabat. Cumq; cum uidisset mente attonitum, & nulla compaſsione motum, cognoscens ad quod. uenerat, ei suum iugulum præparabat: & lugens ea promptius faciebat, quæ agere soliti sunt, qui in uite desperatione constituuntur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo

perempta est, & super eā filia pariter extincta est. Caius igitur quarto imperij sui anno, minus quatuor menses, ita defunctus est, uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & prone semper auidus potestatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens, atq; uideri uolens. Is fauore populi sepe deceptus, quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt, sua credidit esse ornamenta, uirtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicij frequenter exorsus est, inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptissimum, & in his quæ concupisceret, nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus, odium ciuium maxime coepit habere, eò quòd simile aliquid longo tempore minime factum esse cõstaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem presentium temporum, aut futurorum reperitur gestum, nisi quod circa Rhegium & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferrentium, horrea decenter instituit. hoc enim constat maximum, & nauigantibus utilissimum, quod tamen non uenit ad effectum: sed semiplenum ab eo, dum segnius cõstruitur, derelictum est. Cuius moræ hæc causa fuit, eò quòd rebus inutilibus, sibiq; placitis uoluptatibus studens, & illic expensas efficiens; melioris operis dereliquit utilitatem. Insuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua, ad dicendum uelocissimus, & ad intelligendum aliena opera preparatus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis, et acerrimo ingenio, meditationisq; labore, suum magis opus excellere dictionis fortitudine cõprobaret. Hunc nanq; Tiberius, tanquam fratris nepotem, quem etiam habuit successorem, magna necessitate studuit erudiri, cum ipse

ipse eisdem annis primo floruerit. Caius itaque puer colebat hæc, quasi cognatus et imago principis. Ob quam rem civibus meruit præsidere, quod non tamen obtinere prævaluit, neque ex eruditionis opere bona congregata servare: sed abusus potestate, peruenit ad mortem. Difficile nanque est, ut illis possit acquiri uirtus, quibus facile uidetur agere quo trahantur. In initio siquidem, faciente eruditionis causa, amicis studebat dignis zelo meliorum rerum: postea perductus ad iniuriam, onus et odium quod circa cum homines omissa priori deuotione gerebant, ad id usque descendit, ut ab eisdem passus insidias extingueretur.

Claudius in imperium à militibus uocatus, à senatu rogatur missis legatis, si cedere imperio noluerit, id eorum potius quam militum autoritate usurpet. CAP. III.

Claudius igitur, sicut dixi superius, interruptione facta Cuiarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, et domo Caesaris nece turbata, in angustia pro salute consistens propria, et in quodam artificissimo loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam, nisi ruborem formidans. Is enim cum priuatus esset, se mediocriter tractabat inter omnes, sufficienter doctus, et disciplina maxime Græca compositus, qui etiam se ab omni turbarum inquietudine subtrahebat. Tunc itaque, dum trepidatio populos obtineret, et omne palatium ferocitate militum plenum esset, et terror atque indisciplina cunctos apprehendisset, summi duces in curia de his que forent agenda tractabant. Et Caii quidem interitum parui pendemes, eò quod iuste uideretur extinctus, que sibi essent utilia potius cogitabant: quemadmodum bene cuncta disponderentur. Cumque Germani ad necem peremptores Caii requirentes, sue magis quam cunctorum utilitati consulerent, Claudius turbatus, et nequaquam de salute sua secun-

rua, maxime quia capita ferri uiderat Asprenatis, et quos cum eo constabat occisos: stabat in quodam loco super paucos gradus, obscuritate celatos. Tunc Gratus quidam militum in palatio uidens eum, nec perfecte prae obscuritate cognoscens, credens hominem esse, qui magis in eo loco insidias faceret: proxime ueniens, eumque apprehendens agnouit, sequique requirentibus ait: Iste Germanicus est, eum constituamus imperatorem. Claudius uidens eos in suo raptu praeparatos, et metuens ne propter Caium ipse quoque moreretur, parcendum sibi esse poscebat, eisque sua facta commemorabat. Tunc Gratus subridens, dexteram ei porrexit: et noli, inquit, de tua salute pusillanimitis esse, cum te magis oporteat magnanimitate de imperio cogitare: quod dii auferentes Caium, mundoque prospicientes, tuae concessere uirtuti. Perge nunc, et maiorum tuorum recipe solium. Supportabatque eum, nequaquam ualentem pedibus ambulare, propter timorem scilicet, gaudiumque dictorum. Concurrerant autem circa Gratum etiam multi militum, et uidentes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum, tanquam pro uiro suauis ac quieto, et multa pericula in imperio Caii perpeffo, dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis, factaque turba, fugae totius plebis exorta sunt. Tunc Claudius propter corporis debilitatem fugere non ualente, cum in uehiculo rapientes, pro eius incolumitate solliciti, cum fuga ad palatium deuenerunt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumque iam rempublicam tenere uideretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis utique aspectum Claudii libenter insipientibus, eumque principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnam gloriam suae uitae reliquerat, uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriae potestatis, et quae pridem suo principatu deliquerant. Inter haec etiam

etiam rursus cogitabant, quia imperium deductum ad unum, periculo non careret: quando quodcunq; solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter alterutrosq; cogitabant, & quæ solent prouenire quotidie loquebatur. Erant ergo diuise hæc sententiæ populi atq; senatus. Hi quidem dignitatem pristinā appetebant, & onerosum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens, & auaritiam eius effugiens, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tūc itaq; bellum pene iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamen imperatore constituto sedatū est. Inter hæc senatus agnoscens Claudium à militibus abreptū, misit ad eum de suo cœtu uiros uirtute claros, qui eum admonerent, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uiro- rum unus cederet, & communem utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utq; memor esset, quorum malorum prisca tyranni occasio fuerint ciuitati, & quæ sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neq; imitaretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauius irrogatam, sponte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed ut magis priorē uirtutē suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorū ciuium, & legū decreto succederent: quo factō, fauorem imperantiū & quibus imperatur acquireret: quia si neq; obtemperare uellet, nec cederet auctoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent, & armatorū copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uterentur: maximum uerò sibi met esse remedium spei atq; fortune. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnaret. Et legati quidē Verannius & Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, & prostrati

Claudium

Claudium suppliciter exorabant, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utiq; cum multitudine militum circūseptum, & in comparatione illius exercitus cōsulis nihil esse: suadebantq; simul, ut si appeteret principatum, à senatu magis sibi datū acciperet, quòd esset prosperius atq; felicius, si non cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogancia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quam regis Agrippæ præceptum cogeatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorum.

CAPVT III.

Igitur Agrippa, completis solennibus circa mortem Cais, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscens Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratum ut senatū rederet, ex acutè monens, ut imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiā, unguens caput unguentis, quasi ab scorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quæ gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam posideret, paratum quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandum suasit de utilitate cunctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio uellent, armis atq; militibus, quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere uiderentur in malis. Respondente uerò senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militum copiam aliquam partem congregandam, quatenus libertas seruis emergeret: Opto, inquit Agrippa, ò curia, peragere uos quæ desiderij uestri sunt: dicendū tamen est indubitanter, quod credo

credo fore pro uestra salute. Scitis militiam, quæ pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam: nostra uerò pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retineri difficilis. Nos uerò aduersus expertos bella suscipimus, producētes uiros neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidetur esse mittendū ad Claudium, qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiam me legatione fungi, paratus sum. Hæc cum dixisset, cunctis consentiētibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis potestate respōdere. Tunc Claudius ait, nō esse mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dñ eius mansuetudinem prægustaret, cum nomine tantū ipse princeps foret, opere uerò communitas imperaret, eò quod multarum uariarumq; rerum uideretur expertus, prospere eius imperium sibi met obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes uerba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem cōgregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permanendi accipiens, donauitq; singulos custodum corporis sui quinq; milibus drachmīs, & ducibus numerorum promeritam portionem largitus est: sed & militibus absentibus similia cōpromisit. Consules itaque conuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte: quorum alij quidem semetipsos in ciuitate celarant, consultationem refugientes eorum: alij uero in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectū ueniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo seruiēdi cum segnitie uiuere, quàm possidētes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Veruntamen non amplius centum collecti sunt: quibus in commune de præsentī statu tractantibus,

bus,repente clamor congregati exercitus est emissus,petentiu
ut militaris imperator eligeretur,et nequaquam principa-
tus Romanus multis solueretur. Et hoc quidem milites apud
semetipsos decreuerat,ne cunctis simul, sed uni traderetur im-
periũ,hoc tantum senatui concedentes,ut ipsi qui dignus uide-
retur eligerent. Ob quam rem contraria erant uota senatus
et populi:multo magis autẽ tam pro amissione glorię liber-
tatis,quã pro formidine Claudij.Erãt uerò qui eligerent ali-
quos ex genere nobilium, dignitatibus et coniunctione con-
iugum præpollentes.Minutianus nanque Marcum fortitudi-
ne dignum,qui Iuliam Caij sororem habebat uxorem, stude-
bat eligere,ut rerum culmine potiretur. Consules uerò diuer-
sis occasionibus differebant. Sed etiam Valerium Asiaticum
Minutianus anteponebat,et penẽ homicidia facta sunt desi-
derantium principatum,ut Claudio quoquo modo repugna-
retur.Monomachorum uerò turba non parua militum,per no-
ctem ad ciuitatis custodiam positorum,concurrerat ad Clau-
dium.Quapropter alij nouam urbis libertatẽ,alij quoq; Clau-
dium metuentes,à cõsulis abscesserunt.Diluculo autẽ Chæ-
reas cum socijs adueniens,et ad medium transeũtes uerba fa-
cere nitebantur ad milites.Quos dum multitudo uidisset silẽ-
tium postulantes,et dicendi initia facientes,continuo distur-
bauit:non acquiescens eis ut aliquid allegarent,eò quòd ipsi
ad monarchiam pariter conspirassent. Tum regnatura faue-
bant,tanquam non patientes senatui cedere potestatem, qui
etiam si imperare niterentur,milites non sinerent interfecto-
res Caij regnare.Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens,
imperatorem poscenti populo daturum se promisit ducem,qui
ei signum abeunti deportaret.Erat enim hic Ethicus,agitator
præsinus,Caio et militibus circa solennitates Circensium et
scditiones atq; opera inhonesta deuotus:multaq; Chæreas op-
probria

probria sibi reluctantibus inferebat, sed et Claudij caput se dicebat ablaturum. Pessima nanque est insipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes uerba Chærea, sed euaginantés gladios, et signa tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi cum illis qui etiam præbuerant iusiurandum. Consules autem et senatus in desolatione relictī sunt, non differentes aliquid à priuatis: eratq; eis formido pariter et angustia ignorantibus quid passuri forent, dum Claudius præualeret: et sibi metipsi adinuicem derogabāt, et poenitentiam facti gerebant. Sabinus autem unus interfectorum Caij, trāsīens ad medium, prius semetipsum interficere minatus est, quàm Claudium principem constitui, et seruitute se damnari uideret. Seder Chæream hanc magnanimitatem assequi compulit: qui dum cōtempssisset Caium, et primus autor bonæ fuisset uite, neq; sic patriæ uindicare potuit libertatem. Chæreas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandum, uelle tamen mentem Claudij trutinare. et illi quidem in his erant: ad milites autem omnis undique populus concurrebat. Interea Q. Pompeius dum accusaret milites, et pro libertate senatus supplicaret, impetu facto euaginati gladijs, nisi mitis Claudius prohibuisset, opus in eum necis impleuerant. Tunc Claudius ereptum consulem à periculo, fecit sibi aspidere. Senatores autem qui cum Quinto fuerant, non simili honore suscepit. Nam quidam eorum etiam plagis affecti sunt, et ad eum uenire compulsi. Apronius autem uulneratus effugit, eratq; periculum uniuerfis. Tunc rex Agrippa accedens ad Claudium, postulauit ut circa senatum mitis existeret, dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia, non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius autem his flexus, senatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet, obsequentibus in eius processu militibus,
cum

cum multo nimis impetu atque ridiculo Caij interfectores in publicū proruperunt, Chareas & Sabinus, prohibentes cum mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palatium denuo uenisset congregans alios, protulit sententiam in Chaream: quibus opus quidē uidebatur esse præclarum. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabant, qui tantum opus fieri persuaserat, & ut ipse pariter pro metu futuri, temporis deperiret, iustum esse clamabat. Ducebatur itaq; Chareas ad mortem, & cum eo Lupus, sequebanturq; multi Romanorū. Dicitur autem quia Chareas magnanimiter hanc cladem exceperit, non solum uultu nequaquam deposito, sed etiam Lupum resolutum in lacrymas obiurgando. Cumq; turba ad uidendum prosequeretur, dum uenisset ad locum, requirebat militem, si interficiendi meditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem suam deferret, quo Caium ipse uidebatur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est Chareas, unius uulneris percussione finitus: Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu plagarū, eò quòd ceruicem mollius præparasset ad necem. Post paucos uerò dies imminente festiuitate, Romani honorauerunt facta Chareæ, petētes expiationem fieri, eò quòd eius memorie fuissent ingrati. Hoc itaque modo Charea uita priuatus est. Sabinus autem, dum cum Claudius non solum absoluisset à culpa, sed etiam dignitatem quam habuerat remisisset, iniustum credens ut relinqueret coniuratos, semetipsum occidit gladio: sic incumbens, ut eum usq; ad capulum uulnus absorberet.

De Agrippa honorato à Claudio, & editis pro Iudæis.

C A P V T V.

Claudius itaq; susceptos milites dispergens, edita proposuit: & principatum Agrippa, quē Caius ei præstiterat, ipse

ipse confirmans, regem quoque collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis, quod auus eius super Iudeos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem tanquam debitum proprii generis ei restituit. Abelan uerò Lysaniæ, & quæcunque in Libano sunt monte, ei de suo pariter adiecit imperio : & publicè in media ciuitate Romana, cum Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uerò regnum auferens, quod habebat, Ciliciam & Comagenen donauit ei. Distinxit autem Lysimachum, antiquo sibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antonie matris eius tutor extiterat, & circa Caium deuinctus erat : cuius filius, Beronice Agrippæ filiam duxit uxorem : Quam, dum Marcus Alexander filius fuisset mortuus, resumens uirginem fratris suo Herodi Agrippa coniunxit, petens ei regnum Chalcidis à Claudio. Hoc itaque tempore, seditio inter Iudeos atque paganos in Alexandrina ciuitate surrexit. Moriente namque Caio, sub cuius principatu ab Alexadrinis uidebatur afflictæ Iudeorum gens, recepta fiducia, repente ueniunt ad prælia. Claudius autem Aegypti præfecto mandauit, ut seditionem amoueret. Et supplicantibus sibi regibus, Agrippa pariter & Herode, edictum misit in Alexandriam, atque Syriam, huiusmodi oratione conscriptum : Tiberius Claudius Cæsar, Pius, Germanicus, tribunitiæ potestatis dicit : Notum est, Iudeos in Alexandria constitutos, qui etiam Alexandrini uocantur, cohabitasse temporibus priscis Alexandrinis : & paria ciuitatis iura à principibus impetrasse. Quod palàm est ex rescriptis eorum, pariter & edictis. Sed postquam nostro imperio Alexandria per Augustum noscitur subiugata, seruata sunt eis iura sua, à præfectis per diuersa tempora destinatis : & nulla de legibus eorum mutatio facta est, tempore quo Aquila in Alexandria fuit. Moriente uerò Augusto principe, ut fuerunt singuli eorum, in suis solennitatibus permanserunt, neque coacti

H H

sunt

sunt religionis paternæ iura transcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos contra Iudæos ibidem constitutos, qui temporibus C. Cæsaris, pro uehementi eius superbia simul & impudentia, quod nollet gens Iudæorum patriam religionem transcendere, & illum Deum appellare, humiliati sunt: præcipio, ut nequaquam propter impudentiam Caij, de iure Iudæorum aliquid auferre nitantur: sed seruanda eis iura priora, manentibus utique in suis solennitatibus: quamobrem partem utranque præcipio magnam habere curam, ut postquam fuerint hæc edicta proposita, nulla de cætero turba fiat. Edictum siquidem in Alexandria pro Iudæis missum, huiusmodi esse dinoscitur. Quod uerò in omni orbe directum est, his continetur eloquijs: Tiberius Claudius, Pius, Germanicus, tribunitiæ potestatis, consul ordinarius secundo, dicit: Petentibus me regibus Agrippa & Herode charissimis, quatenus eadem Iudæis iura concederem, in omni imperio Romanorum, quæ in Alexandria constitutis, libenter hoc præbui: non solum petentibus hoc concedens, sed etiam ipsos, pro quibus rogatus sum, dignos existimans, propter fidem & amicitiam Romanis impensam: præcipue iustum esse decernens, ut neque Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur, quoniam ad Dei culturam hæc facere noscuntur. Optimum ergo iudico, Iudæos in omni orbe sub nobis constituto, paternas solennitates sine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio, ut hanc meam clementiam mansuete custodiant: & ipsi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertentent, sed suas leges obseruent. Hoc igitur edictum meum, iudices ciuitatum atque coloniarum, & municipiorum, intra Italiam & extra eam, regesq; pariter & potentes, per proprios legatos transcribere uelint, propositumq; non minus triginta diebus esse in loco, unde ex humili ab omnibus legi possit. His igitur edictis in

Etis in Alexandriam, & in omnem terrarum orbem directis, ostendit Cæsar Claudius, quam uoluntatem circa Iudæos habuerit. Mox autem etiam Agrippam, reddito ei regno, maximis cumulatam donis, remisit ad propria: principibus prouinciarum atque præsidibus, literis suis scribens, ut ei honorem debitum exhiberent. Ille uero dum meliori fuisset fortuna prouectus, cum celeritate reuersus est: ueniensq; ad Hierosolymam, gratificas hostias celebravit, nihil quod erat legitimum derelinquens: unde & multos Nazaræos tonderi præcepit. Auream uero catenam, quam ei dederat Caius, factam ad instar ponderis ferreæ catenæ, in qua manus regie fuerant obligatæ, ut tristis fortunæ memoriæ reuocaret, & testimonium de rebus melioribus perhiberet, in templo suspendit supra gazophylacium, ut & maximum eius indicaret casum, & simul ostenderet, posse eum qui corruerit, denuo suscitari. Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat: quoniam rex Agrippa ex parua causa, antè quàm dignitatem acciperet, fuerat alligatus, & post paululum compedibus absolutus, ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi, quia res hominum & lapsu faciente corruunt, & inclinatæ ad culminis fastigium sæpius reducuntur. Perfecit igitur Agrippa cultu exhibito Deo, Theophilum quidem Anni pontificatu semonit: & Boëthi Simoni, cui cognomentum erat Canthara, honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres Simoni, & Boëthus pater, cuius filiam habuit rex Herodes uxorem: sicut superius declaratum est. Cum fratribus ergo sacerdotium habuit. Simonis autem Oniæ tres filij, in Macedonum principatu fuerunt, sicut in priori scriptura contradidi.

Iniuria Doritarum erga Iudæos, quomodo ultæ est à
Petronio.

G A P. V I.

H H 2 Rex

Rex igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituens, Hierosolymitis compensationem eorum deuotioni restituit: et uniuscuiusq; modum bene disponens, affectuosam præbuit largitatem. Præfectum uerò militiæ totius fecit Syllam, uirum qui multis laboribus ei sæpe communicauerat. Igitur tempore paruo prætereunte, Doritæ iuuenes, præponentes uenerationi præsumptionem, cum natura uiderentur audaces, tollentes Cæsaris simulachrum, in synagoga statuere Iudeorum, quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur. nanque ad destructionem paternarum legum esse celebratum. Pro qua re ad Publium Petronium præsidem Syriæ festinanter aduenit: et contra Doritas conquestus est ei: qui non minus indignatus, cum utique et ipse transgressionem legum factam nimiam esse iudicaret, impietate indisciplinatorum Doritarum, hæc cum magna indignatione scripta direxit: Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæsaris Pij, Germanici, primatibus Dorienfium dicit: Audiuius, quoniam quidam uestrum tanta superbie præsumptione sint usi, ut nec dictis Cæsaris Claudij Pij, Germanici subderentur: quibus sancitum est, Iudeos obseruationi paternarum legum esse dimittendos: uosq; omnia contraria fecisse cognouimus, synagogam consistere prohibentes Iudeorum, cum in ea posueritis simulachrum Cæsaris, præuaricationem scilicet agentes non solum contra Iudeos, sed contra ipsum imperatorem: cuius simulachrum melius poneretur in omni Iudeorum templo, quàm in debito loco: cum utique decreto Cæsaris sit sancitum, unumquencq; in locis suis habere potestatem. Veruntamē cum edictum imperatoris, præcipientis ut iure solennitatibus suis utantur, et cum Græcis pariter conuersentur, contempseritis, risibile est si dicam cur mei iudicij fueritis immemores. quapropter eos qui contra edictum Cæsaris talia commiserunt, cum etiam eorum iudices indig

indignentur, quando non propria uoluntate asserunt, sed impetu plebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perduc præcipio, quatenus possint gestorum reddere rationem. Primates uerò seu principes moneo, ut si nolint uideri hanc querelam sua uoluntate celebratam, culpabiles personas centurioni demonstrent, nullam seditionis aut litis relinquentes occasionem, quam scilicet maleuoli uenari his operibus demonstrantur. Mihi nanque & charissimo meo regi Agrippæ, nulla potior cura est, quam ne gens Iudeorum occasionem sumat uindictæ gratia, & ut ad tumultum seditionis accedat. Ut autem apertius sciatis, quid et Cæsar ex huiusmodi causa præcepit: edicta eius Alexandriam destinata, huic scripturæ præposui: quæ licet omnibus nota esse uideantur, tum etiam apud tribunal meum charissimus mihi rex Agrippa hæc legit, allegans, ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agit si quidem me pronuntiante, ut de cætero nulla seditionis aut turbæ queratur occasio, sed unusquisque suæ religionis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cõmissa, correxerit, ut denuò nihil posset huiusmodi perpetrari. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, & denuò Ionam Annæ constituit, eum scilicet existimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem, pro qua re supplicabat, hæc dicens: Tu quidem ò rex meo honori congaudens, hanc mihi restituis proprio consilio dignitatem: licet me pontificatu nunquam dignum iudicauerit Deus: semel tamen cum indutus sim stola sacerdotij, sufficit mihi: prius enim sum dignius indutus, quam nunc denuò recepturus. Tu uerò si modo uis, ut accipiat dignior hanc honorem, agnosce quia omni peccato mundior est apud Deum & apud te rex frater mihi, qui possit ad hunc honorem dignus accedere. In his ergo sermonibus rex Agrippa collaudans Ionæ uolunta-

tem, præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo post tempore, Petronio successit Marsus, qui Syriam gubernabat.

Quid Agrippa egerit circa Sylam, Hierosolymitas atque Berytios.

CAP. VII.

SYLAS igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat, & nec in periculorum eius communionem recesserat, sed cum eo in manifestis laboribus atque necessitatibus succubuerat, circa eum magnam habebat fiduciam: concedereq; sibi petijt apud eum parem honorem, pro amicitiarum pristina firmitate, & nequaquam patiebatur ei legaliter obedire, ita ut maxima ab eo beneficia postulando, onerosus esse uideretur, cum semetipsum immensa arrogantia glorificaret, & regi sæpius ad memoriam causas communis tristitiæ produceret, ut studium quod tunc circa eum gerebat ostenderet. Quod dum crebrò faceret, ut mihi uidetur, improperare beneficia noscebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non est enim ignobilium temporum grata memoria: neque suavis agnoscitur, qui frequenter ea quæ præstat, improperat. Quid plura? dum frequenter Sylas regis prouocaret iram, & ille plus indignationi quàm rationi tribueret, non eum remouit à præfectura solummodo, sed etiam tradendum uinculis in patriam destinauit. Cumq; eius ira longo fuisset tempore mitigata, & perspecta ratione in memoriam reuocasset, quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remisit culpam. Die siquidem festino natiuitatis suæ, dum cuncti quibus imperabat in letitia magna consisterent, Sylam reuocari iussit, secum scilicet comesurum. Ille uerò modum libertatis, quem iustum esse credebat, uenientibus ad se non tacuit, dicens: En ad quem me honorem rex euocat, quem denuo post paululum ablaturus est: quippe

quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ custodiuit, qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia, aut qua conscientia ad eum ueniam? Quantis malis cum eripui, quanta pericula sustinui, ut illi salus acquireretur & honor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula & carcerem tenebrosam. Nunquam ergo horum obliuiscar malorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam post solutionem carnis & animæ hæc memoria reseruatur. Hæc loquens, poscebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum cum cognouisset animo non posse mitigari, dimisit eum in carcere custodiri. Hierosolymorum uerò muros, qui circa nouam respiciunt ciuitatem, publicis sumptibus munitissimos latitudine & altitudine fabricatus est: & omni humano reddidisset tutamine fortiores, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari quod agebatur suis indicasset scriptis. Quamobrem Claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit, ut à murorum ædificatione cessaret. Qui mox ut agnouit, reluctandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus, & ad beneficia munifica præparatus, & ciuitatem proprijs sumptibus exornare non tardus, ita ut sua claritate muneribusq; gauderet, & fauorabiliter suæ uitæ iura disponderet, in nullo similis Herodi regi. Illi nanque mens erat callida, & ad supplicia præparanda, & aduersus odiosos sine retentatione perniciofa, Græcis magis quàm Iudeis familiaris existens, & alienigenarum ciuitates sæpe nobilitans: impensa magna pecuniarum balneas, theatra, & templa, porticusq; constituens: Iudeorum uerò ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquam eis præbuit impensam, unde potuissent habere eius memoriam. Mores autem Agrippæ erant mansueti, circa omnes beneficia similia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona suæ uoluntatis ostendens: circa suam gentem pro

modo benignus, & potius compassione pronus. Grata siquidem ei commoratio atque frequens in Hierosolymis erat, seq; in paterna solennitate seu puritate seruabat: nullaq; dies præteribat hostijs uiduata solennibus. Quidam igitur in Hierosolymis uir, nomine Simon, qui putabatur mandata legitima perfecte discernere, multitudine in ecclesia conuocata, cum rex Casaream perrexisset, eum accusare præsumpsit, quasi non sanctum & iustum: suadens, ut rex prohiberetur à templi limine, quò non nisi dignis ingredi liceret. Hæc ergo regi literis indicata sunt à præfecto, quia Simon talia concionatus esset. Quem rex euocatum, dum tunc esset in theatro, sedere iuxta se fecit, & sub silentio mitissime requisivit: Dic mihi, inquit, quid horum quæ hic aguntur contra legem esse noscitur? Ille urò nihil habens quod responderet, ueniam postulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quàm ab aliquo crederetur, iudicans etiam mansuetudinem conuenire regi potius quàm furorem, muneribus honoratum remisit ad propria. Cum autem multis multa concesserit, præcipue Berytios honorauit. Instruxit enim eis theatrum, amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum, & amphitheatrum copiosa impensa constructum. Sed & balneas, & porticus celsis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate sumptuum aut pulchritudinem fœdauit, aut magnitudinem quamlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largissime ac magnifice ministravit. Cum igitur in theatro spectacula celebraret, musica quæque illic instrumenta produxit, & uaria delectationum opera affluenter exhibuit. In amphitheatro autem multitudine gladiatorum suam largitatem cunctis ostendit. Vbi uolens numerositate concertantium delectationem spectantibus exhibere, alios septingentos pugnatuos emisit: quoscumque malignos habuit, in hac actione distribuens, ut & illi hoc modo pugnarent,

& opus

et opus belli uoluptas pacis existeret. Hos itaque passim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ, & obitu.

CAP. VII.

HIS spectaculis celebratis, in Tiberiadem urbem Galilææ migravit: eratq; inter alios reges ualde conspicuus: ad quem uenit Comagenensis rex Antiochus, et Emesorum Sigerammus, et Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter et Herodes frater eius, qui et ipse Chalcidis habebat imperium, habuitque colloquium apud eos, susceptione et amicitijs ualde dignissimum, ita ut ostenderet suæ sapientiæ culmen: et in presenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud Agrippam ita degentibus, Marso Syriæ præses aduenit. Verum Agrippa rex, sciens eum honorabilem Romanis esse, processit e ciuitate, occursum ei quasi ab stadijs septem. Hoc etenim principium inimicitarum circa Marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marso, et tanta pariter amicitia in suspicionem repente uenit: non credenti expedire Romanis, reges huiusmodi habere consensum. Mox itaque ad unumquemque mittens, mandauit, ut non segniter ad propria remearët. Hæc Agrippa dolenter accepit, et propterea Marso quidem factus est inimicus. Matthia uero pontificatu spoliato, pro eo constituit sacerdotem Elioncum Canbaræ natum. Igitur cum tertium annum in Iudææ compleisset regno, uenit in Casaream ciuitatem, quæ primitus turris Stratonis appellabatur, ibiq; spectaculum ad honorem Cæsaris pro eius salute celebrabat: ad quam festiuitatem omnis provincie multitudo nobilium, simul et procerum una conuenerat. Secunda uero spectaculorum die, stola uestitus undique argento contexta, ita ut textus esset ualde mirabilis, uenit ad theatrum incipiente die, et primis radijs sole Oriente demissis, argenti cla-

ritas repercussa fulgorem reddidit valde perspicuum, & oculis insipientibus formidandum. Mox autem adulatores voces fauorabiles emittebant, quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur, Deum scilicet adpellantes eum, atque dicentes: Propitius nobis esto, quia licet hæctenus te uelut hominem timuerimus, attamen iam nunc superioris naturæ te esse conspiciamus. Hæc autem uoces rex nequaquam compescuit, nec impia eorum uerba compressit. Post paululum uerò respiciens, uidit supra suum uerticem in quodam sine sedentem bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo passionem mortiferam corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respiciensq; suos amicos: Ego, inquit, uester Deus iam uitam mutare compellor. Repente nanque increpitus sum, cum mendaces ad me clamarent. Nam qui uocabar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à Deo. Viximus etenim non prauè, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaque cum dixisset, crescente dolore comprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter moriturus esset. Mox itaque cuncti cum coniugibus simul & liberis, lege patria in sacris iacètes, deprecabantur pro rege Deum, & omnia luctu, gemituq; complebantur. Rex autem cum in domo sublimiore iaceret, deorsum respiciens, atque uidens eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinque uerò continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum, septimum uerò regni. Quatuor nanque sub Cæsare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum uerò cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudeam percepit, & Samariam, atque Cæsaream, & tributa sui

ta sui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuersis mutuum sumpsit. Nam cum esset ualde munificus, supplicanti-
bus larga munera conferebat, et dona sine aliqua paritate
præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota, conspi-
rantes simul Herodes Chalcidis rex, et Telchi præfectus, et
regis amicus, Aristonem quendam fidelissimum ministrorum
destinauerunt: et Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quasi
iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ.

CAPVT VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo conuersatus, discessit à ui-
ta: qui de suo genere filium dereliquit, Agrippam nomi-
ne, agentem septimum et decimum ætatis annum, et filias
tres: quarum alia quidem nomine Beronice, sextodecimo æta-
tis anno Herodi patris fratri uidebatur esse coniuncta: uirgi-
nes autem due erant, Maria et Drusilla, Maria quidem de-
cimum agens annum, Drusilla uero sextum. Eratque desponsa-
ta à suo patre Maria Archelao Chelcie filio: Drusilla uero
filio Antiochi Comagenensis regis, qui dicebatur Epiphanes.
Cumque mors Agrippæ cunctis innotuisset, Cesarienses et Se-
basteni benefactorum eius immemores, pessimas res egerunt,
blasphemantes uehementer, indecenterque defunctum. Sed et
militum quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adeuntes,
et statuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad lo-
ca fornicaria detulerunt: et statuantes eas in publico, reclinan-
tes eis foedas contumelias inferebant: et turpiora facinora
quàm dici fas est, scelestis actibus adimplebāt: celebrantes con-
uiuia publica coronati, et madentes unguentis et oleo, sacri-
ficia pariter exhibentes: prandiaque sibi met alterutri pro re-
gia morte mittentes. Erant autem immemores non solum A-
grippæ, qui multas eis præbuerat largitates, sed etiam aui eius
Herodis,

Herodis, qui ipsas ciuitates instruxerat, porticusq; simul & templa clavis probabatur fabricatus impensis. Filius uerò defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, & aiebatur à Cæsare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuisse defunctum, & Sebastenos, atque Cæsarienses ei mortuo contumelias intulisse, graui dolore perculsus est: eratq; præparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret successorem, uolens etiam iusiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat super commendato sue fidei puero: interrogans, quid & ipsis uideretur, utrum cogitata de hoc manere uel non, decernerent: qui perspecto Cæsaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidem benignitatis eius propositum, uoluntatem autem eius incautam esse dicentes, ut puero, qui nec pueriles annos excesserat, magnitudinem tanti regni committeret, cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos rectè locutos Cæsar, præfectum in Iudeam, totumq; regnum direxit Cuspium Fadum: quo factò etiam honorem defuncto præstitit, ne Marsus ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, eueheret. Præ omnibus autem Fado præcepit Claudius, ut Cæsarienses, & Sebastenos pro defuncti contumelijs coërceret. Cohortem uerò Cæsariensium, & Sebastenorum, & quinq; numeros in Pontum transferri iussit, ut ibidem militarent: & ex numeris Romanorum in Syria constitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iussione migrati sunt. Mittentes namq; legationem ad Claudium supplicarunt, & in Iudea consistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum Iudeis effecti sunt, sumentes initio semina belli sub Floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit, sicut post paululum referemus, eos ex illa regione migravit.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber uigefimus.

De dissidio Iudæorum, & Philadelphinorum composito, &
de stola sacerdotali.

CAP. I.

MORIENTE siquidem Agrippa re-
ge, sicut in libro præcedente narrauimus, Cæ-
sar Claudius misit successorem Marso Cas-
sium Longinum, memoriæ conferens hoc de-
functi, à quo uiuente rogatus fuerat, ne Mar-
sus ulterius Syriæ præsideret. Fadus inter hæc, dum præfectu-
re culmine in Iudeam uenisset, comperit Iudeos habitantes
trans fluuium, contra Philadelphinos habentes contentionem
pro finibus uici, cuius nomen est Meas. Erantq; illic armato-
rum plurimi congregati, qui præter uoluntatem primatū suo-
rum sumentes arma, multos Philadelphinorum peremisse no-
suntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accensus est, eò quòd
non eius reseruassent iudicio, qui se dicebant à Philadelphinis
fuisse læsos, sed usq; ad arma uenissent: Qui sumens tres prio-
res ipsius seditionis, alligari præcepit. Deinde quendam eorum
Antiban nomine iussit occidi: duobus autem reliquis, Amara-
mo, & Eleazaro fugam commisit. Ptolemæus autem prin-
ceps latronū, & qui multa mala Idumæis, & Arabis frequen-
ter intulerat, non multò pòst captus, & ad eum deductus,
morte multatus est. Hoc itaque modo cuncta Iudæa latronibus
est purgata, Fadi prouidentia, atque sollicitudine. Is enim Fa-
dus tunc cunctos uocans sacerdotes, & priores Hierosolymi-
tarum, admonuit eos, ut talarem tunicam, & sacerdotalem sto-
lam, qua solus pontifex indui solet, in Antonie castro repo-
nerent: ut sicuti prius, sub Romanorum potestate iaceret.

Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt, sed rogabant Fadum, atque Longinum (nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolymam uenerat, metuens, ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudeorum) & ab eis suppliciter exorabant, ut sinerent legationem ad Claudium destinari, quatenus ab eo peterent, ut sacerdotale uestem haberent in propria potestate: & ipsi sustinerent, donec Claudij responsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt, si eorum filij obfides præberentur. Quibus obedientibus, filiosq; danibus, legati sunt nisi. Cumq; Romam uenissent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, causam aduentus eorum (erat nanque, sicut iam prædiximus, apud prædictum Claudium) Cesari supplicauit, ut eisdem Iudeis concederet, mittens ad Fadum sua scripta, quæ de sacerdotali ueste poscebant. Vocans itaq; Claudius legatos Iudeorum, promisit se concedere quæ petebant: iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam. Claudius Cæsar, Germanicus, tribunitie potestatis, quinquies consul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hierosolymorum principibus, curiæ, populoq; Iudeorum, & cunctæ genti salutem. Agrippa meo pijsimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos uestros, gratias agente, eò quòd habeam gentis uestre sollicitudinem, & cum summa deuotione pro sacerdotali ueste atq; corona supplicante, ut sub uestra potestate consistant: quæ sunt à me postulata, concedo, sicut uir fortissimus & mihi charissimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati consensi, primum quidē propter pietatē meam, uolens unūquēq; exhibere suam in paterna traditione culturam: deinde sciens, quia dum hæc fecero, & ipsius regis Herodis, & Aristobuli iuuenis, potentium personarum, quorum circa me pietatem, & circa uos stu-
dium

dium esse cognosco, amplissimas amicitias collocabo. Scripsi uerò ob hanc causam & Cuspio Fado, meo procuratori. Nomina uerò literas deferentium hæc sunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Ioannes Iouis panis. data est x i i i. Calendæ Iulij, Consulibus Ruso, & Pompeio Syluano. Petijt autem à Claudio Cesare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur esse commissum, potestatem templi & sacerdotum ordinationem: & omnia pariter impetrauit. Ex illo autem fuit apud omnes eius liberos hæc potestas, usque ad belli finem. Herodes itaque à pontificatu remouit Cantharam, & Ioseph Cami filium ei successorem dedit.

De Helena regina ad Iudaismum conuersa.

CAP. II.

EO siquidem tempore Helena Adiabenorum regina, & filius eius Izates, ad solennitatem Iudeorum hac causa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, sororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, contigit, ut dum cum ea dormiret, super uentrem mulieris manum poneret per soporem, & quandam subito uocem audiret, precipientem, ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uexaret, qui prouidente Deo & principium, & finem esset felicissimum possessurus. Quæ uoce turbatus, repente surgens, hæc dixit uxori, & natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium seniore filium, nomine Monobazum, & alios filios ex alijs mulieribus procreatos. maximam tamen deuotionem quasi unigenito Izati desiderabiliter impendebat: pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat & odium, quando cuncti contristabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoscens, illis quidem ignouit: sciens quia hoc non agebant pro malitia,

malicia, sed quoniam singuli fauorem patris habere desiderabant. Izatem uerò, cum pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid sustineret, multis muneribus sarcinatum, in castrum Pafini misit ad Abennerigum regem, commendans ei nati salutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, et pro multa deuotione, filiam suam Amacos nomine, ei dedit uxorem: donauitque prouinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam senectute grauaretur, et paucum sibi tempus uiuendi superesse uideret, uoluit aspectum filij ante quam moreretur, inspicere: et uocans eum, delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoque prouinciam, que dicitur Carrorum, terra fertilis amomi, in qua etiam reliquie sunt arce Noë, que ex imbrum diluuiio liberata fertur, et hactenus uidere uolentibus demonstratur. Commorabatur itaque Izates in hac regione, et Artabanem Parthicum ad Iudeam destinauit. Cumque legibus crederet Iudeorum, studebat et ipse conuerti: et credens se perfectum non esse Iudeum, nisi signum circumcisionis acciperet, erat hoc agere paratus. Quod dum cognouisset mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum esset rex, multorum acquireret inimicitias subiectorum, cum peregrinas solennitates et sue genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare Iudeum. Et illa quidem hæc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiam uerba referebat: Qui matri dixit, atque interminatus est, quia nisi acquiesceret, repente decederet. Cui mater ait: metuere se, ne causa omnibus indicata, periculum ipse supplicij sustineret, qui quasi autor et doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc ille audiens hæc, respondit, quia posset etiam præter circumcisionem colere diuinitatem, si omnino decerneret apud se leges Iudaicas obseruare: et hoc esse firminus quam circumcisionem accipere: ueniamque illi daturum Deum,

opus

opus hoc non implenti propter necessitatem, subiectorumq;
formidinem. Tunc ergo rex huiusmodi sermonibus acquieuit.
Post hæc autem cum nequaquam suum desiderium abieciisset,
Iudeum quendam alium de Galilæa uenientem, Melazarum
nomine, & leges eruditum patrias inuitauit, ut circumcisionis
opus impleret. Qui cum intrasset ad eum, & inuenisset legem
Moseos legentem: Ignoras, inquit, ô rex Moseos iura, & per
hæc Deo facere uideris iniuriam. Non enim solum legere, sed
primitus facere te oportet, quæ præcepta sunt. Quàm diu sine
circumcisione permanes, legibus nequaquam nosceris obedire.
Sed si nondum ex hoc legisli legem, ut scias, quapropter hoc
geratur, uel nunc lege. Hæc audiens rex, actum differri non
pertulit, sed ad aliam conuersus est domum, & uocans medi-
cum, quod præcipiebatur, impleuit. Tunc euocata matre, &
Anania doctore, eis quod egerat, explanauit. Qui repente
non mediocri timore sunt territi, ne causa cunctis manifestata
rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus subie-
ctis uirum extranei Dei cultorem sibimet superesse: ipsiq; pa-
riter pericula sustinerent: quasi & huius rei uiderentur au-
tores. Deus autem præsens erat, qui illorum metum non per-
duxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Izates, &
eius filij sæpius incurrissent, eum ex ingentibus liberauit an-
gustijs, & salutis dona concessit: ostendens, quia respicienti-
bus ad eum, & ipsi soli credentibus, nequaquam fructus pie-
tatis auferetur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur
Helena regis mater, uidens regem pacificè gubernare, &
suum filium esse beatum, & ultra cunctas gentes providen-
tia diuina religiosum, desiderium habuit Hierosolymitarum
conspicere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatum Dei
templum suppliciter adorare, & hostias pacificas offerre.
Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone

consentiente, & multam præparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, descendit in Hierosolymam, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset, & multi fuissent egestate consumpti, Helena regina misit quosdam suorum, alios quidem ad Alexandrinam urbem, ut frumenta ex eius pecunijs compararent: alios Cyprium, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; uenissent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt, quæ postea declarabimus.

De gestis Izatis regis, & obitu.

CAP. III.

Artabanus itaq; rex Parthorum, sentiens sibi met satrapas inimicos, degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regem, salutem apud eum inuenire se credens, & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum, atq; familiariū circa mille uiris, uenit ad regem Izatem. Cumq; ipse illum apertè nosset, Izates uerò Artabanum penitus ignoraret, inueniens eum in itinere constitutum, & astans ei, prior secundum morem patriū adorauit. Deinde: O rex, inquit, nec me despexeris tuum feruum, nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus, existens ex rege priuatus, tuum posco solatium. Perspice siquidem inconstantiam fortunæ, & hanc scito esse communem, & uim similem habituram. Nam si me sine uindicta despexeris, erūt audaciores plurimū circa alios etiam reges

reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat, capite reclinato deorsum. Izates autem ut eius nomen audiuit, & Artabanum suppliciter sibi respexit astantem, mox ex equo desiliens: Habe, inquit, fiduciam ô rex, nec te præsentia fuit confundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia: amicum nanque me & auxiliatorem inuenies plus, quàm credis: aut enim in Parthorum regno te rursus, aut in meo constituam regem. Hæc dicens: Artabanum imposuit equo, ipse uerò pedibus sequebatur, honorem tribuens ei, quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Artabanus, grauius tulit: & per præsentem fortunam, honoremq; iurauit, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, atq; præiret. Tunc ille in equum ascendens, eumq; ad regalia sua perducens, omnem ei honorem libenter exhibuit: & in confessu, atque conuiuijs primum recubitus ei parauit, non præsentem fortunam intendens, sed eius pristinam dignitatem, eumq; ratione frequenter consolatus est, quia communes sunt omnibus fortune permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis, suadens eis ut Artabanum susciperent regem, promittens eum pristinoꝝ in se non habere memoriam, simul & iuramenta præbens. Parthis uerò suscipere quidem se uelle eum non negantibus, sed non posse dicentibus habere regem, eò quòd Cinnamum iam constituisent principem, ne fortè certamen inter eos emergeret: agnoscens eorum Cinnamus uoluntatem, mandauit, ut ueniret Artabanus, regnũ propriũ recepturus. Cui utiq; credens Artabanus, reuersus est: occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum, & regem simul appellans, aufrens de suo capite, imposuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rursus in regnum, unde per proceres suos ceciderat, restitutus est: nec fuit immemor beneficiorum in se gestorum, sed Izatem magnis muneribus redonauit. Nam & tiara recta ei permisit uti: & in aureo

lecto, quo solis Parthorum regibus licet dormire, cōcessit: deditq; ei maximam, & optimam regionem regis Armeniorum, cuius terræ nomen est Nisibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem, quam Mygdoniam nuncupauerunt. His itaque muneribus a rege Parthorum Izates honoratus est. Post paululum uerò tempus Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is enim ueniens ad Izatem, suadebat ei, ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium, cui tamen persuadere non potuit. Izates enim Romanorum sciens potentiam, atque fortunam, putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinque filios ætate nouellos, ut linguam nostræ patriæ & eruditionem sub integritate cōdiscerent, sed & matrem, ut templum sicut prædiximus adoraret: segnior erat ad bellandum. Sed & Bardanem sæpius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes, & credens eum per talia uerba terrere, quatenus à desiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo Parthorum rex indignatus, bellum aduersus Izatem repente pronuntiauit. Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, Deo scilicet spem eius annihilante. Agnoscētes enim Parthi Bardanis uoluntatem, & quia contra Romanos bellum suscipere decreuisset, illum quidem extinxerunt, principatum uerò Gotarzi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis ablato, successit frater Vologeses, qui duobus ex eodem patre germanis suis præbuit potestatem: Pacoro quidem seniori Medorum, Tyridati uerò iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter & eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa Deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt & ipsi desiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis solennitatibus obedirent. Horum nisus fuit subiectus ualde ingratus

gratus, & in hoc procures indignati, iram equidē retinebant expectantes opportunum tempus, ut in eis ulciscerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ scripserunt, multas se duros pecunias promittentes, si contra eorum regem castra moueret: simulq; professi sunt circa primam congressionem eum se quoque deserere: quem uellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat, pœnas exoluere. Dictis ergo sacramento firmatis, festinabant ad terminum peruenire. His itaque flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipsa prima congressione, antequam ad manus accederent, facto signo omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorsum hostibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, sed consilium proditoris agnoscens à primatibus factum, & ipse cum exercitu discessit: causamq; requirens, ut agnouit constitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uero die congressus, plurimos occidit, omnes autem simul in fugam uertit: ipsumq; regem persequens in quodam castro Arsanum nomine circumclusit. Quo tamē forti dimicatione præualuit, captoq; castro, dum Abiam regem non inuenisset uiuum, quoniam seipsum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur esse magna amplitudine constituta, in Adiabenorū regressus est regionem. Primo quidem conamine Adiabenorū procures non ualentes aduersus regem, Deo scilicet eos eius potestati tradente, neque tunc quiescere uoluerunt: sed scripserunt Parthorum regi Vologesi, rogantes eum, ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente constitueret: dicentes se odio habere proprium regem, qui iura patriæ destruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus est ad bellum: & cum iustam belli non inueniret occasionem, datos ei à patre honores repetit, & resistenti bellum se

inferre minatus est. His auditis, Izates non mediocriter turbatus est: & iudicans turpitudinem sibi fore, si propter metum collatis honoribus cedere uideretur, sciens insuper, quia etiam si his cederet, Parthorum rex ab eius inimicijs non cessaret, decreuit magis Deo curatori omnium anime sue pericula committere: eumque maximum habere se arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges constituit in munitissimis locis, cunctaque frumenta & fœnum, & pabula congregauit. Quibus gestis, hostium sustinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege, cum exercitus sui multa uirtute, pedestrium pariter & equestrium, & cum magna uelocitate faciente uallum circa fluuium, Medorum scilicet & Adiabenorum prouinciã terminantem, etiam Izates castra posuit non procul ab eo, habens circa se equestrium quasi sex millia. Quo factò, uenit ad Izatem nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorum uirtutem ediceret, quomodo ab Euphrate fluuiò usque ad Bactrorum terminos resideret: simul & subiectos reges ei adesse dicebat: interminatus pariter, quia pœnas Izates exolueret, eò quòd circa suum dominum esset ingratus: à cuius manibus neque Deus eum posset quem colebat erueri. Hæc dicente nuntio, Izates nosse se quidem ait Parthorum exercitum suo abundantius potiorẽ: sciendum tamen quia cunctis hominibus potentior esset Deus. Et huiusmodi dato responso, ad supplicationem Dei conuersus, humi se prosternens, & cinere caput implens: cum filijs & uxoribus ieiunauit, inuocans Deum, atque dicens: Dominator domine, si non frustra me tuæ dignitati subieci, & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui, adueni auxiliator: non pro me solummodo ulturus in hostibus, sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præsumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscens, cum lachrymis supplicabat: quem repente Deus exaudiuit

exaudiuit. Ea nanque nocte Vologeses accepit epistolas, in quibus scriptum erat, quia Dace, & Sace cum maxima manu, contemnentes eius absentiam, ad diripiendam Parthorum provinciam deuenissent. Quapropter nihil agens, retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, Deo prouidente, Parthici regis interminationem effugit. Post paululum uerò tempus, cùm quinquagesimum quintum ætatis, & uicesimum quartum regni compleisset annum, relinquēs filios masculos uigintiquatuor, & filias uigintiquatuor, uita priuatus est. Successionemq; regni fratrem Monobazum habere præcepit: repensans ei, quia per eius absentiam post mortem patris, regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauiter quidem tulit, & sicut potuit mater, quæ piissimum filium uidebatur amisisse: ueruntamen consolata est, audiens regni successionem ad seniore suum filium fuisse perductam: ad quem etiam pergere festinabat. Cùmq; uenisset ad regionem Adiabenorum, non multo tempore super filium Izatem uixit. Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens, in Hierosolymis sepelire præcepit in Mausoleis, quæ mater tribus procul stadijs ab Hierosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunque rex Monobazus uitæ suæ tempore gesserit, postea declarabimus.

De Theoda mago, & pseudopropheta.

CAP. IIIT.

Igitur dum Fadus Iudeam provinciam gubernaret, quidam uir magus, nomine Theodas, populo multa suasisit, ut sumentes substantias suas, sequerentur eum ad Iordanem fluuium: semetipsum asserens esse prophetam, & præcepto fluuium diuidere, ut eis facile transitum præberet. Hæc ergo dicens, seduxit quidem multos: non tamen permisit eos Fadus ad experimentum suæ insipientiæ peruenire, sed repente cohortem misit equestrium super eos: quæ inopinabiliter irruens, mul-

II 4 tos qui

tos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit: ipsum que Theodam comprehendentes, capitis sectione multauerunt. Hæc sunt ergo, quæ Iudæis contigerunt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

De Iudæ Galilæi filiis.

CAP. V.

Venitq; Fado successor Tiberius Alexander, Alexandri filius, qui etiam in Alexandria fuit Halabarches, id est, princeps salis, genere diuitijsq; Alexandrinorum cunctos excellens: sed etiam filio suo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis solennitatibus non permanferit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex Aegypto, indigentibus, sicut prædiximus, est partita. Insuper autem Iacobum, atque Symonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorum potestate subducere nitebatur sub Cyrenio Iudææ præside, sicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcididis remoto à pontificatu Ioseph successionem hanc Ananiæ Nibidæi contribuit. Tiberio autem Alexandro Cumanus successor aduenit. Defunctusq; est Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquens: Aristobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, et ex Beronice fratris filia Beronicianum, et Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæsar Agrippæ iuueni dedit.

De seditione orta in diebus azymorum ob impudentiam milicis.

CAP. VI.

Seditione igitur incidente in Hierosolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione consisteret, multi Iudæorum perempti sunt: sed primitus causam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Instante festiuitate Paschæ, in qua mos est nobis azyma offerre: dum undique
ad se

ad festiuitatem hanc populus conuenisset, metuens Cumanus, ne qua per multitudinem turba aut res uel actio nasceretur, iussit militibus, ut unam aciem armatorum faciētes, circa porticus templi cōsisterent: ut si fortē aliquid excitaretur, tumultuantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præsides Iudææ in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis excessisset, quidam militum reuelauit genitalia sua, & populo demonstrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti sunt: non semetipsos contumeliam passos, sed in Deo impietatem gestam esse dicentes. Quidam uerò procaciores, Cumanum blasphemabant, asserentes militem ab eo summissum. Cumanus autem audiens, & ipse non mediocriter prouocatus est. Veruntamen hortabatur eos à seditione quiescere, ne in festiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset, & illi ad blasphemias magis accederent, iussit omnes milites arma sumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum, sicut prædiximus, suprapositum templo. Multitudo siquidē uidens milites ibidem congregari, perterrita coepit effugere. Et dum se milites persequi crederent, per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti millia enim dinumerati sunt, qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro festiuitate luctus: & omnes obliti orationum atque sacrificiorum, ad lamentationes lachrymarq; conuersi sunt. Has ergo passionēs unius militis lasciuiā generauit. Nondum igitur luctus quicuerat, & alter incidit denuò super eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaserant, uia publica uenientes, quasi centum stadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cæsaris seruum iter agentem more latrocinij spoliāntes, omnem eius diripere substantiam. Audiens hoc Cumanus, milites continuò desti-

navit, præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad se uinctos adduci. Igitur uastatione facta, quidam militum leges Moseos in quodam uico reperiens, easq; sumens cunctis uidentibus rupit, & multas blasphemias atque contumelias eis imposuit. Iudæi uerò hæc audientes & multi pariter concurrentes, in Casaream descēderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes: non se, sed Deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ulturum: se autem nolle uiuere, dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, suadētibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, securi percussio, occasionem secundæ seditionis abrupit.

Alia seditio orta inter Samaritas & Iudæos.

CAP. VII.

Post hæc igitur inter Samaritas atque Iudæos inimicitie huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat Galilæis, tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberent per uicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum constitutum, quidam conserentes litem, multos eorum interemerunt. Primi siquidem Galilæorum audiētes, quæ gesta fuerant, ad Cumanum uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes, multitudinē excitauere Iudæorum, ut arma sumerent, & suam defenderent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uerò eorum, eos cōpescere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus non acquiescentes, ad arma progressi sunt: & sumentes in auxilium Eleazarum Dinei, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos aliquos Samaritanorum incendentes, cuncta diripuerunt. Cu-

manus

manus autem hoc audiens, atque sumens Sebastenorum cohortem, & pedestrium quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritae, super Iudaeos egressus est: factaq; congregatione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uero Hierosolymorum genere pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent, induti faccis, & cinere capita sua complentes, omnino eis qui resolutauerant, ut quiescerent, supplicabant: ponentes ante oculos eorum subuertendam propriam regionem & templum pariter concremandum, uxoribus ac filiorum captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proiicientes arma quiescerent, & de cetero ad propria remearent. Haec ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij recesserunt, latrones autem ad munitionis loca profecti sunt. Et illo omnis Iudaea latrocinij est impleta.

De dissensione Iudaeorum & Samaritanorum. CAP. VIII.

Samaritanorum uero primates, ad Numidium Quadratum Syriae praesidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenientes, accusauere Iudaeos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quae ipsi passi fuerant, non tantum se dolere dicebant, nisi quia Romanorum contempserint potestatem: ad quorum iudiciu debuerant pro sua, si qua fuisset, lesione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices non haberent, haec ab eis acta dicebant, & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo Samaritae querebantur: Iudaei uero & seditionis, & litis autores Samaritae fuisse dicebant, & ante omnia Cumanum munerum oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audisset, distulit iudicare, dicens tunc se sententiam prolaturum, cum in Iudaeam uenies ueritatem subtiliter indagasset. Et illi quidem nihil agentes reuertebantur. Post paululum

lulum uerò tempus Quadratus in Samariam uenit, ubi autores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorū ac Iudeorum indisciplinatos inueniens, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, sedens in tribunali, & secundo Samaritas audiens, à quodam Samaræo didicit, quomodo quidam primus Iudeorum nomine Dortus, & aliqui cum eo iuuenū, numero quatuor, populo suassissent, ut à Romanorum potestate recederent. Et illos quidem Quadratus præcepit occidi. Ananiam uerò pontificem, & Anianum magistrū alligans, Romam direxit, quatenus de his quæ gesta fuerant, redderēt Cæsari Claudio rationem: iussitq; primatibus Samaritanorum atque Iudeorum, pariter & Cumanus, & Celeri tribuno, & uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter se quæstionibus audiendis. Ipse uerò metuens ne multitudo Iudeorum seditionem iterum excitaret, Hierosolymam uenit: inuenitq; urbem in pace degentem, & festiuitatem patriam Deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, & qui cum eo erant, necnon & primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab imperatore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrociniū Cumanus & Samaritæ libertorū Cæsaris, & pariter amicorū, qui scilicet præualere poterant contra Iudeos: nisi Agrippa iuuenis cum Romæ consisteret, & primos Iudeorum opprimi uideret, uxorem imperatoris Agrippinam suppliciter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audiēs, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus præstructus causam audiens, diū agnouisset malorum principes fuisse Samaritas, eos quidem qui

qui ascenderant ad eum, iussit occidi: Cumanum autē in exilium egit: Celerem uerō tribunum praecepit Hierosolymam duci, & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

De Agrippa iuniore, qui praeside Felice, donatus est à Cæsare tetrarchia Philippi, aliisque regionibus. CAPUT IX.

Misit autem & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudaeam praesidem, qui rebus in regione Iudaeae praesideret. Cumq; decimū principatus compleisset annū, Agrippa Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem simul adiecit, unā cum Abela, quae fuerat de tetrarchia Lysaniae, Chalcidem uerō ei abstulit, cui quatuor praefuerat annis. Agrippa uerō sumens donationē Caesaris, Aziazo regi Emezorū, uolenti se circumcidere, sororem Drusillam dedit uxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolens Iudeorum solennitates sequi, licet hoc factum se eius compromiserit patri. Mariam uerō dedit Archelao, Chelciae filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus desponsata: quibus nata est filia, nomine Beronice. Nuptiae siquidem inter Drusillam & Aziazum celebratae, non multo tempore interueniente, huiusmodi causa solutae sunt. Dum Felix in Iudaeam uenisset administrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine praecellentem, eius speciem concupiuit: & quendam Iudaeum Simonem nomine, amicum suum, genere Cyprium, magum, mittens ad eam, suadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, si eius non despiceret thorū. Illa uerō non benefaciens, & declinare uolens inuidiam Beronices sororis propter pulchritudinem suam, transcendere paternam solennitatem flexa est, & Felicis nuptias est secuta: Ex quo susceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iste iuuenis cum uxore per incendium

Vesunij

Vesuij mōtis temporibus Titi Cæsaris deperierit, postea declarabimus. Beronice uerò post Herodis mortem, qui eius fuerat maritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discurrente, quia cum fratre coiret, suasisit Polemoni regi Lyciæ, ut circumcisis eam haberet uxore. Sic enim iudicabat falsas delationes posse monstrari. Polemon autē flexus est, maxime propter diuitias eius. Non multo tamen post eorum nuptiæ permanserunt, sed Beronice propter nimietatem coitus, ut dixerunt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptijs, etiam solennitates Iudæorū pariter dereliquit. Eodē uerò tempore & Maria repudiāns Archelāū, coniuncta est Demetrio Alexandrino, Iudæo, genere & diuitijs ualde claro: tunc enim & Halabarches erat: susceptumq; ex illo filiū, Agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

De Nerone suffecto, & matre occisa.

CAP. X.

Claudius interea Cæsar defunctus est, cum imperasset annis tribus & decem, & mensibus octo, diebusq; uiginti. Est autem sermo quorundam, quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæsaris frater: uir autem eius Domitius Aenobarbus nobilissimus Romanorum. Quo moriente uiduatam multo tempore Claudius duxit uxorem, habentem filium, qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum Agrippinæ Messalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britannicum & Octauiam. Erat autē ei & Antonia filia senior, quam ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauia itaq; desponsauit Neroni: sic enim eum postea uocitauit, cum Cæsar eum filium adoptasset. Agrippina autem metuens, ne Britannicus crescens regnum à patre perciperet, & uolens imperium suo filio præparare, de morte Claudij, sicut erat sermo, tractauit. Quo mortuo, repente misit principem militiæ

militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de castris Neronem, & cum more principis adorarent. Nero siquidem hoc modo principatu sumpto, Britannicū quidem ueneno latenter occidit, matrem uerò propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non solum pro matris officio, sed etiam quòd ei suis machinamentis Romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam suam uxorem, multosq; uiros insignes, quasi insidias ei fecissent. Sed de his quidem desino plura narrare. Multi nanque de Nerone historiam conscripserunt: quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alij uerò propter odium & eius inimicitias, sic impudenter mendacijs inuoluti sunt, ut aperta reprehensione sint digni. Mirandi tamen à me non sunt, qui de Nerone mentiti esse noscuntur: dum neque priorum gesta conscribentes, ueritatem uideantur historie custodisse: licet circa eos neque odium habuisse noscantur, cū longis post eos tēporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem historie præuidere nolunt, liceat scribere sicut uolunt. Probatur enim hoc habere gratissimum. Nos autem propositum ueritatis habentes, perfectionem præsentis negotij breuiter comprehendere nitimur, & quæ nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

De Iudæa latronibus & seductoribus populi referta.

C A P V T

XI.

Reuertar igitur ad narrationem casuum gentis nostræ. Primo itaque imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emesorum rege, eius frater successit in principatu, & minoris Armeniæ præsulatus Aristobulo Herodis regis Chalcidensis filio à Nerone commissus est. Sed & Agrippæ donauit Caesar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ:
precip

precipiens, ut ei esset subiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatem trans fluiuium constitutam, & uicos circa eam positos quatuordecim. Res itaque Iudeorum crementum semper ad peiora suscipiebant. Latronum nanq; denuò & magorū hominum turba populum seducentium est repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarum Dinei filium, qui latronum ordinem instituerat, per insidias cepit uiuum. Dans enim ei fidem, quia nihil mali sustineret, flexit eum ad se uenire, quem uinctum Romam direxit ad Cesarem. Habens autem simultatem Felix cum pontifice Ionatha, eò quòd esse pius ab eo moneretur, ut rebus Iudeorum melius præsideret, ne querelam à plebe susciperet: cum populus petisset à Cesare, ut ipse in Iudeam dirigeretur administrator, occasionem querebat per quam remoueret eum, qui uideretur ei sepius importunus. Graue nanq; est nocere uolentibus, si crebrius arceantur. Pro hac igitur causa Felix, fidelissimum amicorum Ionathæ quendam, nomine Ioseph, genere Hierosolymitam, multarū pecuniarum promissione flexit, ut super Jonathan latrones induceret, qui eum uita priuarent. Ille autē sumpto cōsilio, hoc modo per latrones necem illius adpetiuit: Ascenderunt quidā eorum ad ciuitatem, quasi adoraturi Deum: gladiosq; sub ueste portantes, & permixti populis, peremerūt eum. Cumq; mors eius inulta remansisset, de cætero cum omni fiducia latrones in festiuitatibus ascendeant, & gladios absconditos habentes, quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant, & non solum in reliqua ciuitate, sed etiā in tēplo quosdam interimebant. Nam & ibi sepius cedes facere præsumpserunt, nihil se agere impietatis existimātes. Ob quam causam arbitror etiā Deum auersatū nostrā urbē & templū, uelut nequaquam suo habitaculo mundum, tradidisse Romanis, & ut purgatio fieret

ficeret ciuitatis, ignē & seruitium intulisse, dum uellet nos cum uxoribus atque filijs crebris castigare calamitatibus. Opera siquidem latronum hoc implebant scelere ciuitatem. Magi uerò & seductores populo suadebant, ut eos in eremum sequeretur, dicentes se Dei providentia signa & prodigia monstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi, supplicia pertulerunt: quoniam dum ad hoc accessissent, à Felice puniti sunt.

De Aegypto quodam propheta, uelut seductore populi à Felice occiso.

CAPVT. XII.

HOc etiam in tempore uenit aliquis ex Aegypto ad Hierosolymam, dicens se esse prophetam: & populari multitudini persuasit, uti cum eo ad montem, qui dicitur Oliuarum, positum ē diuerso ciuitatis procul stadijs quinq; conscenderent, uelle se dicens eis exinde monstrare, quia eo iubente Hierosolymorum muri corruerent, unde ingressum eis faciendum esse promittebat. Felix autem dum hac audisset, insit militibus ut arma sumerēt. Quo factō cū multis equestribus impetu factō ab Hierosolymis, irruit super eos: & quadringentos quidē eorum gladijs interemit, ducentos uerò uiuos cepit: ipse autem Aegyptius fuga lapsus disparuit. Rursus itaq; latrones populū cōtra Romanorum praelia concitabant, suadentes ne eis subiacere deberent, & sibi resistentium uicos incendebant atq; diripiebant.

De contentione Cæsareæ orta inter Iudæos, & Syros, deq; alia inter pontifices & sacerdotes. Felix etiam à Iudæis accusatur, iuccedente illi Portio Festo.

CAP. XIII.

INter hac autem Iudæi habitatores Cæsareæ, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiusmodi fecere seditionem. Iudæi nanque primos se esse dicebant, cō quod conditor Cæsareæ rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uerò de Herode quidem ita esse profitebantur: dicebant autem Cæsaream Stratonis turrim primitus uocitatum, & tunc nullum habitatorem

K K

ipsius

ipsius ciuitatis fuisse Iudeum. Hæc audientes præfecti prouincie, sumentesq; ex utraque parte seditionis autores, plagarum affecere uulneribus, & tempestatem litis eorum, ad breue tempus hoc opere sedauerunt. Rursus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuitijs confidentes, & propterea spernentes Syros, blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uero pecunijs quidem minores, sed sapientia fortiores, dum multi Cæsariensium & Sebastenorū sub Romanis ibidem militarent, paucio tempore & ipsi Iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post alterutros se ita lapidauerunt, donec ex utraque parte, uulnerati conciderent: ueruntamen uicere Iudæi. Felix autem cum uidisset belli modo eorum esse certamen, metuens petebat Iudæos, ut à lite cessarent. Quibus non audientibus, milites armatos immisit, & multos quidem eorum peremit, plurimos autem uiuos cepit, & domos quorundam multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudeorum uero modestiores, & dignitate nobiliores, metuentes pro semetipsos, rogauere Felicem, ut milites missa tuba recaret, eisq; de cætero parceret, quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaëli filio Siab. Exorta est enim & pontificum contentio contra sacerdotes & Hierosolymitarum primates. Unusquisque enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hominum colligens, uidebatur esse princeps. Et conserentes semetipsos ad lites, alterutris derogabant, & se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat, sed ut in ciuitate sine præfule, audaci potestate ab omnibus talia gerebantur. Tantam siquidem impudentiam atque presumptionem pontifices obtinuerant, ut etiam seruos suos ad aras destinare præsumperint, qui decimas sacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat, ut sacerdotes per inopiam deperirent.

Sic enim

Sic enim iniquitatorum uis, oppressa iustitiæ grauitate, præualuerat. Portio siquidem Festo directo à Nerone pro successione Felicis, primi Iudæorum Cæsaream habitantes, ascenderunt Romam accusaturi Felicem. Qui sine dubio poterat pœnas exoluere pro lesione Iudæorum, nisi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulisset, cui tunc honorem maximum impendebat.

Contentio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædagogo, deq; mago quodam seductore populi, CAP. XIII.

INterea primates Syrorum Cæsariensium, Beryllo pedagogo Neronis, qui officium super Græcos habebat, per epistolas multis pecunijs suaserunt, ut à Nerone peteret, daret eis epistolam, per quã ius ciuitatis, quòd cum eis habebant Iudæi communiter, penitus non fieri intimaretur. Beryllus ergo imperatorem rogauit, atq; promeruit ut huiusmodi scriberetur epistola, quæ tamē genti nostræ postea ingentiū malorum fuit occasio. Agnoscētes namq; Iudæi Cæsarienses, quæ fuerant scripta pro Syris, tantas suscitauere seditiones, donec bella succederent. Festo igitur in Iudæam ueniente, contigit ut provincia à latronibus uastaretur, & uici omnes incenderentur: præcipue namq; sicarii tunc abundabant, utentes gladiolis magnitudine similibus Persicorum ensium, cum summitatibus obuncis, & quales sunt Romanorū sica, à quibus etiam uocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi namq; latenter permixti, in festiuitatibus populorum, sicut prius diximus, ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientium, quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebant, & cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus turbata prouincia, Festus multitudinem destinauit equestrium atq; pedestrium super populos, qui decepti fuerant à quodam mago,

salutem eis & malorum requiem promittente, si eum sequi in desertum contenderent. Quo facto, & ipsum seductorem & seductos irruentes qui missi sunt, occiderunt.

De pariete circa templum ædificato, & Anano sacerdote.

CAP. XV.

HOC tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium, magnitudine ualde præcipuum, in palatio Hierosolymorum, iuxta theatrum. Quod palatium factum est olim à filiis Asamonæ, in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem despicere, delectabilem conferebat aspectum: unde rex inclinatus, inspiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaque uidentes Hierosolymorum primates, grauitè habuerunt. Non enim patrium erat, ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum sacra dispensarentur, aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietem excelsum ædificauerunt circa exedram, quæ erat in interiori sacrario ad Occidentem conuersa. Hic ergo paries non solum triclinij regalis aspectum abstulit, sed etiam Occidentalis porticus, quæ erat in exteriori templo, ubi custodias in festiuitatibus propter templum habere Romani solebant. In his igitur indignatus rex Agrippa, & præcipue Festus præfectus, præcepit eis, ut opus ædificatum repente destruerent. At illi rogauerunt, ut eis potestas daretur, quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem, dicentes non se uitam habituros, si quedam pars templi destrueretur. Tunc permittente Festo, miserunt de suis primatibus decem, simul & Ismaëlem pontificem, & Helchiam gazophylacem. Nero autem audiens eos, non solum ueniam gesti operis condonauit, sed etiam ædificium manere permisit, hoc beneficium Poppeæ coniugi religiose pro Iudæis supplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire præcepit, Helchiam uerò & Ismaëlem obsidum loco retinuit. Rex igitur

igitur hæc agnoscens, pontificatum dedit Ioseph, filio Simonis pontificis, qui cognomen habebat Gaddis. Porro Cæsar misit Albinum in Iudeam præfectum, mortem Festi cognoscens. Rex autem denuò Ioseph quidem pontificatu priuauit, & Anani filio, qui & ipse Ananus uocabatur, eius successionem dedit. Hunc etenim seniore Ananum dicunt fuisse felicissimum: filios nanque habuit, qui omnes Dei pontificatu sunt functi, dum & ipse primitus hunc honorem plurimis temporibus habuisset, quòd nulli pontificum apud nos prouenisse dignoscitur. Ananus autem iunior cum pontificatum suscepisset, erat uehementer asperimus & audax, secta Sadducæus, qui circa iudicia sunt ultra omnes Iudeos ualde crudeles, sicut iam declarauimus.

De Iacobo fratre Domini lapidato sub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus, sacerdotum decimas rapuit. Deq; Cæsaræa illustrata, & pontificum dissidio. C A P. X V I.

CVm ergo huius sectæ Ananus esset, credens se inuenisse tempus opportunum, Festo mortuo, & Albino in itinere constituto, concilium fecit iudicum, & quosdam deducens ad semetipsum, inter quos & fratrem IESV, qui dicitur Christus, nomine IACOBVM, quasi contra legem agentes accusans, tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatissimi esse ciuitatis, & circa legis integritatem habere solitudinem, grauius hoc tulere: miseruntq; latenter ad regem, rogantes eum, ut scriberet Anano, ne talia perpetraret, cum neq; prius recte fecisset. Quidam uerò eorum etiam Albino occurrerunt, ab Alexandria uenienti, cumq; docuerunt, quia non laceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum sermonibus flexus, cum iracundia scripsit Anano, interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex Agrippa, sublato ei pontificatu, quæ tribus habuerat men-

sibus, Iesum Dannei filium in eius locum constituit. Cumq; Albinus in Hierosolymitarum uenisset urbem, omni prouidentia nixus est, ut prouincia pacem haberet: & ideo sicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per singulos dies ad meliorem gloriam conscendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat enim locuples, & quotidie Albinum atque pontifices muneribus complacabat. Habuit autem famulos ualde laboriosos, qui cum procacibus conuersati uiris pergentes ad areas sacerdotum, decimas accipiebant, uim facientes & non abstinentes à cade non dantium. Sed etiam alij pontifices similia seruorum illius peragebant, cum nullus utique prohiberet. Quapropter sacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopia necessitate deficiebant. Rursus igitur sicarij, festiuitatis tempore, noctu ciuitatem ingredientes, comprehenderunt unum scribam magistratus, Eleazarum filium Ananie pontificis, & alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita sese scribam remissuros ad eum, si Albino suaderet, ut decem uiros, quos ex eis ceperat, & uinctos habebat, absolueret. Ananias autem propter necessitatem Albino ut hoc faceret persuasit, quod opus maximorum malorum fuit initium. Latrones nanque semper moliebantur ut aliquos famulorum caperent Anania: quos non aliter, nisi quosdam sicariorum reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuisset, capta fiducia rursus prouinciam affligebant. Hoc itaque tempore rex Agrippa, Philippi Casarem amplius fabricatam, ad honorem Neronis Neroniam appellauit, & Berytjjs theatrum pecunijs multis instructum, annalibus spectaculis condonauit, innumeras illic expensas efficiens. Frumenta nanque populo copiosa, & oleum opulenter exhibuit, & omnē pariter ciuitatem statuarū pulchritudine & antiquorum imaginibus exornauit, & penē omne decus regum

sibi inigravit. Quapropter crescebat aduersus eum odium subiectorum, eo quod illorum pompam auferens, ornaret extraneam ciuitatem. Iesus autem Gamalielis filius, à rege successionem pontificatus accepit, Iesu Dannei honore priuato: & propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes etenim collectionem prauorum hominum, frequenter usque ad lapides blasphemijs præcedentibus inciderunt. Ananias autem præselebat eos, quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabant, cum essent genere regio, & propter Agrippæ cognitionem populi fauorem haberent, uiolenter scilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis, cum utique res eius ad peiora prouerberentur.

De hymnidicis, & ædificio templi ac ciuitatis.

CAPVT

XVII.

Albinus itaque cum audisset sibi successorem Gesium Floarum fuisse directum, uolens aliquid Hierosolymitis præstare, producens uinctos, qui erant indubitanter morte digni, eos præcepit occidi: alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere, pecunijs sumptis abire præcepit. & ita factum est, ut carcer quidem purgaretur à noxijs, sed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Levi quicunque erant hymnorum dictores, persuasérunt regi, ut factò concilio eis concederet, quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur: eius regnum decere dicentes, ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes, impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant, hymnidicis hoc concessit, ut posita ueste prima, linea sicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur: quibus spretis, non poterant penè non solui. Igitur

K K 4

cum

cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum, et cives conspicerent artifices ultra decem et octo milia uacantes operibus et labore indigentes unde mercedes acciperent, quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabatur pecuniasque repositas propter timorem Romanorum habere non ualerent: tunc habito concilio, ut cura haberetur artificum, et eis potius liceret expendi thesauros: quando si una hora quilibet operaretur mercedes acciperet: regi persuaferunt, ut Orientalem porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo posita, in conualle profunda, quadringentorum cubitorum parietes habens, ex lapide quadrato alboque constructos: Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum viginti, altitudo uero sex, opus Salomonis regis, qui primum templum omne construxit. Rex autem, dum ei à Claudio templi fuisset cura commissa, iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis, instructio uero difficilis: et præcipue ad hanc porticum, et tempore et copiosis pecunijs opus esset: hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uero sterni albo lapide non prohibuit. Iesu autem filio Gamalielis pontificatu priuato, dedit hunc honorem Matthie Theophili: sub cuius pontificatu et bellum Romanorum contra Iudeos sumpsit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudeorum ab Aaron usque ad destructionem templi, & de Floro præside.

CAP. XVIII.

Necessarium inter hæc credo, et historie præsentī esse conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoauerunt, et quibus fungi hoc honore permissum est, et quanti fuerunt usque ad belli finem. Primum itaque omnium dicant Aaron fratrem Moyses pontificatum sumpsisse diuinum: quo moriente successisse mox filios, et alijs eorum denuo liberis honorem unius distributum. Vnde legitimū est, nullum posse pontifi

pontificatum percipere, nisi de sanguine fuerit Aaron. Ex alio nanque genere, neque si in regno constitutus sit, pontificatum potest adipisci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (sicut diximus) primo, usque ad Dinaſum, qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est, numero octogintaſtres. Ex quibus, in deserto temporibus Moſeos conſiſtente tabernaculo, quod Moſes Deo dicauit, usque dum ad Iudeam populum aduenisset, ubi Salomon rex Deo edificauit templum, pontificatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanque donec uitam morte finirent, habebant inſcripſibiliter hunc honorem, poſtea uerò etiam uiuentibus ſucceſſio prebeatur. Sed hi quidem tredecim, Aaron exiſtentes ex genere, per ſucceſſionem ſumebant honorem. Fuit autem Hebræorum reſpublica primò quidem ſub populi poteſtate, poſt hoc autem ſub annui principatu ſita, tertio uerò ſub regibus. Tempus ergo quo iſti tredecim habuere principatum, à die qua Aegyptium patres noſtri Moſe duce reliquerunt, usque ad ædificationem templi, quod Salomon rex Hieroſolymorum in urbe conſtruxit, fuit annorum duodecim et ſexcentorum. Poſt illos itaque tredecim pontifices, decem et octo alij hanc tenuere poteſtatem, à Salomonis regis temporibus Hieroſolymis ſibiſmet ſuccedentes, usque ad aduentum Nabuchodonosor Babylo-niorum regis, qui caſtrametatus aduerſus urbem, templum quidem concremauit, gentem uerò noſtram in Babylo-niam migravit, et pontificem Iofedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum, quadringentorum ſexagintaſex fuit annorum, menſium ſex, dierumq; uiginti, cum utique iam Iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum ſeptuaginta captiuitatis geſtæ per Babylo-nios, Cyrus Perſarum rex di-miſit ex Babylo-nia Iudeos ad propriam remeare terram, atque conceſſit templum ædificare captiuis. Hiſ itaque

remcantiſſibus, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, uſque ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere præſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim primuſq; Antiochus, quem prædiximus, & princeps militiæ eius Lyſias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu depoſuerunt, perimentes eum in Beræa, & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex iſta domo. Propterea & Onias, deſuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Aegyptum, Ptolemæi Philometoris amicus effectus & Cleopatra eius uxoris, ſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo conſtruerent templum, Hieroſolymitano ſimile, & cum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud Aegyptum ædificato, ſæpius declarauimus. Ioachim uerò cum tribus annis habuiſſet pontificatum, deſunctus eſt: cui nemo ſucceſſit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Rurſus autem deſcendentes ex genere filiorum Aſamonei, commiſſa ſibi met poteſtate gentis, arma ſumentes aduerſus Macedones, Ionathan ſeptem annis conſtituere pontificem. Quo per inſidias moriente, dolo Tryphonis, ſicut ſuperius iam quodam loco narrauiſus, accepit hunc honorem Simon germanus eius. Huic quoque per dolum generi in conuiuio morienti, filius ſucceſſit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis triginta & uno, Ariſtobulum filium ſucceſſorem habuit, in ſenectute moriens, qui cum & pontificatum tenuiſſet & regnum (is nanque primus uſus eſt anno uno diademate) heredē fratrem reliquit Alexandrum. Cuius uxor Alexandra, fratrem eius Alexandrum conſtituit in regno. Alexander autē cum & regnaſſet, & ſacerdotium tenuiſſet annis uiginti ſeptem, uita priuatus eſt: Alexandre coniugi præcipiens, ut ipſa pontificē ordinaret. Que pontificatum

tificatum quidem Hyrcano suo filio dedit, regnum uerò ipsa retinens annis nouem defuncta est. Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit. Post mortem nanque Alexander, dimicauit aduersus eum frater Aristobulus, et dum uicisset, illum quidem pontificatu remouit: ipse uerò et regnum tenuit, et Dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, mense similiter tertio, ueniens Pompeius, et Hierosolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens, ipsum quidem Romanum cum filiis uinctum misit, Hyrcanum uerò denuo in pontificatum restituit: quem gentis quidem praesidatum habere permisit, diademate uerò uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc potestatem super nouem priores, alios annos uigintitres. Barsabarnes autem et Pacorus Parthiae potentes transuentes Euphratem, et pugnantes aduersus Hyrcanum, ipsum quidem ceperunt: Aristobuli uerò filium Antigonom constituere regem. Qui dum tribus annis et mensibus totidem tenuisset regnum, Sosius et Herodes obsederunt eum: Antonius autem deductum Antiochiam trucidauit. Herodes uerò, commisso regno sibi met à Romanis nequaquam constituit ex genere Asamonæi pontifices: sed quibusdam ignobilibus, et qui solummodo de sacerdotibus essent, præter Aristobulum tribuit hunc honorem. Aristobulum namque filium Hyrcani, qui à Parthis captus fuerat, pontificem constituens, sororē eius Mariam duxit uxorem: ob quam rem fauorem populi sibi met collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne cuncti ad Aristobulum declinarent, cum in Hierico suffocari dolo machinatus est cum nataret, sicut iam declarauimus. Post hunc autem nequaquam alicui ex genere Asamonæi pontificatus tribuit potestatem. Similia quoque gessit in constitutione sacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter et Romani, postea super Iudeos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri
qui ab

qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt, usque ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit, cuncti simul uigintinouem. Tempus autem horum, anni sunt centum & septem. Quorum quidam conuersati sunt sub Herodis regno & filij eius Archelai. Post horum uero mortem, populi quidem potestate cuncta regebantur: presulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hec ergo de pontificibus dicta sufficiant. Gessius itaque Florus, missus à Nerone successit Albino, qui plurimis malis Iudeos attriuit. Erat nanque genere Clasonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum esset amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate marito non minor, per eam uir eius insulas huius dignitatis adeptus est. Sic autem Florus circa potestatem malignus fuit & uiolentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinum quasi beneficij largitorem Iudei laudarent. Ille nanque malignitatem celabat, & ne penitus deprehēderetur à turba quodammodo providebat. Gessius autem Florus quasi ad docendam nequitiam missus, iniquitates suas in gentem nostram aperta malignitate portabat, neque direptioni parcens, neque modum iniusti supplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miserandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanque multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices Iudei, cum non ualerent uastationes sustinere latronum, cogebantur à proprijs solennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellum fecit assumere: melius iudicans, citius quàm paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori, duodecimo autem

Neronis

Neronis imperij. Sed ea quidem quaecunque aut facere coacti sumus, aut pati, perfecte scire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conscriptos.

P E R O R A T I O.

Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historie, post quam etiam bellum coepi cōscribere. Continet autem hoc opus à primi hominis natiuitate traditionem, usq; ad decimum annum Neronis imperij. Ea siquidem quæ nobis Iudeis prouenerunt in Aegypto, & Syria atque Palestina, & quaecunque perpessi sumus ab Assyrijs & Babylonijs, uel circa nos Perse seu Macedones egerunt, & post eos Romani, sicuti reor, sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptionem pontificum conseruare, qui per annos duo nullia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum, actus eorum & conuersationes enuntians, & monarchiarum potestates enarrans, sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio continetur. Hoc enim in principio historie me facere compromisi. Dico siquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatem habuerit, neq; Iudeus, neque alienigena, potuit hoc negotium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congenilibus meis maximam eruditionem nostræ prouinciæ, etiam Græcas studui literas adipisci. Artis nanque grammaticæ experimentum sumpsi, integritatem uerò prolationis uerborum possidere me paterna consuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiant eos, qui elocutionem multarum gentium didicisse noscuntur, eò quòd commune putent hoc officium non liberis tantummodo, sed etiam uolentibus seruis. Sapientiam uerò illos tantummodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, & uirtutem sacrarum literarum interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus, uix duo quidem
aut

aut tres adepti, & laborum fructum repente potiti sunt. Non
erit forsan inuidiosum, etiam de genere meo, & uite actibus
postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de An-
tiquitate cessabo, libris quidem existentibus uiginti, habenti-
bus uero sexaginta millia uersuum. Et si diuinitas concesserit,
per discursum quidem commemorabo rursus & causas belli,
& eorum quæ ad præsentem pertinent diem, quæ est tertij-
decim quidem anni Domitiani Caesaris principatus:
mibi autem à natiuitate quinquagesimi & sexti.

Proposui quoque uobis conscribere etiam no-
stras, id est, Iudeorum sectas, in quatuor
libris: de Deo eiusq; substantia, et de
legibus, & cur secundum eas
aliud facere promitti-
mur, aliud pro-
hibemur.

FINIS.

